

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Ole Degn

LIVET I RIBE

1560–1700

i samtidiges optegnelser

JYSK SELSKAB FOR HISTORIE
UNIVERSITETSFORLAGET I AARHUS

LIVET I RIBE

Ole Degn

LIVET I RIBE

1560-1700

i samtidiges optegnelser

Skrifter udgivet af Jysk Selskab
for Historie: nr. 25
Universitetsforlaget i Aarhus 1971

AARHUUS STIFTSBOGTRYKKERIE A/S 7265.71
ISBN 87 504 0241 2

Forord

Når man beskæftiger sig med Ribes og Ribe-egnens historie i 1500- og 1600-årene, støder man atter og atter på forskellige historiske, selvbiografiske og personalhistoriske optegnelser, skrevet af folk fra Ribe eller med tilknytning til byen. Er man blevet opmærksom på materialet, kan man efterhånden samle optegnelser af henimod 40 personer fra denne tid, sikkert mere, end de fleste andre danske købstæder vil kunne opvise.

Flere af disse optegnelser har tidligere været trykt, på vidtspredte steder, og en del af materialet er brugt mere eller mindre tilfældigt i litteraturen om Ribe og ripenserne. En samlet oversigt og bedømmelse af materialet har aldrig været forsøgt.

I bogen her gives en beskrivelse og bedømmelse af det spredte historiske, selvbiografiske og personalhistoriske materiale fra Ribe fra 1500- og 1600-årene; forfatterne og deres optegnelser og arbejder karakteriseres; og de tekster, der belyser livet i Ribe 1560–1700 gengives, med noter og henvisninger.

Set som en helhed giver de mange optegnelser et ejendommeligt billede af sociale og kulturelle forhold i Ribe i denne periode. Og de mange små detaljer kan, når de ses i deres sammenhæng, give oplysninger om økonomiske og sociale, personalhistoriske og kulturelle forhold, som man ikke finder andetsteds.

Under arbejdet med bogen har jeg modtaget hjælp fra flere sider. Overarkivar, dr. phil. *Vagn Dybdahl* har gennemlæst manuskriptet og givet værdifulde råd og henvisninger. Det samme har antikvar, mag. art. *Mogens Bencard*, Ribe, der tillige har været behjælpelig med fremskaffelse af billedmaterialet, og bibliotekar, fil. mag. fru *Margareta Bencard* har hjulpet med materialet i Ribe Katedralskoles bibliotek. *Borgmesterkontoret i Ribe* har ydet hjælp i forbindelse med Ribe-håndskriftet af Jyske Lov. Overbibliotekar *Age Bonde*, Viborg, har meddelt flere personalhistoriske oplysninger. Kandidatstipendiat, cand. phil. *Helmuth Schledermand* har hjulpet med oversættelsen af vanskelige latinske passager. Og universitetsadjunkt, mag. art. *Leo Tandrup* har læst bogen i korrektur og givet værdifulde råd og tilføjelser. Ved udarbejdelsen af registeret har arkivassistent *Leif Juul Christensen* medvirket. For hjælp og interesse takker jeg dem alle.

Århus, februar 1971.

Ole Degn

Indhold

Liste over forfatterne	8
1. Optegnelsernes kilder, form, stof	9
En begivenhed optegnes	9
Optegnelsernes manuskripter og overlevering	11
Optegnelsernes form og sprog	17
Optegnelsernes stof	24
Optegnelsernes og traditionens troværdighed	37
Forfatternes miljø	44
Optegnelsernes tidsbestemte præg	46
2. Forfatterne og deres optegnelser	49
3. Optegnelserne	98
Kilder og litteratur	206
Noter og henvisninger til indledningen	210
Noter og henvisninger til biografierne og optegnelserne	212
Stednavneregister	
Personnavneregister	

LISTE OVER FORFATTERNE

i kronologisk orden efter deres fødselsår og den orden,
hvori biografierne og teksterne står.

1. Anonyme tekster
2. Hans Svaning (1503-1584)
3. Thomas Knudsen (1503-1581)
4. Rasmus Hansen (-1612)
5. Peder Pedersen Spandet (1530-1596)
6. Laurids Ægdiussen (1531-1597)
7. Hans Jessen Søhane (1532-1604)
8. Thomas Jørgensen (1530-40erne-1606)
9. Peder Jensen Hegelund (1542-1614)
10. Anders Sørensen Vedel (1542-1616)
11. Niels Hansen Grisbeck (1549-1618)
12. Hans Lauridsen Amerinus (ca. 1550-1605)
13. Niels Krag (1550-1602)
14. Hans Jensen Hegelund (1551-1623)
15. Anders Sørensen Klyne (1552-1598)
16. Villads Nielsen Brøns (ca. 1560-1637)
17. Peder Christensen Riber (1564-1610)
18. Ægidius Lauridsen (1568-1627)
19. Mette Andersdatter Lund (1570-1643)
20. Anders Pedersen Spandet (1574-1621)
21. Ditlev Hansen Guldsmed (før 1576-1633)
22. Jacob Hansen Hegelund (ca. 1579-1629)
23. Hans Nielsen Friis (1587-1650)
24. Niels Frandsen (ca. 1589-1659)
25. Frederik Andersen Klyne (1589-1657)
26. Lauge Andersen Vedel (1592-1648)
27. Laurits Pedersen Hegelund (1596-1655)
28. Hans Ditlevsen Guldsmed (ca. 1596-1657)
29. Hans Jensen Svaning (1600-1676)
Christen Skeel (se nr. 42) (1603-1659)
30. Anders Andersen Spandet (1606-)
31. Otte Krag (1611-1666)
32. Vivike Ægidiusdatter (1617-1783)
33. Frands Nielsen (1620-1684)
34. Niels Rasmussen (1625-1659)
35. Ole Borch (1626-1690)
36. Jacob Rasmussen Holst Guldsmed (1633-1718)
37. Johan Monrad (ca. 1638-1709)
38. Jes Christensen (1648-1693)
39. Søren Christensen Aagaard (1654-1693)
40. Peder Terpager (1654-1738)
41. Mads Pedersen Rostoch (1655-1713)
42. Christen Skeel (1603-1659)

1. Optegnelsernes kilder, form, stof

En begivenhed optegnes

Ud på natten mellem 13. og 14. oktober 1644 nedbrændte Ribe-købmanden Jens Joensen Trelunds hus på Skibbroen i Ribe. Den uhyggelige begivenhed blev noteret ned ikke blot af naboen, men også af to andre Ribe-borgere.

Naboen var købmand og rådmand Hans Nielsen Friis, der havde sin bolig i en købmandsgård i Storegade, men ejede en lang række ejendomme rundt om i byen, således også på Skibbroen. I sin regnskabs- og notatbog noterede han, at naboen Jens Joensen Trelunds hus blev ganske afbrændt og fortsatte: »Og den gode og barmhjertige Gud samme tid forskånede og bevarede mig og mit så underligen mod al menneskelig forhåbning, som med den ganske by stod udi allerstørste perikel og fare«¹.

Spisemesteren i Ribe Hospital, Niels Frandsen, havde begivenheden lidt mere på afstand og viser ved omtalen i sin optegnelsesbog af branden, at han også havde øje for de mennesker, der blev ramt af skaderne. Han fortæller om Jens Joensen Trelunds og Hans Bekkes hus, der blev hastigt antændt af en meget heftig ildebrand. Det begyndte med Jens Joensens hus, der helt nedbrændte, mens den største del af Hans Bekkes hus brændte, og Christen Madsens og Christen Thomsen Bundes huse blev slemt skamferede².

Den tredie, der noterede ned, Ribe-borgeren Anders Andersen Spandet, havde begivenheden så meget på afstand, at han kunne se detaljer i de skaderamtes situation. Han nævner den ynkelige og skadelige ildebrand i Jens Joensens hus og fortæller, at hele huset blev opbrændt med husgeråd og alt korn og klæder, og at beboerne selv, sammen med deres børn og folk, næppe undkom med livet. Han omtaler, at samtidig brændte Hans Bekkes hus, der stødte op til Trelunds, men nævner, i modsætning til Niels Frandsen, ikke, at der var flere, der fik skader. »Så Gud underligen beskærmede denne ganske by. Hans navn ske evindelig ære i al evighed«³.

Disse notater er på ingen måde enestående – for Ribe. Man træffer dér optegnelser med notater om begivenheder, der er sket helt tilbage i 1200-årene. Af historiske, personalhistoriske og selvbiografiske optegnelser af

folk fra Ribe kan man finde henimod 40, der er blevet til i årene 1560–1700, idet dog størstedelen er fra århundredet før 1660. Der har i Ribe åbenbart været en tradition for, at man nedskrev sådanne notater, i adskillige tilfælde gennem flere slægtled, og interessen for dem har været så stor, at de er blevet gemt i generationer. Byer som Roskilde og Lund er tidligere blevet fremhævet som centre for historisk granskning og samlervirksomhed i 1500-årene⁴. Med lige så stor ret kan man betegne Ribe som et sådant center. Det er næppe helt tilfældigt, at Danmarks tre første kongelige historiografer, historieskrivere, stammer fra Ribe og virkede dér – Hans Svaning (historiograf ca. 1552–84, se nedenfor biografien under nr. 2), Anders Sørensen Vedel (historiograf 1578–94, se nr. 10) og Niels Krag (historiograf 1594–1601, se nr. 13). De tre historiografer levede i Ribe i et miljø, hvor mange beskæftigede sig med historiske, personalhistoriske og selvbiografiske optegnelser, og de har måske med deres virksomhed selv været med til at præge dette miljø.

Der kan meget vel have været endnu adskillige flere, der i den omtalte periode nedskrev historiske, personalhistoriske og selvbiografiske optegnelser. Af købmand Hans Friis' regnskabsbøger (se under nr. 23) fremgår, at i hvert fald 15 af hans kunder blot for årene 1630–50 selv havde regnskabsbøger. De kan have benyttet disse på samme måde som f. eks. Niels Grisbeck og Hans Friis selv. Men ikke en eneste af disse mange bøger er bevaret.

De mange optegnelser af ripensere fra årene 1560–1700 er her først søgt behandlet under ét, som en art helhed. Derefter gengives som tekster de dele af optegnelserne, der her har interesse, med en enkelt undtagelse: Peder Jensen Hegelunds omfattende almanakoptegnelser fra årene 1565–1613; materialet i disse er heller ikke benyttet ved behandlingen af optegnelserne⁵. Teksterne gengives i den originale retskrivning – dog normaliseret med små og store begyndelsesbogstaver – hvis de er på dansk, og oversat til moderne dansk, hvis de er på latin. Har en forfatter boet i Ribe, er *alle* hans optegnelser medtaget, også dem, der vedrører forhold og begivenheder uden for Ribe. Det er gjort, for at man kan se, hvad der optog sådanne ripensere, hvad de erhvervede sig viden om. Er en forfatter født i Ribe, men siden flyttet fra byen, medtages blot de optegnelser, der vedrører Ribe og forfatteren selv. Er der i sådanne optegnelser intet af interesse for Ribe, er blot forfatterens biografi medtaget i afsnittet om forfatterne og deres optegnelser. På samme måde er personer, der har forfattet sådanne optegnelser og er efterkommere af ripensere, omtalt under de pågældende biografier⁶.

Optegnelsernes manuskripter og overlevering

Af de mange forfatteres optegnelser kendes i dag 17, fordelt på 15 forfattere, i originalmanuskript, mens 21, fordelt på 17 forfattere, kendes fra afskrifter og en enkelt kun findes i en trykt udgave. Disse afskrifter er dog temmelig gamle. Kun seks af manuskripterne findes uden for Det kongelige Bibliotek: Peder Terpagers excerptbog i Universitetsbiblioteket i Oslo, Niels Grisbecks og Hans Friis' regnskabs- og notatbog, Thomas Jørgensens kopibog og Ditlev Hansen Guldsmeds juridiske håndskrift fra 1618 i Landsarkivet i Viborg, Kinchs afskrift af Niels Rasmussens almanakker i Ribe Katedralskoles Bibliotek og Ribe-håndskriftet af Jyske Lov på Borgmesterkontoret i Ribe.

Det ældste manuskript er Peder Jensen Hegelunds optegnelser på hvide blade i hans almanakker. De er bevaret i en lang række, fra 1565, da han var student, til 1613, året før han døde som biskop. Hegelunds almanakker er de mest omfattende af alle optegnelserne fra Ribe. Gennem næsten 40 år nedskrev han så godt som dagligt notater, der fortæller om livet i Ribe og samlet er af stor værdi for social- og kulturhistorien.

Fra samme tid er de anonyme optegnelser, der findes forrest i skattebogen for Ribe for årene 1545–69, omfattende prisnoteringer 1544–50, og i skattebogen for årene 1570–94, omfattende årene 1570–84.

Fra denne tid er også byskriver Rasmus Hansens optegnelser på et blad forrest i Ribe-håndskriftet af Jyske Lov; håndskriftet er en del ældre, fra omkring 1430–50, men der er flere gange senere blevet skrevet i det, endda så sent som i 1832⁷.

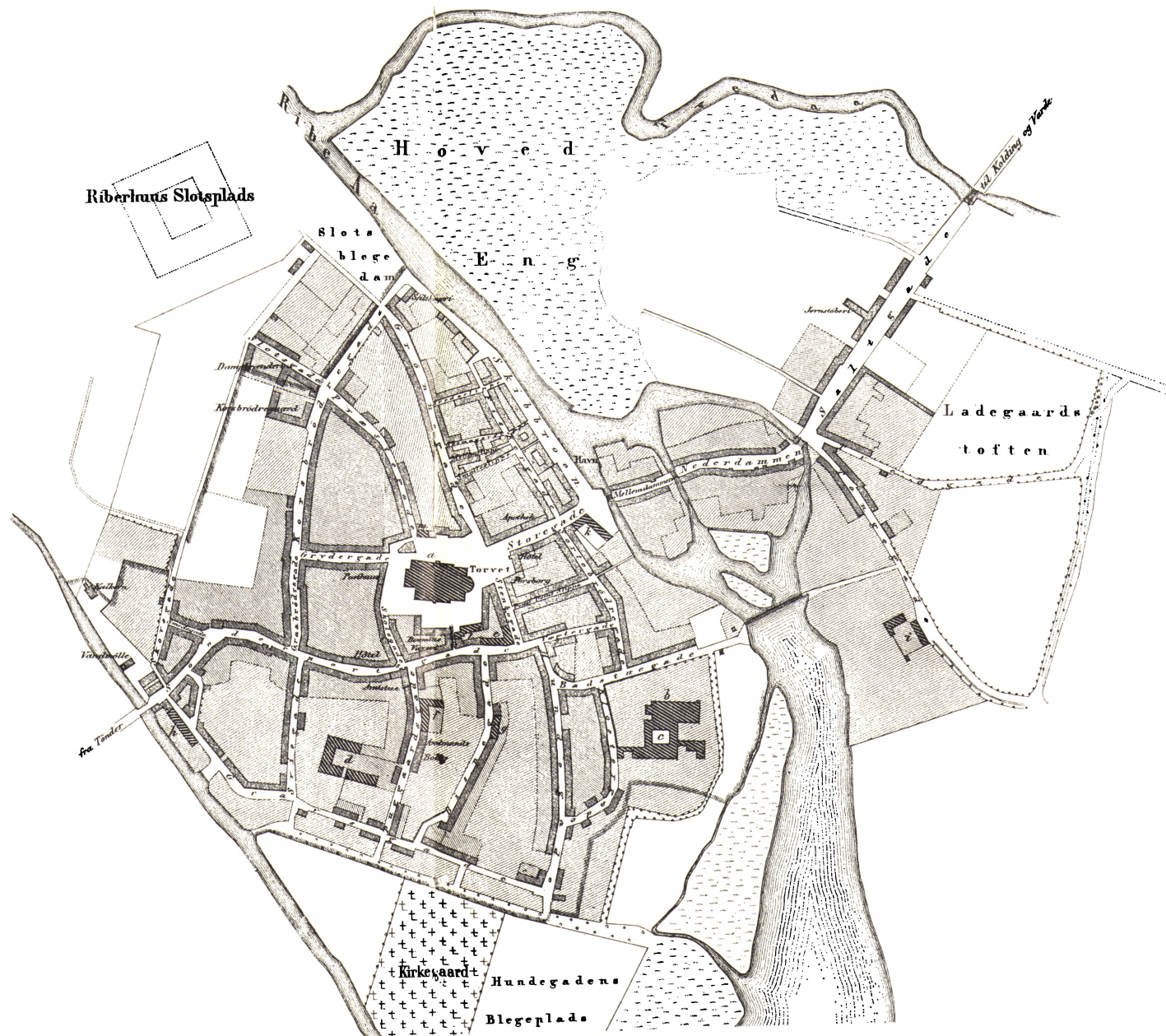
Også fra slutningen af 1500årene er Peder Christensen Ribers almanakoptegnelser. De er bevaret for årene 1584, 1586–91 og 1594–95; men der har også eksisteret almanakker for årene 1585 og 1592–93⁸. Peder Christensen levede i disse år som student i København; men han havde gennem breve og bekendtskaber god kontakt med Ribe og var også flere gange på besøg i sin fødeby. Almanakkerne fortæller derfor ikke blot om en Ribe-students liv, men giver også mange oplysninger om forholdene i Ribe.

I de første måneder af året 1601 udarbejdede rådmænd Thomas Jørgensen en kopibog, hvori han indførte Ribe bys privilegier og forskellige kongebreve og andre dokumenter. En del af teksterne forsynede han med historiske indledninger.

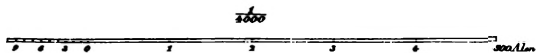
I december 1602 begyndte købmand og rådmænd Niels Hansen Grisbeck at skrive i en ny regnskabs- og notatbog, således som han noterede det på

Kort over Ribe 1858.

Kortet, der er gengivet efter Trap: Danmark, 1. udg., speciel del, bd. 2, 1859, viser i hovedtræk byen, som den så ud i 1500- og 1600årene, når bortses fra området uden for Nørreport. Ændringerne med gadegennembruddene Dagmarsgade og Nygade er gennemført senere i 1800årene.

- a Domkirken
- b Skt. Katharinæ Kirke
- c Hospitalet eller Sortebrødre Kloster
- d Katedralskolen
- e Rådhuset
- f Bispegården
- g Betalingsskole
- h Amtssygehus
- i Arbejdshus
- k Toldkammer
- l Friskole
- m Sprøjtehus

titelbladet i bogen ⁹. Allerbagest har han nedskrevet en række historiske og selvbiografiske optegnelser. Selvbiografien lader han begynde med året 1580, da han startede sin egen forretning. Optegnelserne kan være fra omkring 1602, da han begyndte på den nye bog, men da de ret detaljeret fortæller om begivenheder fra 1580'erne, går de måske tilbage til ældre notater.

Året efter Niels Grisbeck skabte den senere byfoged og rådmand Ditlev Hansen Guldsmed sig en værdifuld bog. Han lod da indbinde en række lovhåndskrifter, der går tilbage til omkring 1580, og han lod en del blanke blade indgå i bogen, således at han selv kunne fortsætte med at skrive. Han nøjedes ikke med lovttekster, men nedskrev også en række historiske optegnelser tilbage til 1170 og en del samtidige notater frem til 1625.

Nogle år senere, i 1618, anlagde Ditlev Hansen Guldsmed sig endnu et lovhåndskrift, indeholdende bl. a. en udskrift af Ribe byret; på et blankt blad nedskrev han i årene 1618–33 en række mere personlige optegnelser.

Niels Grisbecks søn, købmand og senere borgmester Hans Nielsen Friis, fortsatte efter faderens død i 1618 optegnelserne i den lille regnskabs- og notatbog. Hans optegnelser om forældrenes død stammer måske fra deres dødsår, 1618. Senere er han begyndt at skrive sin egen selvbiografi, for tiden fra 1587, da han blev født, og til 1626, måske 1636, skrevet ud i ét stræk, derefter med enkelte spredte notater frem til 1644.

Ditlev Hansen Guldsmeds søn, handelsmanden Hans Ditlevsen Guldsmed, er muligvis den, der i 1627 til faderens optegnelser har føjet et notat om et naturfænomen dette år ¹⁰. Optegnelserne slutter dermed, og hans indsats på området er blandt de mindste.

Lidt yngre endnu er rektor, senere vistnok forpagter Laurits Pedersen Hegelunds almanakoptegnelser fra årene 1646–51. Hegelund synes at have ført et temmelig omflakkende liv, men noterer dog adskillige ting vedrørende Ribe og opholdt sig også i flere perioder i denne by.

Almanakoptegnelser er også godsejeren og lensmanden Otte Krag's optegnelser fra 1656 og 1657. Det er dog yderst lidt, hans almanakker fortæller om Ribe, til trods for, at han var lensmand på Riberhus. Han opholdt sig mest i København eller på rejser i provinsen og var ikke meget i Ribe.

Fra første halvdel af 1600-årene er sognepræsten Hans Jensen Svanings brevkopibog med breve fra årene 1624–56 og med en række korte selvbiografiske optegnelser vedrørende de vigtigste begivenheder i hans liv.

I tid kommer derefter professor, dr. med. Ole Borchs rejsedagbøger, ført i årene 1660–63 på den første del af hans seks år lange studierejse. For videnskabshistorien er de en værdifuld kilde, men de fortæller intet om Ribe.

Fra omkring 1689 er håndskriftet med den adlede bispesøn, godsejeren Johan Monrads selvbiografi, der dog rummer senere tilføjelser frem til 1692. Erindringerne fra drengeneårene i Ribe i 1640'erne giver et livfuldt billede af byen.

Fra samme tid er kapellanden Mads Pedersen Rostochs håndskrift med et længere digt om Ribe og med en række små historiske afhandlinger, hvoraf de tre indeholder optegnelser af samme art som dem, der træffes i årbogsoptegningerne.

De yngste originale optegnelser er sognepræsten Peder Terpagers egne optegnelser om hans farmors levned og hans fortsættelse af spisemesteren Niels Frandsens optegnelser, nedskrevet i hans lille excerptbog, der nu opbevares i Universitetsbiblioteket i Oslo. Det er en smuk lille bog, indbundet i skind med dekorationer i guld. Af en række spredte, tilføjede datoer flere steder i bogen synes det at fremgå, at den er blevet til i årene 1700–20.

De øvrige optegnelser fra Ribe kendes ikke i de originale håndskrifter, men blot i senere afskrifter.

Det ældste håndskrift med sådanne afskrifter er vistnok Peder Terpagers førnævnte excerptbog i Universitetsbiblioteket i Oslo. Gennem dette håndskrift er bevaret ikke mindre end 18 tekster af 13 eller 14 forfattere.

Forrest i excerptbogen står et stykke, som Terpager har givet overskriften »Hans Hegelund«. Det viser sig ved en analyse at indeholde optegnelser af købmand og rådmænd Hans Jensen Hegelund for årene 1578–97 og af dennes søn Jacob Hansen Hegelund, for årene 1551 og 1599–1602, da han var student. Om Terpager har taget teksterne fra samme kilde, kan ikke ses. Han har lavet en anden opstilling for faderens end for sønnens optegnelser; mens de første står samlet i ét, er de sidste opstillet spredt på siden.

Et par sider efter Hegelund-teksten står Hans Jessen Søhanes beretning om hans bedrift i 1573, da han generobrede sit skib, efter at det var blevet erobret af nogle sørøvere. I meget kort form forekommer denne optegnelse noget længere fremme i excerptbogen blandt en række optegnelser af Hans Jessen.

En halv snes sider længere fremme gengiver Terpager teksten fra et anonymt dokument, under titlen »et gammelt dokument« (»In veteri charta ita«). Det er ikke muligt at bestemme dette dokument nærmere; den yngste optegnelse angår den store brand i Ribe i 1580. Oplysningerne er i øvrigt dem, der går igen i fire af de andre Ribe-optegnelser ¹¹.

Senere i excerptbogen findes den længste af teksterne i denne bog. Terp-

ager har givet den overskriften »Denne bog hør mig, Peder Spandet, borger i Ribe, med rette til«. Ved en nærmere analyse viser denne tekst sig at indeholde hele fire personers optegnelser, Peder Pedersen Spandets, Anders Pedersen Spandets, Mette Andersdatter Lunds og Anders Andersen Spandets, hele tre generationer. Efter den sidste af optegnelserne, fra 1671, er skrevet datoen 4. december 1700; det er formentlig det tidspunkt, da Terpager har foretaget afskrivningen. Da den sidste af de fire forfattere, Anders Andersen Spandet, var født i 1606, kan det næppe være ham, der har skrevet de seneste af optegnelserne, idet der blandt disse forekommer en optegnelse for året 1692. Måske er det Terpager selv, der har ført notaterne frem til sin egen tid.

Et halvt hundrede sider længere fremme i excerptbogen begynder en længere række optegnelser, som Terpager har givet overskriften »Af sal. Frands Niensens skreven bog, in 8vo«, med tilføjelsen »hjemsendt mandagen den 19. oktober anno 1711.« Tilføjelsen angiver vel det tidspunkt, da Terpager lånte Frands Niensens bog og afskrev dens optegnelser. Størsteparten af disse optegnelser er skrevet af Frands Niensens far, spisemester i Ribe Hospital Niels Frandsen. Denne døde i juni 1659. Optegnelserne fortsætter, og det er måske Frands Nielsen, der har ført dem videre en tid (se nr. 33); men i hvert fald for tiden fra 11. juni 1659 er optegnelserne Terpagers (se nr. 40). Det anfører han selv intet om, men det fremgår af teksten. Hér som så mange andre steder har Terpager ikke skelnet mellem det, der er kilden, og det, der er hans egne optegnelser. Selv om han afskriver et stykke »af Frands Niensens skreven bog«, kan han godt uden at anføre det fortsætte med sin egen tekst ¹².

Efter familien Spandets optegnelser følger i excerptbogen fem tekster, der alle må være hentet fra den samme bog, som anføres foran overskriften til det første stykke: »Udskreven af Jacob Rasmussens bog in 8vo«. Det første tekststykke har overskriften »Hans Jessen Søhane angående«. Selv om det ikke fremgår for de øvrige fire af de fem tekster, må de alle være fra Jacob Rasmussen Guldsmeds bog, som vi altså gennem Terpagers excerptbog får et vist indtryk af. Efter købmand og rådmænd Hans Jessen Søhanes optegnelser følger købmand og rådmænd Anders Sørensen Klynes. Når disse to tekster har stået i Jacob Rasmussens bog, skyldes det vel, at de to forfattere var henholdsvis farfar og morfar til Jacob Rasmussens mor ¹³. Jacob Rasmussen synes at have interesseret sig en del for historie. Efter de to nævnte tekster følger en tekst, der af Terpager har fået overskriften »Noget synderligt, som er sket i Ribe i gammel tid«, dernæst en fortegnelse over dødsfald, med Terpagers overskrift »Fortegnelse på en

del fornemme folks død og afgang, mestendel af Jacob Rasmussens slægt«, og endelig Jacob Rasmussens notater om faderen og hans egne søskende. Om der har været andet i Jacob Rasmussens bog, fremgår ikke.

Sidst i Terpagers excerptbog står en lille tekst, der ifølge en tilføjelse, vel af Terpager, fandtes i »Jes Christensens bibel, in folio, som Hans Spangsberg i Strandby ejer«. Når Terpager har fået denne tekst med, skyldes det måske, at han langt ude var i familie med Jes Christensen; denne var en søn af en datter af hans farmor i hendes første ægteskab.

Vistnok fra første halvdel af 1700-årene stammer to afskrifter af to forskellige optegnelser. Den ene indeholder optegnelser af sognepresten Frederik Andersen Klyne og dennes sønnesøn af samme navn. Manuskriptet bærer på forsiden navnet A. B. Schockelten, vel fra en tidligere ejer.

Den anden afskrift er indført forrest i en rejsebog, som studenten Lauge Andersen Vedel havde med på sin studierejse i årene 1613–17. Afskriften omfatter adskillige optegnelser af flere personer (jfr. under nr. 26).

Fra midten af 1700årene er en afskrift af Villads Nielsen Brøns' optegnelser, forsynet med titel af historikeren Jacob Langebek.

Lidt yngre er et manuskript fra 1768. Det er genealogen, Flensborg-rektoren Olaus Henricus Mollers afskrift af en række optegnelser af rektor, senere ærkedegn Ægidius Lauridsen og dennes datter Vivike Ægidiusdatter. Originalmanuskriptet, som Moller lånte af justitsråd Ambders, synes ikke at eksistere mere ¹⁴.

Det yngste manuskript er overlærer J. Kinchs afskrift fra anden halvdel af 1800årene af Niels Rasmussens almanakoptegnelser; disse optegnelser fandtes på Kinchs tid i Universitetsbiblioteket i København, men synes siden forsvundet ¹⁵.

Optegnelsernes form og sprog

Optegnelserne fra Ribe forekommer i flere forskellige former. De kan i hovedsagen henregnes til en af følgende hovedformer: ældre årbogsop-
tegnelser, almanak- eller kalenderoptegnelser, skrivekalenderoptegnelser, rejsedagbøger, samtidshistoriske optegnelser og personalhistoriske og selvbiografiske optegnelser. Flere af formerne griber dog ind i hinanden, og i flere tilfælde er der tale om en kombination af to eller flere former.

*Årbogsop-
tegnelserne* forekommer, med en enkelt undtagelse, ikke selvstændigt, men som indledning til optegnelser af andre former. Hele fire forfattere har indledt deres optegnelser med disse årbogsop-
tegnelser, der

desuden forekommer i det »gamle dokument«, som Terpager gengiver uden kildeangivelse. Hertil kommer, at en del af årbogsoptegnelserne går igen i de små historiske afhandlinger, der afslutter Mads Pedersen Rostochs skrift »Den gamle og navnkundig købstæd Ribe«.

De fire, der har sat disse optegnelser foran deres egne, er Niels Grisbeck, Ditlev Hansen Guldsmed, Niels Frandsen og Jacob Rasmussen Guldsmed. Optegnelserne går i tid fra 1176 og til 1580, der her er sat som slutår for denne art optegnelser. De omhandler væsentligst brande i Ribe og ved Domkirken, Domkirkens klokker og ur og nogle forhold i udlandet. Optegnelserne er ret forskellige i de fem versioner. En nærmere sammenligning viser, at vistnok alle teksterne må have en vis forbindelse med hinanden eller med en fælles anden kilde. Det fremgår af, at adskillige af de optegnede begivenheder går igen i flere af teksterne og af lighedspunkter i teksterne og i den i flere tilfælde noget forvirrede kronologiske orden¹⁶. I alt indeholder årbogsoptegnelserne 46 forskellige optegnelser op til 1580. Af disse går de 14 igen i to eller flere af de fem tekster – hertil kommer, at én af disse 14 også forekommer i fem af de andre Ribe-optegnelser – mens 27 alene forekommer én gang i én af de fem tekster, idet dog tre af disse 27 også forekommer i fire af de andre Ribeoptegnelser. De fælles og de isolerede optegnelser fordeler sig således på teksterne (idet Jacob Rasmussen Guldsmeds tekst fra »dødebogen« medregnes, med tallet for denne sat i parentes):

	af fælles optegnelser	af isolerede optegnelser	optegnelser i alt
Det gamle dokument	9	0	9
Niels Hansen Grisbeck	10	4	14
Ditlev Hansen Guldsmed	13	13	26
Niels Frandsen	6	5	11
Jacob Rasmussen Guldsmed	5 (+2)	5	10 (+2)
Mads Pedersen Rostoch	6	5	11
Skattebog 1570–94	1		
Rasmus Hansen	1		
Peder Pedersen Spandet	2		
Hans Jessen Søhane	1		
Anders Sørensen Vedel	1		
Hans Jensen Hegelund	1		
Villads Nielsen Brøns	1		
Ægidius Lauridsen	1		

Af disse fælles optegnelser findes i det »gamle dokument« ingen, som ikke går igen hos Niels Grisbeck og Ditlev Hansen Guldsmed¹⁷. Disse tre tekster må have et nært forhold til hinanden; dog er det kun Niels Grisbeck og Ditlev Hansen Guldsmed, der har det fejlagtige årstal 1278 for domkirke-tårnets sammenstyrtning, mens det »gamle dokument« har årstallet 1248, rettet til 1284, og det rigtige årstal skal være 1283¹⁷. Det »gamle dokument« er ikke dateret, men de to øvrige tekster er, som ovenfor nævnt, sikkert skrevet på omtrent samme tid, ca. 1602 og 1603. De to sidste af de fem tekster mangler, ligesom Mads Pedersen Rostoch, adskillige af de fælles optegnelser, som træffes i de tre første. De er også fra en senere tid, i hvert fald den ene, idet de to forfattere er født henholdsvis 1589 og 1633. For en bedømmelse af de to teksters forhold til de øvrige er det en stor mangel, at de blot kendes fra Terpagers excerptbog. Det er ikke muligt at datere dem, og man kan ikke afgøre, om dele af dem måske er skrevet af andre i ældre bøger, som de to forfattere blot har fortsat med deres egne optegnelser. Således har Jacob Rasmussen Guldsmed i sit årbogsafsnit under 1573 følgende formulering af en optegnelse: »Anno 1573 den 10. august på en St. Laurentii dag om morgenen, da kom til mig underskrevne udi søen mellem Hamborg og Ribe en sørøver med en ny Rostocker skib . . .«. »Mig underskrevne« er i virkeligheden Hans Jessen Søhane. Måske har Jacob Rasmussen blot uden at tænke over det afskrevet en ældre tekst; men dette afsnit af hans optegnelsesbog kan være skrevet af Hans Jessen, der var hans mors farfar. I øvrigt kan også Terpager, der afskrev Jacob Rasmussen Guldsmeds bog, have »forbedret« teksten med egne indskud, selv om det i denne sammenhæng ikke er sandsynligt.

At Mads Pedersen Rostoch har kendt Jacob Rasmussen Guldsmeds optegnelser eller kilden for disse, fremgår af en sammenligning mellem de to forfatters optegnelser om branden i 1402; de fleste af Rostochs optegnelser med indhold som årbøgerne anfører i øvrigt enten Hans Lauridsen Amerinus' Ribe bispekrønike, Huitfeldts gejstlige historie eller Anton Heimreichs nordfrisiske krønike som kilde¹⁸.

Med disse årbogsoptegnelser har historisk interesserede ribere indledt deres egne samtidige notater. Hvor de har dem fra, har ikke kunnet afgøres. Kun kan det ses, at de vistnok alle må have en vis forbindelse med hinanden.

Ejendommeligt nok skulle de gamle årbogsoptegnelser dukke op endnu en gang, langt senere. Den 8. august 1832 nedskrev kammerråd, by- og rådstueskriver Poul Resen Steenstrup i Ribe nogle optegnelser i det gamle håndskrift med Riber ret og Jyske Lov, som byskriver Rasmus Hansen (se

nr. 4) 250 år tidligere havde noteret i. Steenstrup skriver om begivenheder 1278, 1242, 1301, 1401, 1402, 1580 og 1565, som kendes fra årbogsoptegnelserne, der dog ikke synes at være kilden – hvor Steenstrup så har oplysningerne fra¹⁹. Og han fortsætter, som sine forgængere, med sin egen tids begivenheder: »1814, den 10. januar, ankom 35 fjendtlige cosakker, og forblev til den 14. samme maaned og aar«²⁰.

Almanak- eller kalenderoptegnelser. I hvert fald siden 1560'erne har man i Danmark draget nytte af de små praktiske trykte almanakker, hvis fremkomst bogtrykkerkunsten havde skabt grundlag for. Man kunne få almanakkerne fra Tyskland på tysk eller plattysk, og i 1570 fremkom den første danske almanak²¹.

Det har næppe varet længe, før man fandt på at indbinde almanakkerne med et hvidt blad mellem hvert af de trykte, således at man fik en plads til at notere på ud for hver dato. Da almanakkerne var i et lille format, og da der var 14–15 dage på hver side, var det imidlertid ikke meget plads, man fik at skrive på. Man måtte derfor skrive ganske småt eller bruge mange forkortelser og forbogstaver. Det har medført, at det i dag kan være meget vanskeligt at læse de gamle almanakoptegnelser. Riberen Laurits Pedersen Hegelund skrev således i 1640'erne i sine almanakker med bogstaver, der er mindre end en millimeter høje, og brugte for det meste forbogstaver for de personer, han omtalte. Er en side senere blevet ramt af fugt, kan det være ret håbløst at få noget ud af teksten.

Af fire ribere er bevaret almanakoptegnelser, nemlig Peder Jensen Hegelund for årene 1565–1613, Peder Christensen Riber for årene 1584, 1586–91 og 1594–95, Laurids Pedersen Hegelund for årene 1646–51 og Niels Rasmussen for årene 1652–58. Oplysningerne er ofte små og ubetydelige; men da de i tid ligger så tæt, og da de vel oftest er helt samtidige, kan de være af betydelig værdi for social- og kulturhistorien. Netop gennem almanakkerne kan man få oplysninger, som ikke træffes i andre kilder.

Skrivekalenderoptegnelser. En variant af kalenderoptegnelserne er skrivekalenderoptegnelserne. Mens almanakkerne anfører månedernes dage linje efter linje, har skrivekalenderen blot tre dage pr. side, således at den bliver en hel bog, der tilmed har et format, der er ca. dobbelt så stort som almanakkens. Der er således for de enkelte dage god plads at skrive på, ikke mindst, hvis der er indsat hvide blade mellem de trykte. Dette er tilfældet i Otte Krags smukt indbundne skrivekalendere for årene 1656 og 1657. Endda er det langt fra hver dag, han har noteret noget i sine kalendere.

Rejsedagbøger. Rejser kan inspirere folk, der ellers ikke fører dagbog, til at skrive ned, og gennem sådanne kilder kan hentes mange værdifulde oplysninger.

Af ribernes optegnelser er to rejsedagbøger, nemlig Christen Skeels dagbog for årene 1619–27 og Ole Borchs diarium for årene 1660–63. Desværre fortæller disse kilder intet om Ribe.

En del af én af ripensernes almanakoptegnelser er dog egentlig en art rejsedagbogsoptegnelser; når Peder Christensen Riber var på en af de mange rejser, han foretog i sin studietid, til Ribe, til Roskilde, til Skåne eller ud i Sjælland, noterede han rejseruten ned dag for dag. Om hvad han så, fortæller han intet; men det er muligt at bestemme nogle rejseruter.

Samtidshistoriske optegnelser. Et par af Ribe-optegnelserne kan betegnes som samtidshistoriske optegnelser, idet de ikke indeholder personalhistoriske eller selvbiografiske elementer. Den ene er ubetydelig; den indeholder blot et enkelt notat, Hans Ditlevsen Guldsmeds tilføjelse til faderen Ditlev Hansen Guldsmeds optegnelser. Den anden er Ditlev Hansen Guldsmeds værdifulde optegnelser fra lovhåndskriftet 1603; de er særprægede derved, at de intet personalhistorisk stof indeholder, de omtaler alene historiske begivenheder og forhold. Ikke ét sted røber optegnelserne selv, hvem der er forfatteren, ikke ét sted forekommer ordene *jeg* eller *mig*, og ingen familiemedlemmer nævnes. Der er en stor kontrast mellem denne nøgterne, upersonlige, rent historiske kilde og de mere udpræget selvbiografiske optegnelser, der som f. eks. Hans Friis' notater begynder: »Anno 1587 den 14. oktober på en løverdag blev jeg, Hans Nielsen Friis, fød imellem 8 og 9 formiddag her udi Ribe udi mine salige forældres hus, som jeg nu udi bor«. I et andet håndskrift, det juridiske håndskrift fra 1618, har Ditlev Hansen Guldsmed dog som nævnt nedskrevet personlige optegnelser.

Personalhistoriske og selvbiografiske optegnelser. De fleste af Ribe-optegnelserne er personalhistoriske og selvbiografiske notater, eventuelt med samtidshistoriske optegnelser ind imellem. Det gælder optegnelserne af Rasmus Hansen, Peder Pedersen Spandet, Laurids Ægidiussen, Hans Jessen Søhane, Niels Hansen Grisbeck, Hans Jensen Hegelund, Anders Sørensen Klyne, Villads Nielsen Brøns, Ægidius Lauridsen, Anders Pedersen Spandet, Ditlev Hansen Guldsmed, Mette Andersdatter Lund, Jacob Hansen Hegelund, Hans Friis, Niels Frandsen, Lauge Andersen Vedel, Hans Jensen Svaning, Anders Andersen Spandet, Vivike Ægidiusdatter, Jacob Rasmussen Guldsmed, Johan Monrad, Jes Christensen, Søren Christensen Aagaard og Peder Terpager.

Disse optegnelser rummer i varierende forhold personal- og slægtshistoriske, historiske og selvbiografiske notater mellem hinanden. I syv af dem er det selvbiografiske og slægtshistoriske stof så fremtrædende, at man til en vis grad kan tale om selvbiografier. Det gælder optegnelserne af Laurids Ægidiussen, der kendes gennem sønnens omarbejdelse til 3. person, Niels Grisbecks, Ægidius Lauridsens, Hans Nielsen Friis', Hans Jensen Svanings, Johan Monrads og Peder Terpagers. Især er Johan Monrads selvbiografi harmonisk; men Hans Friis' optegnelser indeholder også fine tilløb til en egentlig selvbiografi.

De fire ældste af disse selvbiografiske optegnelser hører blandt de første selvbiografier i Danmark. Her som overalt i Europa er selvbiografisk litteratur en forholdsvis sen litterær foreteelse. Ser man bort fra ganske enkelte undtagelser, er det først den italienske renæssances mænd, der fandt på at skrive om deres eget privatliv, ud fra en individualistisk trang til at hævde den personlighed, som renæssancen fremhævede så stærkt. Som en litterær mode bredte selvbiografien sig fra Italien til andre lande og kom henimod midten af 1600årene til Danmark ²².

Rigsråden Jørgen Rosenkrantz, der levede i tiden mellem 1523 og 1596, er blevet fremhævet som en forløber på selvbiografiens område, idet han i 1590 på dansk skrev en ret summarisk beretning om sit livs begivenheder indtil 1579. Det er blevet hævdet, at det varede et stykke tid, før denne vor litteraturs første selvbiografi fik efterfølgere ²³. Men i Ribe sad flere af Jørgen Rosenkrantz' samtidige og noterede ned om deres liv. De gjorde det vel noget summarisk; men de tanker, der ligger bag, er de samme. Og allerede i Hans Jessen Søhanes beretning om hans bedrift med tilbageerobringen af hans skib i 1573 møder man renæssancens selvfølelse.

Måske var Ribe forud for det øvrige Danmark, fordi man havde så nære kontakter mod syd og mod sydvest, således som det atter og atter fremgår af ripenserne optegnelser. Måske var det af betydning for den historiske interesse og sansen for historiske optegnelser, at så mange under deres studierejse havde studeret i Wittenberg; ikke færre end 13 – nemlig alle de studerende, med undtagelse af to – at de 28 ældste af de personer, der her er behandlet, havde studeret i kortere eller længere tid ved universitetet i Wittenberg, der i 1500årene var berømt for sine historielærere og sine historiske studier.

Sproget i de forskellige optegnelser kan variere noget, men fælles for dem alle er, at det næsten overalt er enkelt og ukompliceret, selv i de latinske tekster. Dette skyldes måske bl. a. notatformen, der sjældent har givet an-

ledning til længere udredninger eller til skildring af komplicerede sammenhænge. Man træffer derfor ikke det knudrede, hypotaktiske sprog, som man ikke så sjældent ser i f. eks. rigsrådets betænkninger til kongen og i lovttekster fra denne tid, et sprog, der i disse tekster til tider endda går i stykker, fordi forfatterne ikke har behersket denne stil.

Man træffer vel skrivefejl og mislykkede sproglige konstruktioner i Ribeoptegnelserne. Hans Nielsen Friis har således et sted skrevet »Gud giffue hannom oc oss alle en gledellip opstændelse«, et andet sted »Oc den gode oc baromhiertige Gud sametid forskonede oc beuarde mig oc midt saa wnderlligen, mod alld menneskelis forhobning«²⁴.

Bortset fra sådanne fejl er sproget ofte velformet i dets enkelthed. Det bærer præg af at være skrevet af folk, der nok formåede at udtrykke sig. En del tekster er vel farvet af bibelsproget, af påvirkning fra deltagelse i gudstjenesten søndag efter søndag. Mange gudelige anrøbelser og bønner forekommer, og nu og da kan en tekst virke som en prædiken, således hos Hans Friis i hans omtale af den store stormflodskatastrofe i oktober 1634:

»Item læse vi udi danske bispekrønike, som velbyrdig Arild Huitfeldt haver ladet udgå, at det år anno 1362 på Marcellus Martyrs nat haver været så stor en vandflod, hvor af moksen ganske Riber by blev overskyllet, og skete stor skade, så vel som på andre steder udi Sønder- og Nør-Jylland.

Og vide vi af ingen så stor vandflod at sige siden den tid, undtagen denne, som nu desværre er sket udi vores tid anno 1634 imellem den 11. og 12. oktober om natten, der den ny måne begyndte at tændes, som var meget forskrækkelig, og på tre timers tid fra klokken var elleve og til klokken var to voksede så stor og højt, at den gik tværs gennem Riber Domkirke. . . Gud være alle deres sjæle nådig, og forskåne os fremdeles for sådanne Guds store vredes straf for dit hellige navns skyld«²⁵.

Det kirkeligt farvede sprog træffer man også hos Mette Andersdatter Lund, hos hvem man kan finde følgende velformede sætning: »Anno 1626, 4 uger for St. Mortens dag, drog min søn Søren her fra byen og til København og derfra så til Slangerup. Og kom så i tjeneste hos en købmand ved navn Christopher Penel. Hvor Gud lad det ske, Gud til lov og pris, hans husbonde til gavn, hannem selv til forfremmelse og mig og hans søskende til glæde. Amen, Amen!«²⁶.

Som noget for sig også sprogligt står Johan Monrads selvbiografi. Den er den eneste, helt sammenhængende tekst, idet den dog er opdelt i flere afsnit. Sproget er usædvanlig frisk og levende, anskueligt, brugt i flygtige skitser, der kan være af stor ynde; gloseforrådet er ikke stort; et ynd-

lingsord er *dejlig*, der forekommer igen og igen, uden dog at virke trætende, fordi stilen er så ukunstlet.

Optegnelsernes stof

De mange optegnelser giver ikke noget sammenhængende billede af forholdene i Ribe i ældre tid. Men de giver en mængde, ofte værdifulde enkeltoplysninger om mange forhold, af personalhistorisk, kulturhistorisk og socialhistorisk interesse. Og set under ét giver de et stærkt billede af livet i ældre tid, med de begivenheder, som folk fandt det værd at mindes. Fødsel og dåb, død og begravelse, bryllupper, udnævnelser og forfremmelser, rejser og brevveksling, jærtegn og mirakler, mord og drab og henrettelser, stormfloder, ildebrande og pest, krig og besættelse, klimaets luner – det er de emner, der går igen og igen.

Fødsel og dåb. Optegnelser herom udgør grundstammen i mange af Ribe-optegnelserne og har vel i flere tilfælde endda været udgangspunktet for sådanne notater. Det kunne også være nødvendigt at notere børnenes fødsel ned. Familierne var ofte store. Ægidius Lauridsens fortegnelse over børnene omfatter efterhånden femten, Lauge Andersen Vedel noterer elleve børn, Hans Nielsen Friis og Jes Christensen noterer hver otte, Hans Jensen Hegelund, Anders Sørensen Klyne og Anders Pedersen Spandet noterer hver ni. Ægidius Lauridsens optegnelser om svigerfaderen Anders Sørensen Vedel omfatter også ni børn. Det var vel et særsyn, når Peder Pedersen Spandet blot kunne notere tre børn, Hans Jessen Søhane blot ét og Niels Grisbæk blot to; i to af disse tilfælde har man forklaringen i, at konerne ved ægteskabets indgåelse var lidt ældre enkekoner.

Det kunne være svært at holde styr på de mange datoer, og selv om man nu ofte noterede ned, ses endnu i teksten levn fra den tid, man med alle kneb måtte søge at fæste datoerne i hukommelsen; således daterer Hans Hegelund en søns fødsel på følgende måde: »Anno 1578, en måned for Riber markend på en søndag morgen mellem 3 og 4, og var den samme nat, Mourids Podebusks boder ved Slottet blæste neder, og fjorten dage efter, Marine Svanedatter døde, blev Ib min søn fød.«²⁷

Skulle man også have navnene på fadderne med, kunne sådanne optegnelser blive lange nok. Andre omstændigheder ses også noteret i denne forbindelse, således det nøjagtige klokkeslet for fødselen: »Anno 1601, tirsdag

gen den 27. oktober om morgenen, i kvarter før slet, blev min søn Hans Ægidiussen født«²⁸. Nøjagtigheden skyldes vel hensynet til astrologiske observationer og beregninger, således at der var skabt mulighed for, at man gennem stjernernes gang kunne forudsige barnets skæbne²⁹. Et særsyn er det, når Hans Hegelund omhyggeligt anfører, i hvilket hus det enkelte barn er født: »og blev han født i det hus ved Torvet næst bag udi Grønne-gade op til rådhuset«, »og blev født udi det hus, som Jørgen Poder udi boede, og Hans Jessen nu haver.«³⁰.

Gennem otte af optegnelserne om barnedåb kan man følge tidens skikke ved navngivningen. En enkelt af forfatterne, Ægidius Lauridsen, siger endda selv, hvem børnene er opkaldt efter; de femten børn var, opregnet i aldersfølge, opkaldt efter deres farfar, bispren i Ribe, farfaderen (idet den første søn var død), moderens farfar, farmoderen, morfaderen, moderens mormor, en vejmester og en Ribe-bisps hustruer, faderens morfar, den afdøde søster, der var opkaldt efter moderens mormor, moderens farmor, mormoderen, unavngivet (dødfødt), en adelsdame, der var mor til Ribehuslensmandens frue, og faderens farmor. Man ser, at alle børnene var opkaldt efter ganske bestemte personer.

Noget lignende iagttages i de øvrige optegnelser. Hans Hegelunds børn synes opkaldt på følgende måde, ligeledes i aldersfølge: efter farmoderen, måske faderens stedmor, måske en moster, mormoderen, faderen; dernæst følger tre døtre, hvor der ikke kan peges på bestemte personer, de kan være opkaldt efter; og endelig en søn, opkaldt efter farfaderen. Anders Sørensen Klynnes børn synes opkaldt efter moderens morfar, farmoderen, mormoderen, farfaderen, måske en fasters mand, en faster og moderens stedmor, hvortil kommer to, der ikke kan bestemmes (det tredieyngste og yngste af børnene). Laurids Ægidiussens to kendte sønner var opkaldt efter deres farfar og morfar, og sønnen oplyser selv, at farfaderen havde det sjældne navn Ægidius, fordi han var født på Skt. Ægidius' dag, 1. september³¹. Hans Friis' børn var opkaldt efter deres farfar, moders morfar, morfar, farmor, måske faderens moster, den afdøde bror, der var opkaldt efter moderens morfar, og måske faderens morbror, mens den sidste ikke kan bestemmes. Peder Pedersen Spandets børn kan være opkaldt efter farmoderen, moderens første mand og faderen eller farfaderen, der havde samme navn. Man ser således alle steder, hvor navneskikken kan klarlægges, et udpræget opkaldelsessystem.

Nær tilknytning til dåbsoptegnelserne har notaterne om, at man har stået fadder. To forfattere har noteret dette, Hans Jessen Søhane og Anders Pedersen Spandet. Man ser af tilføjelserne, hvad det kostede at være fadder:

Anno 1580 Den 22 Darnubris Daa siør
 Ing Borgmæstar Gudur Saglund. min
 Borgens End paa Nibær Raadhus, or Dersal
 Giffen Løff for mig att ing fulde giør Dy-
 nes Tjengre wdi 3 aar nfr dringeminder.

Anno 1595 Den 2 Dag Septembri
 Giff Ing Laldat i Raadets aff begge Bor-
 gemæstar Ib Cornium or Niels Førgum, or
 Hans Jansson, Hans Jansson, Esbr Mogum
 Anders Saffnussen, Tams Førgnussen, Niels
 Poinlsen Raadmand. Samme Dag
 Komme Hans Sainjon, Giff Lald or Bar-
 tall Struck wdi Raadets.

Ao 1588. Paa Skins Torstog Doda Kong
 Jendriq den anden Sørdoffly Ghibkommisær.

Side af Niels Hansen Grisbecks regnskabs- og notatbog i Landsarkivet i Viborg.
 Teksten, der omtaler Niels Grisbecks aflæggelse af borgerskabseden i 1580 og hans udnævnelse til
 rådmænd i 1595, er gengivet s. 106.

faddergaverne anføres, $\frac{1}{2}$ daler, 1 daler, 1 rosenobel, 1 guldgylde. Dette forhold, set fra modtagerens side, har man i Jacob Rasmussen Guldsmeds optegnelser om forældrene. Han omtaler, at moderen, Anne Nielsdatter Klyne, blev døbt 9. december 1595 og anfører fadderne med deres faddergaver: velbyrdig Christen Vind gav 4 rosenobler, rådmænd Hans Jensen Søhane, barnets farfar, 10 rosenobler, rådmænd Anders Sørensen Klyne, barnets morfar, 10 rosenobler, bispinden, barnets moster, 4 rosenobler, borgmester Laurids Thøgersens kone Ingeborg 4 rosenobler og Peder Baggesens kone Dorethe 6 rosenobler³²; rosenobelen var en guldmønt, og der er i virkeligheden tale om et anseligt beløb. De borgerlige faddere tilhørte aristokratiet i Ribe; de kunne flutte sig med faddergaver, så adelsmandens gave på den baggrund kom til at tage sig lidt mat ud.

Dødsfald og begravelser. En endnu mere fremtrædende plads har optegnelserne om dødsfald og begravelser. Man noterede ikke blot dødsfald i familien og slægten, men også blandt de fornemme ude i byen, gejstlige og borgerlige og adelige. Notaterne er ofte ganske korte; men man kan også få oplysninger om særlige omstændigheder med. Da således borgmester Peder Mortensen Hegelund i 1584 døde, skildrede hele to ribere episoden, da han sammen med andre af borgerskabet i Ribe var på vej ud for at modtage liget af byens anden borgmester, Hans Fanning, der var død på en rejse til Fanø; da Peder Hegelund kom liget nær, blev han så heftigt syg, at han døde kort efter³³.

Enkelte af de gejstlige forfattere føjer til oplysningerne om begravelser teksten, som præsten talte over. Det gælder Anders Andersen Spandet og Peder Terpager.

En ganske særlig stilling på dette område har en lang fortegnelse over dødsfald, en »dødebog«, der vistnok er forfattet af Jacob Rasmussen Guldsmid (se nr. 36). Den nævner navnene på i alt 126 personer, der døde i årene 1565–1668; under peståret 1659 nævnes gennem 138 dage i alt 99 dødsfald blandt forfatterens bekendte, således at man får et stærkt indtryk af en pestepidemi hærgen³⁴.

Bryllupper. Ikke så få troløvelser og bryllupper er noteret i Ribe-optegnelserne. Hele otte forfattere nævner deres eget bryllup, og yderligere henimod en snes bryllupper anføres blandt slægtninge eller i Ribe-borgerskabet. Kun sjældent giver bryllupper anledning til optegnelse af andet end datoer og navne. Anders Pedersen Spandets tilføjede ønske, at hans bryllup må ske »Gud til ære og os til glæde og salighed«, er usædvanlig³⁵.

Udnævnelser og forfremmelser. Notater herom går igen i mange af optegnelserne.

Købmænd, der blev udnævnt til medlem af byens råd, anfører flere gange selv begivenheden, ligesom flere af de andre forfattere gør det. Adskillige tilføjede bemærkninger afslører, at både lensmanden og de to borgmestre med det øvrige råd kunne stå bag en sådan udnævnelse³⁶. Da Hans Jessen Søhane i januar 1575 blev indsat i rådet, var det lensmanden Erik Lykke, der indsatte ham³⁷. Da Niels Grisbeck i september 1595 og sønnen Hans Friis i juli 1620 kom ind i rådet, var det de to borgmestre og en del af rådmændene, der foretog kaldelsen³⁸.

Også borgmesterudnævnelser kan man følge, med omtale af lensmandens nærværelse ved begivenheden, således 1537, 1571, 1582, 1584³⁹; og gennem Hans Friis' optegnelse om hans udnævnelse til borgmester i august 1623 får man omtalt edsafleggelsen på rådhuset for lensmanden, borgmestre og råd og menige almue, og man får refereret selve eden⁴⁰. At skildringen af sådanne begivenheder er præget af iagttageren, har man et godt eksempel på i optegnelserne om Jens Andersen Guldsmeds udnævnelse til borgmester 7. august 1582. Mens optegnelserne i Ribes skattebog 1570–94 fortæller, at Jens Andersen Guldsmed gjorde sin ed for lensmanden Albert Friis på kongelig majestæts og Riber bys vegne, fortæller Peder Pedersen Spandet, at Jens Andersen blev sat til borgmester af Albert Friis og borgmestre og råd og de 24 mænd i Ribe⁴¹.

En karriere i flere trin skildres af et par af de gejstlige i deres optegnelser. Laurids Ægidiussen anfører begivenhederne, da han blev skolemester, magister, skolemester igen, lektor ved Ribe Domkirke, sognepræst ved samme kirke og til sidst kannik. En lignende karriere noterer sønnen Ægidius Lauridsen, og om udnævnelser af præster, rektorer, bisper o. a. skriver flere.

Rejser og brevskrivning. Kun to af optegnelserne er rejsedagbøger, nemlig Christen Skeels og Ole Borchs; de fortæller vel intet om selve Ribe, men giver et godt indblik i rejselivet, således Borchs rejse fra København over Roskilde, Korsør, Nyborg, Odense, Assens, Haderslev, Flensborg, Hamborg og Bremen til Amsterdam; man kan udregne dagsrejser og rejsetider; og en regnskabsopstilling oplyser om rejseudgifterne for rejsen, med detaljerede opgivelser for afsnittet fra Hamborg til Amsterdam, udgifter til vognleje, fortæring, drikkepenge osv.

Men også flere af de øvrige optegnelser fortæller om rejser og rejsevilkår i en tid, hvor rejser var langsommelige og forholdsvis dyre og ikke særlig

almindelige. Rådmand og borgmestre skulle på embeds- og forretningsrejser. Købmand Hans Jessen Søhane handlede på Holland og blev i 1573 overfaldet af sørøvere, da han med sit skib var ud for Vester-Ems på rejse fra Holland til Hamborg. Riberne rejste meget til Holland, således som det fremgår af adskillige notater i Peder Christensen Ribers almanakoptegnelser. Også andre steder nævnes; Anders Pedersen Spandet noterede, da købmand og rådmand Lydick Andersen i januar 1616 døde i Kiel, hvor han opholdt sig for at indkræve penge, han havde til gode. Rådmand Niels Grisbeck var i 1604 i København; hvorfor, anfører han ikke; men da han fire år senere igen var i hovedstaden, var det for sammen med en af borgmestrene og endnu en rådmand at repræsentere Ribe ved udvælgelsen af prins Christian til tronfølger – en begivenhed, han dog ikke har betroet papiret. Derimod noterede han, da han i 1603 sendte de to sønner til København; de rejste fra Ribe 19. september og ankom til hovedstaden 26. september, altså efter en uges rejse.

Også de lærde folk rejste, på lange studierejser især til Tyskland. Ægidius Lauridsen noterede om faderen Laurids Ægidiussen, at han i 1565 for anden gang rejste til Wittenberg, hvor han året efter i marts blev promoveret til magister. Om sig selv skriver han, at han i 1586, som 18-årig, drog til København for at studere og fem år senere rejste ind i Tyskland, hvor han blev i fire år⁴². Anders Andersen Spandets mor, Mette Andersdatter Lund, noterede, at sønnen Anders i april 1626 drog til København for at studere, og at sønnen Søren i september samme år rejste først til København og derfra til Slangerup, hvor han kom i tjeneste hos en købmand⁴³. Selv noterede Anders Spandet, at broderen Søren i november 1624 drog til Tyskland, hvorfra han vendte tilbage i april 1625, og han nævner, at han selv i påsken 1629 sejlede fra København til Gotland for at blive skolelærer der; siden noterede han, at han i september 1634 kom hjem til Ribe fra Gotland, efter at han havde betjent skolen der i 5^{1/2} år⁴⁴.

Mest af alle, efter optegnelserne at dømme, rejste dog Peder Christensen Riber. Fra 1584 studerede han ved universitetet i København, og som amanuensis hos professor Anders Krag fik han i årene fra 1586 lejlighed til at komme med på hyppige rejser på sygebesøg hos adelsmænd og adelsfruer på de sjællandske og skånske herregårde. I september og december 1586 var de i Skåne, i marts 1587 i Roskilde, i maj på Vognserup vest for Holbæk, samme måned i Roskilde, i juni i Skåne, i oktober på Gisselfeld syd for Haslev, i november i Skåne og i Roskilde, i maj 1588 i Roskilde, i juli var Peder Christensen i Køge, i november var han med Krag i Skåne, i marts 1589 i Malmø, i april på Maribo Kloster; i september–

oktober 1589 var han med Anders Krag på prinsesse Annas mislykkede rejse til Skotland; på grund af modvind måtte de lægge ind i norsk havn og kom ikke længere⁴⁵; i oktober–november var de i Skåne, i juli 1590 i Gladsaxe og på Vallø og i august i Malmø, i september i Helsingør, i oktober på Ibstrup; i januar 1591 var de i Roskilde, i februar i Slagelse, i maj i Roskilde, i juni i Ringsted, i Smørum og på Amager. Efter at Peder Christensen i 1591 var blevet huslærer hos fru Kirsten Lykke på Lystrup, foretog han hyppige rejser frem og tilbage mellem denne herregård og København, og i 1595 begyndte han med sine to ældste adelige elever en studierejse til Tyskland. Den 15. august drog de fra Lystrup til Vordingborg, hvorfra de over Skørninge på Falster, Maribo og Rødby kom til Femern. De fortsatte over Oldenburg, Lübeck, Lüneburg, Braunschweig, Kassel og Frankfurt til Siegen, hvortil de kom 13. september. Her opholdt de sig ved højskolen i et par år; men da der ikke er bevaret nogen almanak efter 1595, er det ikke muligt at følge dem videre.

I august 1587 havde Peder Christensen besøgt en studiekammerat, der læste i Rostock, og til Ribe kom han også flere gange i sin studietid. Han var således hjemme i marts–maj 1586, igen i august–september 1588 og igen fra december 1589 til april 1590; i april og maj 1590 opholdt han sig hos en svoger i Balle ved Vejle.

Af Peder Christensen Ribers almanakoptegnelser får man også et indtryk af en Ribe-students brevveksling. Man kan følge hans forbindelser med Ribe og enkelte personer andre steder og se, hvorledes de opretholdes. Først i 1624 fik man i Danmark et organiseret postvæsen; men af almanakoptegnelserne fremgår det, at man klarede sig ganske godt forinden. Peder Christensen har noteret ned, hvem han skrev breve til, og hvem han fik breve fra; for de syv år 1584 og 1586–91 anføres i alt 154 afsendte breve og 95 modtagne, i alt henimod 250 breve eller i gennemsnit et hver tiende dag.

Desværre anføres det kun et enkelt sted, hvad et brev handler om; da Peder Christensen i januar 1588 noterede, at han havde skrevet brev til svogeren, købmand og rådmand Niels Grisbeck i Ribe, føjede han til, at det var »om at sende mig penge«⁴⁶. Man kan tænke sig, at også andre breve har berørt dette emne; men almanakkerne røber det ikke. Derimod fortæller de i mange tilfælde, hvordan brevene kom frem, som under 2. maj 1588: »Jeg skrev til mine søstre Kirsten, Voldborg, Katharina og Marina med Niels, Christen Vardes bror«. De to var studenter. Ustandselig var der en student, der skulle hjem til Ribe eller Ribe-egnen. Almanakkerne vidner om, at man rejste en del mere, end man umiddelbart skulle vente

for den tid, med de transportmuligheder, man havde. Var der ikke en student, der tilfældigt skulle rejse, så var der dog andre muligheder. Som brevførere optræder en skipper, flere Ribe-købmænd, der var på rejse til København, en ung mand fra hoffet, tjenere hos Ribe-købmænd eller lensmanden på Riberhus, en bogfører eller omrejsende boghandler. Så tæt kunne strømmen være, at Peder Christensen på én dag med to *forskellige* budbringere kunne få breve fra flere personer i Ribe. Og da han 27. maj 1587 havde skrevet breve til Niels Grisbeck og Johannes Krøger i Ribe og fået dem sendt med Niels Holdensen, og han to dage senere, 29. maj, igen havde noget at meddele Niels Grisbeck, så stod studenten Johannes Augustini og skulle rejse til Ribe, således at *han* kunne tage det nye brev med.

Man måtte være vågen, når nogen i bekendtskabskredsen skulle rejse. Men så fungerede systemet også udmærket. Den 22. juni 1588 skulle Peder Christensens kontubernal – den, han delte værelse med på Valkendorfs Kollegium – en tur til Ribe, og han fik da breve med til Peder Christensens søster Voldborg, svogeren Niels Grisbeck samt Lydick Andersen. Den 4. juli fik Peder Christensen brev fra søsteren Marina, sendt med Hans Sørensen, der tjente hos lensmanden på Riberhus. Blot fire dage senere, 8. juli, fik han igen breve fra Ribe, nemlig fra søstrene Voldborg og Catharina samt Lydick Andersen; brevene blev overbragt af kontubernalen, der altså i løbet af blot 14 dage har nået at komme tilbage med svar fra Ribe. To dage senere, 10. juli, skrev Peder Christensen igen til Lydick Andersen og fik studenten Johannes Augustini til at tage brevet med; denne var atter tilbage to uger senere, 25. juli, da han havde svar med fra Lydick Andersen. Seks dage senere, 31. juli, skulle studenterne Johannes Mule og Morten Hegelund en tur til Ribe, og Peder Christensen fik breve med til Niels Grisbeck og Lydick Andersen. Dagen efter, 1. august, fik han brev fra søsteren Marina, overbragt med kannikeenken Marine Svannings tjener Laurids. Og således gik det, med gode venners og bekendtes hjælp. Ofte var det vel gratis, en tjeneste for lignende tjenester, når man selv rejste. Nu og da kunne der også blive tale om betaling, som da Peder Christensen i august 1584 sendte en student til Ribe med fem breve og gav ham fire dalere for hans umage.

Jærtegn og mirakler. 1500årene og 1600årene var en tid, hvor overtroen florerede, med talrige trolddomssager og hekseprocesser. Ribe skulle på dette område opnå en sørgelig berømmelse, og en refleks af angsten for overnaturlige ting, for jæртеgn og varsler, har man da også i flere af Ribe-optegnelserne.

Man kan forestille sig, med hvilke tanker både Peder Pedersen Spandet, Villads Nielsen Brøns og Ditlev Hansen Guldsmed i 1577 noterede, at de Mortensdag om aftenen første gang havde set den store komet, som brændte på himlen i sydvest. Ditlev Hansen føjer til sit notat: »O, Gud nådeligen forbarme sig over os arme syndere. Amen«⁴⁷.

Mere håndgribelig er den undren, der lyser ud af Ditlev Hansen Guldsmeds og – i kortere form – Jacob Rasmussen Guldsmeds notater om en begivenhed i marts 1580⁴⁸. Hr. Anders, sognepræst på Føhr, sad i fruerten stuen på Riberhus og vidnede i en sag og svor, og i det samme blev begge hans hænder fulde af blod, både på ydersiden og indersiden; »hvilket var et stort under«, skrev Ditlev Hansen og fortsatte »Gud være os nådig.«

Angsten for fremtiden, drevet frem af ulykker og onde varsler, bliver i årene omkring 1620 fremtrædende i Ditlev Hansen Guldsmeds og Anders Pedersen Spandets optegnelser⁴⁹. Ditlev Hansen noterer gruelige storme og vandfloder i 1615, 1623, 1624 to og 1625 igen to, og han ser det som en særlig straf fra Gud og anråber himlen om at bevare den fattige by for sådanne forfærdelige storme og vandfloder. Anders Pedersen Spandet skriver om stormfloden i 1615 og skildrer i 1617 en række sælsomme tegn: »Anno 1617 udi juli, august og september måneder er her udi byen og omkring byen nedregnet først blod adskillige steder, udi bleggården på lærred adskillige steder, under Magnus Graves porthus og andre steder. Der efter mange sinde udi forskrevne tre måneder faldt ned af himlen sælsom materie, udi lignelse som blå farve eller blå amdam [stivelse], mange steder på gaderne, hvert sted så meget som en spandfuld, og sommesteds 1/2 spandfuld. Og faldt det gementlig ned blandt regn, og fulgte der hos en meget slem stank og luft. Hvad Gud allermægtigste ved slige forfærdelige mirakler haver i sinde med den syndige verden, giver den tilkommende tid tilkende. Herre, midt i din vrede tænk på nåde og barmhertighed. Amen!« Anders Spandet døde allerede i 1621; men havde han levet, ville han nok have set de mange jærtegn som forvarsler om den krig, Kejserkrigen, der i 1627 ramte Danmark.

Mord og drab og henrettelser har gjort et dybt indtryk på forfatterne af Ribe-optegnelserne og findes i mange tilfælde noteret, ofte samtidig af flere.

Endda hørte sådanne begivenheder i 1500årenes og 1600årenes Ribe til dagens orden. Alle gik med våben, sværd eller spyd, til trods for byrettens forbud, og for et godt ord gik man til voldsomheder og startede blodige slagmål. For tiåret 1557–66 har man på grundlag af Ribes retsprotokoller

optalt mindst 21 drab i Ribe, og hertil kommer, at 68 måtte betale bøder for sårsmål, tre for overlagt overfald og 36 for slagsmål⁵⁰. Man skelnede strengt mellem mord og drab. For mord var straffen hjul og stejle eller halshugning. For drab, som var foregået uden overlæg eller på sagesløs mand, slap man med bestemte bøder til den dræbtes slægt, til kongen og til byen.

Mord og drab forekommer da adskillige gange i optegnelserne, og selv flere af disses forfattere blev ramt deraf – eller ramte andre⁵¹. Anders Sørensen Klyne dræbte som ung i 1573 en rådmandssøn, han blev i 1598 selv dræbt af en herredsfoged, og to af hans sønner blev henrettet for drab, mens den tredje blev dræbt i et værtshus i Hamborg. Hans Jessen Søhane blev i 1604 dræbt af sin svigersøn, der var en af de nævnte Klyne-sønner. Ditlev Hansen Guldsmed overfaldt som ung i 1593 byens vagt med draget sværd, og hans søn Hans Ditlevsen Guldsmed dræbte i 1610 en skolepebling. Selv en gejstlig som den teologistuderende Peder Christensen Riber var flere gange i slagsmål; det kom vel ikke så vidt, at han dræbte nogen; men i sin almanak noterer han under 22. december 1587, at han var i slagsmål, og under 1. marts 1589 noterer han, at han havde et sammenstød med Anders Ridder – »og det imod min vilje«; i kanten af siden er tegnet en stor kårde – så kan man selv forestille sig resten. Også om høreren Niels Rasmussen anføres en episode, hvor han havde såret et bysbarn således i hovedet, at badskæreren måtte kurere på såret i fire uger, før det var nogenlunde lægt⁵².

Om flere af disse drab beretter optegnelserne selv; og de fortæller om en herremand og en guldsmed, der blev dræbt, da de i 1577 var til et barselsgilde i Varming, om en fogedsøn, der en aften i 1593 slog to af Ribes vægtre ihjel, om Skærbækpræsten, der i 1627 stak præsten i Brøns ihjel med en kniv⁵³.

Om heksebrændinger fortæller flere af optegnelserne. Peder Christensen Riber nævner i sin almanak under 14. februar 1590, at Catharina Lasdatter blev brændt i Ribe, og Jacob Rasmussen Guldsmed fortæller om præsten i Lønne, der i 1611 blev brændt på Vester Horne herreds ting for trolddom⁵⁴. Om endnu en brænding på bålet fortæller Niels Frandsen, som omtaler præsten i Møgeltønder, hr. Laurids Thomsen, der i marts 1614 blev brændt ved Møgeltønder by, fordi han to gange havde besøvet sin egen datter; samme dag blev datteren og hustruen halshugget ved byens ting; når også hustruen blev henrettet, var det fordi, hun havde ligget i ond levned med andre karlepersoner.

De mest uhyggelige optegnelser om heksebrændinger er dog byfoged

Ditlev Hansen Guldsmeds. Nidkært noterer han i 1620 navnet på den kvinde, som var »den første, jeg dømte thill illden«; da hun døde på pinebænken, førend hun kom på bålet, kunne han en måned senere notere navnet på en anden kvinde som »den første, jeg dømte thill døde, far throlddom«. Til en påmindelse noterede Ditlev Hansen efter hendes egen begæring begivenheden i sin bog⁵⁵.

Om andre henrettelser, ved hængning, ved halshugning, ved hjul og stejle, fortæller Peder Christensen Riber, Niels Frandsen, Ditlev Hansen Guldsmed og Jacob Rasmussen Guldsmed. Når henrettelser var så almindelige, skyldtes det også, at ikke blot mord og i visse tilfælde drab, men også tyveri, blodskam, udøvelse af trolldom m. m. medførte dødsstraf. Man viste ingen nåde. Da Hans Bartskeer i 1642 blev dømt til døden, fordi han havde dræbt sin hustru med en kniv, blev han vel benådet med halshugning i stedet for hængning – for børnenes skyld⁵⁶. Da en ung tyv i 1594 skulle straffes for sine forseelser, slap han vel for galgen med den begrundelse, at han, som der står i tingbogen, »for ungdoms skyld endnu ej er hængefærdig«; men da han året efter på grund af sine ulykkelige forhold igen var drevet ud i tyveri og blev pågrebet, blev han allerede i januar dømt til døden og undgik ikke rebet⁵⁷. Men det var en så almindelig begivenhed, at ingen af Ribe-optegnelsernes forfattere fandt anledning til at notere det.

Stormfloder, ildebrande og pest. Indtil man i 1912 fik bygget et nyt havdige imod Vesterhavet, var Ribe i århundreder plaget af oversvømmelseskatastrofer. Stormflodernes ødelæggelser omtales atter og atter i Ribe-optegnelserne, under årene 1342, 1593, 1603, 1615, 1623, 1624 – to gange – 1625 – to gange – og 1634. De omfattende ødelæggelser har inspireret til de længste stykker i optegnelserne, med beskrivelser af skaderne og tabene af menneskeliv og dyr og nu og da med anrøbelser om guddommelig nåde og barmhjertighed, som man træffer det hos Anders Pedersen Spandet, Ditlev Hansen Guldsmed, Hans Nielsen Friis, Anders Andersen Spandet, Jacob Rasmussen Guldsmed og Mads Pedersen Rostoch.

Drukneede meget, så ødelagdes også meget ved store ildebrande. Flere gange blev Ribe ramt af omfattende brande. På dette så opsigtsvækkende område rækker optegnelserne langt bagud i tiden gennem årbogsoptegnelserne. Der registreres store brande for årene 1176, 1242, 1301, 1402 og 1580, foruden utallige mindre, som da Peder Christensen Riber noterede, at 21. april 1586 optændtes en meget stor ildebrand i magister Anders Sørensen Vedels hus, eller som da Hans Friis, Niels Frandsen og Anders

Andersen Spandet noterede, at Jens Joensens hus på Skibbroen brændte i oktober 1644. Den største af alle katastrofer var måske branden i 1580, der skal have ødelagt 11 gader og 213 huse⁵⁸. Denne tragedie er da også blevet noteret i ikke mindre end 11 af optegnelserne.

På samme måde som stormfloder og ildebrande kunne pestepidemier på én gang ramme store dele af byens befolkning. Niels Grisbeck nævner pesten i 1565, ligesom senere Jacob Rasmussen Guldsmid, der gennem sin dødebog også kommer ind på pesten i 1659. Peder Terpager, der også omtaler denne epidemi, skildrer den: »Anno 1659 in junio blev antændt en meget heftig sygdom her i byen, af en hidsig sprinkel, hvoraf mange godtfolk hendøde; i synderlighed fattige forjagede bønderfolk, som var fordrevne af de umilde fremmede gæster. Så det var elendigt at se på, hvor mange af dem lå syge på gaden og døde i lige måde på gaden«. Jacob Rasmussen Guldsmid *viser* gennem sin dødebog virkningen af en sådan pest, gennem den lange opregning af døde i familien og bekendtskabskredsen, ofte både mand og kone, ofte også deres børn; hele familier blev udryddet⁵⁹.

Krig og besættelse. I 1600årene skulle man opleve ikke færre end tre fjendtlige besættelser i Jylland, og Ribe fik sin part af omkostningerne og ødelæggelserne. Begivenhederne har dog givet anledning til færre notater, end man skulle vente. Jacob Rasmussen Guldsmid noterer vel for året 1627, at den 28. september kom af kejserens folk de første til Ribe. Men ellers er det blot Niels Frandsen, der har skrevet om krigen, Torstenssonskrigen 1643–45 og Karl Gustav-krigen 1657–60. Han gør det til gengæld ganske detaljeret; disse optegnelser hører blandt de vægtigste⁶⁰.

Han begyndte med de svenskes indfald i Holsten i december 1643 og nævner deres indtog i Ribe i januar 1644. Vi hører om svenskernes brandskatning af byen, slaget på Listerdyb, de forskellige belejringer af og indtog på Riberhus osv. og får til sidst notatet om den svenske hærfører Karl Gustav Wrangels afrejse i 1645: »Den 24. september brækket han op her fra byen. Gud være lovet!«

Men allerede 12 år senere kunne Niels Frandsen atter skrive om fjendtlig besættelse, igen af svenskerne. Sidst i juli 1657 gjorde de indfald i Holsten, og da danskernes tropper flygtede, kunne de marchere ind i Jylland uden modstand. Allerede i august kunne Niels Frandsen notere: »Den 19. august tog en ritmester Ribe ind selvtredie mand«. Igen fik man brandskatning, indkvarteringer, plyndringer, som Niels Frandsen noterer det, indtil marts 1659. Han slap for at se afslutningen på det hele,

idet han døde 26. juni. En anden, vistnok Peder Terpager, har siden ha- stigt rundet skildringen af med nogle linjer og sluttede med de to poetiske, sørgmodige linjer: »Derefter blev freden sluttet med liden profit. Skåne gik bort og mange herlige steder flere.«

Klimaets luner. Ikke blot storm og højvande, men også andre af kli- maets luner bragte tab, som blev noteret i ribernes optegnelser. En hård vinter huskedes længe; i sine årbogsoptegnelser havde Niels Frandsen et notat om, at i 1296 var det så hård en vinter, at man gik fra Oslo i Norge og tværs over til Jylland. For året 1648 noterede han en ganske usædvanlig sommer med regn og uvejr, så at det regnede så godt som hver dag i flere måneder, og korn og kvæg blev ødelagt. Hårde og ødelæg- gende vintre 1571, 1572 og 1573 skildres af optegneren i skattebogen 1570– 94 og af Villads Nielsen Brøns. Og som det ene af sine tre notater anfører Mette Andersdatter Lund, at i juni 1626 skete en forfærdelig hagl og tor- den, med hagl så store, at de slog husenes vinduer ud, som var de ud- skudt med lod og krudt.

Var vinteren mild, var man dog ikke så utaknemmelig, at man ikke kunne glæde sig over dette; for året 1585 noterede Peder Pedersen Span- det, at det ikke var så fast tilfrosset i Danmark, at isen kunne bære et gående menneske.

Andre optegnelser. Endnu mange begivenheder og emner blev af Ribe- borgerne noteret ned. Kongehyldninger, kongebegravelser, drukneulyk- ker, majfester, skattebreve, sager om stolestader i kirken og om en ejen- dommelig skik med at bære kåben ikke på skuldrene, men på hovedet. Man havde sans for bevægelser i priserne og noterede nu og da priser på Hamburger-øl, honning, korn og øksne. Flere gange blev det noteret, at Ribe-købmændene drog til Holland med deres skibe, og stuedrifterne om- tales. Man kunne have blik for de små ting, som det fremgår af Jacob Rasmussen Guldsmeds notat for 14. november 1573 (skal være 13. novem- ber 1560): »Da blev nedhuggen den skønne lind, som stod udi Lindegården hos Domkirken, som overbredte ganske Lindegården.« Ditlev Hansen Guldsmed nævner også denne begivenhed og tilføjer den prosaiske for- klaring: bispen, magister Hans Tausen, kunne ikke sove for krager! ⁶¹.

Fælles for de fleste af optegnelserne er, at de alene afspejler livet i byen Ribe og til en vis grad i den nærmeste omegn. Store begivenheder af landsomfattende betydning forekommer sjældent, endnu sjældnere begi- venheder i udlandet. Udover de rejsende studenter giver næsten alene

Niels Grisbeck, Ditlev Hansen Guldsmed, Niels Frandsen og Anders Andersen Spandet nogle glimt fra en større verden.

Optegnelsernes og traditionens troværdighed

For flere forhold og begivenheder er optegnelserne de eneste kilder, man har. Mange oplysninger kan dog kontrolleres ud fra andre kilder, og en del af oplysningerne går igen i *flere* af optegnelserne. Ved en sammenligning af disse optegnelser kan man derfor danne sig et vist indtryk af deres pålidelighed.

I tabellen s. 38 er opført alle de begivenheder, der forekommer i to eller flere af optegnelserne, og ved kryds er det markeret, hvilke kilder der er tale om. Det fremgår, at i alt 49 begivenheder og forhold går igen i to eller flere af 19 af de i alt 39 tekster. De fleste af disse 49 notater stemmer overens i de forskellige tekster; men i en del tilfælde er der uoverensstemmelser. Det er dem, der især er af interesse.

Flere mindre eller større uoverensstemmelser forekommer i de i alt 14 notater, der går igen i to eller flere af de fem årbogsoptegnelser, hvortil kommer en enkelt uoverensstemmelse i to af de notater, som fire af de andre Ribe-optegnelser har fælles med de fem årbogsoptegnelser.

Det største sammenligningsmateriale har man i optegnelserne om branden i Ribe i 1580, idet hele 11 forfattere omtaler denne. Syv af dem anfører datoen 4. september, én datoen 3. september og én datoen 2. september; og mens fem anfører, at det var en søndag nat, skriver to, Niels Frandsen og skattebogen 1570–94, at det var om lørdagen. I virkeligheden var det natten mellem lørdag 3. og søndag 4., branden udbrød. Tidspunktet angiver tre af kilderne til mellem 10 og 11, mens tre skriver mellem 11 og 12. Om brandens omfang er der nogen uenighed; én angiver, at seks gader brændte; to andre skriver, at otte gader og en part af den 9. blev ødelagt; én angiver tallet til ni gader og tre har tallet 11 gader. To af forfatterne anfører tallet for de gårde og huse, der blev afbrændt, til 213, mens to har 214. Navnene på de ødelagte gader fremgår af tre af optegnelserne; den ene anfører Stenbogade, Storegade fra Torvet indtil Skibbroen, Sortebrødregade, Badstuegade, Hundegade og Klostergade, og disse går igen i de to andre optegnelser, der her foruden også har Peder Dovns gade, Katharinægade, Magister Mads Højnes gade (nu Vægtergade), Bøddelgade og Fiskergade med Tingangen bag rådhuset. Det må her bemærkes, at Katharinægade og Sortebrødregade var identiske, men det forklarer ikke den ret store uoverensstemmelse mellem kilderne.

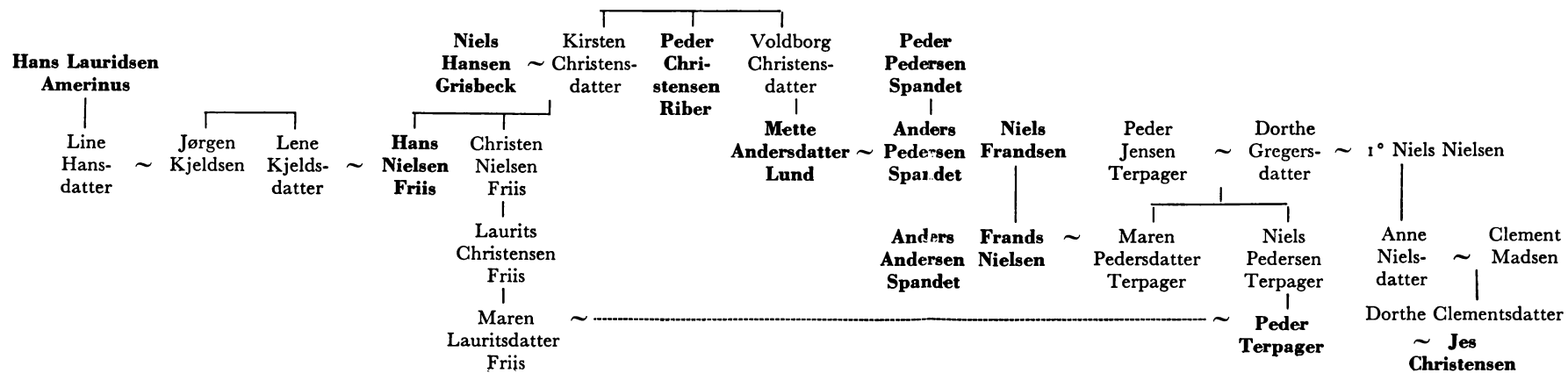
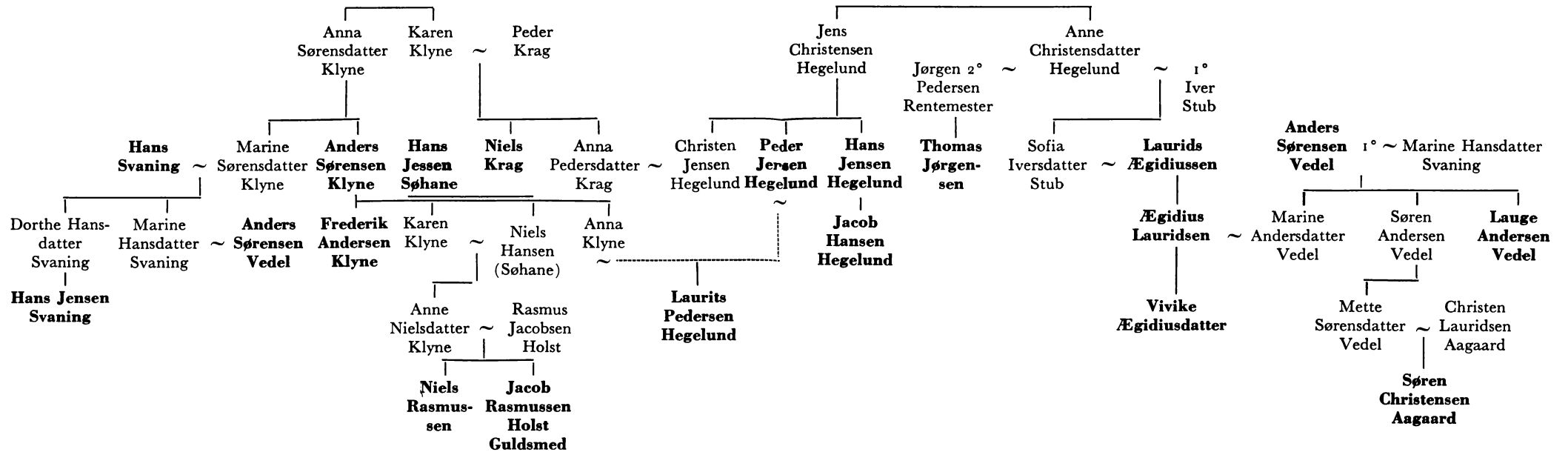

Der er andre uoverensstemmelser i årbogsoptegnelserne. Om en brand i 1176 fortæller én kilde, at den største del af Ribe by og meget af Vor Frue Domkirke brændte, mens en anden hævder, at *Domkirken* brændte, uden forbehold; en tredje kilde taler om, at en stor del af Ribe brændte; den har dateringen 1. oktober 1178, mens de to andre har datoen 4. oktober 1176. For en brand i 1301 har tre optegnelser datoen 7. november, men en fjerde har datoen 4. november. I optegnelserne om en brand i 1402 forekommer et par ejendommelige uoverensstemmelser; én af forfatterne angiver datoen til 7. november, mens en anden har dateringen »Marcus evangelistens dag«, hvilket er 25. april; og mens en forfatter skriver, at det var Ribe Domkirke, der brændte »ved torvet, som koret nu er«, har en anden stedsbestemmelsen »den østre ende mod tårnet«, en tredje »den østre ende af Ribe Domkirke med torvet«, en fjerde taler om Domkirken, der afbrændte »uden tårnet« og en femte skriver, at det var Ribe by, der »mesten part afbrændte, så og den øverste ende af Domkirken mod torvet«. »Ved torvet«, »mod tårnet«, »med torvet«, »uden tårnet« og »mod torvet« – forvirringen er komplet.

Episoden med lindetræet, der blev nedhugget i Vor Frue Lindegård, daterer én kilde til »onsdagen efter Skt. Mortens dag 1560«, en anden til 14. november 1573. Ud fra sagindholdet, »den skønne lind«, der blev fældet, og ud fra det forhold, at »onsdagen efter Skt. Mortens dag 1560« var 13. november, altså en dag før den anden datering, må man tro, at der er tale om blot én begivenhed. Da den ene forfatter som grund til træets fældning anfører, at »magister Hans Tausen kunne ikke sove for krager, thi han var da biskop«, må dateringen 1560 være den rigtige, idet Hans Tausen døde i 1561.

Længden af pestepidemien i 1565 har åbenbart fæstnet sig forskelligt hos de to forfattere, der nævner den; den ene skriver, at den varede fra foråret indtil Martini, altså Skt. Mortens dag, 11. november, mens den anden hævder, at den »varede fast en ganske år«.

I dateringen af Hans Jessen Søhanes bedrift med overvindelse af en flok søøvere i 1573 er der i en af optegnelserne en fejl. De tre tekster kendes alle fra Peder Terpagers excerptbog, der først gengiver Hans Jessens egen lange beretning, med dateringen 10. august 1583, senere hans kortere beretning, her dateret 10. august 1573, i levnedsoptegnelserne og sidst en beretning, dateret 10. august 1573, fra Jacob Rasmussen Guldsmeds bog, optegnelsen »Noget synderligt, som er sket i Ribe i gammel tid«. Det sidste stykke er afbrudt med tre kryds, der angiver en udeladt fortsættelse; en sammenligning viser, at dette stykke i virkeligheden er de fire første lin-

jer af Hans Jessens egen lange beretning, idet dog en parentes er udeladt, ordene »9 sørøvere« er ændret til »en sørøver« og stedsbestemmelsen »udi søen imellem Holland og Hamborg« er blevet ændret til »mellem Hamborg og Ribe«. Den rigtige datering er 1573, men ellers skal Hans Jessens egen beretning være den rigtige version. Hvorledes fejlene er fremkommet, og hvem der har foretaget forkortelsen i teksten i »Noget synderligt . . .« kan ikke afgøres, da den blot kendes i Terpagers afskrift. Det kan være Terpager selv, men ændringerne kan også være sket allerede i den tekst, Terpager har haft fra Jacob Rasmussen Guldsmeds bog.

I ingen af de to optegnelser om borgmester Søren Jacobsen Stages død i 1577 synes dateringen rigtig; det ene sted angives datoen til 28. juni, det andet sted til 20. juni; men ifølge Peder Jensen Hegelunds almanakker skal Søren Stage være død 24. juni, efter at være ramt af et slagtilfælde 20. juni.

I flere af årbogsoptegnelserne om de samme begivenheder synes der at være en vis lighed mellem teksternes ordlyd. De tre optegnelser om nedstyrtningsulykken ved Domkirken i 1278 indeholder hver to elementer: det store tårns fald og nedstyrningen af en del af kirken; men ordvalget er dog forskelligt:

»falt det stoer taarn ned oc en part af kirken«,

»fold den store taarn oc i part aff kirchen her vdj Ribe« og

»daa føld den stuorre spier neder, som stod paa wor Frue Domkierke, och en hiell hab aff kirken medt«.

Noget lignende gælder for de fire optegnelser om sejerværket 1401:

»Anno 1401 blev sejerverket giort«,

»Anno 1401 bleff seyer vercket først gjort her vdj Ribe«.

»Anno 1401 bleff den første seierwerk giortt, som nogen sind haffuer veridt i Ribe i alle sin dage« og

»Anno 1401 da blev det første sejerwerk giort, som var i Riber Domkirke«.

Og ligeledes optegnelserne om hr. Anders på Føhr og hans vidnen i en sag i 1580:

»Anno 1580, den 5. marthj sad hr. Anders, prest paa Førd, paa Riber hus y fruerstoffue, y dett same som hand vandt vdj en vinde och suor, daa bleff buode hans hender fulde med blod vden och jnden, huilke var en stuor vnder. Gud ver ass nadig.«

»Anno 1580, den 5. martti var hr. Anders paa Førd paa Riberhuus oc vant i en sag for velb[yrdig] Albert Friis. Idet hand vandt, da bleve begge hans hænder fulde af blod, baade uden oc inden.«

Forfatterne må have forholdt sig overordentlig frit til forlæggene for deres optegnelser. Det samme fremgår også af de uoverensstemmelser, der er opstået ved, at nogle af dem har forsøgt at nummerere ildebrandene i Ribe; da de ikke alle kendte de samme brande, er de nået til forskellige resultater, således som det ses af følgende opstilling, hvor årstallene angiver de i optegnelserne anførte brande og tallene i parentes det nr., den pågældende forfatter giver branden:

Niels Grisbeck	1242	1301 (2.)		
Ditlev Hansen Guldsmed	1176	1242	1301 (3.)	1420 (4.)
Niels Frandsen	1176	1242	1301	1580 (4.).

Heller ikke for de samtidige eller næsten samtidige optegnelser er der altid overensstemmelse.

I notatet om Harder Jepsens drab på to vægtre 20. januar 1593 har én forfatter anført den dato, Harder Jepsen blev henrettet, som 24. februar, mens en anden har 18. februar; den rigtige dato skal være 20. februar⁶³. Som borgmester Laurids Thøgersens dødsdag anfører én kilde nytårsdag 1595, men en anden har den rigtige dato, nytårsdag 1594⁶⁴. I optegnelserne om domkirkeårnets nedstyrtning i 1594 forekommer et par uoverensstemmelser; to kilder daterer ulykken til 13. marts, en tredje har datoen 12. marts; den sidstnævnte kilde sætter tidspunktet til kl. 2 om natten, mens den ene af de førstnævnte kilder skriver mellem kl. 12 og 1 om natten. Ved ulykken blev stormklokken knust, således at den måtte støbes om; dette skete i 1599; ophængningen i tårnet sætter én af forfatterne til samme år, mens en anden angiver 19. september 1600.

Variationer i dateringen er i det hele mellem de hyppigste uoverensstemmelser. Drabet på Jens Andersen Klyne i 1610 sættes af én af forfatterne til 16. juli, af en anden til 18. juli; men den virkelige dato var 10. juli⁶⁵. Begyndelsen af den store stormflodskatastofe 11. oktober 1634 sættes af to forfattere til kl. 10 om aftenen og af en tredje til kl. 11; dog har den ene af de to førstnævnte den forkerte dato 12. oktober; han skriver »lørdag 12. oktober om natten«, men 12. oktober var en søndag. Fejl træffes også i optegnelserne om branden på Skibbroen i oktober 1644; én kilde har dateringen 14. oktober, en anden har 13. oktober, en tredje har 9. oktober; da en af kilderne angiver tidspunktet som kl. 3-4 mandag før dag, og en anden som kl. 2-3 natten mellem søndag og mandag, er 14. oktober rimeligvis den rigtige dato, idet denne dag var en mandag.

Man træffer således så mange uoverensstemmelser mellem optegnelserne,

at det bliver klart, at de må anvendes med forsigtighed. Der er mange fejlskrivninger og misforståelser, og det ses, at man ikke tog det så nøje med gengivelse af andre kilder. Det kan iagttages, at Terpager nu og da har tilladt sig at supplere en tekst, uden at angive, at tilføjelsen er hans ⁶⁶. Når to notater hos Anders Pedersen Spandet forekommer i to forskellige versioner, kan det muligvis være Terpagers skyld; men det kan også være Anders Spandet selv, der tilfældigt to gange har nedskrevet de samme to begivenheder. Hvor forskellige to tekster af den samme forfatter om den samme begivenhed kan være, fremgår af Anders Spandets optegnelse om morbroderens død i 1625. I Peder Terpagers gengivelse forekommer først, omtrent på den rigtige plads i den kronologiske række, notatet: »Anno 1625, den 28. maji, hensov i Herren Jens Lund, min morbroder. Mag. Sørensen tekst af Esaias 25«; og to sider længere fremme står, efter en optegnelse for 1646: »Anno 1625, den 28. maji, der klokken var mellem 11 og 12, hensovede i Herren min sal. morbroder Jens Lund, udi sit alders 59. år. Gud give hannem en glædelig opstandelse«.

Som det er fremgået, viser en sammenligning mellem parallelle kildesteder adskillige fejl og misforståelser i optegnelserne. En stor del stammer fra den excerptbog, der er udarbejdet af Terpager, som tilsyneladende ikke altid har været helt nøjagtig i sin gengivelse af forlæggene. For en bedømmelse af de mange uoverensstemmelser og deres forhold til hinanden ville det have været værdifuldt, om vi i stedet for Terpagers afskrifter havde haft de originale håndskrifter. Men de er gået tabt for længst.

Forfatterens miljø

Socialt repræsenterer forfatterne af Ribeoptegnelserne og historieskrivningen flere grupper. Fordelt på stænderne er der 13 fra borgerstanden, 22 fra gejstligheden og tre fra adelen, mens tre, hvis sociale placering ikke kendes, tilhører enten borgerstanden eller gejstligheden.

Blandt borgerne er de fleste købmænd og rådmænd, nemlig syv, mens én vistnok er købmand, én er byfoged og rådmænd, én er handelsmand og byfoged, én er spisemester i Ribe Hospital, én er byskriver og én er enke efter en købmand og rådmænd. Rådmandskredsen i Ribe er således smukt repræsenteret med hele syv medlemmer.

Blandt de gejstlige møder man repræsentanter dels for kirken, dels for skolen. To af forfatterne er studenter, en tredje begyndte at skrive som student og fortsatte som rektor og lektor, og en fjerde begyndte at skrive som student og fortsatte også som sognepræst og senere biskop. Syv af

forfatterne er sognepræster og en er kapellan. Tre er kongelige historio-grafer og to er rektorer, idet den ene dog senere vistnok blev forpagter; endvidere forekommer en rektorenke, en hører, en hører og skolelærer, en medikus og en professor, dr. med.

Af adelige optræder blot tre, nemlig to godsejere og rigsråder og en gods-ejer og landkommissær; den sidstnævnte kom egentlig fra den gejstlige stand, idet han ikke blot var bispesøn, men også selv havde taget teologisk embedseksamen; efter sit ægteskab med en ung adelsfrøken blev han dog ophøjet i adelsstanden, og det var først syv år senere, han begyndte på sin selvbiografi.

Der er ingen tvivl om, at så godt som alle dem, der står som forfattere af optegnelserne fra Ribe, hører til de højere sociale lag – hvilket man vel også kunne vente. De gør det dog snarere i kraft af deres stilling i samfundet end i kraft af deres økonomiske forhold; de har ikke alle været økonomisk velstillet, nogle har klaret sig endda temmelig dårligt økonomisk.

Næsten alle forfatterne er inden for to store grupper nærmere eller fjer-nere beslægtet med hinanden. Kun ni står uden forbindelse med disse to grupper: adelsmændene Christen Skeel, Otte Krag og Johan Monrad; præsten Thomas Knudsen; byskriveren Rasmus Hansen, der var født i Odense; rektor og lektor Villads Nielsen Brøns, der kom til Ribe Dom-skole som bondesøn fra Brøns, 15 km syd for Ribe; professor, dr. med. Ole Borch, der kom til Ribe Domscole som præstesøn fra Nørre Bork, 65 km nordvest for Ribe; Ditlev Hansen Guldsmed og sønnen Hans Ditlev-sen Guldsmed; endelig kapellanen Mads Pedersen Rostoch.

De øvrige hører til én af de to grupper, hvoraf den ene tæller 19, den anden 12 af forfatterne (se tavlerne s. 40–41) ⁶⁷.

I den største gruppe udgør fire medlemmer af slægten Hegelund ker-nen, nemlig brødrene *Peder Jensen Hegelund* og *Hans Jensen Hegelund* med hver en søn, *Laurits Pedersen Hegelund* og *Jacob Hansen Hegelund*. De to Hegelund-brødre havde en faster, hvis søn var *Thomas Jørgensen*, og hvis datter var gift med *Laurids Ægidiussen*, der sammen med sønnen *Ægidius Lauridsen*, dennes svoger *Lauge Andersen Vedel*, en anden svogers dattersøn, *Søren Christensen Agaard*, og sønnedatteren *Vivike Ægi-diusdatter* hører til blandt forfatterne. Endelig havde de to Hegelund-brødre en bror, der var gift med en kvinde, hvis bror var *Niels Krag*, og hvis mor var af slægten Klyne; moderens søster var mor til *Anders Sørensen Klyne*, der ligesom sønnen *Frederik Andersen Klyne* er blandt forfatterne. Anders Sørensen Klynens søster var gift med *Hans Svaning*, og en af disses døtre var gift med *Anders Sørensen Vedel*, mens en anden datter var mor

til *Hans Jensen Svaning*. Frederik Andersen Klynes søster var gift med en søn af *Hans Jessen Søhane* og hun var mormor til *Niels Rasmussen* og *Jacob Rasmussen Holst Guldsmid*, de to sidste, der tilhører denne gruppe.

Den mindre gruppe har som ældste medlem *Niels Hansen Grisbeck*, hvis søn *Hans Nielsen Friis* og svoger *Peder Christensen Riber* også er blandt forfatterne. Det er også Niels Grisbecks svigerindes datter, *Mette Andersdatter Lund*, dennes mand, *Anders Pedersen Spandet*, svigerfar, *Peder Pedersen Spandet*, og søn, *Anders Andersen Spandet*. Hans Friis' kones bror var gift med en datter af *Hans Lauridsen Amerinus*. Og Niels Grisbecks sønnesøns datter var gift med *Peder Terpager*, der ikke blot selv hører blandt forfatterne, men også har æren af, at en stor del af de øvriges optegnelser er blevet bevaret. Peder Terpager var en nevø af *Frands Nielsen*, og denne var søn af *Niels Frandsen*, forfatteren til en af de mest værdifulde notatsamlinger. Endelig var *Jes Christensen* gift med en datterdatter af Peder Terpagers farmor i hendes første ægteskab.

Optegnelsernes tidsbestemte præg

De yngste optegnelser, der er medtaget her, er dem af Peder Terpager og Mads Pedersen Rostoch. De har skrevet tekster, der i form og stil ganske ligner dem, man har fra århundredet 1560–1660. Men med dem begynder også noget nyt. Terpager var vel teolog og sognepræst; men han var også professionel historiker; han samlede historisk materiale i store mængder, og han skrev flere særdeles vægtige bøger vedrørende Ribes historie. Hans forhold til optegnelser har været et andet end de ældres. Også Mads Pedersen Rostochs optegnelser har et tydeligt litterært præg, med talrige literaturhenviisninger og kritiske bemærkninger.

Ribe-optegnelserne fra perioden 1560–1700 blev nedskrevet af det bedrestillede borgerskab og af gejstlige, kirke- og skolefolk. Endnu indtil 1660 levede Ribe i en afglans af storhedstid, således som det fremgår af ripensernes indsats på handelens område og inden for den lærde verden, og således som det i økonomisk henseende afspejles i periodens Ribe-arkitektur. Det fremgangsrige borgerskab forstod at hævde sig økonomisk og socialt. Og vel havde man ikke som adelen fornemme aner at skrive ned i slægtebøger. Men der var nok begivenheder i det private liv og i byens liv, som det var værd at mindes. Renæssancens interesse for personligheden, det individuelle og fortiden gav sig bl. a. udslag i en lang række historiske, personalhistoriske og selvbiografiske optegnelser.

Saaremaaaneet/			
<p><i>Jacob Jongsma</i> Aprilis <i>Wolboudt abijt</i> <i>Koninklykheid 1749</i></p>		1	<p><i>Michael apud nos</i> <i>Michael apud nos</i> <i>Michael apud nos</i></p>
<p>Jesus kom igiesem lucte Dst Joh. 10. 1 G. Wasim. V & G. Op 5.9. ned 6.</p>		2	<p><i>Michael apud nos</i> <i>Michael apud nos</i></p>
<p>Saaremaaaneet 1749. 51.</p>		3	<p><i>A. Remdijg hincis tis</i> <i>Das ghegheve hebbe conen</i> <i>April 9. v. 10 180.</i></p>
2	<p>a. Mar. Eg. V ● E.o.m. 7f. Δ♂</p>	4	<p><i>abijt</i></p>
3	<p>b. Christian. X (Apos.)</p>	5	<p><i>abijt</i></p>
4	<p>c. Ambrosius X □♂ Flort</p>	6	
5	<p>d. Vincentius II Δ♂</p>	7	<p><i>abijt</i></p>
6	<p>e. Xystus II ♂♂/♂♀</p>	8	<p><i>abijt</i></p>
7	<p>f. Gesippus II ♂♂/Δ♂</p>	9	<p><i>abijt</i></p>
<p>Jeger en god syde/ Joh. 10.</p>		10	<p><i>abijt</i></p>
8	<p>g. Miseric. G □♀ mildt oc suetigt.</p>	11	<p><i>abijt</i></p>
9	<p>h. Prochorus G ○ I. E. s. 15 e. * ♀♀ Op 4.50. ned 7. 10.</p>	12	<p><i>abijt</i></p>
10	<p>i. Ezechiel. Q) E. 2. m. 12 f.</p>	13	<p><i>abijt</i></p>
11	<p>k. Eustorg. Q * ♀/ Δ♀</p>	14	<p><i>abijt</i></p>
12	<p>l. Julius m □ ♂♂</p>	15	<p><i>abijt</i></p>
13	<p>m. Justinus m □ ♀/ □♀</p>		
14	<p>n. Tiburtius m □♂/♂♂</p>		
<p>Om en liden Stund/ Joh. 16. (17.)</p>			
15	<p>o. Jubilate m Δ♀ Op 4.39. ned 7/</p>		

Opslag i Laurits Pedersen Hegerlunds almanaker, fra april 1649, i Det kongelige Bibliotek i København.
 Teksten er i uddrag gengivet s. 173.

Fra begyndelsen af 1600årene begyndte det at gå tilbage for Ribe. Handelen fandt i stigende grad nye veje, der gik uden om Ribe, og byen blev ramt af store ulykker, først branden i 1580, derefter de omtalte stormfloder med den store katastrofe i 1634 som den sidste; endelig krigene 1627–29, 1643–45 og 1657–60. Endnu et stykke op i 1600årene ser man resterne af den gamle handelsbys storhed. Med svenskekrigene har det været forbi. Det blev andre tider. Og vel er der stadig blevet skrevet selvbiografiske optegnelser i Ribe. Holmslandkapellanen Peter Nielsen Spandets selvbiografi for årene fra 1710, da han blev født i Ribe, og til 1745, er et eksempel herpå⁶⁸. Og sognepræsten David Grønlunds optegnelser for årene fra 1716, da han blev født, til 1777, er et andet eksempel⁶⁹. Men det er ikke sikkert, at man vil finde så mange eller så mange med et så ensartet præg som dem, man har fra perioden 1560–1700.

2. Forfatterne og deres optegnelser

1.1. Et gammelt dokument

Gennem Peder Terpagers excerptbog (se nr. 40) kendes teksten fra »et gammelt dokument«, som Terpager betegner det (»In veteri charta ita«). Det er en række årbogsoptegnelser, hvis forfatter ikke kendes. De begynder med året 1248, rettet til 1284, og slutter med Ribes brand i 1580. De er af lignende karakter som flere af de øvrige årbogsoptegnelser, jfr. s. 17–20.

1.2. Ribe skattebog 1545–69

Forrest i skattebogen for Ribe for årene 1545–69 er for perioden 1544–50 optegnet priserne på rug og byg, således som de var gældende omkring tiden for Riber marked, i begyndelsen af september. De svarer til flere lignende prisnoteringer i Ribe-optegnelserne og giver et indblik i prisbevægelserne.

1.3. Ribe skattebog 1570–94

Forrest i skattebogen for Ribe for årene 1570–94 er på tre sider nedskrevet en række optegnelser fra årene 1570–84. De omtaler krigen med Sverige 1563–70, de nævner den strenge vinter 1571 og anfører udnævnelser eller dødsfald for flere rådmænd og borgmestre samt forskellige byggearbejder. Ved deres indhold minder de derved en del om byskriver Rasmus Hansens optegnelser (se nr. 4). Skriften i de to tekster synes ikke at være den samme, men for flere optegnelser vedkommende – således dem om borgmestrene Oluf Pedersens og Jens Hegelunds død i 1571, borgmestervalget 28. maj 1571, byggearbejder i 1571 og Ribes brand i 1580 – er der tale om så store overensstemmelser i indhold og udtryk, at der må være en sammenhæng.

2. Hans Svaning

Hans Svaning var født i 1503 i landsbyen Svanninge, 5 km nord for Fåborg. Han blev gift 30. september 1554 i Ribe med Marine Sørensdatter,

født omkring 1539, datter af rådmænd, senere borgmester i Ribe Søren Jacobsen Stage og Anna Sørensdaughter Klyne. Han døde 20. september 1584 i Ribe, hun først 4. juli 1615.

Som en fattig fynsk landsbydreng blev Hans Svaning hjulpet til skole og studeringer af en slægtning, magister Jens Andersen, der var kansler hos Odense-bispen. Han gik i Vor Frue Skole i København og studerede vistnok en tid ved universitetet dér, før han drog udenlands. I 1529 blev han immatrikuleret ved universitetet i Wittenberg, hvor han i 1533 tog magistergraden og vistnok endnu opholdt sig de følgende seks år. Da han atter var vendt tilbage til København, blev han udnævnt til professor i retorik; men allerede i 1541 blev han tugtemester for den unge prins Frederik, hvilken stilling han havde til 1552. I 1547 fik han dekanatet ved Domkirken i Ribe, og da hans virke som opdrager i 1552 var endt, overtog han embedet i Ribe og bosatte sig i byen, hvor han giftede sig ind i den velhavende borgerslægt Stage.

Allerede under studietiden i Wittenberg synes Hans Svaning at have vist historisk interesse. I 1542 foreslog Philipp Melanchton, den fremtrædende lærer ved universitetet i Wittenberg, Christian 3. at lade ham give en fremstilling af reformationens indførelse i den danske konges lande. I 1548 fik Svaning opfordring til at oversætte Snorres Heimskringla til dansk. Og af et kongrebev fra 1555 fremgår det, at han da i stort omfang havde indsamlet historisk materiale i klostre og domkapitler. Svaning blev tilsyneladende aldrig formelt udnævnt til kongelig historiograf. Men han blev brugt som regeringens pennfører i den skarpe historiske diskussion med den svenske nationale historieskrivning. Og samtidig arbejdede han fortsat på sit store historiske værk, uden at det syntes, at han skulle nå til vejs ende. Regeringen var utålmodig, han fik ordre om at indsende sit materiale til bedømmelse hos professorerne i København, og dette skete i årene 1581–83. Professorernes dom gik ham utvivlsomt imod; hans store Danmarkshistorie blev ikke trykt i sin helhed; kun kong Hans' historie kom frem i Svanings tid. Med enkelte undtagelser gik resten af manuskriptet til grunde under Københavns brand i 1728. Af de få rester, der nu kendes, og af et manuskript med en fremstilling på dansk af tiden 1241–82 fremgår, at Svaning kun i ringe grad har benyttet dokumenter som grundlag for sin fremstilling; så meget mere har han benyttet årbogsoptegnelser, som han har kendt i næsten hele det omfang, de nu kendes. Hans materiale har dog været spinkelt, og han stræbte efter det propagandistisk virkningsfulde. Svaning var dog den første, der i nyere tid påtog sig det store arbejde at skrive en Danmarkshistorie på latin.

Om Hans Svaning har beskæftiget sig med lokale begivenheder i Ribe, vides ikke. De brudstykke, man kender af hans arbejde, viser ham som rigshistoriker. Men med sine historiske interesser og sit arbejde har han måske haft betydning for de mange Ribe-optegners miljø, som han selv tilhørte gennem sit ægteskab. Svaning var endda den første historiker, vi hører om fra Ribe.

3. Thomas Knudsen

Thomas Knudsen var født i 1503 og blev før 1532 gift med Anne Hansdatter. Han døde 4. januar 1581 i Ribe og efterlod sig foruden enken fire sønner, alle præster, idet tre sønner var døde før ham, heraf de to som præster.

Fra 1525 var Thomas Knudsen præst i Rødding og Skrave, en snes km øst for Ribe, hvorfra han i 1527 forflyttedes til Hygum, en halv snes km øst for Ribe. Som sognepræst her og fra 1528 provst i Frøs og Kalvslund herreder medvirkede han ved kirkereformationen i Nordslesvig. I 1542 fratrådte han som provst på grund af en omordning af provstierne, og samme år blev han immatrikuleret ved universitetet i Wittenberg, hvor han opholdt sig en tid og tog magistergraden. Efter sin hjemkomst blev han kannik ved Ribe domkapitel. I 1546 flyttede han muligvis til Ribe, men beholdt fortsat sit præsteembede i Hygum. Fra 1547 til 1554 boede han i Puggård i Ribe, derefter i en kannikerresidens i Skolegade.

Thomas Knudsen nævnes som en mand med gode historiske kundskaber, i det mindste i Ribe stifts kirkehistorie. Han udarbejdede en beretning om reformationens gennemførelse i Haderslev amt og i Tørning len, et arbejde, han selv havde andel i. Han synes at have skrevet andre historiske optegnelser, som blev benyttet af P. Rhode i hans Samlinger til Haderslev-amts beskrivelse, fra 1775, men som nu er tabt. Og han fortsatte den gamle bispekrønike fra midten af 1200årene til biskop Hans Laugesens tid, 1569–94. Den noget magre bispekrønike blev mere end 150 år senere udgivet af Peder Terpager (se under nr. 40), efter hvis udgave den senere blev trykt i den monumentale kildesamling *Scriptores rerum Danicarum*.

Vel et udslag af Thomas Knudsens arbejde med de gamle Ribe-bisper var hans korte optegnelser om biskop Kristjern, der var biskop fra omkring 1288 til sin død 1313. Optegnelserne tilføjede Thomas Knudsen som indledning og efterskrift til sin afskrift af stiftelsesbrevet for Puggård, bevaret i Ribe Hospitals gamle kopibog, hvor det er indskrevet i 1595 eller 1596. Optegnelserne har været kilde for Ribe bispekrønike og for Arild Huitfeldts *Danmarks Riges Krønike*.

4. Rasmus Hansen

Rasmus Hansen, der var født i Odense, uvist hvornår, blev i 1570 byskriver i Ribe og beklædte denne stilling, indtil han blev helt svækket af alderdom. I 1595 tilstod rådet hans søn Hans Rasmussen seks daler for den hjælp, han havde ydet faderen, i 1600 deltes lønnen ligeligt imellem dem, og endelig i februar 1605 afstod Rasmus Hansen for borgmestre og råd embedet til sønnen. Allerede i oktober samme år blev sønnen dog tiltalt for forsømmelighed; han blev afskediget og døde i begyndelsen af 1606, hvorefter Rasmus Hansen måtte nøjes med små understøttelser af byens eller de fattiges kasse, indtil byen i 1612 gav seks daler til hans begravelse.

På to blanke sider forrest i Ribehåndskriftet af Jyske Lov har Rasmus Hansen nedskrevet nogle notater om begivenheder i Ribe. Det smukt indbundne håndskrift, der i dag opbevares på borgmesterkontoret i Ribe, måler $22,5 \times 16$ cm, består af 10 læg med i alt 114 pergamentsblade og rummer ikke blot Jyske Lov, men også Riberret i en latinsk og en dansk udgave, Erik Glippings forordning for Nørrejylland 1284 samt forskellige notitser. Håndskriftet er antagelig fra ca. 1430–50 og tilhørte muligvis i slutningen af 1500årene Rasmus Hansen. Måske har denne dog blot haft adgang til håndskriftet, måske som byskriver. I hvert fald har han nedskrevet en række notater fra årene 1571–80 og er muligvis også forfatter til tre notater fra 1537, 1543 og 1546 og til nogle notitser om priser på rug m. m. i årene 1536, 1538, 1540 og 1546 og en tabel over rugpriser med tilsvarende brødvægte. Nogle langt senere notater sidst i håndskriftet er omtalt ovenfor.

At Rasmus Hansen er forfatter til notaterne i hvert fald for årene 1571–80, fremgår dels af skriften, dels af, at tre af dem er undertegnet Eras. Joh(annis). Optegnelserne fra 1537, 1543 og 1546 synes at have et lidt andet præg og er også en del ældre, men er alligevel medtaget nedenfor. De indeholder flere latinske sætninger, mens de senere notater blot har enkelte udtryk på latin.

5. Peder Pedersen Spandet

Af familien Spandet har hele fire medlemmer efter hinanden gennem næsten 100 år nedskrevet notater om de begivenheder, man fandt det værd at mindes. Faderen, Peder Pedersen Spandet, begyndte at skrive omkring 1570; efter hans død i 1596 fortsatte sønnen til henimod 1620; sviger-

datteren tilføjede et par notater i 1626, og derefter fortsatte sønnesønnen, muligvis til 1660'erne.

Peder Pedersen Spandet var født omkring 1. september 1530, sandsynligvis i sognebyen Spandet en halv snes km sydøst for Ribe; en søster til ham var født i denne landsby, og her levede hans forældre, Peder Lassen og Anne. 13. maj 1571 holdt han bryllup med enken Else Kjeldsdatter, og i de følgende år fødtes en datter og to sønner. Hvad familien levede af, røbes intetsteds, ikke engang i Peder Spandets egne optegnelser. Han var borger i Ribe, men benævnes aldrig med et tilnavn som håndværker, og han har derfor muligvis været handelsmand, købmand. Han døde 10. december 1596, mens hustruen først døde 14. marts 1614.

Måske i 1570'erne begyndte Peder Spandet at nedskrive notater om vigtige begivenheder for ham og hans by. Han indledte med en formel, man træffer i flere riberes optegnelser fra denne tid: »Denne bog hører mig, Peder Spandet, borger i Ribe, med rette til.« Og han fortsatte med en kort indholdsoversigt, der nævner hans fødselsdag, forældrenes dødsdag, hans bryllup, de to ældste børns fødsel og det ældste barns død; registret går dermed kun til januar 1577, mens optegnelserne fortsætter til 1585.

De fleste af optegnelserne omhandler fødsel og død; foruden dødsfald i familien nævnes en række dødsfald blandt præster. Af øvrige begivenheder, der omtales, kan nævnes Ribes brand i 1580, branden i Tønder 1581, indsættelsen af Albert Friis som lensmand 1580 og indsættelsen af en borgmester i 1582. Med omtalen af den store isvinter 1585 slutter disse optegnelser, skønt Peder Spandet levede til 1596. Sønnen Anders skrev da om faderens død og fortsatte notaterne (se nr. 20).

6. Laurids Ægdiussen

Laurids Ægdiussen blev født 9. august 1531 i Billum sogns præstegård, der lå i landsbyen Kjelst, godt 40 km nordvest for Ribe. Han var søn af sognepræsten Ægdius Christensen og fik selv lov at læse. Han blev student fra Ribe Domskole og efter at have studeret i Wittenberg, hvortil han kom i 1559, blev han i marts 1561 skolemester i Ribe, skønt han da endnu ikke var magister. I fire år ledede han Ribe Domskole, hvorefter han for anden gang rejste til Wittenberg, hvortil han ankom 10. juni 1565, og hvor han 5. marts 1566 tog magistergraden. Samme år vendte han tilbage til Ribe og giftede sig 24. november med enken Sofia Iversdatter, født omkring 1531 som datter af rådmand Iver Stub. Året efter blev han for anden gang skolemester ved Ribe Domskole, som han ledede i to

Laurids Ægidiussen (1531–1597) og hans første hustru, Sofia Iversdatter Stub (ca. 1531–91).

Rest af epitalium, nu i RibeKatedralskole. – Foto Den antikvariske Samling i Ribe.

år, hvorefter han i november 1569 blev lektor ved Domkirken og sognepræst i Vester Vedsted. I maj 1580 blev han kaldet til sognepræst ved Skt. Katharinæ kirke. Hans første kone døde 4. marts 1591; to år senere giftede han sig med enken Marine Laugesdatter, enke efter kannik og borgmester Peder Mortensen Hegelund.

Allerede et par år senere, i 1596 blev Laurids Ægidiussen ramt af apopleksi, således at han mistede evnen til at tale og måtte afstå sit kald. Året efter, 16. september 1597, døde han. Enken flyttede formodentlig til Ålborg til en derboende datter, hvor hun døde 9. februar 1600.

Om sit liv skrev Laurids Ægidiussen en selvbiografi på latin. Den kendes i dag blot i et udtog i litteraturhistorikeren Albert Thuras håndskrift »Valvæ scholarum apertæ« i Det kgl. Bibliotek. Albert Thura, der levede fra 1700 til 1740, ejede Laurids Ægidiussens latinske selvbiografi; men den er siden gået tabt. Indholdet er dog kendt gennem sønnen Ægidius Lauridsens optegnelser om forældrene, bygget på denne selvbiografi, men omsat i 3. person (se nr. 18). Som optegnelserne fremtræder her, er de rent selvbiografiske; de omtaler hans fødsel, hans uddannelse og embeder og slutter med hans sygdom og død. Om børnene siger de, imod sædvane, intet.

7. Hans Jessen Søhane

Hans Jessen var født 25. november 1532 i Ribe som søn af borgeren Jes Hansen og Karine Sørensdatter. I 1563 blev han gift med byfoged Niels Tovskovs datter Karine. Efterhånden blev han ret velhavende; i 1571 købte han en større ejendom på den østlige side af Grønnegade og i 1578 en ejendom på nordsiden af Mellemdammen. Han blev i 1575 medlem af byens råd. I mange år levede han af at drive handel. Som så mange andre Ribe-borgere sejlede han på Holland, et område, der havde stor betydning for Ribes økonomi. I 1567 led han tab, da sørøvere tog de øksne, som et af hans skibe havde ombord. Og i 1573 sejlede han med sit eget skib fra Holland til Hamborg. I sine senere år drev han dog især fiskeri; han udrustede fiskefartøjer og tilvirkede saltet og tørret fisk på Sønderho, hvor han ejede et hus til dette brug. Siden 1573 bar han tilnavnet Søhane; det skrev sig fra, at han dette år havde held til at overvinde nogle sørøvere, der havde overfaldet og erobret hans skib.

Hans Jessen døde 12. december 1604, efter at han den foregående aften var blevet såret af en bror til sin svigerdatter. Den unge drabsmand tilhørte slægten Klyne, hvis medlemmer blev kendt for deres voldsomme adfærd (se Anders Sørensen Klynes optegnelser under nr. 15).

Hans Jessen Søhane har skrevet en lille kort selvbiografi, sluttende med året 1589, da han stod fadder til en datter af lensmanden på Riberhus. Den fortæller om hans fødsel, om forældrene, hans ægteskab og børnene og hans møde med kongen i 1581. Den nævner også ganske kort hans bedrift i 1573, da han overvandt de sørøvere, som ud for Vester Ems havde overfaldet hans skib, der var på rejse fra Holland til Hamborg. Denne begivenhed har han skildret mere detaljeret i en »relation«, der synes skrevet flere år efter begivenheden, således at beretningen næppe har været forfattet til brug ved retssagen – fem af de ni sørøvere blev ført som fanger til Ribe, hvor de blev dømt og henrettet. Den længere beretning rummer dog i den afskrift, hvori den kendes, flere ejendommelige fejl; den sætter begivenheden til 1583 og nævner som lensmand Albert Friis, der ganske rigtigt var lensmand på Riberhus dette år; begivenhederne fandt imidlertid som nævnt sted i 1573, og da var Erik Lykke lensmand. Begge teksterne er overleveret gennem Peder Terpagers excerptbog (se nr. 40), og det kan ikke afgøres, hvorfra fejlene stammer. Det er måske Peder Terpagers.

Hans Jessen Søbane (1532–1604)
Maleri i Ribe Domkirke. – Foto i Nationalmuseet.

8. Thomas Jørgensen

Thomas Jørgensen var født i 1530'erne eller 1540'erne som søn af rentemester for Nørrejylland Jørgen Pedersen Rentemester og Anna Christensdatter Hegelund, enke efter den ansete Ribe-borger Iver Stub.

I tiden før 1. maj 1576 var Thomas Jørgensen skriver på Vordingborg Slot, men han levede derefter i Ribe, og i hvert fald i 1582 var han slotsskriver på Riberhus. I april 1584 fik han bestalling som tolder i Ribe, idet det faldt den da fungerende tolder, Peder Hegelund, besværligt alene at forestå toldoprævningen. De skulle i fællesskab opkræve tolden; men allerede samme år døde Peder Hegelund. I november 1587 sluttede Thomas Jørgensen en kontrakt med kongen, hvorefter han i de næste otte år måtte oppebære det korn, som blev svaret i afgift af kronens korntiende i Lundenæs og Riberhus len, til en fastsat pris, der skulle betales på egen bekostning og risiko i Rentekammeret i København. Allerede to år senere mistede Thomas Jørgensen sit embede som tolder; lensmanden fik brev om at beskikke en anden i stedet, og Thomas Jørgensen skulle levere forskellige breve til efterfølgeren. Grunden til hans afsættelse anføres ikke; han var i en stor restance, som han endnu i 1595 ikke havde fået afviklet, men sådanne restancer var dengang ganske almindelige.

I 15 år var Thomas Jørgensen forstander for Gilden, dvs. byens fattigkasse. Fra 1588 til sin død 11. april 1606 var han medlem af byens råd, men han var dog hverken nogen stor handelsmand eller formuende. I byens tjeneste blev han brugt en del, således til rejser til København.

I 1601 udarbejdede Thomas Jørgensen en kopibog med afskrifter eller uddrag af Ribe bys privilegier, kongebreve, vedrørende dels købstæderne i almindelighed, dels Ribe alene, skøder og adkomstbreve m. m. Han gav bogen titlen »Copiebog saa oc extract oc indhold aff Riber byes synderligst angieldendis breffue wdcopiet oc registerit. Derom wyder besket wdi styckeviis paa det blad her nest effter følger anno 1601«. Efter indholdsfortegnelsen redegør han selv for, hvorledes bogen er blevet til: den er »Tilsammenschreffuen oc registerit effter borgmester oc raad vdi Ribe met de menige 24 mend deres samptlige begering oc tilskynding, ved Thomas Jørgensøn, borger oc raadmand her samme sted, oc dermed begynt fredagen den 2. january aar 1601 oc vdi samme aar fuldend fredagen den 24. aprilis«.

I udstyr minder Thomas Jørgensens bog en hel del om Ditlev Hansen Guldsmeds lidt senere kopibog (se nr. 21). På for- og bagsiden af det gullige skindbind er præget en ramme som den, der findes på Ditlev Gulds-

smeds bog, blot lidt større; i midten af rammen er anbragt den samme dekorative figur som på denne, og foroven i rammen ses på forsiden to kroner.

Udarbejdelsen af byens kopibog var vel for en stor del en praktisk foranstaltning. Gennem bogen kunne man hurtigt orientere sig i love og bestemmelser af interesse for byen, og ved bogstavbetegnelser, A, B, C osv., var der henvisninger til »den skriin, skuffleddicke oc eske, huor wdi samme breffue ligge, findis oc foruaris«. Bogen vidner dog også om historisk sans og interesse; den indeholder adskillige dokumenter, der allerede i 1601 blot havde historisk værdi, idet de ikke mere var gældende. Og som indledninger til privilegiebrevene har Thomas Jørgensen skrevet flere længere historiske afsnit. Den første konge, han nævner under privilegier og friheder, er Valdemar den Store, om hvem han skriver således: »Koning Valdemar den første aff det naffn, som kaldis Waldemarus Magnus eller den stormectige kong Waldemar, døde aar 1182. Effter hannem findis ingen priuilegier eller friheder, hand haffuer begaffuet Riberby met eller des indbyggere«. Han fortsætter derefter med »Koning Knud, hans søn. Kom vng til regimentet effter for^{ne} sin fader, vdi biscop Absalons, Her Espen Snaaris oc Therckeld Thrundsøns tid (paa huilcken tid Saxo Grammaticus, danske kongers historie schriffuer, haffuer endet samme sin krønicke, oc er bleffuen død oc begraffuen i Roskild Domkircke paa den norder siide ved chorit, huor hans epitaphium eller graffscrifft endnu findis). Item denne kong Knud, for^{ne} kong Waldemari Magni søn, er fød aar 1163, er bleffuen kronet til konge aar 1190 oc døde aar 1202. Effter hannem findes heller ingen priuilegier eller friheder, at hand haffuer giffuet Riberby eller des indbyggere«. Om Valdemar 2. Sejr skriver Thomas Jørgensen en hel afhandling på to sider, før han når til det første privilegiebrev, han kender for Ribe by, givet af denne konge og gengivet på latin og med dansk oversættelse og resumé. På samme måde skriver han om kongerne til og med Christian 4. Dermed har han skrevet en hel lille Danmarks-historie. Ribe selv træder frem ved de følgende afsnits gengivelser af dokumenter.

9. Peder Jensen Hegelund

Peder Jensen Hegelund var født 9. juni 1542 i Ribe som søn af borgmester Jens Christensen Hegelund og Anne Pedersdatter. Han gik i Ribe Domskole og blev allerede i 1558, 16 år gammel, hører i denne skole. I 1561 blev han immatrikuleret ved Københavns Universitet. I årene 1564–69 var han på studieophold i Tyskland, de to første år mest i Leipzig, de tre sidste

hensyn har vel dog også her gjort sig gældende; det kunne være nyttigt, når han lod samle gamle dokumenter vedrørende Ribe Domskole, Hospitalet og gejstligheden. To udpræget historiske arbejder er gået tabt, et udtog af Danmarks historie og en beskrivelse af krigen med Sverige 1563–70.

Gennem det meste af sit liv nedskrev Peder Jensen Hegelund næsten dagligt notater i sine almanakker, og han har dermed været den flittigste af de ripensere, hvis personlige optegnelser kendes. Den ældste af almanakkerne er fra 1565, altså fra årene i Leipzig. Den yngste er fra 1613, året før han døde. Den lange række almanakker, 49 i tal, er en hovedkilde til Ribes historie i denne periode, idet ikke blot private, men også offentlige begivenheder omhyggeligt er noteret ned. Sproget er dels latin, dels dansk. Med årene anvender Hegelund mere og mere dansk, idet der dog er en vis skelnen: højtidelige begivenheder, dødsfald blandt fornemme borgere og lignende, skildres på latin, mens det mere dagligdags stof behandles på dansk.

Den gode skik at notere ned blev fulgt af i hvert fald tre medlemmer af familien: broderen Hans Jensen Hegelund (se nr. 14) og dennes søn, Jacob Hansen Hegelund (se nr. 22), og af sønnen Laurits Pedersen Hegelund (se nr. 27).

10. Anders Sørensen Vedel

Anders Sørensen Vedel blev født 9. november 1542 i Vejle som søn af handelsmand og rådmænd Søren Sørensen og Sidsel Andersdatter. Han blev gift første gang 30. juni 1577 i Ribe med Marine Hansdatter Svaning, født 21. februar 1562 i Ribe, død 29. juli 1578 sammesteds, datter af historikeren Hans Svaning (se nr. 2); og anden gang 20. august 1581 med Mette Hansdatter, født 6. februar 1561 i Ribe, død 27. december 1633 sammesteds, datter af biskop Hans Laugesen og Dorothea Hansdatter. Han døde i Ribe 13. februar 1616.

Anders Sørensen Vedel gik først i Vejle Skole, men overflyttedes da han var 14 år gammel til Ribe Domskole og boede i Ribe hos en slægtning af moderen, kannik og sognepræst Jens Pedersen Grundet. Gennem ærkedegnen Jens Viborg fik han lejlighed til at læse den tyske historiker Albert Krantz' og Saxos latinske kroniker, og han fik derigennem brændende lyst til at kende Danmarks historie og udarbejdede for sig selv tabeller og oversigter. Da domskolens rektor Hans Thomesen i 1561 drog til København for at blive sognepræst ved Vor Frue Kirke, tog han to af sine dygtigste disciple med sig til universitetet, Peder Jensen Hegelund (se nr. 9) og An-

ders Sørensen Vedel. Kort efter var Vedel så heldig, kun 20 år gammel, at få stilling som hofmester for Tyge Brahe under dennes flereårige studieophold ved tyske universiteter. Allerede samme år blev han indskrevet ved universitetet i Leipzig og i 1565 i Wittenberg, hvor han tog magistergraden.

Efter sin hjemkomst i 1567 fik Vedel ansættelse som prædikant på Københavns Slot, hvor den gamle kansler Johan Friis fandte interesse for ham, især da han mærkede, hvor belæst han var i historien, og hvor meget han vidste om de danske kongers bedrifter. Sammen med andre højtstående statsmænd opmuntrede Johan Friis igennem en årrække Vedel og gav ham den ene litterære opgave efter den anden. Vedel kom i gang med en lang række historiske arbejder, Syvårskrigen historie, en oversættelse og omarbejdelse af Platinas pavekrønike og en oversættelse af Saxo; i 1578 påtog han sig at skrive en fuldstændig Danmarkshistorie og gik i gang med forskellige forarbejder. I 1581 flyttede han til Ribe, og i 1585 fik han den afdøde Hans Svanings prælatur ved Ribe Domkirke, således som han tidligere havde fået løfte om det; i Skolegade indrettede han sig en statelig bolig, kaldet Liljebjerget. For alvor gik han i gang med den store Danmarkshistorie, indsamlede stof, gjorde forarbejder. Et af disse var hans folkeviseutdage, med et hundrede udvalgte danske viser, fra 1591. Af selve krøniken fik Vedel udarbejdet flere afsnit; men i 1594 fik det hele en brat ende. Regeringen havde længe været utilfreds med hans arbejdstempo, og nu blev arbejdet overdraget til ripenseren, professor Niels Krag (se nr. 13), der påtog sig at skrive en krønike på latin. Året efter blev Vedel tvunget til at udlevere hele sit historiske materiale, med undtagelse af bogsamlingen og enkelte manuskripter. Vedel synes at være blevet noget tungsindig og bitter og fik ikke mere udgivet noget, hverken historisk eller religiøst. Han foretog nogle ordsprogsoptegnelser og samlede nogle viser, men levede ellers af sin formue og et kanonikat, han i 1570 havde fået ved Domkirken.

Vedels historiske interesser omfattede mere middelalderen og oldtiden end den nyere tid, og han beskæftigede sig mere med rigshistorie end med lokale begivenheder. Han har måske kun i mindre grad foretaget specielle optegnelser vedrørende Ribe. Fra et håndskrift kendes en række årbogsoptegnelser fra 1500årene, hvoraf nogle synes at skrive sig fra Vedel, således måske en optegnelse fra Ribe fra 1580: »2. septembris brende en stor parti aff Ribe«. I fortalen til krøniken har han skrevet en række selvbiografiske optegnelser, nu bevaret i et håndskrift i Det kongelige Bibliotek og i en udgave fra 1780. Og til en udgave 1565 af sin afdøde

faderlige ven Jens Pedersen Grundets efterladte arbejde *Similitudines*, dvs. Lignelser, skrev Vedel en kulturhistorisk interessant levnedsskildring på latin af denne skolemand, der vel var født i Grundet ved Vejle, men en tid havde gået i Ribe Domscole, og i 1542, ca. 32 år gammel, var blevet rektor i Ribe. Her fik han bragt skolen, der var i fuldstændig opløsning, således på fode, at den blev berømt i hele riget. I 1550 opgav han sit rektorat for som kannik ved Domkirken at hellige sig sine studier, og i 1554 blev han sognepræst ved Domkirken. Han døde under den store pest i 1565, og samme år udgav Vedel hans *Similitudines* med biografien, hvori han livfuldt og nænsomt skildrede sin gamle lærer, som han stod i stor taknemmelighedsgæld til. Vedels levnedsskildring af Jens Pedersen Grundet blev i 1926 udgivet i oversættelse ved Fr. Moth i Vejle Amts Årbøger.

Om Vedel selv har en anden af de historisk interesserede ripensere skrevet, nemlig Ægidius Lauridsen (se nr. 18).

11. Niels Hansen Grisbeck

Niels Hansen Grisbeck var født i 1549 i Grisbæk i Vejrup sogn, godt 20 km nord for Ribe. I 1576 var han i tjeneste i Ribe hos den senere borgmester Laurids Thøgersen. I 1580 tog han selv borgerskab og grundlagde sin egen forretning. Denne synes at være gået godt; i 1583 kunne han gifte sig med Kirsten Christensdatter, enke efter Christen Friis, borger i Ribe. I ægteskabet fødtes to sønner, Christen og Hans; de blev i 1603 sendt til København, hvor Christen skulle studere og Hans kom i købmandslære.

Niels Grisbeck boede, da han i 1583 blev gift, på Nyjord, ved den yderste del af Skibbroen. Nogle år senere købte han en købmandsgård på nord-siden af Storegade, byens fornemste hande!sgade. Huset, der lå ved den vestlige trediedel af det nuværende apotek, var et gav!lhus, der svarede til Niels Grisbecks position. I 1595 blev han rådmand, i 1602 forstander for Gilden, den ene af byens to fattiggasser.

Bagest i en af sine købmandsbøger nedskrev Niels Grisbeck en række selvbiografiske optegnelser. De begynder med året 1580, da han grundlagde sin forretning. Købmandsbogen angiver på titelbladet at være påbegyndt i 1602, og de ret detaljerede optegnelser er derfor måske overført fra en anden bog. Forud går en række historiske optegnelser, der starter med året 1278, af lignende karakter som andre optegnelser af denne art (se s. 20). De selvbiografiske optegnelser fortæller om hans forretningsgrundlæggelse og aflæggelsen af borgereden, om hans trolovelse og bryl-

lup og om optagelsen i byens råd. De slutter allerede i 1606, med notaterne om de to sønners ophold i København og understøttelsen af den enes studier. Nogle år senere fortsatte sønnen Hans notaterne med *sin* selvbiografi (se nr. 23).

12. Hans Lauridsen Amerinus

Hans Lauridsen blev født omkring 1550 i Ribe som søn af magister, sognepræst, senere biskop i Vendelbo stift Laurids Nielsen og hustru Marine. Han blev gift første gang omkring 1584 med Anne Hansdatter, død 21. februar 1586, anden gang 15. oktober 1587 med Lene Jacobsdatter, datter af rektor, senere biskop i Odense Jacob Madsen Vejle. Han døde i 1605.

Hans Lauridsen, der som dreng mistede sin fader, blev opdraget i Ribe, hvor han havde slægtninge, og gik i årene 1565–67 i Ribe Domscole. Herfra kom han til den ansete skole i Lüneburg, og i 1571 blev han indskrevet ved universitetet i Leipzig. Han studerede dog også i København, hvor professor Niels Hemmingsen skal have givet ham tilnavnet Amerinus, fordi han havde lært Ciceros tale for Sextus Roscius fra Ameria i Umbrien udenad og dermed havde bevist sin udmærkede hukommelse. Hans Lauridsen bar dette tilnavn allerede, da han i juli 1571 efter et ophold i Ribe drog til Wittenberg, hvorfra han rejste til Leipzig, hvor han opholdt sig i 1572. Måske opholdt han sig i Danmark, da han i maj 1574 fik kongebrev på et kannikedømme ved Ribe Domkirke; men i marts 1575 drog han atter fra Ribe til Wittenberg, hvor han blev immatrikuleret ved universitetet og i 1576 udgav en digtsamling, »Carminum varii generis pars prima«. I begyndelsen af 1577 var han igen i Ribe, men rejste i februar til København, hvor han opnåede fornyet kongelig støtte til et længere studieophold i forskellige lande. Først i 1583 vendte han tilbage til Danmark efter at have erhvervet den medicinske doktorgrad. I juli måned blev han indført i domkapitlet og blev dermed den første medikus, der kom til at nyde et kannikedømme i Ribe. Om hans virksomhed som læge hører man dog kun lidt. Derimod blev han kendt som latinsk digter, med adskillige digtsamlinger. En historisk interesse afslører hans værk »Ribe bisperække« – Ripensium episcoporum series et vita – udgivet i København 1591. Han opregner her alle Ribes bisper fra Liofdag, indsat i 948, til Hans Laugesen, indsat i 1569, og giver en kort biografi af hver af de i alt 34 bisper i et vers på otte linjer. Teksterne er ret intetsigende, til trods for at Amerinus, ifølge sit eget forord, bygger på mange kilder, som han for en del anfører i margenen ved versene: Saxo Grammaticus,

den langobardiske historieskriver Paulus Diaconus, Aimoinus Monachus, en abbed i byen Stade, ca. 40 km vest for Hamborg, historieskriveren Adam af Bremen, den tyske historiker Albert Krantz, den tyske teolog David Chytræus, Anders Sørensen Vedel, »Historia Gallica« og forskellige gamle manuskripter.

Amerinus' krønike blev et århundrede senere videreført af Peder Terpager (se nr. 40).

13. Niels Pedersen Krag

Niels Krag var født i 1550 i Ribe som søn af borgeren Peder Krag og Karen Sørensdatter Klyne. Han blev gift første gang 2. februar 1578 med Kjøne, død tidligst 1620, datter af Michel Skriver; ægteskabet blev i 1588 opløst. Han blev gift anden gang 22. august 1591 med Else Mule, død 25. januar 1605, datter af Hans Mule til Nislevgård og Mette Marcusdatter Kotte og enke efter magister Iver Bertelsen. Han døde 14. maj 1602.

Niels Krag var bror til den senere berømte læge, naturforsker og filosof, professor ved Københavns Universitet Anders Krag, der ligesom han selv forekommer så hyppigt i studenten Peder Christensen Ribers almanakker (se under nr. 17). Forældrene døde tidligt. Niels Krag blev dog i 1567 student fra Ribe Domscole og takket være en anbefaling fra Ribe-bispen Poul Madsen, hvis hustru han var beslægtet med, fik han straks, fra han i 1567 begyndte studierne ved Københavns Universitet, fri bespisning i Helliggejsthus. I 1570 mistede han dog ved konsistoriums dom denne begunstiggelse, fordi han i hidsighed havde givet en medalumne en ørefigen, og han vendte tilbage til Ribe, hvor han af sin formående og velstående slægt fik støtte til studier i udlandet. Han blev i 1571 indskrevet ved universitetet i Wittenberg, hvor han tilbragte 1½ år. Ved sin hjemkomst i 1572 blev han skolemester i Ringkøbing. Allerede to år senere brød han dog op herfra og drog til København, hvor han gennem kansler Niels Kaas fik statsstøtte til en ny studierejse. Han opholdt sig igen i Wittenberg og tog her magistergraden i 1575. Efter sin hjemkomst fik han ansættelse som rektor ved Vor Frue Skole i København. Han udgav samme år en latinsk grammatik og senere en samling sentenser af klassiske forfattere; men i 1582 brød han atter op, forlod familie og embede og drog som hofmester for en ung adelsmand til udlandet. I de følgende år besøgte han flere lande i Europa, blev i 1582 indskrevet ved universitetet i Orléans, i 1584 i Siena, i Genève og i Marburg, og han tog den juridiske doktorgrad. I 1585 lå han i forbitrede stridigheder med sin hustru og fik store økonomiske van-

skeligheder. Som videnskabsmand vandt han dog stadig større anerkendelse, og han forstod at skaffe sig forbindelser. Måske skyldtes det kansler Niels Kaas' store historiske interesse, at han i april 1589 beskikkedes til ekstraordinær professor i historie ved Københavns Universitet, idet der for første gang oprettedes en lærestol i dette fag. I 1592 udnævntes han til ekstraordinær professor i græsk. Han beskæftigede sig med oldtidens historie og samfundsforhold, men interesserede sig også for Danmarks historie. Af Tyge Brahe blev det foreslået, at han burde anvende sine store evner til at give en fremstilling af Danmarks historie. Men han blev brugt af regeringen på et andet felt, som orator, lærd råd, der kunne ledsage adelige råder med mindre kundskaber i statsret og sprog på forhandlingsrejser eller selv kunne lede sådanne forhandlinger. Han var med i prinsesse Annas følge på hendes mislykkede rejse til Skotland i 1589, i 1593 var han med et gesandtskab i Skotland, 1597–98 var han udsendt til Polen, i slutningen af 1598 i England, i 1601 atter i Polen.

De mange rejser sinkede Niels Krag's arbejde som historiker. Allerede i 1589 har man vidnesbyrd om hans interesse for historiske emner, og da islændingen Arngrímur Jónsson i 1592–93 opholdt sig i København, kom Krag i forbindelse med denne og skaffede sig viden om de islandske kilder til den nordiske oldtidshistorie. I 1594 fik han bestalling som kongelig historiograf og skulle så vidt muligt i løbet af seks år udarbejde en fuldstændig Danmarkshistorie på latin. Han afløste dermed Anders Sørensen Vedel (se nr. 10) og fik samme år det prælatur ved Ribe Domkirke, som denne havde haft.

Niels Krag beholdt sin stilling som professor ved universitetet, men hyppige rejser med henblik på indsamling af historisk materiale levnedes ikke megen tid til lærervirksomhed. Fra 1598 sinkedes han yderligere af de hyppige diplomatiske rejser. Måske havde man til hensigt at give ham mere tid til det historiske arbejde, da man i 1601 udnævnte ham til forstander for Sorø Klosters gods og skole. Han døde dog, før han rigtigt havde tiltrådt embedet. Hans Danmarkshistorie blev derfor til intet; ved hans død forelå kun de første 16 år af Christian 3.s historie færdigskrevet. Dette afsnit er blevet betegnet som dansk »humanistisk latinsk historieskrivnings bedste stykke«; men det blev først udgivet af historikeren Hans Gram i 1737. Niels Krag's skildring bygger især på statsarkivalier, først og fremmest Tykke Kancellis udenlandske registranter, og beskæftiger sig med diplomatiske forhandlinger på bekostning af den indrepolitiske historie.

Ligesom Hans Svaning og Anders Sørensen Vedel var Niels Krag rigshistoriker, og han vides ikke at have beskæftiget sig med lokale begiven-

heder i Ribe. Men som kannik i Ribe og ved sin afstamning tilhørte Krag det Ribe-miljø, hvor man beskæftigede sig med fortidige begivenheder. Som kongelig historiograf kan han have været med til at præge miljøet i Ribe.

14. Hans Jensen Hegelund

Hans Jensen Hegelund var født i Ribe i august 1551 som søn af borgmester Jens Christensen Hegelund og Anne Pedersdatter, og han var således en bror til biskop Peder Jensen Hegelund (se nr. 9). Omkring 1578 blev han gift med Mette Pedersdatter Krag, en søster til de lærde brødre Anders og Niels Krag. Familien boede først i Grønnegade, fra omkring 1584 i Storegade.

Hans Hegelund synes at have levet af handel; han havde taget borgerkab og blev medlem af byens råd, en værdighed, der ifølge Frederik 1.s forordning af 4. december 1526 ikke tilkom en håndværksmand. Som rådmand var han den ene af byen Ribes tre repræsentanter ved udvælgelsen af Christian 4.s ældste søn til tronfølger i København i 1608. Fra omkring 1616 til sin død i 1623 var han tillige herskabsfoged, dvs. kongelig foged.

I en række optegnelser noterede Hans Hegelund sig navne og fødselsdage for den række børn, han fik i årene 1578–97, ni i alt. Han meddeler også navnene på fadderne og angiver huset, hvor hvert enkelt barn var født. Udover en episode i tilknytning til et af børnenes dåb indeholder hans optegnelser ellers intet. Om sig selv skriver han ikke et ord.

En af sønnerne, Jacob Hegelund, begyndte som student selv at nedskrive personlige notater (se nr. 22).

15. Anders Sørensen Klyne

Anders Sørensen Klyne var født i Ribe 16. november 1552 som søn af købmand og borgmester Søren Jacobsen Stage og Anne Sørensdatter Klyne. I 1572 blev han gift med Kirstine Lauridsdatter, datter af rådmand, senere borgmester Laurids Thøgersen. Anders Klyne levede af at drive handel. Han begyndte i foråret 1573 med en lille krambod i Nørregade. Med arven efter faderen i 1577 synes han at have udvidet sin handelsvirksomhed. Han blev nu den største lejer af byens jorder, navnlig dens enge, hvilket sikkert står i forbindelse med en virksomhed som øksenhandler; allerede i 1576 havde han købt en øksenstald i Ribes nordøstlige forstad, hvor et helt kvarter bestod af stalde. I januar 1580 fik han kongebrev på at måtte

udtappe vin, under påberåbelse af, at han havde en stor mængde vin liggende, som han havde fået i betaling af hollandske købmænd. Han havde sin vinkælder i Grønnegade lige ved siden af byens under rådhuset. I 1583 fik han dog selve rådhuskælderen i leje, og ti år senere lejede han den igen sammen med en anden. Han deltog også i fiskerierne fra den sydjyske vestkyst og havde som andre Ribeborgere huse eller fiskeboder på Sønderho. Endelig beskæftigede han sig med skibsrederi.

Efterhånden blev Anders Klyne en meget formuende mand; gennem en årrække var han den næststørste skatteyder i byen. Han havde, før faderen i 1577 døde, boet i Grønnegade ved siden af rådhuset, men flyttede da til faderens hus, som var det nordvestligste på nordsiden af Nederdammen, og her boede han, indtil han i 1585 købte to øde huse øst for dette hus og rimeligvis flyttede ind i et nyt hus, han lod bygge. Efterhånden kom han til at besidde en lang række huse og boder i byen.

I 1588 blev Anders Klyne medlem af byens råd. Allerede ti år senere døde han; 1. maj 1598 blev han i sin svigersøns, biskop Peder Jensen Hege-lunds gård dødelig såret af herredsfogden i Gørding herred, Søren Jensen Bramming. Herredsfogden var temmelig beruset, og da han i kåthed truede Anders Klyne med sit sværd, ville denne parere med sit spyd; herredsfogden snublede da og kom til at såre Anders Klyne således, at han tre dage senere døde.

I nogle korte optegnelser har Anders Klyne noteret sig datoer for sit bryllup og børnenes fødsel. Det blev med tiden til fire sønner og fem døtre. Da Anders Klyne blev dræbt allerede i 1598, blev han forskånet for til optegnelserne om børnene at gøre de tilføjelser, som en anden siden har gjort. Det måtte ellers have været temmelig tungt for en familiefader. Den ældste af sønnerne blev i 1610 ihjelstukket af en »horkarl«; den næstældste døde i 1602 i Hamborg tre dage efter, at han var blevet stukket ned i et værtshus; og den tredieældste blev i 1604 henrettet på Torvet i Ribe, fordi han havde såret sin søsters svigerfar, så han døde dagen efter (se nr. 7); alene den yngste søn kom ikke af dage på en ulykkelig måde. Af de fem døtre fik de to en højst uheldig skæbne; den næstyoungste blev gift med en ustyrlig mand, der snart havde sat sin og konens formue til, og selv druknede hun i 1625 med to af sine børn på en sørejse mellem Sønderho og Ribe, således som det fortælles i Anders Pedersens Spandets optegnelser (se nr. 20); og den tredieældste datter blev gift med en mand, der senere dræbte sin bror og siden levede fredløs.

Der var uroligt blod i disse Klyner. Klyne-sønnerne havde alle, før de mistede livet, været indblandet i en længere række slagsmål og voldsomme

episoder. Og Anders Sørensen selv havde som ung i november 1573 ved et drikkelag såret en rådmands søn således med en kniv, at han døde dagen efter; skylden var dog ikke Anders Klynes, og han slap med en bod og en erstatning. Nogle år senere, i 1591, var han indblandet i en sag, hvor han havde såret en mand med et spyd.

Den eneste af sønnerne, der ikke omkom på en sørgelig måde, Frederik Andersen Klyne, blev sognepræst og efterlod sig nogle selvbiografiske optegnelser (se nr. 25).

16. Villads Nielsen Brøns

Villads Nielsen var født omkring 1560 i Brøns, 15 km syd for Ribe, som søn af bonden Niels Villadsen og hustru Maren. Han gik i skole i Ribe, hvor han en tid var i huset hos lektor, senere biskop Peder Jensen Hege-
lund, og blev student fra Ribe Domskole i 1584. I februar dette år kom han til universitetet i København, hvor studenten Peder Christensen Riber var hans gode ven (se nr. 17); nogle år senere rejste han udenlands; i 1590 blev han indskrevet ved universiteterne i Leipzig og Helmstedt, i 1591 i Wittenberg, hvor han tog magistergraden. I 1592 blev han rektor ved Ålborg Skole, i 1593 ved Viborg Skole, og i 1602 blev han lektor ved Viborg Domkirke.

Villads Nielsen var første gang gift med Margrethe Pedersdatter, datter af biskop i Viborg Peder Thøgersen og Margrethe Jensdatter; anden gang ægtede han Kirsten Pedersdatter Bering, datter af borgmester i Viborg Peder Pedersen Bering og Maren Vitusdatter Brun. Han døde i 1637.

Villads Nielsen efterlod sig i håndskrift et par arbejder med filologiske emner, og han interesserede sig for historie, således som det fremgår af et par utrykte arbejder, hvori han forsøger at føre den danske kongeslægts tilbage til Noah. Han var en af tidens fremtrædende skolemænd og var forfatter til den strenge viborgske skolelov, der blev betegnet »jus virgarum«, dvs. »pryggleloven«.

Den historiske interesse, man mærker hos Villads Nielsen, fremgår også af en række kronologiske optegnelser af ham, omfattende årene 1569–1633. De er hovedsagelig skrevet på latin, enkelte dog på dansk, og indeholder efterretninger om Danmarks almindelige historie og fremtrædende personligheder, kongelige, adelige, gejstlige; de omtaler også hekseprocesser, henrettelser, pest, den islandske vulkan Heklas udbrud i 1625 og krigen 1627–29.

Optegnelserne kendes nu i en afskrift fra midten af 1700årene, forsynet

med titel af historikeren Jacob Langebek. Af afskriften fremgår, at originalen har været ejet af Villads Niensens søn, biskop Peder Villadsen, og af en formulering i Niels Slanges Christian 4.s historie ses det, at Slange, der var en søn af Peder Villadsen, også har kendt manuskriptet.

For årene 1572–75 forekommer flere optegnelser vedrørende Ribe og egnen syd for byen; de gengives oversat til dansk i uddrag nedenfor. Med Villads Niensens ankomst til universitetet er det København, der kommer i centrum, indtil slutningen af året 1590. Derefter findes for de nærmest følgende år ingen optegnelser, vel fordi Villads Nielsen da var i udlandet og ikke havde lejlighed til at følge begivenhederne hjemme. Efter hjemkomsten begyndte han med at notere kansler Niels Kaas' død 28. juni 1594 og fortsatte med en række optegnelser, hvoraf flere fra 1594–95 og senere viser, at hans opholdssted nu var Viborg.

Den førnævnte søn, den betydelige Viborg-bisp, magister Peder Villadsen, der skulle komme til at spille en fremtrædende rolle på stændermødet i København i 1660, skrev en række selvbiografiske optegnelser, omfattende årene fra 1610, da han blev født, til 1663.

17. Peder Christensen Riber

Peder Christensen Riber var født i Ribe i 1564 som søn af Christen Madsen, vistnok en jævn borger. Han blev student fra Ribe Domscole i 1584 og drog i februar samme år til universitetet i København, hvor han fra 1586 ved siden af studierne passede en stilling som amanuensis hos ripenseren Anders Krag, der samme år var blevet professor ved universitetet. Han fulgte Anders Krags forelæsninger, og han var med, når Krag drog ud på sine hyppige rejser som læge for adelsmænd og adelsfruer på de sjællandske og skånske godser. Han var – som det ovenfor er nævnt – også med, da Krag som læge ledsagede prinsesse Anna på den mislykkede rejse til Skotland i efteråret 1589; hun skulle sejle over og giftes med kong Jacob 6. af Skotland; men på grund af storme måtte flåden søge tilflugt i en norsk havn.

I årene 1588–91 var Peder Christensen alumne på Valkendorfs Kollegium. I 1591 blev han efter anbefaling af biskop Peder Vinstrup huslærer hos fru Kirsten Lykke, enke efter rigens kansler Eiler Grubbe til Lystrup. Han fik hendes tre sønner, Christen, Jørgen og Eiler, som elever, og med de to ældste rejste han i årene 1595–1601 i Tyskland og Schweiz. De opholdt sig først to år ved universitetet i Siegen, hvor flere berømte reformerte teologer var lærere. Derefter gik rejsen videre gennem Pfalz, Elsass og

Peder Christensen Riber
(1564–1610)
Maleri fra 1609 i Skt. Nicolaj
Kirke i Vejle

Schweiz til Geneve, hvor Peder Christensen opholdt sig i et par måneder. Derpå fortsattes rejsen atter mod nord; under et længere ophold i Basel tog han magistergraden.

I 1603, et par år efter sin hjemkomst, blev Peder Christensen sognepræst ved Vejle Skt. Nikolaj Kirke og Hornstrup Kirke; senere blev han provst i Nørvang herred. Han var gift med Mette Jacobsdatter, enke efter Laurids Hansen Mule og datter af Odensebispen Jacob Madsen Vejle. Hun døde allerede 12. november 1607, uden at efterlade sig børn, og han døde 5. december 1610.

Gennem en årrække gjorde Peder Christensen næsten dagligt små notater på hvide blade i sine almanakker. Fra årene 1584, 1586–91 og 1594–95 er bevaret et sammenhæftet bind med ni af disse almanakker, mens almanakkerne for årene 1585 og 1592–93 vides at være forsvundet. De mange små notater giver et godt billede af hverdagen for en student på den tid – forelæsningerne, boligforholdene, kontakten med de medstuderende, brev-

veksling, rejser; de mange oplysninger, han gennem brevene får om begebenheder hjemme i fødebyen, nedfældes også i almanakkerne. Mens notaterne det første år er på dansk, med latinske indskud, er de derefter helt på latin, med enkelte danske ord.

18. Ægidius Lauridsen

Ægidius Lauridsen var født 15. september 1568 i Ribe som søn af rektor, senere sognepræst Laurids Ægidiussen (se nr. 6) og Sofia Iversdatter Stub. I 1586 blev han student fra Ribe Domscole og blev samme år immatrikuleret ved universitetet i København. I 1591 drog han på studierejse til Tyskland, hvor han samme år blev immatrikuleret ved universitetet i Wittenberg; i Zerbst udgav han i 1593 skriftet *Oratio de cometarum genere et subjecto*. Efter fire års forløb vendte han atter tilbage til Danmark og tog i maj 1595 magistergraden i København. Det følgende år blev han rektor ved Ribe Domscole. I 1603 blev han forlenet med ærkediakonatet ved Ribe domkapitel, og to år senere nedlagde han rektorembetet for siden at leve som prælat ved Domkirken.

Ægidius Lauridsen blev i 1599 gift med Anders Sørensen Vedels ældste datter, Marine, og fik i årene 1600–20 15 børn. Han døde 21. april 1627, konen 28. juni 1639.

Ægidius Lauridsen nedskrev en del historiske optegnelser af forskellig art. Han samlede en række vigtige oplysninger om Kalmar-krigen 1611–13; han bearbejdede faderens latinske selvbiografi; han skrev et smukt mindeskrift over svigerfaderen, Anders Sørensen Vedel, og nedskrev en række biografiske oplysninger om ham. Han skrev også selv en kort selvbiografi, med oplysninger om studier og embeder og afsluttet med en række oplysninger om de mange børn, deres fødselsdage, deres dåb og deres faddere.

19. Mette Andersdatter Lund

Mette Lundsatter eller Andersdatter Lund var født i 1570 i Ribe som datter af borgeren Anders Lund og Voldborg Christensdatter, en søster til Peder Christensen Riber (se nr. 17). I slutningen af 1590'erne blev hun forført af borgersønnen Anders Pedersen Spandet (se nr. 20), der vægrede sig ved at ægte hende, således at de først blev gift 20. januar 1600.

Da sønnen Anders i april 1626 var draget til København for at studere, og da hans bror Søren i oktober drog til Slangerup for at komme i købmandslære, nedskrev Mette Lundsatter nogle notater om de to søn-

Ægidius Lauridsen
(1568–1627)
Rest af epitafium, nu i
Ribe Katedralskole. – Foto
Den antikvariske Samling
i Ribe

ners rejse, og det er formentlig hende, der samme sommer skrev om et uvejr over Ribe. Men ellers var det sønnen Anders, der i årene efter 1620 skrev på familiens optegnelse (se nr. 30), og det ses ikke, at hun siden har skrevet på dem. Hun døde, efter at have siddet enke i 23 år, 17. september 1643.

20. Anders Pedersen Spandet

Anders Pedersen Spandet var født i Ribe 2. februar 1574 som søn af Peder Pedersen Spandet (se nr. 5) og Else Kjeldsdatter. I maj 1592 blev han sat i latinskole; om han er blevet student er tvivlsomt. Formentlig er han senere slået ind på handelen som købmand, eftersom han i 1620 blev medlem af byens råd, der alene talte købmænd og handlende blandt sine medlemmer.

Omkring 1596 blev det kendt i Ribe, at Anders Spandet havde forført borgerdatteren Mette Andersdatter Lund (se nr. 19). Pigens bror, Jens Lund, tog 31. januar 1597 på bytinget sit og sin søsters skudsmål, at de

hidtil havde været uberygtede, og seks dage senere kundgjorde han på tinget, at søsteren var blevet lokket af Anders Spandet, der var »indgangen og indkommet udi hans hus om nattetide ulovlig, offentlig om dagen og lønlig om natten« og havde beligget og lokket hans søster Mette Lundsdat-ter. Der gik nu mere end 1½ år. Mette Andersdatters slægtninge forplig-tede sig da til at give hende 150 daler i medgift, og 1. august 1598 for- pligtede Anders Spandet sig på tinget til at ægte hende »på de aftalte betingelser«. Næsten et år senere, i maj 1599, måtte dog en af Mette An- dersdatters slægtninge stævne Anders Spandet, fordi han endnu ikke havde opfyldt sin forpligtelse. Først 20. januar 1600 stod deres bryllup. Det var åbenbart noget modstræbende, Anders Spandet var gået ind i dette ægte- skab, og han bemærkede da også i sin optegnelsesbog, efter at have nævnt brylluppet: »Gud give det ske Gud til ære og os til glæde og salighed«.

Da faderen i 1596 var død, fortsatte Anders Spandet hans optegnelser, idet han begyndte med at skrive om faderens død. Han fortsatte optegnel- serne til 1617 og skrev ikke blot om sine børns fødsel og om dødsfald i fa- milien, men også om dødsfald blandt byens borgere, om en stormflod i 1615 og om nogle jærtegn i 1617. Sidstnævnte år mente han flere gange at have konstateret nedregnet blod i byen, og stemningen i optegnelserne bliver efterhånden temmelig anspændt. »Hvad Gud allermægtigste ved slige forfærdelige mirakler haver i sinde med den syndige verden, giver den tilkommende tid tilkende. Herre, midt i din vrede tænk på nåde og barm- hjertighed. Amen!«

Anders Spandet døde dog, før han fik det at se. Han døde 21. marts 1621, året efter, at han var blevet rådmand. Hans enke og sønnen Anders fortsatte familiens optegnelser (se nr. 19 og 30).

21. Ditlev Hansen Guldsmed

Ditlev Hansen var født før 1576 i Ribe som søn af guldsmeden Hans Dytmersker Guldsmed. I sin ungdom var han en urolig person; således blev han i 1593 kendt skyldig af nævninge på tinget, fordi han med draget sværd havde overfaldet byens vagt, og han skal have haft flere lignende historier, både før og efter at han var blevet gift. I 1595 blev han gift med Sara Iversdatter Vandel, datter af borgeren Iver Vandel og søster til den senere Viborgbisop, dr. theol. Hans Iversen Vandel. Familien boede i Grønnegade.

Ditlev Hansen havde stor interesse for love og retsvæsen og begyndte i 1612 ofte at møde i retten for andre. Fra december 1619 til sin død

i 1633 var han byfoged, og han blev medlem af byens råd nogle måneder før, han døde.

Allerede omkring 1602–03 havde Ditlev Hansen beskæftiget sig med Ribes retsvæsen. Fra den tid stammer et større håndskrift, hvoraf flere afsnit er skrevet med hans hånd, mens andre dele er ældre håndskrifter, fra tiden tilbage til 1580, som han har ladet indbinde sammen med det øvrige. Håndskriftet er indbundet i hvidt skind og har på forsiden af bindet Ditlev Hansens forbogstaver og bogstavet R for Ribe: DHGR, samt årstallet 1603. På titelbladet har han skrevet: »Ithem denne bog hør mig Dytløff Hannssen Guldsmed till med ret, huem then hennder for adt komme, den lader mig bekomme mitt egen vdi gen vden thrette. Detleff Hanssen, egne hannd«. Håndskriftet indeholder afskrifter af Riber ret, af de middelalderlige retsregler Thord Degns artikler, af rigens ret og af en række kongebreve, ofte med bemærkninger om, hvornår de er oplæst på rådhuset; desuden rummer det flere mindre stykker, som »Satans tolv døtre«, en skæmtende allegori over lasternes fordeling blandt menneskene, og oplysninger om mønt, mål og vægt, brevformularer og lignende.

Endelig indeholder håndskriftet en længere række historiske optegnelser, dels fra gammel tid, begyndende med året 1301, dels fra Ditlev Hansens egen tid, sluttende med året 1625. Optegnelserne er ejendommelige derved, at forfatteren ikke et eneste sted nævner sig selv eller nogen af sin egen familie. Oplysningerne er altså rent historiske. Selv om de har overskriften »Underusinge, huad sig er thilldragene her vdi Ribe aff gamelle thid«, så rummer de dog også oplysninger om begivenheder i det øvrige Danmark, i Nordtyskland og Skåne. De nævner grundlæggelsen af Rostock og en brand i Lübeck i 1209, de beskæftiger sig med Ribe Domkirke, de giver nogle varepriser på forskellige tidspunkter og fortæller om en række ildebrande og stormflodskatastrofer. Ikke én oplysning fortæller om fødsler eller dødsfald, og det rent personalhistoriske stof er meget sparsomt. Ditlev Hansen fortæller næsten alene om begivenheder og nævner kun personer, når de står i forbindelse med disse.

Muligvis har Ditlev Hansens søn Hans Ditlevsen Guldsmed gjort en enkelt tilføjelse til disse notater af faderen (se nr. 28).

I endnu et af sine juridiske håndskrifter har Ditlev Hansen nedskrevet historiske optegnelser. I årene 1618–33 førte han en kopibog, hvori han indskrev de love, der blev oplæst på tingdagene efter de lange retsferier, driktingene, desuden udskrifter af Ribe byret samt forordninger og kongebreve. Kopibogen er en smukt indbunden bog, i formatet 33 × 21 cm, med 90 blade, og den har på forsiden og tilsvarende på bagsiden en ramme

med bogstaverne DHG, tre kroner og årstallet 1618. Også i denne bog fandt Ditlev Hansen anledning til på et par blanke sider at nedskrive historiske optegnelser. De omfatter årene 1618–33 og er hér næsten alle personlige. De fortæller om hans udnævnelse til byfoged i 1618 og udnævnelsen til rådmann i 1633, og på en uhyggelig måde kaster de et par glimt over hans virke som dommer over hekse; hele tre kvinder blev i efteråret 1620 dømt til døden for trolddom, og omhyggeligt har Ditlev Hansen optegnet begivenhederne, med tilføjelse ved den første, at hun var »den første, jeg dømte til ilden«.

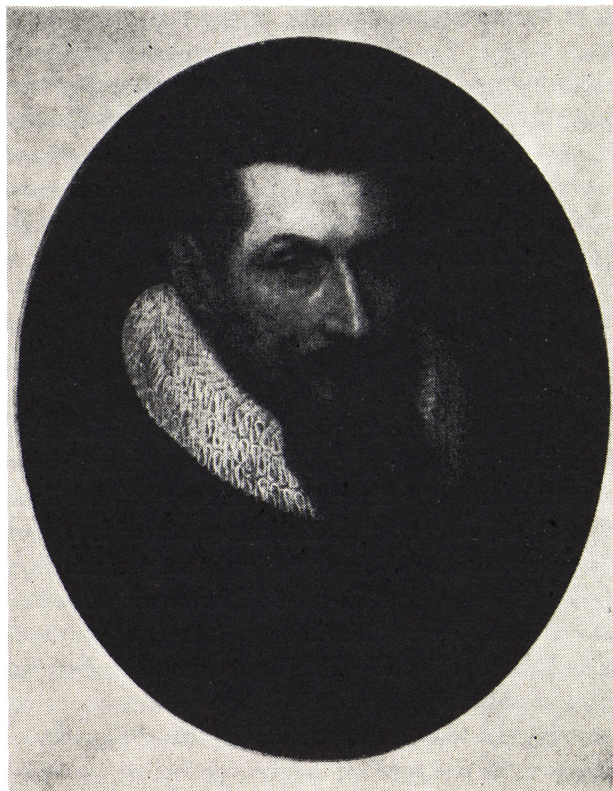
22. Jacob Hansen Hegelund

Jacob Hansen Hegelund var født omkring 10. august 1578 i Ribe som søn af rådmann og herskabsfoged eller kongelig foged Hans Jensen Hegelund (se nr. 14) og Mette Pedersdatter Krag. Han blev student fra Ribe Dømskole i 1599 og drog i juli samme år til København, hvor han blev immatrikuleret ved universitetet og en tid boede hos onkelen, professor, dr. med. Anders Pedersen Krag, indtil han fik plads i kommunitetet. Fra 1603 til december 1606 var han rektor i Ringkøbing, hvorefter han foretog en rejse til Tyskland. I marts 1607 blev han sognepræst i Gudum og Fabjerg, en halv snes km øst for Lemvig. Han døde i 1629.

Jacob Hegelund skrev nogle historiske optegnelser for årene 1599–1602, måske i tilslutning til faderens. Han skriver om faderens fødsel og om dødsfald blandt onklerne. Endelig nævner han sin rejse til København for at studere og noterer datoerne, da han fik et kammer på Valkendorfs Kollegium og fik plads i kommunitetet. De sidste notater skrev han på latin, mens han tidligere havde benyttet dansk.

23. Hans Nielsen Friis

Hans Nielsen Friis blev født 14. oktober 1587 i Ribe som søn af købmand, senere rådmann Niels Hansen Grisbeck (se nr. 11) og Kirsten Christensdatter. Ved påsketid 1602 blev han sat i skole i Hamborg for at lære at regne og skrive. I august 1603 kom han hjem til Ribe igen; men allerede en måned senere drog han med den ældre bror Christen til København, hvor broderen skulle studere ved universitetet, mens han selv kom i købmandslære hos den ansete storkøbmand Thomas Lorck. Han stod i lære her i syv år og vendte derefter atter tilbage til Ribe, efter forældrenes ønske. Han skulle forestå faderens forretning, som han efter otte års forløb selv

Hans Nielsen Friis
(1587–1650)
Rest af epitafium i Ribe
Domkirke. – Foto i
Nationalmuseet.

overtog i februar 1618. Fire måneder forinden var han blevet trolovet med borgmesterdatteren Lene Kjeldsdatter, datter af Kjeld Jørgensen og Anne Ibsdatter Tornum, og første søndag efter Skt. Hans 1618 stod deres bryllup. I 1620 blev han medlem af byens råd; i 1622 blev han udnævnt som den ene af byens tre forvaltere ved byens vin- og saltkompagni, et handelskompagni, der i 1622 var blevet oprettet i Ribe – ligesom i de fleste andre danske købstæder – til varetagelse af dansk import af vin og salt fra Spanien og Frankrig. I 1623 arvede han svigerfaderens stilling som borgmester; han frasagde sig vel dette hverv i 1638 og blev i 1640 fritaget for det; men han blev dog ofte stadig kaldt borgmester og var fortsat rådmand, til sin død 26. juni 1650.

Med forretningen overtog Hans Friis også faderens lille regnskabsbog, brugt ikke blot til regnskaber, men også til faderens selvbiografiske optegnelser. Hans Friis havde som bestyrer af faderens forretning i årene 1610–

18 ofte den lille bog i hænde, og han har ikke kunnet undgå at se faderens personlige optegnelser. Da forældrene døde i 1618, skrev han selv på bogens allersidste side om de to dødsfald. Siden er han begyndt på sin egen selvbiografi. Den starter med året 1587, hans fødselsår; oprindelig er han dog startet med ordene »Anno 1620 om pask«; de er imidlertid igen blevet streget ud, inden han havde nået at få ordet *påske* skrevet helt ud, for at han kunne begynde med begyndelsen: »Anno 1587 . . .«, hvorefter igen kommer »Anno 1602 om paske . . .« Hele stykket synes skrevet ud i ét stræk indtil 1626, måske helt til 1636. Kun notaterne 1634, 1637 og 1644 falder uden for, ligesom optegnelserne om forældrenes død i februar og december 1618, der måske er det første af de selvbiografiske optegnelser, Hans Friis har skrevet. Da han siden begyndte med at skrive om sin egen fødsel, begyndte han på det, der skulle blive den eneste egentlige, afrundede selvbiografi fra Ribe fra perioden 1560–1700 – udover Johan Monrads berømte selvbiografi (se nr. 37). At Hans Friis også har haft historiske interesser, fremgår af hans notat om stormfloden 1634: »Item lesse wij vdj danske biske crønicke, som welbyrdig Aarilld Huidtfelld haffuer ladt wudga . . .« Han har altså læst i Arild Huitfeldts bispekrønike, »Den gejstlige historie«, fra 1604, og af skiftet ved hans død i 1650 fremgår, at han ejede flere historiske værker, således et værk om Karl 5. af den tyske historiker Johannes Sleidanus (død 1556).

24. Niels Frandsen

Niels Frandsen, der var født omkring 1589, beklædte i hvert fald fra 1640 stillingen som spisemester i Hospitalet, det gamle sortebrødrekloster, der siden 1543 fungerede som forsorgsinstitution for Ribe bys gamle og svagelige, fattige og syge. Den 14. september 1652 sluttede han en ny kontrakt med kapitlet og magistraten, gældende fra 1. maj samme år. Han skulle oppebære og beholde alle Hospitalets visse indtægter, for de uvisse derimod skulle han aflægge regnskab; han skulle også have brugen af Hospitalets marker og enge med bøndernes pligtarbejde. For disse indtægter skulle han foruden Hospitalets tjenestefolk bespise 80 fattige, som var i Hospitalet, deriblandt 17 skolepersoner, og desuden dem, som fik deres kost ud af institutionen.

Niels Frandsen har efterladt sig en længere række historiske optegnelser, dels ældre optegnelser, der går tilbage til 1176, dels samtidige, der går frem til marts 1659, få måneder før han 16. juni døde under den pestepidemi, der hærgede blandt byens borgere. Optegnelserne er de fyldigste, der ken-

des af denne art fra Ribe. De er rent historiske; intet personligt forekommer i dem, når bortses fra notaterne om et par bryllupper i 1653 og 1658; de vedrører i virkeligheden Niels Frandsens sønner, selv om han ikke i teksterne nævner, at det er hans børn. Ordene »jeg« og »min« forekommer intetsteds. Optegnelserne rummer intet slægtshistorisk eller selvbiografisk stof; iagttagende omhandler de begivenheder i byens liv, idet dog også enkelte i det øvrige land nævnes – og en enkelt udenlandsk: henrettelsen af Karl 1. i England i 1649. Små og store begivenheder passerer revy: dødsfald blandt byens fremtrædende indbyggere, begravelser, udnævnelser og forfremmelser, ulykker, seks ildebrande, fem drab, ni henrettelser. Især optegnelserne fra Niels Frandsens egen tid er værdifulde. Man får således et godt billede af forholdene under Torstenssonskrigen 1643–45 og de første år af Karl Gustav-krigene fra 1657 til forfatterens død.

Niels Frandsens optegnelser er muligvis ført videre af sønnen Frands Nielsen (se nr. 33) og i hvert fald er de fortsat af Peder Terpager (se nr. 40).

25. Frederik Andersen Klyne

Frederik Andersen Klyne var født 19. december 1588 i Ribe som søn af købmand og rådmann Anders Sørensen Klyne (se nr. 15) og Kirstine Lauritsdatter. Efter at faderen i 1598 var blevet dræbt, kom Frederik Andersen i kost og lære i biskop Peder Jensen Hegelunds hus. Senere blev han sat i Sorø Skole, hvor han vistnok var allerede i september 1602 og endnu var i 1604. I 1606 var han dog taget tilbage til Ribe, hvor han kom i huset hos skolemesteren, den senere Skåne-bisp, magister Poul Mortensen Ostrup. Han blev student fra Ribe Domscole i 1608 og blev immatrikuleret ved universitetet i København. I 1610 begyndte han på en fireårig studierejse i udlandet; i februar forlod han København og var i begyndelsen af marts i Ribe; herfra rejste han til universitetet i Marburg, hvor han opholdt sig nogle måneder, hvorefter han fortsatte til Herborn og senere til Giessen; fra Giessen drog han i begyndelsen af 1612 til Heidelberg; i 1613 opholdt han sig igen ved universitetet i Giessen, men rejste i slutningen af året over Tübingen og Strasbourg til Leiden, Amsterdam og Enkhuizen, hvor han var i maj 1614. Endnu samme år var han hjemme igen, og i maj 1615 tog han magistergraden i København. I august 1617 blev han slotspræst ved Frederiksborg Slotskirke og sang den niende søndag efter Trinitatis sin første messe, i overværelse af Christian 4. I april 1622 blev han sognepræst i Vindinge og Kvislemark (fra 1650'erne kaldt Fuirendal) sogne.

Frederik Andersen Klyne var to gange gift; første gang i 1618 med Margrete Pedersdatter Munk, der døde 14. april 1621; anden gang med Elisabeth Andersdatter, der døde 2. juli 1650. Selv døde han 19. marts 1657.

I Vindinge nedskrev Frederik Andersen Klyne en del optegnelser om det, der i årene 1653–56 skete på egnen og i hans omgangskreds, dødsfald og begravelser, barnedåb, en solformørkelse i 1654. Fødebyen Ribe kommer aldrig inden for hans synskreds. Optegnelserne kendes fra en senere afskrift. Muligvis stammer de fra hans almanakker. Af en senere indførsel i hans stambog eller rejsebog fra ungdomsrejsen 1610–14 fremgår, at han i sit dødsår, 1657, havde en almanak; på sin dødsdag skrev han i den med egen hånd »sit livs år og alder«, dvs. en kort selvbiografi. Det er den, der efter hans død er blevet indført på sidste blad i hans stambog.

Også Frederik Andersen Klynes sønnesøn, Frederik Andersen Klyne, nedskrev en række historiske optegnelser, for årene 1687–1710; de fortæller om hans skoletid, hans ophold i London 1697 som degn ved den danske menighed og hans tid som hører i Helsingør. Han var en Klyne, men denne gren af slægten levede efterhånden temmelig fjernt fra Ribe.

De to Klynernes optegnelser hører til blandt de tidligst udgivne overhovedet. Allerede i 1747 blev de trykt i 3. bind af Danske Magazin under titlen »Mag. Friderik Klynens og Hr. Anders Klynens optegnelser om adskilligt, som sig i deres tid haver tildraget.«

26. Lauge Andersen Vedel

Lauge Andersen Vedel var født 21. december 1592 i Ribe som søn af kgl. historiograf, magister Anders Sørensen Vedel og Mette Hansdatter Laugesen, datter af Ribe-bispen Hans Laugesen. Han blev student omkring 1611 fra Ribe eller Herlufholm og kom til universitetet i København. I årene 1613–17 var han på studieophold i Tyskland; han synes væsentligst at have opholdt sig ved universitetet i Leipzig, hvor han blev indskrevet i 1613, men var dog i foråret 1616 i Wittenberg. 24. august 1617 blev han sognepræst i Visby, ca. 35 km syd for Ribe. I 1629 blev han sognekapellan ved Ribe Domkirke og i 1636 sognepræst ved Skt. Katharinæ kirke i Ribe.

Den 26. juli 1618 var han blevet gift med Elisabeth Hansdatter Mauritius, født omkring 1596, død 28. august 1659. Selv døde han 23. august 1648.

Lauge Andersen Vedel skrev en række selvbiografiske optegnelser, begyndende med hans ordination til sognepræst til Visby i Ribe Domkirke

Lauge Andersen Vedel (1592–1648) og hustru Elisabeth Hansdatter Mauritius
(ca. 1596–1659)

Udsnit af epitafium i Ribe Domkirke. På udsnittet ses også de to af ægteparrets børn, der døde som spæde, henholdsvis 18 dage og 3 uger gamle; de øvrige ni børn er afbildet på den del af epitafiet, der her ikke er medtaget. – Foto i Nationalmuseet.

i 1617 og fortsat med notater om hans bryllup og de 11 børns fødsel og døb i årene 1619–40. Herudover indeholder notaterne intet.

Notaterne har dermed samme karakter som dem, der i de følgende hundrede år gennem endnu tre generationer blev skrevet af hans efterkommere, sønnen Johan Laugesen Vedel (født 1631, død 1692, sognepræst i Nustrup, ca. 25 km øst for Ribe, 1659–92), dennes søn Lauge Johansen Vedel (født 1665, død 1733, sognepræst i Nustrup 1692–1733) og dennes søn Bagge Laugesen Vedel (født 1701, død 1775, cand. theol., degn i Ej-sing). De var vel af slægten Vedel, men har næppe haft nogen tilknytning til Ribe. Dog opbevarede man i slægten den gamle familiebog, der ikke blot rummede de nævnte familieoptegnelser, men også Lauge Andersen Vedels stambog fra studierejsen 1614–17 og en række optegnelser af Johan Laugesen Vedels forgænger i embedet, Peter Jordt (Hjort), samt en række optegnelser om Anders Sørensen Vedel og de nævnte efterkommere; de sidste fem blade i bogen indrettede Bagge Laugesen Vedel til stambog for sig, da han i 1721–24 studerede i Wittenberg. Bogen tilhørte i 1858 bonden Anders Vedel på gården Kokborg i Handbjerg sogn ved Holstebro, en af Vedels forarmede efterkommere. Den blev da købt for 3 mark af H. B. Barfod, der to år senere forærede den til lægen og historikeren H. P. Birkedal-Barfod. Senere er den kommet til Det kongelige Bibliotek.

27. Laurits Pedersen Hegelund

Laurits Pedersen Hegelund var født 31. juli 1596 i Ribe søn søn af biskop Peder Jensen Hegelund (se nr. 9) og Anna Andersdatter Klyne. I 1611 blev han student fra Ribe Domskole, hvorefter han drog på studierejse til Tyskland; samme år blev han indskrevet ved universitetet i Giessen, 1614 i Wittenberg. I 1616 vendte han tilbage, og 1. maj 1627 blev han magister. En tid var han rektor i Lemvig; siden levede han dels i Ribe, dels på herregården Vaskærgård, 5 km nordvest for Lemvig. Da datteren Kirstine blev døbt i april 1646 boede han i Søndergade i Ribe, og også da sønnen Anders blev døbt i januar 1650 var han i Ribe. Muligvis har han været forpagter. Økonomisk synes det ikke at være gået ham så godt. Da han i 1639 havde lånt 50 rdl. af Ribekøbmanden, borgmester Hans Friis (se nr. 23) til betaling 1. maj 1640, måtte han stille sølvpant for beløbet, hvilket ikke var særlig almindeligt. Han havde konto hos Hans Friis; i oktober 1640 købte han forskellige klædevarer til et beløb af 9 sletdaler 1 mark og 8 skilling, og da han i august 1641 lånte 4 specie-

dalere på kontoen, lovede han samtidig at tilbagebetale det samlede beløb, 15 sletdaler 1 mark og 8 skilling, til førstkommende Mikkelsdag (29. september). Han betalte imidlertid ikke, og 14. december 1643 fik Hans Friis en dom på ham på bytinget i Ribe. Men endnu da der i oktober 1650 blev holdt skifte efter Hans Friis, havde Laurits Hegelund ikke betalt restgælden på 15 sletdaler, som forpagter Johan Pedersen Styrch, en svoger til Hegelund, derfor lovede arvingerne at betale, hvilket han gjorde 20. marts 1651.

Laurits Pedersen Hegelund var gift med Geske, der døde i Ribe 20. september 1659, 53 år gammel; selv var han død i Ribe i juni 1655.

Fra årene 1646–51 er bevaret en række almanakker med notater af Laurits Pedersen Hegelund selv. Man ser, at forfatteren næsten stadig har været på rejse, vistnok ofte på besøg hos familie, broderen Søren Hegelund, der var sognepræst i Skærbæk syd for Ribe, broderen Jens Hegelund, der var sognepræst i Romdrup og Klarup syd for Ålborg, og den førnævnte svoger Johan Styrch, der en tid boede på Sneumgård, en snes km nordvest for Ribe. Flere gange kommer Ribe ind i synsfeltet, enten fordi han har opholdt sig i byen, eller fordi han har fået nyt derfra. Små og større oplysninger er blandet mellem hinanden i de næsten daglige notater. Da forfatteren har benyttet et system af forbogstaver i stedet for personnavne, er oplysningerne i flere tilfælde uforståelige; adskillige gange er det dog muligt at nå frem til de personer, som gemmer sig bag forbogstaverne, især når det drejer sig om præster eller adelige. Laurits Hegelund synes at have haft sin gang i præstegårde og på herregårde. Hvad han egentlig beskæftigede sig med, får man ikke noget indtryk af, men i de spredte oplysninger røber han flere interessante forhold, også vedrørende Ribe.

28. Hans Ditlevsen Guldsmed

Hans Ditlevsen Guldsmed var født omkring 1596 i Ribe som søn af guldsmed, senere prokurator og byfoged Ditlev Hansen Guldsmed (se nr. 21). Endnu da han næppe var mere end 14 år gammel, var han i november 1610 så uheldig at stikke en pebling således, at han døde derefter. Man havde dog ingen straf for drab, som blev forøvet uden overlæg eller på ikke sagesløs mand, og Hans Ditlevsen er formentlig sluppet med de sædvanlige bøder til den dræbtes slægt, til kongen og til byen.

En tid var Hans Ditlevsen handelsmand; men omkring 1642 blev han byfoged, ligesom faderen havde været det. I 1649 udviste han dog en højst uheldig opførsel i en arvesag; han forhalede sagen til fordel for den ene af

parterne og udstedte et falsk tingsvidne. Derfor blev han afsat ved kongebrev af 22. juli 1650. Da hans efterfølger døde i 1655, blev han dog atter taget til nåde ved kongebrev af 29. marts. »Han, som formedelst en forseelse var blevet afsat fra sin byfogedbestilling, måtte nu igen indsættes i den.« Af borgmestre og råd blev han 24. april indsat på tinget og beklædte derpå embedet til sin død 6. maj 1657.

Økonomisk synes det ikke at være gået Hans Ditlevsen så godt; på kontoen hos købmand og borgmester Hans Friis optog han i årene 1635–47 adskillige lån.

Hans Ditlevsen er blevet foreslået som forfatter til den sidste af de historiske optegnelser i faderens bog. Denne optegnelse, om et himmelfænomen med to sole i 1627, er ikke som de øvrige skrevet med Ditlev Hansens hånd. Om det er sønnens, kan dog ikke afgøres. Usandsynligt er det ikke; som byfoged kan sønnen have benyttet bogen på samme måde som tidligere faderen.

29. Hans Jensen Svaning

Hans Jensen Svaning var født 28. maj 1600 i Ribe som søn af rådmand Jens Laugesen og Dorthe Hansdatter Svaning. Han blev gift 31. juli 1636 med Anne Jensdatter, datter af en borgmester i Holbæk og enke efter professor, senere provst på Samsø magister Elias Eisenberg. Hun døde 27. september 1671, han 27. september 1676 i Besser på Samsø.

Hans Jensen Svaning var dattersøn af historikeren Hans Svaning (se nr. 2), hvis navn han fik. På dansk kaldte han sig selv for Svane, ligesom hans fætter ærkebiskop Hans Svane; men han betegnes ofte som »den yngre Svaning«, til forskel fra morfaderen. Han gik i skole i Ribe, i Sorø og Lund og blev student fra Lunds Skole i 1620. Året efter blev han indskrevet ved universitetet i København, og i årene 1624–30 rejste han udenlands og besøgte en række universiteter; i 1624 blev han indskrevet i Wittenberg, i 1627 i Jena, i 1628 i Franeker, i 1629 i Nürnberg, Basel og Altdorf. Kort efter sin hjemkomst i 1630 tog han magistergraden ved universitetet i København, og samme år blev han rektor ved Sorø Skole. I 1635 blev han kaldet til sognepræst i Besser og Onsbjerg på Samsø, og han blev samme år provst på øen.

Hans Svaning havde arvet morfaderens interesse for historien, hvilket gav sig til kende gennem flere skrifter, om oldtidshistorien, om dansk kronologi, og i skriftet »Diarium Danicum, tiids-taffle, vdi hulcken findes antegnet, hues vdi Danmark sig haffuer tildraagett mere end paa 600

aars tiid«; det sidste blev dog ikke trykt. Da Hans Svanings ven, historikeren Stephan Stephanus i 1650 døde, før han havde fået sin Christian 3.s historie færdigudgivet, sørgede Svaning for udgivelsen og forsynede værket med en fortale.

Som det fremgår, beskæftigede Hans Svaning sig ligesom morfaderen med righistorien. Størst betydning har hans *Chronologia Danica*; selv om den første del ukritisk bygger på luftige hypoteser, så er dog den øvrige del af værket et for sin tid respektabelt forsøg i den historiske kronologi. Den kronologiske form leder tanken hen på det arbejde, der ellers blev udført i Ribe; men Hans Svaning synes ikke at have beskæftiget sig særlig med lokale begivenheder i Ribe.

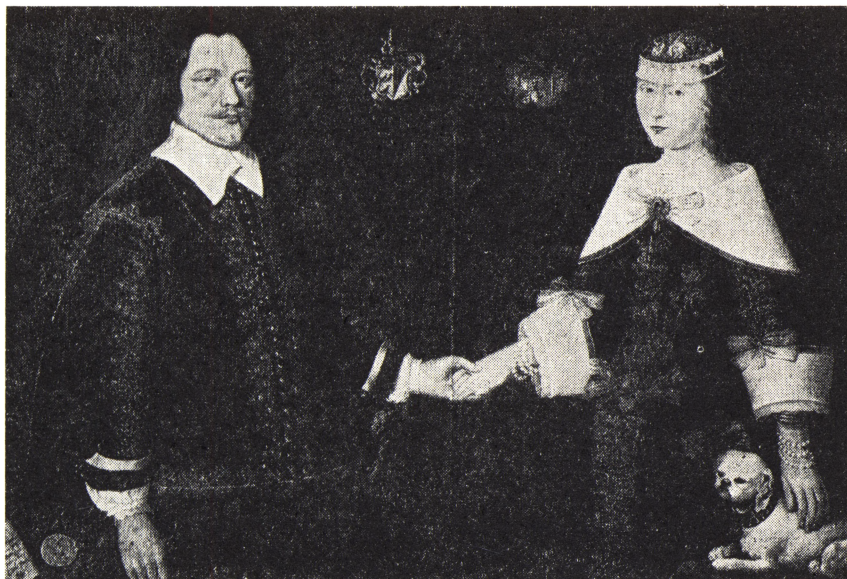
I sin brevkopibog med afskrifter af breve fra årene 1624–56 har Hans Svaning dog forrest nedskrevet nogle korte optegnelser om de vigtigste begivenheder i sit liv. I nogle linjer omtaler han sin fødsel, forældrene og skolegangen i Ribe, hvorefter han omtaler sin senere uddannelse og karriere, der ikke mere skulle lade ham vende tilbage til Ribe. Nogle mere udførlige efterretninger om sit liv meddelte Svaning selv til juristen og historikeren Peder Hansen Resen, der optog dem i sin Samsø-beskrivelse (*Descriptio insulæ Samsøæ*, udgivet i København i 1675), et af bindene i hans store Danmarksbeskrivelse.

30. Anders Andersen Spandet

Anders Andersen Spandet var født 6. januar 1606 i Ribe som søn af Anders Pedersen Spandet (se nr. 20) og Mette Andersdatter Lund (se nr. 19). I årene 1623–26 var han i huset hos sognepræsten ved Domkirken, magister Søren Andersen Vedel. Han gik i Ribe Domskole, blev i september 1624 hører i skolen og udgik i 1626 selv som student. I april samme år drog han til København for at studere. Han tog i 1628 baccalaaurgraden, og året efter sejlede han i påsken fra København til Gotland, hvor han havde fået ansættelse ved skolen. Efter at have tjent skolen i 5½ år rejste han i september 1634 atter tilbage til Ribe. Hvad der derefter blev af ham, vides ikke.

Anders Spandet fortsatte Spandet-familiens optegnelser med en længere række notater. De begynder tilsyneladende allerede i 1620, da han altså blot var 14 år gammel. I 1621 noterede han faderens død, og i de følgende år skriver han om sine søskende og sin uddannelse, om dødsfald og andre begivenheder i Ribe og om besættelsen i 1627; han skildrer stormfloden i 1634 og kan i årene 1643–45 igen skrive om en besættelse, Torstenssons-

Otte Krag til Voldbjerg (1611–1666) og hustru Anne Rosenkrantz (1619–1688).
Maleri i Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot.

krigen; i slutningen af 1640'erne og begyndelsen af 1650'erne skriver han om sine søskendes børn. Om tilføjelserne fra 1660'erne, 1670'erne og 1680'erne til disse notater er af ham, kan ikke siges. Hvornår han døde, vides ikke. Muligvis er de senere notater tilføjet af Peder Terpager (se nr. 40).

31. Otte Krag

Otte Krag til Voldbjerg var født 29. august 1611 på herregården Agerkrog i Tistrup sogn, ca. 45 km nord for Ribe, som søn af landsdommer, senere rigsråd Niels Mogensen Krag til Trudsholm og Jytte Høg. Han gik i årene 1623–30 på Sorø Akademi og drog i 1630 ud på en otteårig studierejse, der gik over Nederlandene til Frankrig, England og Italien, Holland, Tyskland, Østrig, Ungarn og Bøhmen. På den lange studierejse erhvervede han sig usædvanlige kundskaber i retsvidenskab og de politiske forhold i Europa. Efter sin hjemkomst blev han ansat i Danske Kancelli, hvor han fra 1645 var øverste sekretær, indtil han i 1653 blev medlem af rigsrådet. I 1645 var han blevet gift i Odense med Anne Rosenkrantz til Skjoldemose, født 10. juli 1619 på Halmstad Slot, død 10. juli 1688 i København.

Otte Krag fik flere forleneringer; fra april 1655 til april 1658 var han lensmand på Riberhus; han blev derefter forflyttet til Nyborg. Efter Karl Gustav-krigene 1657–60 udfoldede han en betydelig virksomhed, både inden- og udenlands, og han var en af de mest fremtrædende repræsentanter for adelen på stændermødet i 1660, da enevælden blev indført. Under den nye enevælde blev han medlem af statskollegiet og af den store lovkommission. Han døde dog allerede i 1666.

Fra årene 1649, 1656 og 1657 er bevaret tre skrivekalendere med optegnelser af Otte Krag, ligesom man har en række dagbogsoptegnelser af ham vedrørende krigen 1658–59. De to almanakker fra 1656 og 1657 er fra hans tid som lensmand på Riberhus. Da hans hverv som rigsråd og politiker ofte krævede hans tilstedeværelse i København eller på rejser i provinsen, var det ikke meget, han opholdt sig på Riberhus. Kalenderoptegnelserne fortæller mest om adelige bryllupper rundt om i landet, om begivenheder for rigsråderne og om forhold i hovedstaden og ved hoffet. Kun enkelte af optegnelserne fortæller om Ribe og forholdene i byen.

32. Vivike Ægidiusdatter

Vivike Ægidiusdatter var født 5. marts 1617 i Ribe som datter af ærke-
deggen Ægidius Lauridsen (se nr. 18) og Marine Andersdatter Vedel. Hun blev gift 9. juni 1648 med magister Christen Rasmussen Brod; han var født i 1609 i Skåne, blev 1645 magister i København, ansattes som kon-
rektor ved domskolen i Ribe i 1646 og blev rektor i 1647. Allerede tre år senere, 2. februar 1651, døde han, og Vivike Ægidiusdatter sad enke i mere end 30 år. Kort før sin død 18. maj 1683 skænkede hun et lille legat på 40 rdl. til fattige disciple.

I juli 1647 fik Vivike Ægidiusdatter af en god ven foræret faderens optegnelsesbog. Hun har til faderens optegnelser om sig selv og familien føjet datoerne for forældrenes død, og til notatet om sig selv føjede hun i 1673 oplysninger om sit ægteskab.

33. Frands Nielsen

Frands Nielsen var født i maj 1620 i Ribe som søn af spisemester ved Hospitalet Niels Frandsen (se nr. 24). Han blev gift 20. november 1659 med Maren Pedersdatter Terpager, født 2. august 1631 som datter af handelsmanden Peder Jensen Terpager og Dorethe Gregersdatter. Frands Nielsen døde 3. februar 1684.

Det er af Kinch blevet foreslået, at Frands Nielsen skulle være forfatter til fortsættelsen af faderens optegnelser, fra og med sidste komma i den sidste sætning i notatet fra marts 1659. Det er muligt; men snarere er det dog Peder Terpager, der har skrevet denne fortsættelse. I hvert fald fra og med notatet for 11. juli 1659 er optegnelserne hans, idet dette notat omtaler Maren Rasmusdatter Harboe som »min moder«, og hun var netop mor til Peder Terpager og i øvrigt gift med storkøbmanden Niels Pedersen Terpager, der var en bror til Frands Niensens kone. Optegnelserne *imellem* Niels Frandsens sidste og Peder Terpagers for 11. juli 1659 kan også være Terpagers; i to tilfælde nævnes dødsfald og begravelse, og her anføres de skriftsteder, der var grundlag for præstens tekst ved begravelsen, på samme måde som ved Terpagers omtale af begravelser i det følgende; at disse skriftsteder nævnes, er ganske naturligt, når man betænker, at Terpager var sognepræst.

En lidt særlig karakter har måske stykket, der afslutter Niels Frandsens optegnelser om svenskekrigene. Dette stykke slutter med de to næsten poetiske linjer: »Derefter blev freden sluttet med liden profit. Skåne gik bort og mange herlige steder flere.« Terpager har i sin excerptbog ladet en halv side stå blank, før opregnelserne fortsætter med et notat om en begravelse 17. november 1658, altså et notat om en begivenhed, der i tid ligger før fredsslutningen. Måske kunne stykket, der afslutter optegnelserne om svenskekrigene, være Frands Niensens.

Hele det tekststykke, der af Terpager i excerptbogen er blevet knyttet til Niels Frandsens optegnelser – eventuelt Frands Niensens afsluttende optegnelser – som en fortsættelse af disse, slutter med et notat om Frands Niensens død i 1684, hans fødsel og hans kones fødselsdag. Stykket er vel blevet skrevet, da Terpager arvede Niels Frandsens optegnelser efter dennes søn, hans onkel.

34. Niels Rasmussen

Niels Rasmussen, der også ses kaldt Jacobsen, var født 11. august 1625 i Ribe som søn af guldsmed og prokurator Rasmus Jacobsen Holst og Anne Nielsdatter Klyne, og var altså en bror til Jacob Rasmussen Holst Guldsmed (se nr. 36). Han blev i 1646 student fra Ribe Domskole og kom til universitetet i København. Fra august 1652 var han hører ved skolen i Ribe, men døde allerede 6. juni 1659, få dage før den store pest brød ud.

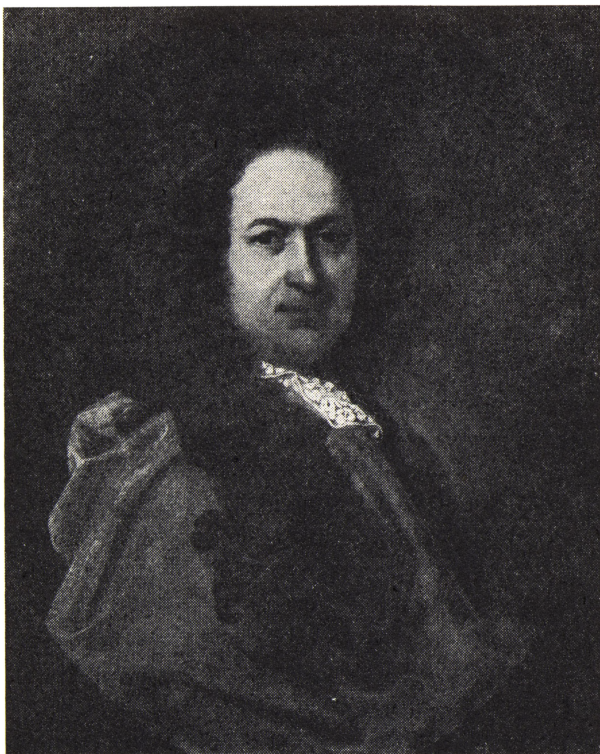
I sine almanakker noterede Niels Rasmussen fra midten af 1652 til slutningen af 1658 bl. a. alle sine indtægter ved skolen. Almanakkerne fandtes

i forrige århundrede i Universitetsbiblioteket i København, men de er siden blevet borte. De kendes dog delvis i en afskrift i Kinchs excerptbøger i Ribe Katedralskoles Bibliotek. For de første år synes Kinch temmelig nøjagtigt at have gengivet almanakkens optegnelser; men senere bliver hans gengivelse mere summarisk og refererende. Man får dog et godt indtryk af en hørers noget ensformige liv, med undervisning, sangtjeneste i kirken ved gudstjenester, besvær med stadige optegnelser af de mange små, spredte indtægter i penge, korn, smør m. m. Tilsyneladende kun enkelte gange er der afbrydelse i den ensformige virksomhed, som da han i 1657 rejste med bispem til Viborg til adelsmanden Mogens Sehesteds begravelse – i hvilken anledning han lod gøre sig et par lærredsstrømper.

35. Ole Borch

Ole Borch blev født 7. april 1626 i Nørre Bork, 65 km nordvest for Ribe, som søn af sognepresten Ole Clausen og Margrethe Lauritsdatter. Han blev student fra Ribe Domscole i 1644 og blev immatrikuleret ved universitetet i København, hvor han studerede medicin, botanik og kemi, samtidig med at han dyrkede filosofi, filologi og poesi. I 1650 blev han hører ved Vor Frue Skole i København. Han afslog i 1654 et rektorat ved Herlufsholm Skole og blev året efter informator hos rigshofmester Joachim Gersdorf. I 1660 blev han professor i filologi og ekstraordinær professor i botanik og kemi, og samtidig fik han tilladelse til at rejse udenlands i to år for at fortsætte studierne. Den 11. november samme år rejste han fra København og nåede over Roskilde, Ringsted, Slagelse, Korsør, Nyborg, Odense, Assens, Haderslev og Toldsted til Flensborg, hvortil han ankom 15. november. Dagen efter fortsatte han over Itzehoe, Elmshorn, Pinneberg, Hamborg, Bremen og Amersfort til Amsterdam, hvortil han nåede 2. december. Her opholdt han sig, til han 4. januar 1661 fortsatte til Leiden, hvor han, afbrudt af mindre rejser, opholdt sig til maj 1663. Orloven var da udløbet; men han fik den forlænget, og rejsen gik videre til England, hvor han rejste rundt til slutningen af august, hvorefter han drog til Frankrig. Endnu i sommeren 1665 var han i Paris, idet han dog foretog flere mindre rejser, bl. a. til Angers, hvor han i oktober 1664 tog den medicinske doktorgrad. Fra Frankrig fortsatte han til Italien, hvor han i længere tid opholdt sig i Firenze. I 1666 vendte han over Holland og Tyskland tilbage til professoraterne i Danmark. Året efter blev han kgl. livlæge, i 1681 universitetsbibliotekar, i 1686 højesteretsassessor og i 1689 kancelliråd. Han døde 13. oktober 1690.

Ole Borch (1626–1690)
 Maleri af M. Boys 1676 i
 Det nationalhistoriske
 Museum på Frederiksborg
 Slot.

Under den lange studierejse førte Ole Borch en udførlig rejsedagbog over alt, hvad han oplevede. Den omfatter tre bind for tiden fra rejsens begyndelse indtil juni 1665; de er på tilsammen 650 sider, skrevet med en temmelig lille, fin skrift på latin, tysk eller fransk, hovedsagelig dog latin. Dagbogen rummer en mængde beskrivelser af seværdigheder og forhold, han iagttog, og af forsøg, han var med til eller overværede; den giver referater af samtaler med lærde og politiske personer og af bøger, han faldt over undervejs; den gengiver morsomme og karakteristiske anekdoter og skildrer også folkelivet, især markederne med deres brogede liv. For videnskabshistorien og lærdomshistorien er den en værdifuld kilde, der dog aldrig er blevet udgivet. Desværre kom Ribe, hans gamle skoleby, ikke ind i synsfeltet på den lange studierejse.

Af Ole Borchs niece er bevaret nogle optegnelser, hun nedskrev om sit liv. Hun var datter af sognepræsten, magister Claus Olufsen Borch og Karen Pedersdatter Knoff og var født 4. august 1648 i Ingelstorp præstegård

i Skåne; da faderen døde omkring 1652, blev hun opdraget i morforældrenes hus i Kristianstad og var siden hos moderen og en søster; derefter var hun i tre år i Ole Borchs hus, før hun i 1686 første gang blev gift. Om hendes opvækst, om de to ægteskaber og en datter har hun selv fortalt i en række selvbiografiske optegnelser.

36. Jacob Rasmussen Holst Guldsmed

Jacob Rasmussen Guldsmed var født 15. august 1633 i Ribe som søn af guldsmed og prokurator Rasmus Jacobsen Holst og Anne Nielsdatter Klyne. Han døde 6. august 1718 i Ribe. Hvad hans erhverv var, vides ikke. En bror, Niels Rasmussen, var hører ved Ribe Domscole (se nr. 34).

Jacob Rasmussen Guldsmed har i en notatbog nedskrevet nogle optegnelser om sine forældre og søskende (nr. 36.1). I den samme bog fandtes de oven for omtalte optegnelser af Hans Jessen Søhane (se nr. 7) og af Anders Sørensen Klyne (se nr. 15); baggrunden herfor er vel, at disse to mænd var henholdsvis farfar og morfar til Jacob Rasmussens mor. Desuden er der gennem Terpagers excerptbog bevaret endnu to tekster, som sandsynligvis er nedskrevet af Jacob Rasmussen. Den ene, »Noget synderligt, som er sket i Ribe i gammel tid« (nr. 36.2) indeholder historiske optegnelser fra årene 1401 til 1662; den findes i excerptbogen imellem de to nævnte stykker af Hans Jessen Søhane og Anders Sørensen Klyne på den ene side og en fortegnelse over dødsfald og Jacob Rasmussens notater om faderen og hans søskende på den anden side. Dødelisten er en »Fortegnelse på en del fornemme folks død og afgang, mesten del af Jacob Rasmussens slægt« (nr. 36.3), en titel, der sandsynligvis er givet af Peder Terpager, fordi han har taget teksten fra Jacob Rasmussens bog (jfr. s. 16), på samme måde som de fire øvrige. Fortegnelsen over dødsfald begynder med året 1565 og slutter, efter omtale af et dødsfald 1668, med pesten i 1659; listen giver et tankevækkende billede af en pestkatastrofes hærgen: gennem 138 dage noterede optegneren ikke mindre end 99 dødsfald blandt folk, han kendte.

37. Johan Monrad

Johan Monrad var født omkring 1638, antagelig i Middelfart, som søn af sognepræst Erik Monrad og Margrethe Bang. Faderen havde siden 1637 været sognepræst i Middelfart; i 1642 blev han sognepræst ved Helligejst Kirke i København; men allerede året efter udnævntes han til

biskop i Ribe. Johan Monrad fik da sin opvækst i Ribe fra 1643 og indtil 1650, da faderen døde under et ophold i København. Johan Monrad kom derefter i skole i København. Han tog senere teologisk embedseksamen og blev hofmester for rigsråd Otte Krags sønner. I årene 1672–80 var han, med en kort afbrydelse i 1676, på rejse i Tyskland, Italien, Frankrig, Nederlandene og England. Den 9. november 1682 blev han gift med den unge adelsdame Mette Sophie Krabbe, datter af Niels Krabbe til Skellinge m. m. og Mette Rosenkrantz. Johan Monrad havde altid dyrket adelige bekendtskaber, og da han utvivlsomt har haft et indtagende væsen, lykkedes det ham trods stands- og aldersforskel at vinde den purunge godsejerdatter. I 1682 blev han optaget i den danske adelsstand, og da svigermoderen kort efter døde, overtog han, efter en etårig beslaglæggelse af den svenske regering, hendes store godsbesiddelser i Skåne. I 1683 blev han landkommisær for Fyn; 1691 afhændede han embedet og tog ophold i Skåne, hvor han, efterhånden stærkt forgældet, levede som godsejer til sin død 12. april 1709.

Omkring 1689 skrev Johan Monrad sin selvbiografi. Den egentlige fremstilling slutter med forlovelses- og bryllupstiden, mens slutningen har karakter af korte notitser, ført op til 1692. Barndomsårene i Ribe skildres detaljeret, friskt og levende, som den øvrige del af biografien. Stilen er naturlig og utvungen; ser man bort fra et par enkelte undtagelser, træffer man ikke noget lignende før et godt stykke ind i 1700årene.

Af Ribe får man et smukt billede, med Domkirken, hvor man fra det store, åbne tårn hver søndag blæste i trompeter, med latinskolen med den dejlige lind i gården, med haverne og åen, med engene, hvor børnene legede i høtiden, med højene bag slottet, hvor fornemme folks børn i sommertiden dansede tranedans med alle slags instrumenter og lege. Man hører om drengens rejser med faderen på visitatser og på besøg rundt om på herregårdene, som endnu et halvt århundrede senere står i forfatterens erindring, de smukke bygninger, markerne og skovene, fuglesangen og dyrene. Og man hører om den lille drengs oplevelser under Torstenssonskrigen, om hans indtryk af de marcherende soldater med brogede faner, om de danske soldater, der kogte og stegte deres mad i buegangene ved Domkirken, om episoden, da han fik en hoben rosenobler – guldmønter – af en af fjendens oberster og ikke turde modtage dem for sine forældre og derfor smed dem ned i oberstens støvleskafter.

Det er vel rigtigt, at Johan Monrad har overordentlig høje tanker om sig selv, og at det flere gange kommer frem på en ubehagelig måde – når han ser sig selv som »fuldkommen dejlig« på sjæl og legeme, som et »ud-

valgt Guds barn«, som den første på alle områder. Han er dog i sjælden grad naiv, han er fuldstændig oprigtig, og man kan i hvert fald sige, at han har været tilfreds med tilværelsen. Hans barndomsskildring fra Ribe står – som den øvrige del af selvbiografien – som noget usædvanligt fint og poetisk i dansk litteratur.

38. Jes Christensen

Jes Christensen var født 9. juni 1648 i Ribe som søn af Christen Hansen og Maren Jesdatter Kjærgaard. Han blev 20. oktober 1672 gift med Dorethe Clemensdatter, født 14. december 1641, datter af Clement Madsen og Anne Nielsdatter; hun døde 1. marts 1690, hvorefter han giftede sig med Margaretha Brochmann, datter af borgmester Vilhelm Brochmann. Han døde 28. maj 1693.

Jes Christensen tog 15. februar 1673 borgerskab som købmand i Ribe. En bror, Niels Christensen, der brugte tilnavnet Mulvad, tog syv år senere også borgerskab som købmand i Ribe, mens to andre brødre, Hans Christensen Riber og Peder Christensen Mulvad, var sognepræster, henholdsvis i Højby i Holbæk amt og i Ringgive, Gadbjerg og Lindeballe i Vejle amt.

Man ser igen her den nære sammenhæng mellem købmanskreds og gejstlighed, som man så ofte træffer i Ribe. Af fire brødre blev de to købmænd, de to præster. Og Jes Christensens eneste søn, Clemend Jessen, blev siden selv sognepræst, mens en datter, Anne, blev gift med en sognepræst, Jacob Christensen Dahl i Fårevejle i Holbæk amt.

Ved sin handelsvirksomhed blev Jes Christensen en velstående mand. Af det rige indbo, han efterlod sig ved sin død, kan nævnes 14 stenkrus med søvlåg, 68 tinfade og 60 tintallerkener. Han ejede adskillige ejendomme, således Porsborg ved Torvet og huse i Storegade, Sønderportsgade og på Nederdammen, foruden et par stalde uden for Nørreport.

I Jes Christensens bibel stod optegnet hans og hustruens fødselsdage, deres bryllupsdag og deres børns fødselsdage, og optegnelserne afsluttedes med hans og hustruens dødsdage. Forfatteren til en del af optegnelserne kan være Jes Christensen, men det kan ikke afgøres. *Er* det ham, der har skrevet en del af notaterne, er det beklageligt, at han ikke har fundet anledning til at skrive mere end disse tørre data. Han har sandsynligvis været en interessant personlighed, en god repræsentant for det velhavende, oplyste handelspatriciat i Ribe. Det synes i hvert fald at fremgå af skiftet efter hans død. Mere end 60 bøger anføres her i hans bogsamling, meget for den tid. Den rummede ikke blot forretningshåndbøger, som en tysk formu-

larbog og to tyske regnebøger, og andre bøger, han kunne have nytte af i sin erhvervsvirksomhed, som »en jysk lovbog på tysk« og to gamle forordningsbøger. Jes Christensen synes også at have haft interesser inden for sprog og litteratur, historie og geografi. Især italiensk synes at have interesseret ham; bogsamlingen rummede en Volständige italienische grammatica samt flere bøger på italiensk, som det vil fremgå af det følgende. Også andre sprog forekommer, således Thesaurus latini sermonis og Französische, danske, italienske og tyske ordsprog og sentenser. Af litteraturen kan nævnes de to Molière-komedier *Le malade imaginaire* – Den indbildt syge – og *Les précieuses ridicules*; den berømte Machiavellis samlede værker: *Tutte le opere di Niccolo Machiavelli*, og et par bind erotisk litteratur, *Amitiés amours* og *Le tresor des chansons amoureuses*. Af historisk litteratur havde han *Historia delle guerre di Ferdinando 2. e Ferdinando 3.*, *Le cardinal Mazarin* og Daglig tegnebog den himmel-frelste kongelige stad Københavns belejrings idrætter – den sidste om Københavns belejring under svenskekrigene 1658–59. Om et geografisk emne handlede *Les delices de la Hollande*. Hertil kom forskellige håndbøger, som *Das Pflanzgarten aller Sprachen, Wissenschaften und Künsten* og *Doctor Johan Drooitzens Unterricht von Scharbock* – en lægebog om skørbug. Af religiøs og opbyggelig litteratur var der ikke meget, men dog bøger som *Wahrer Lebensspiegel*, *Davids Psalter på tysk og en bibel*.

Jes Christensens optegnelser fra hans bibel kendes fra Peder Terpagers excerptbog, hvor de i et af de første årtier af 1700årene er blevet nedskrevet efter bibelen, som da ejedes af Hans Spangsberg i Strandby; hvem denne var, har ikke kunnet oplyses; stednavnet *Strandby* forekommer adskillige steder i Danmark. Da Terpager anfører navnet uden nærmere bestemmelse, er der vel tale om en lokalitet i nærheden af Ribe; måske er det Strandby ved Esbjerg; herfor kunne tale, at blot 2 km nordøst for dette Strandby ligger den ene af de to lokaliteter i Danmark med navnet Spangsbjerg.

39. Søren Christensen Aagaard

Søren Aagaard var født 19. juli 1654 i Ribe som søn af rektor Christen Lauridsen Aagaard og Mette Sørensdatter Vedel. Han blev student fra Ribe Skole i 1671 og var derefter i tre år huslærer hos sognepræsten i Herslev og Gevninge, en halv snes km vest for Roskilde. I 1675 blev han teologisk kandidat, i 1676 magister og samme år hører i Ribe. I 1677 blev han kaldet til sognepræst på Rømø, hvor han virkede til sin død. Han døde i Ribe 13. juli 1693.

Søren Aagaard var gift med Mette Pedersdatter, datter af rådmænd i Svendborg Peder Simonsen Aarhus og Anne Danielsdatter Colerus.

Søren Aagaard har forfattet en biografi over faderen, Christen Lauridsen Aagaard, der levede fra 1616 til 1664 og var rektor i Ribe fra 1651 til 1658, da han blev lektor ved Domkirken og sognepræst i Vester Vedsted. Biografien, der er på latin, blev trykt som indledning til faderens latinske digte i Frederik Rostgaards *Deliciæ poetarum Danorum*, bd. 1, udgivet i Leiden 1693.

40. Peder Terpger

Peder Terpger var født 22. maj 1654 i Ribe som søn af købmand og rådmænd Niels Pedersen Terpger og Maren Rasmusdatter Harboe. Han blev student fra Ribe Domskole i 1674 og blev immatrikuleret ved universitetet i København. Han fik ripenseren Ole Borch som privatpræceptor og fik ophold i dennes hjem. Ole Borch øvede stor indflydelse på ham, ikke mindst på udviklingen af hans interessesfære. Allerede i 1676 tog han både filosofisk og teologisk embedseksamen og blev ansat som konrektor i Ribe, hvor han boede resten af livet, måske med undtagelse af et par år, da han, mens han var konrektor, skal have været borte på en udenlandsrejse. Han blev gift 15. november 1681 med Maren Lauridsdatter Friis, født 1657 i Ribe som datter af købmand og rådmænd Laurids Christensen Friis og Vibeke Jensdatter. I 1684 blev han vicelektor, i 1687 lektor ved Domkirken samt sognepræst i Vester Vedsted. I 1677 blev han magister, i 1736 dr. theol. h. c.

Allerede som ung udgav Terpger flere bøger, bl. a. en græsk-latinsk skolebog og en række prædikendispositioner. Han besad en betydelig lærdom, han arbejdede alsidigt med teologi, filosofi og historie og udfoldede en betydelig virksomhed som samler og forfatter. Især historien interesserede ham. I 1702 udgav han *Inscriptiones Ripenses*, en kildesamling med et rids af Ribes historie; i 1704 udgav han ripenseren Hans Lauridsen Amerinus' versificerede bisperække fra slutningen af 1500årene (se under nr. 12), med en videreførelse til hans egen tid; i 1708 kom en udgave af den middelalderlige bispekrønike *Chronicon ecclesie Ripensis*, med Thomas Knudsens fortsættelse til 1500årene (se under nr. 3), i 1714 et tillæg til *Inscriptiones*, i 1717 en reformationstale med en interessant kirkehistorisk skildring af det katolske Ribe. I 1736, da han var 82 år gammel, kom det vigtige kildeskrift *Ripæ Cimbricæ*, et værdifuldt historisk arbejde. To år senere, 5. januar 1738, døde han.

Peder Terpager (1654–1738).

Tegning af J. S. 1736 i Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot.

Peder Terpager skrev en selvbiografi, som er gået tabt, han har skrevet biografier på latin af ripenserne Anders Bording og Søren Christensen Aagaard, og han har foretaget en række optegnelser af samme art som dem, man har fra en række andre Ribe-borgere for perioden 1560–1660. Han har nedskrevet en række optegnelser vedrørende farmoderen, Dorethe

Gregersdatter (nr. 40), og han har ført optegnelserne af Niels Frandsen (se nr. 24) videre (nr. 40.2). Gennem sin excerptbog har han endelig sikret hele 12 personers optegnelser for eftertiden. Havde han ikke udført dette samlerarbejde, havde vi i dag ikke haft meget mere end to trediedele af de optegnelser, som nu kendes.

Når Terpager var så interesseret i de gamle optegnelser skyldes det muligvis ikke alene hans historiske interesse. Han var selv på forskellig måde i familie med en halv snes af forfatterne til de her behandlede optegnelser. Endda er det kun syv af disses optegnelser, han har fået med i sin excerptbog.

41. Mads Pedersen Rostoch

Mads Pedersen Rostoch blev født 1. januar 1655 i Ribe som søn af skomager Peder Jensen. Han blev gift 5. maj 1680 i Odense med Anna Margrethe Vingaard, datter af sognepræst i Flødstrup og Ullerslev Hans Nielsen Vingaard og Karen Olufsdatter. Han døde 24. februar 1713 i Middelfart; hun døde først i 1743.

Oprindeligt skulle Mads Pedersen Rostoch have været oplært i faderens håndværk; men han kom senere i latinskolen i Ribe, hvorfra han blev student i 1672. Efter at have afsluttet sine studier ved universitetet virkede han flere steder som huslærer og blev derefter i 1677 hører ved Odense Katedralskole, 1678 personel kapellan for den residerende kapellan ved Skt. Knuds Kirke i Odense og 1693 selv residerende kapellan ved denne kirke. I 1704 blev han sognepræst i Middelfart og Kavslunde.

Mads Pedersen Rostoch udgav flere andagtskrifter, der vandt vid udbredelse. I manuskript efterlod han sig en rimet beskrivelse af Ribe, »Dend gamle og navnkundig købstæd Ribe korteligen beskreven«. Digtet, der er skrevet omkring 1690, er nok noget ubehjælpsomt; men det giver dog et ganske levende billede af Ribe og er stærkt præget af forfatterens begejstring for barndomsbyen. Digtet giver sete billeder af åen og engene, Domkirken, skolen – med undervisningen i den besværlige latinske grammatik – rådhuset, Porsborg og andre gårde, fiskefangst, skibsfart og handel med heste og øksne.

Efter digtet følger i manuskriptet en række små historiske afhandlinger, om navnet »Ribe«, om Ribe bys oprindelse, om byvåbnet, om Ribes skytshelgen Skt. Lambert, om Ribe Domkirke og dens tårn og om brande og oversvømmelser i Ribe. De små afhandlinger viser, at Rostoch selvstændigt og kritisk har tænkt over problemerne, og at han har haft et indgående kendskab til den foreliggende historiske litteratur. Flere af oplysningerne

om Domkirken og om brande og oversvømmelser ligner i øvrigt dem, man træffer i andre Ribeoptegnelser; han henviser da også selv til bl. a. Hans Lauridsen Amerinus (se nr. 12).

Efter de små historiske afhandlinger følger i manuskriptet en række lister over lærde personer, der var født i Ribe eller havde gået i skole dér, lange lister over bisper, professorer, medicinske doktorer, digtere, historikere, provster og præster, rektorer samt forfattere med angivelse af deres værker – nu og da med korte biografiske oplysninger. Derefter følger embedslistor for Ribe over bisper, præster ved de forskellige kirker, rektorer og konrektorer, lensmænd og borgmestre. Endelig slutter manuskriptet med en oversigt over Ribes privilegier fra Valdemar Sejv til Oldenborgerne.

Rostochs interessante skrift var det første, mere detaljerede arbejde om Ribes historie, afsluttet mere end en halv snes år før Terpagers Incriptiones kom ud og næsten et halvt århundrede før Terpagers berømte Ripæ Cimbricæ forelå. Dermed er Rostochs værk en af de ældste byhistorier i Danmark. Det lykkedes ham dog ikke at få det udgivet. »Den navnkundig kiøbstæd Ribe« blev først udgivet i 1967, ved Mogens Bencard.

42. Christen Skeel

Også Christen Skeel hører med i rækken af optegnere fra Ribe, selv om han ovenfor ikke er kommet med på rette plads (mellem nr. 29 og 30).

Christen Skeel var født 27. juli 1603 på Riberhus som søn af den senere rigsråd og rigsadmiral Albert Skeel til Fussingø og Berthe Nielsdatter Friis. Faderen var i årene 1601–39 lensmand på Riberhus og Christen gik i Ribe Domscole fra 1611 til 1619, da han drog ud på en lang studierejse, der 1619–23 bragte ham til Tyskland og 1623–27 til Nederlandene, England, Frankrig og Italien. Efter hjemkomsten levede han som rig godsejer, blev 1638 landkommissær på Sjælland, 1649 rigsråd, 1650 lensmand på Tryggevælde. Han var med ved fredsforhandlingerne i 1658 under Svenskekrigene. Hårdt ramt af landets ulykker døde han 30. marts 1659.

På studierejsten 1619–27 førte Christen Skeel en ret udførlig dagbog, der i 1961 blev genfundet på slottet Skabersjö i Skåne og i 1962 udgivet af Lennart Tomner. Bogen giver fine udtryk for, hvad den unge adelsmand oplevede på den usædvanlig lange studierejse, hvor han begge gange drog ud fra og vendte tilbage til Ribe, uden dog nærmere at omtale byen. Fra årene 1649–58 haves en række værdifulde dagbogsoptegnelser af Christen Skeel, der da var et fremtrædende medlem af rigsrådet. Han beskæftiger sig væsentligst med rådsforhandlingerne og fandt aldrig lejlighed til blot at nævne sin fødeby.

3. Optegnelserne

1.1. Et gammelt dokument

In veteri charta ita.

Anno 1242, in julio, er Riber by mest afbrændt.

Anno domini 1248 1284 falt det stoer taarn ned, oc en part af kirken.

Anno 1301, den 4. novemb. blev Ribe mest afbrændt.

Anno 1333 blev storm klokken støbt, som hænger i stormtaarn.

Anno 1401 blev sejerverket giort.

Anno 1402 blev Riber kirke sidst afbrænd uden taarnet, paa S. Marci Euangelistæ dag.

Anno 1406 er tredie klokken støbt den 2. augusti.

Anno 1436 er Mariæ klokke støbt den 6. septemb.

Anno 1580, den 4. sept. brændte otte gader, oc en part af den niende udj Riber bye.

1.2. Skattebog 1545–69

Anno *mdxliiij* tha gelthe rog om Ryber marchend vij mk tøn., en tøn. büg vj mk. tøn.

Anno *mdxlv* tha gielthe tøn. rog j daler, tøn. bug vij mk tøn.

Anno *mdxlvj* tha gelthe rog om Ryber marckend xiiij mk. tøn. bug vij mk. tøn.

Anno *mdxlvij* om Ryber marckend tha gielthe tøn. rog vij mk. tøn. oc tøn. bug. vj. mk. tøn.

Anno *mdxlviiij* om Ryber markend tha gielthe

Anno *mdxlix* om Ryber marckend tha gielthe tøn. rog x mk. tøn. oc tøn. bug vij mk. tøn.

Anno l om Ryber marckend tha gelthe tøn. rog jx mk. og tøn. bug viij mk.

1.3. Skattebog 1570–94

Alt theth effther^{ne} er skeed vdij konning Friderich then 2. hans tiidt.

Anno 1570 Philippi & Iacobi apostolorum dag, tha hagde thenn feide

emellom konning Frederick thenn 2., Danmarcks konning, och kong Erick først aff Suerrig och siidenn konning Johann hans broder effther hannem, till hobe y 8 aar.

Anno 1563, om S. Woldburg dags tiide, begyntes feiden emellom Danmarck och Suerrig.

Anno 1570, thend xiiij decembris, kom koningh Friderick then 2. hans breff till Ripæ om fredt, saa adt theth schulle verre en guod bestandig fred emellom Danmarck och Suerrig.

Samme aar, mense januarij et februarij, var saa stoer en winther, adt mange hagde icke draget then større till minde y 20 aar. Tha gialt j tne molt 5 mk. da. En skeppe homell 7 ss da. En tne rug 2 daller. En mark smør 7 albus, som hun hagde gielde tha y lang tiid tilll forne.

Anno 1571 othensdagen ante reminiscere, som er then 7. dag martij, heden soffuede vdij Herren sallig Oluff Pedersen, borgemester, och bleff begrauffuit then 9. dag martij nest effther vdij Vor Frue Domkircke.

Anno 1571, then 18. dag martij, som vaar paa søndagen oculi, om natten klokken var 10, heden soffuede vdij Herren salig Jens Christenssen Heggelund, borgemester, bleff och paa fierde dag ther effther begrauffuit vdij Vor Frue Domkircke.

Anno 1571, then mandag nest for pingdtz dag, som var then 28. dag maj, bleff Hans Pedersen Faninger vduald thill borgemester.

Same dag bleff Seuerin Jacobsen och borgemesther, neruerrindes Erick Løcke høffuitz mand paa Riper hus.

Anno 1571, mense julij et augustij, lodt Hans Pederssen Faninger och Seuerin Jacobssen borgemestere, bygge och forbedre Nør porten for Ripæ, bode offuen och nedden, meth mur och anden bekostning, saa ner forfalden var then. Och waar Ib Tornom then tiidt kemmerer, och lodt samme port bygge och forbedre. Disliger loedt Jep Bruun then mølle broe vedt Skibbroen ferdige och bygge meth mur vnder.

Anno 72, then 23. octobris, bleff konge. mat.s konning Friderich then 2. hans breff om mynten først forkyndt paa Riper raadhus, adt iiij mark d. schulle gaa for j gamell daller och 32 sk lyb. for huer daler.

Anno 73, mit y sommeren, loed Hans Faninger och Sørenn Jacobsen borgemester paa Riper byes vegne bygge then ny broe offuer Graff sogen spang, vden Nørre port paa byenns bekostning.

Same aar, 73 och 74, gialt j tne rog vij mark d. En tønne molt vij mark d. eller 2 gode dr. 8 ss lyb. En ske. hommell x ss d. eller 5 ss lyb. En mark smør x albus. En ske. haffre 5 ss d eller 2¹/₂ ss lyb.

Anno 74, mense augustij et septembri, lodt Hans Faninger och Seuerin

Jacobsen borgemestere then ny broe vden Synder portt bygge paa byens bekostning.

Anno 1580, vdij foraaridt loedtt Hans Faninger och Peder Mortensen Heggelundt borgemestere thend ny store sluse vden wedt Synder portt bygge paa byens bekostning.

Aar *mdlxxx*, thend 3. dag septembris, som var leffuerdagen nest for Wor Frue dags Riper marrkidt, om natten ther effther emellom xj och xij slett, angick thend store ildebrandt vdij Ripæ. Och affbrende ther Gudt naadett (dissuerre) xj gader, som erre in summa gaarde, husse och woninger till hobe affbrendt ij ct. xiiij.

Aar *mdlxxxij*, tiisdagen ante Laurentij Martinis, som er thend 7. dag augustij, opsagde Hans Faninger hans borgemesterdom paa Riber raadhus for Albrit Friis till Harritzkier, høffuidtzmandt paa Riperhus.

Same dag och tiidt paa raadhussit suor Jens Anderssen Guldsmitd och giorde siin eedt for for^{ne} Albrit Friis paa konge. mat. och Riper byes vegne for en borgemester vdij for^{ne} Hans Faningers stedt. Gudt giffue hannem lycke og naade ther till.

Ao 1584, then 30. dag aprilis døde Hans Faninger borgemester, sallig meth Gudt.

Ao 84, then 3. dag maij, døde salig Peder Morthenssen Heggelundt borgemester.

Anno 84, mense junij, bleff Lauritz Tøgerssen borgemester och suor hand welburdig Albrit Friis høffuidtzmand paa Riper hus. Gudt giffue hannem lycke och naade ther till.

2. Hans Svaning.

Jfr. s. 50–51.

3. Thomas Knudsen.

Jfr. s. 51.

4. Rasmus Hansen

Anno dni tusende femhundrit xxxvj tha galth tønne ruff i Ribe viij mark penge och marck smør viij huide theth meth theth beste kiøff end galt tha mere til saaroff.

Anno dnj *mdxxxvij* om sanct Iebss dag, tha galt tønne ruff viij mark, tønne malt vij mark oc marck smør iiij ss, kand øl v huide.

Anno dnj *mdxlvj* om sct Hans dages tiide midssommer, tha galt tønne rog iiij² dr oc iij dr. thet beste kiøb oc tøn malt ij daler.

1537. Anno dm twsinde femhundredt tretyge paa thet sywinde, tha epo de stoel vthi raadstu, that ward her Jahann Rantzow her paa raadhuus och giordi Jørgen Juel til borgemester, Lambert Anderssen, Krabbe, Søren Klyne, Iver Stub och Hanss Karlssen til raadmend.

1543. Swt. cal. [?] bleff Lang Laue borgmester begraffut *mdxliii*. Anno dm *mdxliii* løffuerdagen nest effter mitmaste søndag bleff Krabbe borgemester.

1546. Anno domini *mdxlvi* feria quarta pasca circa nocte horam . . . nam obiit vir eruditus ac insignis proconsull Georgius Julius natus Horsens, nulli pietate secundus, sed ecce viuit et memoria eius in benedictos. Amen. Jo. Chanuthi.

1571. Anno 1571 then othensdag ante Benedictus, som er then 7. dag martij, heden soffuede wdy herren sallig Oluff Pedersen borgmester vthy Ripæ och bleff begraffuett then 9. dag martij nest effther vdy Vor Frue domkircke.

Anno 1571 thenn 18. dag martij, som var paa thenn søndag oculi, om natten klokken var 10 døde Jens Heggellund borgmester.

Anno 1571 thenn mandag nest for pingds dag, som var thenn 28. dag maj emellom 10 och 11 slett for middag, bleff Hans Pedersen Fanninger borgmester vdy Ripæ.

Samme dag och tiidt bleff Seuerin Jacobsen och borgemester, neruerrindis Erick Lycke høffuizmand paa Riparhus. Eras. Joh. manu propria.

Samme aar mense julij et augustij byggede och forbedret Hans Perssen Fanninger och Seuerin Jacobsen, som tha vaare borgmestere vdy Ripæ bode offuen och nedden paa Nør porten bode paa . . . och anden bekostningh, saa meget var ther forfalden. Eras. Johannis manu propria.

Anno 1571 mense decembri, som war wedt 14 dage for jull, bleff Laurits Tøgerssen raadmand.

Same aar och tiidt bleff Michell Thamessen raadmand.

Anno 1575 thend 13. dag januarij, tha bleff Matz Kock, Ib Tornom, Hans Jessen raadmend.

Anno 1577 then 13. d[ag] nouembris, som war othinsdag post Martini episcopi dag, bleff Peder Morthenssen Heggellund borgmester vdy Ripæ neruerrindis Erick Lycke till Skouffgaardt høffuizmandt paa Riparhus.

Aar *mdlxxx* søndagen thend 4. dag septembris brende. Ripæ, och

brende ther ix gader, som waar ij ct. xiiij husse och gaarde och voninger aff, som folck vdy buoede, som begyntis om natten tillforn emellom xj og xij slett. Eras. Joh. manu propria.

5. Peder Pedersen Spandet

Denne bog hør mig, Peder Spandet, borger i Ribe, med rette til.

Oc findes herudj

Min fødsels dag.

Min faders oc moders dødelige afgang.

Min indgang paa den hellige ecteskab stat, med erlige qvinde Elsa Anderskone.

Min daatter Anne, hendes fødsels dag.

Min søn Anders Pedersen, hans fødsels dag.

Min daatter Anne, hendes salige afgang.

Anno 1530 blev jeg af Guds naade født til denne verden, otte dage for Vor Frue dag, Riber markend.

Anno 1544, fiorten dage efter S. Ibs dag, da heden sovede min fader Peder Lassen i Spandet.

Anno 1564, otte dage efter Sancte Valdburgs, da heden sovede min moder Anne Peders, som boede i Spandet.

Anno 1571, paa den søndag cantate da var min brøllup her vdi Ribe med erlige qvinde Elsa Anderskone, salige Anders Jepsens efterleverske.

Anno 1572 paa anden pindsedag, der klokken var imellem XI og XII, da blev min daatter Anne fød til verden.

Anno 1574 paa Kyndelmes dag da blev min søn Anders af Guds naade fød til verden, der klokken var imellem XI og XII.

Anno 1576 da blev min søn Peder af Guds naade fød til verden, XIII dage efter S. Mortens dag. Oc sovede saa hen i Herren, der hand var X dage gammel.

Anno 1577 da hensovede i Herren min daatter Anne XIII dage efter juul.

Anno 1577 in novemb. maaned paa S. Mortens dag, om aftenen da lod sig først see den store comet, som brændte paa himmelen.

Anno 1579 den 7. augusti, da hensovede udi Herren hr. Niels Gregersen, sognepræst til Sortebrødre Kirke.

Anno 1579, den 26. augusti da hedsovede udi Herren hæderlig mand hr. Axel Knudsen.

Anno 1579 den 2. septemb. da hedensovede i Herren hæderlig mand hr. Mads cappelan til Vor Frue kirke i Ribe.

Anno 1580 den 29. dag martii da hensovede i Herren hæderlig oc vel-lærd mand hr. Jacob Severensen, sognepræst til Sortebrødre Kirke.

Anno 1580 paa Vor Herres himmelfarts dag da indtog velbyrdig mand Albret Friis Riberhuus i sin forleening.

Anno 1580 den 4. dag septembris, som var søndag næst for Vor Frue dag, Riber marken, da brænde udj Ribe Steenboegade, Storgade fra Torvet indtil Skibbroe, Sortbrødregade, Badstuegade, Hundgade oc Klostergade, som varede fra om natten klokken mellem 11 oc 12. Oc havde prosterneret alle disse gader oc huuse oc flere til, inden dagen kom.

Anno 1580 den 27. dag octobris da hedensovede udj Herren min kiære søster Maren Pedersdaatter, som var fød i Spandet, oc boede udj Vester Vedsted med hendes mand Severin Andersen.

Anno 1581 paa S. Mikkelsdag om aften skeede den store brandt i Tonnen.

Anno 1582 den 8. dag maji da blev min søn Anders først sat til latin skole.

Anno 1582 den 7. dag augusti da blev hæderlig mand Jens Andersen sat til borgemester i Ribe af velbyrdig mand Albret Friis, oc borgemester oc raad, oc XXIIII mænd i Rijbe.

Anno 1582 den mandag nest efter S. Mortens dag for juul da hedensoved i Herren min kiære fader broder Søren Lassen Spandet, som boede i Bierkle.

Anno 1585 da var der ikke saa fast tilfrøsset den vinter her udj Danmark, at det kunde bære en gangendes menniske.

Fortsættes af Anders Pedersen Spandet (nr. 20), Mette Andersdatter Lund (nr. 19) og Anders Andersen Spandet (nr. 30)

6. Laurids Ægidiussen

Se under Ægidius Lauridsen (nr. 18).

7. Hans Jessen Sphane

7. 1. *Udskreven af Jacob Rasmussens bog in 8vo. F3. Hans Jessen Shehan angaaende.*

Anno 1532 den 25. nov. da er jeg Hans Jessen barnfødt her i Ribe. Min fader var Jes Hansen, borger. Min moder Karine Sørensdatter.

Anno 1563 den 6. febr. var mit brøllup med Karen, Niels Touskous byfogedens daatter her i byen.

Anno 1568 den 1. sept. blev min søn Niels Hansen fød.

Anno 1573 den 10. aug. eller S. Lavrentii dag, da med Guds naades hielp oc bistance overvant jeg søerøverne, som vare 9. Capteinen selv 4de fik jeg over borde oc livet af paa søen, de 5 førte jeg her hiem til Ribe i mit eget skib, som bleve hovederne afhugne paa Riber tofte uden Nørreport, oc siden sat paa stagerne paa Hovedeng, oc siden den tid er den bleven kaldet Hovedeng, den dag i dag er.

Anno 1575 den 13. januarii da blev jeg indsat udj raadet af lensmanden velbyrdig Erik Lykke, Ib Tornum oc Mads Kok samme tid.

Anno 1581 den 14. martii da var jeg paa Frederiksborg hos vores aller-naadigste herre oc konning, konning Friderik den Anden, oc magde jeg det saa, at Hans Maytt. gav oc forærede til Riber bye den ny teillade med ald sin tilleg, som sal. velbyrdig Erik Lykke, høvedsmand paa Riberhuus, havde for faa aar siden ladet bygge paa kongens behag. Hvilken gave haver fuld Riber bye siden den tid, som kan beløbe sig nogle 1000 daller.

Anno 1584 den 9. martii døde min hustrues fader, velagte mand Niels Touskou, byfoget i Ribe, oc blev begravet den 16. martii i Domkirken, nedenfor Stor Christopher. Oc var hand den tykeste menniske, der nogen veed af at sige. Hans alder var 68 aar, 3 maaneder.

Anno 1589 den 22. maji da stod jeg fadder med andre riddere oc ridermænds mænd ad velbyrdig Albert Frises daatter, høvedsmand paa Riberhuus. Oc samme jomfru, som vi vare faddere til, heede jomfru Margrete.

7.2. Hans Jessen Søehanes af Ribe egen relation om søerøverne, hand fangede 1583.

Anno 1583 den 10. augusti paa S. Laurentii dag, om morgenen i dagningen, da kom til mig underskrevet udi søen imellem Holland oc Hamburg (omtrent paa 30 favn dyb) 9 søerøvere med en ny Rostoker skib, oc strax tog mig oc mine folk oc skib med gevalt ind, oc jeg var ikke uden selv fierde mand, tornered oc drak udj mit skib til mod aftenen, da hialp Gud mig, at vinen falt paa dennem, saa de bleve overflødige drukne. Saa stigede capteinen Alexander op paa overløbet med 3 af hans karle, hvor capteinen greb mig først an, oc vilde kaste mig over borde, saa lodden kom hannem selv til med de andre 3 hans karle, fordj mine karle stod altid paa overløb, oc een af mine karle løb strax til, oc lukte luugen til for de 5 røvere, den tid de 4 droges med os paa overløb. Saa jeg fik

capteinen selv fierde over borde, oc livet af. De 5 førde jeg fangen til Ribe udi mit eget skib, som bleve hovederne afhugne paa Toften, oc bleve satte paa stager paa Hovedengen, hvor af den endnu denne dag saa kaldes. Oc blev der een af mine karle død ved navn Christen Nielsen, oc een blev der stukken igiennem hans laar med et sveerd; oc jeg selv blev saaret i min venstre been. Oc strax blev deres gods oc skib registeret af leensmanden velb. Albret Friis paa Riberhuus for 9000 specie rixdaler. Hvilket højlovlig konning Frederik den Anden forærede mig altsammen for min store livs fare.

Hans Jessen Zhehan

8. Thomas Jørgensen

Hans tekster er ikke medtaget, jfr. s. 57–58.

9. Peder Jensen Hegelund

Hans dagbøger er ikke medtaget, jfr. s. 10 og 210, note 5.

10. Anders Sørensen Vedel

Jfr. s. 61–62.

11. Niels Hansen Grisbeck

Anno dominij 1242 er Riber by mesten part affbrend aff ildebrand.

Anno domini 1278 fold den store taarn oc 1 part aff kircken her vdj Ribe.

Anno 1301 den 7. novembris bleff Riber by anden gang mest part affbrend.

Anno 1334 bleff stormm klock støbt, som henger vdj Stor Taarnett.

Anno 1401 bleff seyr vercket først gjort her vdj Ribe.

Anno 1402 bleff Riber dum kircke affbrend ved torffuen som chorett nu er.

Anno 1406 er den tridie klocke vdj Lille Taarnet støbt den 2. augusti.

Anno 1436 er Marie klocke, som henger vdj Lille Taarnet, støbt den 6. septembris.

Anno 1479 er den kiøbenhaffnske academj eller høyskole først funderit aff kong Christen den første aff dette naffn.

Anno 1523 bleff koning Christian den anden aff dett naffn vddreffuen aff landen.

Anno 1565 vaar den store pestilentz her j Ribe, som varede fast en ganske aar.

Anno 1580 den 4. septembris brende Riber by 8 gader aff oc en part aff den 9.

Anno 1580 tog jeg for mig selff oc haffde jeg fri pendinge 29 daler.

Noch til løn 40 daler.

Noch 100 daler, som jeg tog paa rente.

Noch laant jeg 40 daler aff Peder Baggesen.

Noch laant 20 daler aff Andere Seffrenssen.

Noch borget ieg en hest aff her Marten j Ostrup for 21 daler.

Noch borget jeg en lest rog aff Hans Matzøn i Enderup for 44 daler.

Noch aff Jon Hanssen min broder $\frac{1}{2}$ lest rog for 22 daler.

Noch lent Anne Ibsdaatter mig 36 daler.

Summa 352 dr.

Anno 1580 den 22. decembris daa suor jeg borgemester Peder Hegelundt min borgereed paa Riber raadhus, oc Michel Ibssen lofft for mit att ieg skulde giøre byens tynger vdi 3 aar effter deriss minde.

Item denn iij pinns dag anno 1583 som wor den 21. maij bleff jeg och Kiersten troloffuett vdj hendes salig faeders dørens, Chresten Mattssen, paa Ny Jord vdj desse dannemendtz neueruereelse som er Laures Tøgerssen, radmand, Niels Poullsen, Anders Lund, Knud Hierressen och hendes 2 søstere Karen Anders Lydickessens och Wolborig Anders Lunds.

Anno 1583 denn nest sønndag ephther Barthelome dag stod woris brølup den 25. augustj, vdj woris egenn huss paa Ny Jord, haffuer Gud alermechtigste giffuen oss 2 sønner till hobe. Gud forsie dennom och bewar dem frae alle vløck och fare. Gud bønnhørre mig for Jessue naffuens schüll. Amenn.

Anno 1588 paa Skier torssdag døde kong Friedrich den anden høylofflig jhukommelse.

Anno 1595 den 2. septembris bleff jeg kaldet j raaditt aff begge borgemester Ib Tornum och Kield Jørgensen, oc Hans Jessen, Hans Jenssen, Ebbe Mogensenn, Anders Seffrensen, Tamis Jørgenssen, Niels Pouelssen raadmend. Samme dag komme Jens Laussøn, Olluff Roed och Bartell Struck vdi raadett.

Anno 1599 den 26. septembris bleff den [o: stormklokken] anden gang støbt her vdj Riber bispgaard, oc bleff ophengt vdj taarnett anno 1600 den 19. septemb.

Anno 1600 den 26. januarii bleff den tridie klok anden gang støbt her vdj Riber bispgaardt. Oc bleff ophengt vdj tarnet den 23. septemb. j samme aar anno 1600.

Anno 1603 den 29. september forsende jeg begge mine sønner Christen oc Hans fra Ripae oc til Kiøbenhaffn, Christen der at studere, oc Hans at tiene den danemand Thamas Lorche. Gud giffue dennem begge lycke oc salighed, och kom de til Kiøbenhaffn den 26. septembris.

Fick jeg Christen met sig 7 daler.

Noch sende jeg hannem den 1. decembris met Thamis Fodsuen 3 daler.

Noch med Joen Jørgenssen y Hundgad 4 dr. den 20. februarj anno 1604.

Fick hand frii kost den 25. martj anno 1604.

Noch fich hand 4 dr. om pendsdag anno 1604.

Jeg war selff vdj Kiøbinghaffuen.

Noch 2 dr. hand tog aff Seuerin Anderssen 8 dag ephther penndz dag anno 1604.

Noch sende jeg hanom 4 dr. med M. Egiedis Lauerssen denn 21. septembris anno 1604.

Noch 1 daler jeg sende hannem med Jep Suenssen den 14. marti.

Noch 4 dr. med Andres Bundssen pentz dag anno 1605. Er 20 dr.

Noch sende jeg hanom nogett till førende med Joen Jørgensen om jull tid 2 daller.

Gaff jeg Tames Jørgensen $\frac{1}{2}$ dr. Christen haffued lonnt.

Fich jeg hanom med sig hand drog til Køpenhaffuen 8 dag for Marthenj anno 1605 5 dr.

Noch en sedell til mester Christen Hanssen paa 11 dr.

Noch sende jeg hanom 8 dag for penndz dag medt less til Tamis Bonums 4 dr.

1 par handsche, j spans giørdell som kost bege diell 3 mk.

Noch thog hand aff less samidtt 2 dr.

Noch sende jeg hanom med lott 1 dr. den 26. junj.

Gaff jeg Lambertt Hanssen paa Schlott 6 dr. hand lent af hanom om Michelj anno 1606.

Sum 32 dr. 1 mk. dene sid.

Summarum 61 dr. 1 mk. forwdenn hans kleder.

Fortsættes af sønnen Hans Nielsen Friis (nr. 23)

12. Hans Lauridsen Amerinus

Jfr. s. 63–64.

13. Niels Krag

Jfr. s. 65–66.

14. Hans Jensen Hegelund

Anno 1578, en maaned for Riber markend paa en søndag morgen mellem 3 oc 4, oc var den samme nat Morids Podebuskes boder ved slottet blæste neder, och fiorten dage efter Marin Svandaatter døde, blev Ib, min søn, fød. Hans gudfader var M. Hans Lauersen bispen, oc Peder Baggesen raadmand; oc hans gudmoder Maren Svannings. Oc blev hand fød i det huus ved torvet nest bag udj Grønnergade op til raadhuuset.

Anno 1580, den 16. dag september, mellem tiisdag oc onsdag om nat efter Riber by brende, blev Maren, min daatter, fød. Hendes gudfader var M. Jacob Madsen sognepræst, oc Thomas Jørgensen; oc hendes gudmoder var Maren Lambertsdaatter, M. Jens Kandselers hustru, oc Margrete M. Peders, oc Mette Pedersdaatter, Peder Hegelunds daatter. Oc blev fød udi det huus, som Jørgen Potter udj boede, oc Hans Jessen nu haver.

Anno 1582 udj mellem onsdag oc torsdag om nat, nest efter S. Mikkels dag, som var neste løverdag der efter, blev Anne, min daatter fød. Hendes gudfader var B. Peder Hegelund, hendes gudmoder Dorothe, Peder Baggesens, oc Kirsten Anders Sørensens. Oc er fød udj samme huus, Maren er fød udj.

Anno 1584 den 1. maji næste nat efter S. Voldborg dag blev Karen, min daatter, fød. Hendes gudfader var M. Anders Vedel, oc hendes gudmoder var Sophe, M. Lauridses, oc Dorothe Kragtsdaatter.

Samme dag hun var ad kirke, som var to dage efter S. Voldborg dag, som var paa en søndag, skulle mand hente B. Hans Fanningers lig udj byen, som døde paa Fanøe. Oc drog B. Peder Hegelund ud imod hannem, oc blev besvimet paa vejen, saa hand miste hans maal, hand kom tilbage igien. Oc jeg oc Anders Sørensen bar ham ind af vognen. To stunder der efter døde hand.

Oc er hun fød udj det ny huus, salig B. Peder Hegelund bygde ved Store gade.

Anno 1586 halvfierde uge for paaske blev Hans, min søn, fød. Hans gudfader var Hans Jessen Raadmand, oc hans gudmoder var Karen, Jens Baggesens hustru, oc Abbel Svandaatter. Oc er fød udj samme huus, som Karen er fød udj.

Anno 1588, den neste onsdag for midfaste søndag, blev Sissel, min daatter, fød. Hendes gudfader var Christen Holk oc Johan Brokkenhuus oc Peder Dresselberg; oc hendes gudmoder var Karen, M. Jacobs, oc Maren, Christen Lauridsens hustru, oc Ingeborg, Laurids Tøgersens hustru. Oc døbte M. Jacob Madsen hende, som da var bisp, oc skulle til Odensee

udj Fyen. Som var den første barn hand hafde døbt, efter hand blev bisp. Oc er hun fød i samme huus.

Anno 1589, otte dage for juul, blev Dorothe, min daatter, fød. Hendes gudfader var D. Hans Lauersen, M. Niels Gluud; hendes gudmoder var Dorothe M. Hans Laursens, Dorothe Sørensdatter, oc Maren, Thomas Jørgensens.

Anno 1595, paa S. Peders dag om aftenen, mellem 10 oc 11, blev Margrete, min daatter, fød. Hendes gudfader var M. Mads Porss, som blev næste skier torsdag der efter kaldet til sognepræst til Riber Domkirke; hendes gudmoder var Anne, M. Peder Hegelunds, oc hendes søster Karen, Anders Sørensdatter.

Anno 1597, den næste torsdag for S. Mortens dag, blev Jens, min søn, fød. Hans gudfader var M. Jacob Svane, M. Ægidius; hands gudmoder var Anne, M. Mads Porses.

Fortsættes af sønnen Jacob Hansen Hegelund (nr. 22)

15. Anders Sørensen Klyne

Med kursiv er trykt tilføjelserne, vistnok Terpagers, til den oprindelige tekst, jfr. s. 67
Anders Sørensen Klyn, fordum raadmand i Ribe, er fød anno 1552 den 16. nov. Hans fader var borgemester Søren Jacobsen, hans moder Anne, Søren Klynens daatter.

Anno 1572 den 26. julii stod mit brøllup paa Riber raadhuus med Kirsten Lavridsdaatter, borgemester Lavrids Tøgersens daatter. Oc var vi sammen i 26 aar oc imidlertid af Gud velsignet med 9 børn, 4 sønner oc 5 døttre, som ere:

1. Jens Andersen Klyn, blev fød anno 1574 den 9. martii. Anno 1605 den 16. sept. stod hans brøllup paa Riber raadhuus med Anne, Jens Porses daatter af Horsens. Anno 1610, den 16. julii blev hand ihielstukken af en horkarl ved navn Peder Jensen, som blev rettet derfor 2 aar efter.

2. Anne Andersdatter Klyne blev fød anno 1575 den 21. octob. Hendes brøllup stod paa Riber raadhuus anno 1594 den 27. janv., med mester Peder Hegelund biscop.

3. Karen Andersdaatter Klyne, fød anno 1577 den 2. octob. Anno 1594 den 17. octob stod hendes brøllup paa Riber raadhuus med Niels Hansen Zelhan [Søhane].

4. Søren Andersen Klyn, fød 1581 den 21. augusti. Anno 1602 den 2. novemb. døde hand christeligen i Hamborg, 3 dage efter hand blev stukken i et vertshuus.

5. Hans Andersen Klyn blev fød 1584 den 4. novemb. Som blev rettet paa Riber Torv anno 1604 den 22. decemb. for det eene slag hand slog Hans Jessen Seehane paa Overmøllebro Lucix nat den 12. decemb. Men blev dog lagt i en ligkiste oc henbaaren af de fornemmeste unge karle, udj Sortebrødre kirkegaard. Ætatis 20 aar oc 7 uger.

6. Lisbeth Andersdaatter Klyn, fød anno 1585 den 6. decemb. Anno 1604 den. 9. julii stod hendes brøllup paa Riber raadhuus med Jens Andersen Jubilerer.

7. Maren Andersdaatter Klyne blev fød anno 1587, den 26. novemb. Anno 1605 den 21. april stod hendes brøllup paa Riber raadhuus med agtbare ung karl Peder Jacobsen, doct. Jacob Madsens, bispens søn af Odensee.

8. Frederik Andersen Klyn er fød anno 1588 den 19. decemb. Anno 1612 den 6. junii tog hand magisterii grad. Anno 1614 blev hand ordineret til Vinding oc Quidzemark sogner i Sædland.

9. Ingeborg Andersdaatter Klyne er fød anno 1593 den 22. april. Anno 1616 den 22. sept. stod hendes brøllup paa Riber raadhuus med doct. Christen Lavridsen Bording, som var fød i Aarhus, en canikes søn der sammesteds.

16. Villads Nielsen Brøns

Oversat fra latin; med kursiv er trykt de få ord, der i originalteksten står på dansk. Anno 1569 den 29. juni dukkede en stjerne op midt på himlen ikke langt fra solen mod nord, ved middagstid, da klokken var 12 i København.

1570 den 5. december døde magister Johan Friis, Frederik 1.s, Christian 3.s og Frederik 2.s kansler, se Vindings De vitis professoribus, s. 24.

1571 var Østersøen tilfrosset. Den 8. oktober døde Dorothea, Christian 3.s dronning, på Sønderborg.

1572 den 16. og 17. marts var Østersøen således tilfrosset, at købmændene ikke kunne tage af sted med deres okser.

Den 10. maj blev fanget 15 sørøvere, på tilskyndelse af en vis Søren Jespersen, som de havde fanget en måned før og ført til øen Rømø, og fanget i Sørensen baghold blev de i Ribe straffet på deres hals.

Den 11. september udgik en kongelig forordning om forandring af møntens værdi, og den danske mønt blev tilpasset den kejserlige mønt.

Den 1. november. Af stormenes magt blev tre hvaler efterladt på det tørre nær Synder side vdi Skalle Krog, idet vandstanden faldt.

Den 9. november begyndte man at kunne se den nye stjerne af forunder-

lig størrelse og klarhed også om dagen i Kassiopieas tegn, således at den dannede en rhombe med de øvrige stjerner.

1573. Ved begyndelsen af dette år var det et meget umildt vejr, og på grund af det foregående års tørhed og den efterfølgende vinters langvarighed og streghed og skatterne var der dyrtid, ja, endog døde mange okser på grund af mangel på foder og mange fik sat livet på spil. Da forbød Frederik 2.s ædle handlemåde ved en forordning, at korn blev eksporteret andetsteds hen, og selv gav han rundhåndet som gave korn til at fordele gennem de enkelte byer til de fattige enkeltvis. Den sommer kom til København et skib bygget i Norge, ved navn Sankt Olav, af en sådan størrelse, som aldrig tidligere var set i Østersøen.

Den 10. februar. Stor oversvømmelse i Ribe, varede til den 16. februar.

Den 17. maj. Rigmøde i Randers.

Den 20. maj. Der var oversvømmelse på Nordstrand med stor storm, idet digerne i Frisland var brudt.

1574 i maj et rygte fra Hamborg, at fire hamborgske skibe, der skulle lave blokade, var blevet opsnappet af kong Frederik 2.

1575. Den 31. juli undersøgte hr. Jørgen Lykke og hr. Jørgen Rosenkrantz i Ribe, hvorledes byen kunne befæstes, og det blev besluttet og fastsat, at kapitlet skulle betale 2.230 daler, men borgerne 3.000 daler årligt; denne skat varede i to år og forsvandt så.

Den 1. september. Pest i København, i Sjælland og Tyskland.

Den 1. oktober. Stor storm og oversvømmelse i tre døgn.

Den 24. oktober døde Peder Oxe, magistres ligemand, som blev efterfulgt af Axel Viffert i 1576.

Den 1. november. Kong Frederiks og hertugerne Hans' og Adolfs råder mødtes i Kolding.

1576. Den 27. maj drog kongen til Tyskland.

Dette år besatte hertugen af Moskva en del af Livland, nemlig Riga, Reval og andre borge, som Frederik 2. havde besat det foregående år efter tilladelse af kongen og kongens råd i Sverige, på grund af penge, som de skyldte kong Frederik, da der var blevet sluttet fred mellem dem, hvorfor Axel Vifferts udsending Paulus er blevet hængt.

Kaptajn Klerch døde i fængslet på Dragsholm, hvor han tilbageholdtes siden krigen, fordi han havde skrevet til Skotland, at der ikke skulle sendes flere soldater til Danmark, han kunne nemlig ikke give dem krigstjeneste.

1577. Den 12. april fødte dronning Sophia sin førstefødte søn i København.

Den 11. november, Skt. Mortensdag. Den overmåde store komet be-

gyndte at komme til syne i Afrika, med en aflang hale strækkende sig imod syd; den vedvarede i otte uger.

Den 2. december. I København er udspreedt det rygte, at hertug Magnus, den danske konges bror, er blevet fanget af moskovitterne.

Dette år hærgede storhertugen af Moskva forfærdeligt den største del af Livland og kastede hertug Magnus, Frederiks 2.s bror, i fængsel, berøvet klæder og kostbarheder, skønt han selv tidligere havde givet ham sin brordatter til hustru.

1580. Den 3. maj blev der holdt rigsmøde i Odense, hvor de holstenske hertuger modtog len af Frederik 2.

Den 2. oktober døde hertug Hans den Ældre i Haderslev, Frederik 2.s farbror.

1582. Den 17. november blev de hertugelige slesvigske og femernske len højtideligt overgivet i Kolding, efter den foretagne arvedeling på grund af hertug Hans' død.

1583. Den 28., 29. og 30 januar offentlige litanier.

Den 2. februar. Christian 4. begyndte at få undervisning af magister Hans Mikkelsen sammen med 12 adelige og velbyrdige drenge i Sorø.

Den 19. juni blev den årlige slesvigske domstol første gang sat, idet den før første gang traf afgørelse mellem kongen og det kongelige råd.

...

1590. Den 1. november. Byen *Ware* blev næsten helt ødelagt af en brand.

17. Peder Christensen Riber

For året 1584 er tekst, der er oversat fra latin, kursiveret; for de følgende år er det den oprindelige, danske tekst, der gengives med kursiv.

1584.

5. febr. drog jeg bort fra Ribe for at studere, sammen med Anders Kejser, Poul Arnum og Søren Spandet.

11. febr. kom jeg til København.

3. mar. deponerede jeg. *Fællerne*: en hør[er] aff Kiøge, en hør[er] aff Kiøbenhaffen, en roskildenser og vi fire ripensere, i alt syv.

6. mar. hoss Søffren i Lille Raahusstrede leiede ieg och Villandz Brøns herberrig och kjøpte kosten til paaske huer for 4 daler.

Den 19. dag martij fick ieg breff fra min suager Anders Lund, borger i Ribe, med Knud Matzsen.

22. apr. kam ieg først til M. Hans Rasmussen, min skoel mester, och fick bord hoesz hannem.

31. maj skreff ieg til Ribe med Søffren Guldagger.

Den 15. dag junij fick ieg min fad fra Kolding med seng och nogit til klæder. Och same dag lod Jens Nesbierre mig 1 mark, som ieg gaff til ferie løn och for det at age etc.

Den 3. dag julij døde ærlig och høylerd mand doctor Hans Frandzsen, huis siel Gud haffue.

Den 9. dag julij fick ieg breff fra Jens Lund, Anders Lund oc Niels Grisbeck.

Den 10. dag julij fick ieg 10 daler fra Ribe, som Jacop Hegelund bar mig.

Den 11. dag julij da sende ieg breffue til Ribe med Laue Krestensen, Kresten Persens søn i Bobøl.

Den 17. dag julij betaalde ieg Jens Nesbierre 1 mark, som han lod mig den 15. dag junij anno 1584.

Den 18. dag augusti fick ieg breffue fra Jens Lund, Matz Villomsen och Hans Offuesen vdi Ribe med Kresten Sørensen.

Den 21. dag augusti sende ieg breffue til Ribe til Anders Lund och Jens Lund, Niels Grisbeck, min syster Karen og Dorite Per Lagesens med min bud Pouel Arnum som ieg liet did och skulde giffue 4 daler for sin vmag.

Den 10. dag septemb. fick ieg breff fra Ribe med Laue Kræstensen Bobil fra min suoger Anders Lund, Jens Lund och min systerdatter Mette Lundz datter. Gud være hosz dennem alle sammen.

Den 20. dag septemb. kom Pouel Arnum fra Ribe och førde mig med sin (!) 1 lue oc 30 daler fra Niels Grisbeck.

Den 20. dag sept. døde mag. Hans Suaning, decanus oc kannick i Ribe, huis siel Gud haffuer.

Den 21. dag sept. gjorde ieg klar regenskab med min skoelmester M. Hans Rasmussen, da betalde ieg hannem for den kost, jeg hade haffd hoss hannem fra paaske oc ind til S. M(icaelis) dag 13 daler minus 4 sk. 1 daler for herberrig, 1 daler ieg var hannem skyldig. 22 sk. for seng.

Den 2. dag octobris tog ieg bord af M. Hans Rasmusenn paa ny igien, Gud giffue til lycke. Amen.

Den 3. dag octobris anamede ieg aff Simen til M. Hans Suaniss 4 daler paa Nielses vegne, som han hade befalet, at ieg skulde tage.

Den 4. dag octobris gaff ieg M. Hans Rasmussen 4 daler paa ny regenskab, och skal haffue kost for dem, saa megit som de kand forslaa, effter 2 mk. 4 sk. om vgen.

Den 28. dag octob. kom Morten Persen Hegelund och Søffren Hegelund

och Niels Bang i Bouens her til byen, och da fick ieg breff fra Jens Lund och Niels Suane, och da sende min syster Volborrig mig en skiorte, Gud være med hende.

Den 2. nouembris bleff Morten Hegelund deponert och fem andre.

Den 15. nouemb. skreff ieg breffue til Ribe til Niels Grisbeck, Volborrig min syster och Niels Suane med Laue Bobel. Same dag fick ieg breff fra mine suagre med Jørgen i Feens.

Den 17. dag (nouemb.) skreff ieg til mine suagre med Jørgen.

1586

3. jan. skrev jeg til Jens Andersen Lund og Niels Grisbeck, Peder *Mames broder til Peder Hegelundz*.

8. febr. kom Johannes Buch tilbage, *och fick ieg breff fra Anders Lund med, oc Jens med hannem til Oluff oc mig*.

26. febr. kom Jens Nesbjerg tilbage.

4. mar. sendte jeg breve til Ribe til Niels Svaning og to bøger til Johannes Christoffersen.

12. mar. kom Søren Spandet tilbage sammen med Jacob Spandet.

16. mar. Jeg gjorde en rejse til min fødeby.

22. mar. Jeg kom tilbage til min fødeby.

Den sidste dag i marts optændtes en ildebrand i Hans Olsens hus [i Ribe], som dog hurtigt blev slukket. Gud fri os.

16. apr. sendte Villads Brøns og Johannes Krøger breve til mig med Knud Thy. Ribe anno 1586.

21. apr. optændtes en meget stor ildebrand i mag. Anders Vedels hus.

1. maj skrev Jens Andersen Lund til mig fra Holland. Samme dag *slog en mand i Spandit 2 quinder ihjel, en liden dreng fick 15 kniff slau, oc Søueren Spandits broder en i hans hoffuit*.

9. maj. Naboen Jørgen Hansen Spandet blev stejlet.

16. maj. Jeg drog til København, i følge med Christen Sørensen.

23. maj. Jeg kom til København.

26. maj. Mads Villumsen skrev til mig. Samme dag kom jeg igen i komunitetet.

28. maj. Seks Ribeborgere kom til København for at forhandle sammen med Mourids Podebusk.

31. maj. Min søster Katharina skrev til mig.

5. juni. *Hans Buch slagen*. Jeg skrev til Clemens Christensen med Johannes Darum.

6. juni. Clemens Christensen og Niels Svaning skrev til mig med Ægidius

Lauridsen, som kom til København den 4. juni. Jeg skrev til Niels Grisbeck, samme dag gav Jacob Tornum, rådmand i Ribe, mig som lån 3 daler.

4. juli skrev jeg til Jens Andersen Lund og Niels Svaning med dr. Anders, samme dag skrev Clemens Christensen til mig med Benedikt Hansen.

30. juli. Dr. Anders Krag sluttede sin forelæsning [over Ciceros tale] pro lege Manilia.

1. aug. skrev dr. Anders Christensen Riber bryllupsbrev til mig, og Jakob Simonsen og Jens Andersen Lund med Mamme.

11. aug. Jeg skrev til mag. Niels Villumsen, Clemens, Niels Grisbeck og Anders Lund med Mamme.

14. aug. Min slægtning Mette Sørensdatters bryllup med Jacob Simonsen i Ribe.

20. aug. Jeg modtog med Niels Oster en underklædning fra min slægtning.

21. aug. Jon Trelunds bryllup i Ribe *med Kirsten Viffsdatter aff Kolding.*

28. aug. blev i Ribe fejret dr. Anders Christensen Ribers bryllup med Abele, mag. Hans Svanings datter.

1. sept. drog Villads Nielsen Brøns hjem til fødebyen.

4. sept. Rådmand i Ribe Oluf Thomsens bryllup *med en landz encke* i Ribe. Samme dag Mette Pedersdatter Spandets bryllup *med en rømmit karl.*

12. sept. begyndte Krag at gennemgå Ciceros tale for Sestius.

18. sept. rejste jeg til Skåne med dr. Anders Krag. Samme dag gav Morten Hegelund mig som lån *1 mark. d.*

21. sept. Jeg vendte tilbage fra Skåne.

24. sept. Poul Arnum vendte tilbage fra fødebyen.

25. sept. Christen Lauridsen vendte tilbage fra fødebyen, samme dag som *Thomas Lindit* begav sig til København.

26. sept. Dr. Anders Riber kom tilbage med sin yndige kone Abele. Og Clemens skrev til mig med Niels Svaning, og Niels Grisbeck sendte til mig med et brev *en par skoe, 1 par toffel, 2 skiorter* med Maria, tidligere tjenende hos Hans Lauridsen. For det tredje skrev Anders Lund og Jens Lund til mig med Mamme.

28. sept. Jens Jakobsen Riber kom til København.

4. okt. drog nogle Ribere bort fra København, og jeg skrev til Anders Lund med Mamme.

11. okt. skrev Mads Villumsen, og jeg sendte til ham nogle klæder, som hans bror sendte til København med Niels Svaning.

16. okt. Niels Svanning, Johannes Jacobsen og Thomas Lindet deponerede.

19. okt. fik jeg brev fra Mads Villumsen.

23. okt. gav Niels Svanning og Ægidius Lauridsen os fra Tyskland en tønde øl.

25. okt. skrev vi bryllupsbreve i dr. Anders Krags hus.

13. nov. fejredes dr. Krags bryllup med Ellen, datter af den afdøde Morten, tidligere borger i København, hvor jeg var med.

13. dec. drog Johannes Krøger til fødebyen; med ham skrev jeg til Anders Lund, Niels Grisbeck, min mor, Jens Lund, dennes søster og Søren Andersen og Clemens.

25. dec. drog jeg til Skåne med dr. Anders Krag *til en hergaard heder Ingelstæd, junckeren Niels Truidersen Galt.*

31. dec. kom jeg tilbage fra Skåne.

1587

9. jan. Dr. Anders Krag sluttede forelæsningen over talen for Sestius.

16. jan. begyndte dr. Anders Riber at læse over Ciceros bog de natura deorum.

1. febr. Jeg skrev til Jens Lund, Anders Lund med Jacob Hollænder, og Niels Grisbeck med Hans Svanning og Christen Sørensen.

10. febr. fik jeg breve fra Anders Lund med Jon, Bagges tjener, og fra søster Kirsten med Jørgen Hansen Fardrup.

18. febr. endte Krag en forelæsning over første bog af Horatses Carmina.

1. mar. Johannes Petrejus Riber blev indviet. Samme dag drog jeg til Roskilde med dr. Krag til Knud Urne.

10. mar. Jeg modtog breve fra Anders Lund, Jens Lund, Søren Andersen og søster Katharina med Christen Sørensen.

14. mar. sendte jeg breve til Ribe til Mads Villumsen, Anders Lund, Niels Grisbeck, søster Katharina, Jens Lund, og Søren Andersen og Johannes Krøger, med Ole Lund og Christen Sørensen.

22. mar. Dr. Anders Krag Riber, medikus og professor i latin, afsluttede 1. bog af Horatses oder.

18. apr. Jeg sendte breve til Ribe til Clemens Christensen, Jens Lund og søster Kirsten med Benedikt Hansen Fardrup.

19. apr. Morten Hegelund kom første gang til kommunitetet. Samme dag vendte Villads Nielsen Brøns tilbage fra fødebyen.

26. apr. Peder Svendsen blev indviet . . .

1. maj. Jeg rejste ud med dr. Anders Krag i retning af Kalundborg til Vognserup, Anders Dresselbergs gård.

12. maj. Jeg sendte breve til Ribe til Anders Ludvigsen og Jens Lund med Søren Spandet.

13. maj. Jeg fik brev fra søster Kirsten med Benedikt Hansen og 4 dalere fra Niels Grisbeck.

16. maj. Dr. Anders Krag Riber sluttede forelæsninger over 1. bog de natura deorum.

17. maj. Dr. Anders Krag begynder på den 1. bog af Horatses epistler.

27. maj. Jeg sendte breve til Ribe med Niels Holdensen til Niels Grisbeck og Johannes Krøger.

29. maj. Jeg sendte breve til Ribe med Johannes Augustini til Niels Grisbeck. Samme dag drog jeg til Roskilde med dr. Anders Krag til Johannes Venstermand.

6. juni. Jeg sendte breve til Ribe til Jens Lund med Thomas Johansen.

11. juni. Niels Grisbeck sendte mig en hat og Clemens Christensen skrev til mig med Johannes Augustini.

13. juni. Den hæderlige og dygtige unge mand Jacob Simonsen, født nær Ribe, døde, 20 år gammel.

17. juni. Jeg drog til Skåne med dr. Anders Krag til Holger Ulfstand til Skabersøgård.

21. juni. Jeg vendte tilbage fra Skåne.

1. juli. Hertil kom Dorthe Krag og Mette, og jeg modtog en ny skjorte fra søster Kirsten og *lerrit til en kraffue*.

2. juli. Mads Villumsen sendte brev til mig med Peder Mikkelsen *tystølfører*.

6. juli. Mag. Christen og Søren Spandet vendte tilbage fra Jylland.

7. juli. Jeg sendte breve til Niels Grisbeck og søster Volborg og Kirsten og Jens Lund og Søren Andersen med Hans Hegelunds hustru Mette Krag.

9. juli. Jeg sendte breve til Johannes Krøger med Johannes Foss, og til Rostock til Mads Villumsen med Peder Mikkelsen *tystølfører*.

16. juli. Den hæderlige og dydige matrone Marina, dr. Hans Frandsens hustru, døde mellem kl. 1 og 2, 64 år gammel. Samme dag var jeg i en skov med dr. Anders Krag og mag. Peder Hansen Riber.

26. juli. Jeg skrev til Niels Grisbeck, Jens Lund og Clemens Christensen med Christen Sørensen. Samme dag gav Christen Sørensen mig som lån 6 daler.

27. juli. Mads Villumsen skrev til mig med en sømand, som jeg gav fire dalere.

28. juli. Dr. Anders Krag sluttede gennemgangen af 1. bog af Horatses epistler.

5. aug. drog jeg fra København på vej til Rostock.

6. aug. Jeg kom til Rostock til min bror Mads Villumsen.

12. aug. Jeg skrev til Wittenberg til Morten Grønbæk i broder Mads' navn.

21. aug. forlod jeg Rostock.

22. aug. kom jeg til København.

23. aug. Jeg modtog brev fra min søster Kirsten, *med et par strømper bunden oc gran ferdit, med en par hose bender. Gud være med hende.*

1. sept. Johannes Foss forlod København på vej til Rostock; med ham skrev jeg til Mads Villumsen, jeg sendte ham Hemmingsens postil.

7. sept. Jeg skrev til Niels Grisbeck med Christen Pedersen, en kusk fra Ribe. Samme dag begyndte dr. Anders Krag på 2. bog af Ciceros de natura deorum.

10. sept. Jeg modtog brev fra Mads Villumsen med Hans Olsens skipper Ezechiel.

19. sept. Niels Tysk skrev til mig. Samme dag sendte jeg Mads Villumsens brev til Ribe, med hvilket jeg skrev til mor og Niels Grisbeck med Claudius Arnesti, der skulle rejse på dette tidspunkt.

29. sept. Søren Skobo og Johannes Darum drog til fødebyen. Samme dag vendte Johannes Augustini tilbage.

2. okt. *Flytte Villadz paa kammers til Morthen Hegelund.*

12. okt. Jeg drog til fru Mette Peder Okses herregård Gisselfeld med dr. Anders Krag Riber.

15. okt. I Ribe blev fejret dr. Johannes Lauridsen Amerinus bryllup med Ellen, datter af mag. Jacob Madsen, sognepræst i Ribe.

16. okt. Jeg vendte tilbage med dr. Anders Krag fra herregården Gisselfeld.

25. okt. Jeg modtog brev fra Mads Villumsen i Rostock, med en student, hvis navn var Niels Viborg.

26. okt. Jeg skrev til Mads Villumsen med Hans Olsens skipper Ezechiel.

1. nov. Jeg drog til Skåne med dr. Anders Krag og Sivert Grubbe, med hvem jeg var til stede ved Lunde-kanniken mag. Mogens Madsens bryllup, som blev fejret den 5. nov.

9. nov. Jeg vendte tilbage fra Skåne. Samme dag fik jeg efterretning fra fødebyen *oc 3 alne hollandz lerrit, en alne tuncked lerrit, j alne groft lerrit, en par skoe fra Mari Jensdatter.*

12. nov. Dr. Anders Krags hustru bragte sin førstefødte søn til verden. Gud give ham sin nåde og fred.

14. nov. Jeg modtog brev fra Mads Villumsen; mag. Desiderius Foss sendte mig det.

15. nov. Barnefødslen i dr. Anders Krags hus er blevet fejret; til stede var den kgl. regnskabsfører og jeg sammen med andre embedsmænd.

28. nov. Jeg drog til Roskilde sammen med dr. Anders Krag Riber til Otte Brockenhuus, hvis hustru på dette tidspunkt var plaget af dårligt helbred.

8. dec. Fra København rejste Thomas Lindet, med hvem jeg skrev til Niels Grisbeck og søster Kirsten og sendte Mads Villumsens brev hjem. Samme dag skrev Mads til mig og sende nogle lovbestemmelser med Hans Olsen.

12. dec. Med Niels Holdensen blev til Thomas Lindet sendt et brev, som jeg åbnede, og hvoraf jeg så, at Peder Thomsen var død.

20. dec. Dr. Anders Krag sluttede sine forelæsninger over 2. bog de natura deorum.

21. dec. Dr. A. Krag begyndte på tractatus de periodo.

22. dec. Johannes Darum vendte tilbage. Jørgen delte to mark med os. Samme dag kom jeg i slagsmål med Robert.

1588

5. jan. Niels Joh. Dalby drog til Jylland, dog er det usikkert, om han vil komme til min fødeby; med ham skrev jeg til Niels Grisbeck om at sende mig penge og til Johannes Krøger om med Niels at sende mig nogle penge, som en fremmed skylder mig. Samme dag gav Joh. Renholsens tjener Bartholomæus mig to mark som lån.

11. jan. Dr. Anders Krag begyndte på 3. bog af Ciceros de natura deorum.

16. jan. Jeg skrev til Niels Grisbeck og Jens Lund med Jørgen Hansen.

31. jan. Jeg fik brev fra Clemens og søster Marina med Jørgen Thomsen.

1. febr. Niels Joh. Dalby kom tilbage.

14. febr. Dr. Anders Christensen Riber disputerede, med Arngrim Jonsen Islænder som opponent.

20. febr. Jeg fik brev fra Anders Lund med Jørgen Hansen Stiens.

21. febr. I Ribe døde Søren Christensen Skinder, som længe havde været plaget af svindsot. Samme dag døde min stedmor.

24. febr. Christoffer Walkendorf sendte mig en Joachimsthaler med Anders Krag. Gud bevare ham.

29. febr. Claudius Arnesti vendte tilbage, som sagde, at min stedmor var død. Må Jesus lade os genopstå.

4. mar. Truels Frandsen Riber døde kl. 8 om formiddagen; han var blot syg halvanden dag.

8. mar. Jeg skrev til Anders Lund, Niels Grisbeck, Clemens Christensen og søster Marina med Johannes Aagesen.

15. mar. Johannes Michelsen Hvidding kom til København.

22. mar. Anders, Villads Nielsens bror, kom til København. Det er blevet meddelt, at mag. Peder Hegelund er udset til at være sognepræst i Ribe. Niels Holm har forladt sin skoletjeneste. Som hans efterfølger kom Ole Hansen.

28. mar. Søren Vejjel kom fra Norge til København; han tjente tidligere hos mag. Anders Vedel.

29. mar. Knud Matthisen og Johannes Krøger kom tilbage fra fødebyen.

30. mar. Thomas Lindet vendte tilbage fra fødebyen, med hvem Niels Grisbeck skrev til mig, sendende 6 daler, *en par skoe*. Søster Katharina sendte mig nogle penge *oc en skind med och sende mig til en par strømper*. Søster Voldborg sendte mig en lærredsklædning og dalere. Jens Lund og søster Marina. Desuden sendte søster Kirsten mig uden brev et par støvler.

6. apr. Mads Villumsen skrev til mig, og Villads Trane bragte mig brevet.

11. apr. Mads Villumsen skrev til mig, og Villads Trane bragte mig brevet.

11. apr. Jeg sendte brev til Niels Grisbeck, og gav det til Niels Svaning at bringe til Nyborg.

12. apr. Jeg sendte brev til Rostock til Mads Villumsen med Hans Olsens skipper Matthias.

23. apr. Dr. Anders Krag afsluttede sine forelæsninger over 3. og sidste bog af Ciceros de natura deorum.

29. apr. Til København kom Jens Buch, med hvem søster Voldborg skrev til mig, og Clemens Christensen, med hvem søster Kirsten skrev til mig.

2. maj. Jeg skrev til mine søstre Kirsten, Voldborg, Katharina og Marina med Niels, Christen Vardes bror. Samme dag fik jeg brev fra Mads Villumsen; Villads Trane overbragte mig det.

8. maj. Dr. Anders Krag begyndte forelæsninger over 2. bog af Horats carmina.

9. maj. Samme begyndte på Ciceros tale for P. Quintus.

15. maj. Johannes Buch, Clemens Christensen og Severin Videsen af-lagde hornene.

18. maj. Jacob Svaning drog fra København til Ribe; mag. Niels Sørensen Glud, rektor i Sorø, fulgte ham.

24. maj. Fredag henimod aftenstid drog jeg til Roskilde for at følge vores konge Frederik 2.s begravelse, som skal foregå der.

30. maj. Jeg modtog den bibel, som søster Voldborg sendte mig. Samme dag kom Peder Bølling til København.

8. juni. Niels Holm, Peder Bølling og Anker Pedersen Kolding deponerede.

10. juni. Jeg skrev til mine søstre Kirsten og Katharina med Johannes Augustini. Samme dag holdt dr. Hans Slangerup og dr. Anders Christensen tale til ære for den afdøde konge.

22. juni. Min kontubernal Thomas Lindet drog til fødebyen i Morten Grams navn; med ham skrev jeg til søster Voldborg, svoger Niels og Lydick Andersen, hvem jeg også sendte ordensreglementet for kongens begravelse og adelens propositioner.

4. juli døde Johannes Mariagers kone i barselseng straks efter at have sat en søn i verden; hun blev begravet den næst følgende dag. Samme dag skrev søster Marina til mig med Hans Sørensen, tjenende hos Albert Friis.

8. juli. Fra fødebyen vendte Thomas Lindet tilbage, med hvem søster Voldborg som sendte mig nogle dalere, Catharina og Lydick Andersen skrev til mig.

10. juli. Til Ribe drog Johannes Augustini, med hvem jeg skrev til Lydick Andersen.

14. juli. Dr. Niels Krag's tjener har godtgjort mit arbejde ved at give mig to dalere og til skrivelsen 4 ark papir.

18. juli. Jeg drog til Køge med Morten Gram.

19. juli. Jeg vendte tilbage.

22. juli. Dr. Anders Krag afsluttede gennemgangen af Ciceros tale for P. Qvintus.

25. juli. Johannes Augustini vendte tilbage fra fødebyen; med ham sendte Lydick Andersen mig en dolk med tilbehør, nemlig *visk*.

27. juli. Dr. Anders Krag afsluttede gennemgangen af 2. bog af Horat-ses carmina.

31. juli. Til fødebyen drog Johannes Mule og Morten Hegelund, med hvem jeg skrev til Niels Grisbeck og Lydick Andersen, til hvem jeg sendte mag. Alberts foredrag og de danske rigsrådets svar.

1. aug. Der kom nogle ribere hertil. Søster Marina skrev til mig med Ma-rine Svanings tjener Lavrids.

8. aug. Peder Baggesens kone Dorothea gav mig som lån to Joachimsdalere.

10. aug. Matthias Gram drog til fødebyen i følge med Johannes Østess.

11. aug. Villads Brøns og Ægidius Lavridsen Riber drog til fødebyen.

13. aug. Riberne forlod København.

14. aug. Den meget lærde mand Jens Pedersen Grundet i Ribe er bortrevet af pesten; han hensov i sand bekendelse til Guds søn den 14. aug. 1565.

18. aug. Jeg drog fra København til fødebyen, med dr. Krag. København, Roskilde Ringsted.

19. aug. Ringsted, *Slavels, Korsør*.

20. aug. *Korsør, Nyborg, Skousbou*.

21. aug. *Skousbou, Bramstrup*.

22. aug. *Bramstrup, Assens*.

23. aug. *Assens, Hadersleff*, jeg kom til Ribe.

25. aug. I Ribe blev fejret Jens Trellunds bryllup med Marina, Christen *Buntmagers* datter.

27. april Til Ribe kom Morten Hegelund med Niels Bang.

31. aug. I Ribe blev der hængt en tyv ved navn Niels *Smørmand*.

1. sept. Johannes Thomsens bryllup med Poul Johansens datter.

8., 9., 10. sept. Ribermarked. 10. Broder Matthias skrev til mig, skønt han selv kom.

14. sept. Jeg skrev til Jens Andersen Lund, som er i Hamborg.

16. sept. Der er opstået en strid mellem Krag og Søren Jacobsens arvinger. Søren, Anders Vedels bror, døde i Herren.

19. sept. Jeg drog fra Ribe, kom til *Gamst*.

20. sept. *Gamst, Kolding, Medelfar, Bogens*.

21. sept. *Bogens, Ottens*.

22. sept. *Ottens, Bramstrup*.

23. sept. *Bramstrup, Nyborg*.

24. sept. *Nyborg, Korsør, Slavels, Vedby Syndere*.

25. sept. *Vedby Syndere, Ringsted, Roskild*, jeg kom til København.

27. sept. Villads Brøns og Morten Hegelund Riber og Poul Kneus kom tilbage.

28. sept. Johannes Mule kom tilbage.

30. sept. Dr. Anders Krag begyndte en gennemgang af Ciceros tale for A. Cluentius.

1., 2. okt. Jeg flyttede ind i Valkendorfs Kollegium til kontubernalen Niels Find *Achab*. Gud give til lykke.

3. okt. Dr. Krag drog til Vognserup; Poul Kneus fulgte ham.
 11. okt. Dr. Krag vender tilbage.
 19. okt. Dr. Anders Krag drog til Helsingør til Frederik Leills datters bryllup. 22. okt. kom han tilbage.
 5. nov. Jeg drog til Skåne med dr. Krag til Frederik Ulfeldt, der lå syg på Nes, Anders Thotts gård.
 11. nov. Jeg vendte tilbage fra Skåne.
 15. nov. Jacob Svaning og Just Harbo kom til København. Jeg fik brev fra Anders Lund med Peder Nielsen, Mammes far.
 28. nov. Christen Blymester vendte tilbage. Jeg skrev breve til svoger Anders Lund og søster Kirsten, som Morten Hegelund sendte med sine med Just Harbo.
 26. dec. Min kontubernal Niels Find var udenlands.
 29. dec. Mag. Morten Grønbæk døde, efter at han gennem lang tid havde været plaget af sten.
 31. dec. Han blev begravet; jeg fulgte ligtoget til graven.

1589

11. jan. Ludvig Andersen skrev til mig med Jon, *der thiener till Baggis*.
 19. jan. Jeg skrev til Anders Lund med broder Søren Spandet i Bartholomæus' navn.
 25. jan. Dr. Anders Krag drog til Skåne til Knud Grubbe, fulgt af Morten Hegelund.
 4. febr. Dr. Niels Krag vendte tilbage fra Jylland.
 17. febr. Dr. Anders Krag vendte tilbage.
 24. febr. Jens Nesbjerg kom tilbage fra fødebyen.
 26. febr. Christoffer Valkendorf holdt ved indvielsen af sit nye kollegium en stor fest, hvortil jeg i Krags navn inviterede alle professorer, præster og hjælpepræster. *Gaff han Niels [Find] oc mig 1 daler, for wi var først lystig*. Samme dag modtog jeg brev fra Lydick Andersen, som Poul Krag overbragte mig.
 1. mar. Krag forelæste for første gang i Valkendorfs kollegium. Christen Blymesters og Kjeld Rasmussens sendebud Clemens Christensen vendte tilbage.
 4. mar. Dr. Anders Krag afsluttede gennemgangen af Ciceros tale for A. Cluentius.
 6. mar. Krag begyndte på Terents' komedie Heavtontimorumenos.
 12. mar. Jeg skrev til mag. Niels Villumsen, Voldborg, Kirsten, Lydick Andersen med hr. Jens Buch.

13. mar. Min svoger Anders Lund i Ribe døde mellem 10 og 11 om aftenen.

22. mar. Just Harbo kom til København.

23. mar. Til København ankom Ribe-rådmanden Jens Andersen og Mamme, med hvem min bedrøvede søster og min svoger før han døde skrev til mig, *oc sende mig en par skoe*. Ligeledes Lydick Andersen.

25. mar. Min broder Mads Villumsen skrev til mig med Hans Olsen. Til København kom mag. Johannes Foss.

1. apr. Jeg drog til Malmø med dr. Anders Krag.

2. apr. Jeg skrev til søster Voldborg, Jens Andersen Lund og Lydick Andersen med Mamme.

3. april. Jeg vendte tilbage.

5. apr. Jeg skrev til min broder Mads Villumsen med Peder Buch, der på det tidspunkt skulle rejse til Rostock.

8. apr. Jeg drog til Lolland med dr. Anders Krag *thill Maribo kloster*.

12. apr. *Paa Maribo kloster* var kansleren, Jørgen Rosenkrantz, Christoffer Valkendorf.

15. apr. *Var ieg paa Urnis gaard Aasmarck, oc var der Sigvardus Grubbe, Petrus Grubbe*.

19. apr. Jeg kom til København. Jeg fik brev fra Mads Villumsen og Peder Frantsen med Jens Sørensen Ølgod.

21. apr. Min søster Voldborg skrev til mig med Anders Matthisen.

9. maj. Peder Frantsen vendte tilbage fra Rostock.

20. maj. Jeg fik brev fra min broder Mads med Hans Olsen.

25. maj. Til København ankom hr. Jacob Horskier, Ribe-rådmanden Jens Guldsmed, Mamme, Jørgen Lavritsen.

31. maj. Der disputeredes pro imperio under forsæde af mag. Peder Aagesen, med Niels Svaning som opponert. Jeg angreb theserne.

1. juni. Jeg fik brev fra Jens Andersen Lund med Johannes Bundonis, som kom med mag. Anders Vedel.

10. juni. Jeg skrev til Niels Grisbeck med Johannes Jacobsen, svend i *Aarhuss*.

13. juni. Johannes Bundonis overgav mig den skjorte, som min søster Voldborg sendte mig.

20. juni. Mag. Hans Rasmussen døde. Jeg skrev til Jens Lund med Mamme. Clemens er draget til Ribe; jeg overgav ham et hverv at udføre.

22. april. Jeg fik brev fra min broder Mads med dr. Eskil Walburgensis.

29. juni. Frederik Munks bryllup er blevet fejret. Vi opførte tragedien Jephthæ.

5. juli. Min broder Mads Villumsen skrev til mig med en bonde fra Amager.

7. juli. Jeg skrev til min broder Mads Villumsen og sendte ham Ursins katekismus.

13. juli. Min søster Kirsten og Jens Lund skrev til mig med Clemens Christensen.

20. juli. Der disputeredes under forsæde af Martin N., med Villads Brøns som opponent.

21. juli. Krag sluttede gennemgangen af Heavtontimorumenos.

27. juli. Jeg fik brev fra broder Mads med Hans Olsen.

13. aug. Peder Buch og Poul Kneus drog til fødebyen.

16. aug. *Fick ieg paa renteriet thil kleder 7 al. blaa engelst, 6 al. bommesie, gaff Christopher Walkendorph mig en daler, som ieg skal haffue . . . mig thil Scotland.*

18. aug. Jeg drog til Helsingør med dr. Krag, som af kansleren var blevet kaldt til Henrik Ramel.

20. aug. Den danske konges datters trolovelse med den skotske konges greve og hans følge blev fejret på Kronborg.

22. aug. Jeg vendte tilbage fra Helsingør. Til København kom den skotske dronning, den danske konges datter.

23. aug. *Fick ieg iij aln engelst paa slottit oc 6 aln bomesie thil en kledning thil den skotske reyse.*

28. aug. Dr. Anders Krag gav mig som lån 6 mark.

29. aug. Jeg modtog mine klæder fra skrædderen.

1. sept. Vi lettede anker med det kgl. skib Gedion med den danske konges datter Anna for at rejse til Skotland. *2 bysseskytter ihielskutt paa scansen.*

2. sept. Log vi en vege siøs vden for Kronborg. Blegg der en bysseskytter ihielskutt paa Gedion aff ett stycke, som gick synder.

3., 4., 5., 6. sept. *i søen.*

7. sept. *Kom vi ind i Sandvig i Norge ved Merdøe.*

7., 8., 9. sept. *Merdøe.*

10., 11., 12., 13., 14. sept. *Segellet vi aff Merdøe oc kom i søen oc skiben bleff leck oc vinden gick imod oss, saa vi nødes ind i gamel Sielør.*

15., 16., 17. sept. *Gamell Sielenør.*

18. sept. *seglet vi aff Sielør oc fick modvind oc motte thilbage i samme haffn.* 18.–22. sept. *Sielør.*

23., 24., 25., 26., 27. sept. *bleff der giordt nogen skade paa Josva oc*

Gedeon, som daa log i Fleckerøe, oc theraff bossmanden bleff død oc drucknitt, en anden knust ihiel mellom skibene.

28., 29., 30. sept. *Giorde vi løss fra Sielør oc var paa dett neste den halve reyse mellom Skotland oc Norge, men bleff drevfuen thilbage bode aff storm oc modbør oc skibens lechheed.*

1. okt. *Kom vi ind i Fleckerøe.*

2. okt. *Det blev besluttet, att frøcken skulle hiem igien thil foraaritt.*

3. okt. *Løb der thoe aff vore skibbe thil Kiøbenhaffn, som var Musen oc Rosen.*

4. okt. *Kom Vilhelm Stubvartt ind i Fleckerøe thil oss aff Skotland med forgyllete breffue thill frøckenen.*

5. okt. *Det blev besluttet, att frøcken skulle bliffue i Opsloff i vinter.*

6. okt. *Drog frøiken ind paa Raskell (?), oc seglede da den ganske flode, løfe en partt thil Opsloff, de smaa, de store thil Danmark.*

7., 8. okt. *i søen.*

9. okt. *Kom vi thil Varbierg, om natten thil Falkenbierg.*

10. okt. *Halmstad oc Lauholm.*

11. okt. *Lauholm, Rydseholm.*

12. okt. *Wedeholm.* Den danske konges skibe kom tilbage.

13. okt. *Rydseholm, Skeldinge, Helsingborrig.*

14. okt. *Helsingborrig, Kronburg.* Jeg kom til København.

22. okt. Dr. Anders Krag begyndte på komedien Adelphi. Jeg skrev til søster Voldborg med Severin Feiger, og til Peder Frantsen med en ung mand fra hoffet.

26. okt. Jeg drog fra København til Helsingør.

27. okt. Fra Helsingør til Helsingborg, *Engelholm.*

28. okt. *Engelholm* til Lavholm.

29. okt. Fra Lavholm til Halmstad.

30. okt. Fra Halmstad til *Falkenbierg.*

31. okt. Jeg kom fra *Falkenbierg* til Varberg slot med dr. Krag, der skulle rejse med dronningen.

1.-16. nov. *Varbierg slot, stille.* Den skotske konge var i Norge.

14. nov. Dronningen er draget bort med *al hoffuen.* Dr. Anders blev tilbage hos Anders Bing, der lå syg.

17. nov. Jeg drog fra Varberg til *Falkenbierg.*

18. nov. *Falkenbierg, Halmstad, Lauholm.* Anders Krag's kone fødte en død datter.

19. nov. *Lauholm, Engelholm, Helsingborg.*

20. nov. Helsingborg, Kronborg, jeg kom til København.

- 21. nov. Jeg drog til Frederiksborg.
- 22. nov. Jeg vendte tilbage.
- 1. dec. Jeg skrev begravelsesbreve til Aksel Juuls begravelse.
- 2. dec. Dr. A. Krag drog til Varberg.
- 3. dec. Jeg drog fra København på vej til fødebyen. *Hersted.*
- 4. dec. *Hersted, Roschild, Ringsted, Slavels* (etc.)
- 9. dec. Jeg kom til Ribe. (I den flg. del af året: Jeg var hos ripenserne.).
- 21. dec. Jeg var i besøg hos bispen.
- 22. dec. Ellen Beg blev halshugget.

1590

- 1., 2. jan. Der blev fejret bryllup på Riberhus.
- 4. jan. Anna Svannings forlovelse.
- 6. jan. Mag. Jacob Madsen kom til Ribe.
- 11. jan. Mag. Jacob Madsen, biskop over Fyn, drog bort.
- 15. jan. Jeg drog til Viborg med Lydick Andersen.
- 16. jan. *Bribe, Gadbjerg, Kollemorten.*
- 17. jan. *Fundesbech.*
- 18. jan. *Fundesbech, Wig.*
- 19. jan. *Wig, Karup.*
- 20. jan. *Karup, Wiburg.*
- 21., 22., 23. jan. *Wiburg.*
- 24. jan. *Hjøbjerg.*
- 25. jan. *Hiøbjerg.*
- 26. jan. *Hjøbjerg, Lenne, Rye, Hottersnes.*
- 27. jan. *Hottersnes.*
- 28. jan. *Hottersnes, Vuldum.*
- 29. jan. *Vuldum, Nykiercke.*
- 30. jan. *Nykierke, Gadbjerg.*
- 31. jan. *Gadbjerg, Balle.*
- 1.-14. febr. *Balle.*
- 5.-6. febr. *Jelling.*
- 8. febr. *Balle*, hvor jeg havde møde og det det første.
- 14. febr. *Balle*. I Ribe er Catharina Lasdatter blevet brændt.
- 15. febr. Jeg kom til Ribe med Hans Olsen.
- 16. febr. [indtil midten af april] Hos ripenserne.
- 17. febr. Jeg fik brev fra Villads Brøns.
- 21. febr. Jeg sendte brev til Thomas Lindet.

22. febr. Pastor B. Pedersen *Fardrop* døde, 89 (år) ?
1. mar. Jeg havde et sammenstød med Anders Ridder, og det imod min vilje. [Ved siden af er tegnet en kårde].
3. mar. Bunde Pedersen døde.
5. mar. Han blev begravet.
8. mar. Søster Marina skrev til mig.
10. mar. Villads Brøns og Søren Spandet kom fra København til Ribe.
16. mar. Mag. Niels Villumsen kom til Ribe.
18. mar. Hr. Christen Flynder blev indviet *thil Nørup oc Randbyll*.
19. mar. Mag. Niels Villumsen drog bort.
21. mar. Kapitelsherrerne i Ribe gav mig fem dalere.
22. mar. Johannes Broch gav mig en daler.
25. mar. Mag. Iver Hemmet havde møde i St. Katharinæ kirke. Samme dag drog Lavrids Steffensen og Jens Lund til Holland. Vil Gud begunstige dem.
29. mar. Johannes Broch var her atter.
1. apr. Til Ribe kom Johannes Augustini med Villads *Bøssenskytter*.
2. apr. Jeg blev beværtet hos mag. Niels Sørensen Glud.
4. apr. Jeg skrev til Villads Nielsen Brøns med Olaus Bundonis.
6. apr. Palle Jørgensen drog til København.
8. apr. Lavrids Steffensen og de øvrige Ribe-borgere vendte tilbage fra Holland.
- 10., 11. apr. Kirsten Sørensdatter, Laurids Steffensens slægtning, var i Ribe; med hende skrev jeg til Ellen Steffensdatter.
15. apr. Søren Andersen drog til Holland.
16. apr. Jeg drog fra Ribe mod København. *Preskier*.
17. apr. *Becke, Balle, Jelling*.
18. apr. *Jelling, Veyle, Knabderup, Balle*.
20. apr. *Balle, Høyn*. Jeg skrev til Hans Olsen med Kjeld Brockenhuus' tjener.
21. apr. *Høyn, Gauerlund*.
23. apr. *Gauerlund, Høyen*.
24. apr. *Høyen, Jerlou, Balle*. Jeg modtog brev fra Hans Olsen med det samme sendebud.
25. apr.–29. apr. *Balle*.
30. apr. Jeg skrev til hr. Morten Jellinge med dennes tjener.
1. maj. *Balle, Vejle*.
2. maj. *Vejle, Balle*.
3. maj. *Balle, Jelling*.

4. maj. *Jelling, Nykierke.*
 5. maj. *Nykierke, Tyrgulund.*
 6. maj. *Tyrgulund.*
 7. maj. *Tyrgulund, Nykierke.*
 8. maj. *Nykierke, Jelling, Balle.*
 9.–14. maj. *Balle.*
 14. maj. *Balle, Jelling.* Jeg skrev til Niels Romdrup (?)
 15.–16. maj. *Balle.*
 17. maj. *Balle,* hvor jeg havde møde, og det det andet.
 18.–23. maj. *Balle.*
 24., 25., 26. maj. Jeg var til stede ved et bryllup i *Kierbølling* med Albert Friis' jomfruer.
 27.–31. maj. *Balle.*
 1. juni. *Balle, Jelling.*
 2. juni. *Jelling, Vejle, Balle.*
 3. juni. *Balle, Jelling.*
 4. juni. Jeg drog fra *Balle* til København i følge med broder Mads. *Balle, Kolstrup.*
 5. juni. *Kolstrup, Medelfart.*
 6. juni. *Medelfart, Assens, Nyborrig.*
 7. juni. *Nyborrig.*
 8. juni. *Nyborrig, Corsør, Slavels, Ringsted, Roskild.*
 9. juni. *Roskild.* Jeg kom til København.
 10. juni. Jeg gav mine bordfæller 5 mk.
 16. juni. Conrad Johansen Riber vendte tilbage fra fødebyen.
 18. juni. For første gang kom min broder Mads til mag. Niels Arctanders bord.
 30. juni. Dr. Anders Christensen Riber er udpeget til rektor.
 1. juli. Jeg skrev til mag. Niels Villumsen med en student.
 14. juli. Morten Hegelund og hans broder drog til fødebyen; med dem skrev jeg til alle mine venner. Petrus Arnoldi drog til Jylland.
 16. juli. Jeg var i *Gladsax* med dr. Krag.
 19. juli. I Ribe fejredes mag. Niels Gluds bryllup.
 29. juli. Christen Hegelund drog hjem; med ham skrev jeg til Niels Find.
 30. juli. Jeg tog atter med Krag til Vallø [indtil 5. aug. Vallø].
 9. aug. Anna Svanings bryllup.
 12. aug. Jeg sendte breve til fødebyen til søster Kirsten, Hans Olsen, Morten Hegelund og Kirsten, mag. Lavrids Koldings *med en ligger* ved navn *Jens Barfod.*

16. aug. Min broder Mads fik den epidemiske syge. [I randen er tegnet et bæger].

20. aug. Jeg skrev til mag. Niels Villumsen med Niels Kolding.

21. aug. Jeg fik brev fra Niels Grisbeck og *thoe aln engelst med Søffren Hegelund*.

25. aug. Jeg drog til Malmø med dr. Anders Krag til Holger Ulfstand, der led af en epidemisk sygdom.

29. aug. Jeg kom til København.

5. sept. Jeg skrev til Marine Steffensdatter med Mads skolmester (?).

8. sept. Jeg gav Christen Leem breve at overgive til Hans Olsen, bispes i Ribe og mag. Anders [Vedel].

11. sept. Jeg fik brev fra Lydick Andersen med dr. Anders Christensen, Mamme overgav det.

17. sept. Jeg drog til Helsingør med Anders Krag.

18. sept. Jeg vendte tilbage fra Helsingør.

20. sept. Jeg fik brev fra mag. Niels Villumsen.

1. okt. Min broder Mads drog til fødebyen, i følge med Abraham Vejle og Severin Soel; med Mads skrev jeg til mag. Niels og søster Marina.

8. okt. Jeg drog til *Ibstrup*.

9. okt. *Ibstrup, Lundby, København*.

17. nov. Jeg skrev til Niels Grisbeck, Lydick Andersen, søster Kirsten, Petrus Arnoldi og Christen Kolding med Benedikt Hansen Fardrup.

8. dec. Jeg skrev til Morten Hegelund og Villads Brøns, jeg overgav brevene til Henrik Waldkirch.

17. dec. Niels Svane vendte tilbage fra fødebyen; med ham sendte mine søstre mig to skjorter.

26. dec. Benedikt Hansen Fardrup kom tilbage; med ham skrev Lydick Andersen til mig.

1591

5. jan. Jeg drog til Roskilde med Hans Bang og Vilhelm Schel.

8. jan. *Roschild, Sengeløs, Vallensbeck*; jeg fik feber.

9.–14. jan. Jeg lå syg.

14. jan. Jeg fik brev fra Morten Hegelund; Henrik Waldkirch overbragte mig det.

15. jan. Jeg blev nogenlunde rask.

18. jan. Jeg skrev til Niels, hr. Søren i Nykirke, hr. Anders i Jelling, Mads, Marina, Lydick og Niels Grisbeck med Johannes Buch.

23. jan. Christen Kolding vendte tilbage til København fra fødebyen.

26. jan. Jeg og Christen Kolding kom i klammeri med Johannes *Trapmand*.

27. jan. Jacob Svaning drog til Tyskland, i følge med Thomas Lindet.

29. jan. Okring dette tidspunkt døde Clemens Christensen *hen ved Sundby*.

1. febr. Jeg drog til Slagelse med dr. Anders Krag.

5. febr. Vi vendte tilbage til København.

16. febr. Jeg skrev til Niels Find med Søren Sørensen, min bordfælle, som da drog af sted.

22. febr. Jeg fik brev fra Mads, søster Marina og Ludvig Andersen med Johannes Buch, og Mads sendte mig nogle dalere at give til dr. Pouls arvinger.

25. febr. Jeg sendte brev til mag. Niels Villumsen og Mads Villumsen med Johannes Buch.

7. mar. Der disputeredes under forsæde af Peder Christensen Riber, med Johannes Clemensen Lund som respondent.

19. mar. En vis Lavrentius Jeremiæ faldt i sindsforvirring, hvilket bragte mig og Christen Kolding store forstyrrelser.

23. mar. Krag afsluttede 1. bog af Aristoteles' fysik.

30. mar. Jeg skrev til Niels Find med Niels Pedersens tjener, hvem ... jeg skrev med den samme. Jeg skrev til Niels Grisbeck og Ludvig Andersen med Søren Vandal, som blev fulgt af Didrik Keiler, der drog til sin fødeby for at påtage sig sin præstegerning. Jeg skrev til mag. Jacob Madsen, biskop over Fyns stift, med den samme Didrik.

13. apr. Jeg fik brev fra Niels Find med Anders Høg.

14. apr. Lave Christensen Riber kom til København.

16. apr. Niels Svaning og Henrik Waldkirch drog af sted til Tyskland.

17. apr. Lave Christensen Riber deponerede sammen med 11 andre.

21. apr. Jeg var i *bruderøll* med Krag.

25. apr. Peder Iversen Borch skrev til mig med Johannes Hvidding.

2. maj. Skriveren Torbern Ribers bryllup i København.

8. maj. Dr. Anders Krag drog til Slagelse.

11. maj. Krag vendte tilbage.

15. maj. Niels Sørensen Riber, rådmænd i København, døde.

17. maj. Jeg modtog brev fra min søster Kirsten, som også sendte mig nogle fødevarer, *en hal forkrop, en ost, en 1/2 torsk, et boste, en snes flynder*.

18. maj. Jeg drog til Roskilde med dr. Krag.

20. maj. Roskilde, *Thureby*.

21. maj. *Thureby, Køge*. Jeg vendte tilbage til København.

23. maj. Jeg fik brev fra Niels Find; Christen Kolding overbragte mig det.

28. maj. Mag. Isac Grønbeck og Petrus Arnoldi drog til Tyskland.

30. maj. Jeg skrev til Niels Find med Anna, dr. Anders Krags søster.

1. juni. Jeg drog til Ringsted med Krag.

2. juni. Jeg vendte tilbage til København fra Ringsted.

5. juni. Jeg fik brev fra broder Mads med en student.

8. juni. *Smørum*.

9. juni. Jeg skrev til Niels Grisbeck og Lydick Andersen med Christen Harbo.

11. juni. *Amager*.

15. juni. Jeg fik brev fra Niels Find med dr. Anders Krags søster Anna.

18. juni. Jeg forlod København med tjeneren hos fru Kirsten til Lystrup.

19. juni. Jeg kom til Køge.

20. juni. Jeg skrev til Christen Leem med bispens tjener.

21. juni. Jeg kom til Lystrup.

26. juni. Jeg kom til København.

28. juni. Jeg fik bryllupsbrev fra mag. Niels Villumsen med Christopher Friis.

1. juli. Jeg drog fra København til Lystrup.

2. juli. Jeg kom til Lystrup for at påtage mig undervisningen af fru Kirsten Lykkes adelige børn.

6. juli. Jeg skrev til Christen Leem med Søren, fruens kusk.

9. juli. Jeg modtog brev fra Christen Leem, og han sendte mig *min tromme* med en bonde.

11. juli. Jeg skrev til Christen Leem med vores Christoffer.

13. juli. Christen Leem sendte mig Ursins katekismus, mit sværd og en dolkeskede.

15. juli. Jeg var i Fakse, hvor der var blevet hængt en tyv.

18. juli. Min søster Marinas bryllup i Balle med Knud Nielsen, rådmand i Vejle.

27. juli. Jeg fik brev fra Peder Iversen Borch med mag. Johannes Greiffenhagen.

1. aug. Jeg fik brev fra Christen Leem og Niels Find med Søren *Kusk*.

3. aug. Jeg drog fra Lystrup til Herlufsholm. Jeg var i Næstved.

4. aug. Jeg kom fra Herlufsholm til Lystrup.

12. aug. Jeg drog til Køge med min elev Christian.

13.–28. aug. I Køge i huset hos Abraham Hansen, skriver hos den danske konge.

22. aug. Simon Pedersens bryllup med Pernille Pedersdatter, datter af en forhenværende skriver i København. I Køge. Jeg var tilstede. Dr. Niels Krags bryllup i Odense.

29. aug. Jeg drog fra Køge til Lystrup.

4. sept. Lavrids Friis drog til Jylland. Jeg skrev til Christen Leem med vores præfekt.

15. sept. Jeg drog fra Lystrup til Køge med Christian Grubbe og de øvrige børn; samme dag modtog jeg 3 dalere af fru Kirsten Lykke.

22. sept. Jeg drog fra Køge til Lystrup med Christian alene.

25. sept. Jeg drog atter med Christian fra Lystrup til Køge. I Køge var dronningen kommet tilbage fra Lolland.

28. sept. Jeg fik brev fra Benedikt Hansen Fardrup med Johannes Hvidding.

29. sept. Jeg skrev til Lydick Andersen og min søster Kirsten med Johannes Hvidding.

7. nov. Jeg holdt gudstjeneste på Lystrup, og det var den første.

14. nov. Jeg holdt gudstjeneste for anden gang på Lystrup.

29. nov. Jeg skrev til Dr. Anders Krag, Benedikt og Dorthe Krag, med Søren.

1594

1. jan. Jeg holdt gudstjeneste på Lystrup.

6. jan. Jeg holdt gudstjeneste på Lystrup.

13. jan. Jeg holdt Gudstjeneste på Lystrup.

15. jan. Jeg var i Vemmetofte. Til Lystrup kom Sivert Grubbe.

20. jan. Jeg holdt gudstjeneste på Lystrup.

3. febr. Jeg holdt gudstjeneste på Lystrup.

21. febr. Jeg drog fra Lystrup til Kolding. *Kjuse.*

22. febr. *Kiuse, Korsør, Nyburg.*

23. febr. *Nyburg, Othense, Medelfar.*

24. febr. *Medelfar, Kolding.*

25. febr. *Kolding, Ribe.*

26.–28. febr. *Ribe.*

1. mar. Jeg drog fra Ribe til Kolding.

2. mar. *Kolding, Medelfar.*

3. mar. *Medelfar, Othense. Aff Matz Rygbierg 4 dr.*

4. mar. *Othense, Nyborg.*

5. mar. *Nyborg.*

6. mar. *Nyborg*.
7. mar. *Nyborg*. Jeg kom til Korsør.
8. mar. *Korsør, Kjuse*, jeg kom til Lystrup.
6. apr. Jeg drog til Vordingborg med fru, Niels og børnene.
9. apr. Jeg vendte tilbage fra Vordingborg.
28. apr. Jeg holdt gudstjeneste på Lystrup i overværelse af Niels Gyldenstjerne.
31. maj. Jeg drog fra Lystrup til København med børnene.
18. juni. Jeg drog fra København til Frederiksborg med Christian Grubbe.
19. juni. Jeg kom tilbage fra Frederiksborg til København, hvorfra jeg straks drog med børnene til Lystrup.
11. aug. Jeg holdt gudstjeneste på Lystrup.
26. okt. Jeg var på Gisselfeld.
1. nov. Jeg holdt gudstjeneste på Lystrup.
26. nov. Christian Grubbe begyndte fra begyndelsen at lære under min ferle.
27. dec. Jeg drog fra Lystrup til København.

1595

1. jan. Jeg drog fra København til Lystrup.
6. jan. Jeg holdt gudstjeneste på Lystrup.
23. febr. Til København drog herren, fru og Christian Grubbe, med hvem jeg skrev til dr. Anders Krag.
1. mar. Jeg var i *Brentued*.
9. mar. Jeg holdt gudstjeneste på Lystrup.
26. mar. Jeg holdt gudstjeneste på Lystrup.
1. juli. Sivert Grubbe drog til København.
3. juli. Mads Jyde fra Kongsted drog til Jylland, nemlig Ribe, i mit navn.
11. juli. Jeg drog til København med børnene.
[her mangler et blad].
11. aug. Sivert Grubbe var på Lystrup, hvor vi traf aftale om en rejse til Tyskland. Jeg modtog af ham 250 daler beregnet til rejsen eller vores studier.
15. aug. Vi drog fra Lystrup til Vordingborg, hvorfra vi rejste til Tyskland.
17. aug. Fra Vordingborg. Skørring på Falster, hvor vi overnattede.

18. aug. *Skøring, Mariebo.*
 19. aug. *Maribo, til Tostrup.*
 20.–24. aug. *Tostrup.*
 25. aug. Vi drog fra Tostrup til Rødby.
 26. aug. Vi kom til Femern og Oldenburg.
 27. aug. *Oldenburg, Niensted.*
 28.–29. aug. *Lübeck.*
 30. aug. *Lübeck, vi kom til Mölln.*
 31. aug. *Mölln, Elben, Lüneburg.*
 1. sept. *Lüneburg, Surborg, Øsen.*
 2. sept. *Øsen, Giffhorn, Brunsvig.*
 3. sept. *Brunswig, Geffuenhagen, Seitzen.*
 4. sept. *Seitzen, Nurthen, Mynden.*
 5. sept. *Mynden, Cassel, Wuterbeck, Førster.*
 6. sept. *Førster, Dress, Kirkhagen, Humelsberg.*
 7. sept. *Wittelsbeck, Giesen, Busbeck, Friburg.*
 8. sept. *Friburg, Frankfurt.*
 9.–10. sept. *Frankfurt.*
 11. sept. *Frankfurt, Friburg, Busbeck, Heslebeck.*
 12. sept. *Heslebeck, Wetzlar, Herborn, Dillenberg.*
 13. sept. *Heiger.* Jeg kom til Siegen.
 25. okt. *Affbethald for kost 10 daler ii alb.*
 3. nov. Eskil drog til Danmark; med ham skrev jeg til Sivert, Niels Gyldenstjerne, fru en og Lydick Andersen.
 22. nov. *Affbethald for kost 10 daler ii alb.*
 20. dec. [betalt for kost] *x daler, 2 weispfening.*

18. Ægidius Lauridsen

18.1. *Om forældrene, på grundlag af faderens latinske selvbiografi.*

Anno 1531 paa Laurentii aften blev min sal. fader M. Laurits Ægidiisen fød udi Billum præstegaard i Kjelst by, og blev derfor kaldet Laurits efter dagen. Hans fader var hr. Ægidius Christensen, fordum sognepræst i Billum i Vestherred, som deraf bekom dette navn, at han på S. Ægidii dag blev født, som er den 1. sept.

Anno 1561 [11. martii] blev han første gang skolemester her udi Riber domskole, endog han ikke da var promotus magister, og stod den for 4 aar.

Anno 1565 rejste han anden gang til Wittenberg og blev promoveret til mester næste aar derefter, som var anno 1566 den 5. martii, og stod da øverst iblandt 38 fine lærde mænd, som da med hannem bleve promote-rede, iblandt hvilke M. Anders Vedel, hans kones broder, havde den tredje locum a supremo.

Anno 1566 begav han sig her hjem igjen til Ribe og der bekom til ægte min kjære moder Sofia, Iver Stubs, raadmand i Ribe, datter, sal. Søvren Svendsens efterladte hustru og stod deres bryllup den 24. nov. 1566.

Anno 1567 blev han anden gang skolemester her i Riber domskole, og stod skolen for i 2 aar.

Anno 1569 St. Martini dag den 11. novemb. blev han af menige kapitel kaldet til læsemester her i Riber Domkirke.

Anno 1580 den næste dag for vor Herres himmelfartsdag, den 11. maji, blev han kaldet til sognepræst her udi Ribe efter sal. Ib Sørensens dødelige afgang.

Anno 1587 den 21. februarii blev han af kong Frederik den anden naadigst forlent med en kannikedom her udi Riber kapitel, som Friderich Svane var med forlenet og fradøde til Wittenberg in studiis.

Anno 1591 den 4. mart. tilforne, om morgen, mellem 4 og 5, kaldte Gud hans kone, min moder, fra hannem, som døde ganske sagtelig og stille, efter som hun med idelig suk og bøn havde tilforn begjært en mild helsot. Siden hen ved 2 aar derefter giftede han sig igjen og bekom Maren, sal. Peder Hegelunds, fordem kannikes og borgemesters, hustru her i Ribe.

Anno 1596 løverdag aften den 9. jan. blev han rørt af apoplexi, saa at han mistede sit mæle hartad, maatte derfor afstaa sit kald, som han trolig og vel havde forestaaet i 15 aar.

Anno 1597 den 16. sept., ret som klokken slog 3 eftermiddag, døde min sal. fader og blev 18. sept. begravet i S. Catharinæ ret midt for alteret i koret hos min salig moder. Gud give dem en glædelig opstandelse!

18.2 Om hans egen familie

Anno 1568 den 15. sept. hened en halv kvarter for 6 om morgen, da solen droges, blev jeg født her udi Ribe i Puggaard, skolemestrenes resi-dens, og blev døbt om anden dagen her i Riber Domkirke af M. Jacob Matthsøn, den tid sognepræst, og blev opnævnet efter min sal. farfader hr. Ægidius Christensen, fordem sognepræst til Billum i Vesterherred.

Anno 1586 udi junii maaned rejste jeg fra Riber skole til Kjøben-

havn at studere, udi min alders 18. aar, og kom til Kjøbenhavn med min morbroder Thomas Jørgensen, kongel. tolder, den næste søndag efter Trinitatis.

Anno 1591 udi maj maaned rejste jeg her fra Ribe ind i Tydskland der at studere, og blev der i 4 aar.

Anno 1595 den 7. maj blev jeg promoveret in magistrum i Kjøbenhavns høje skole af D. Hans Reysen, som den tid var professor.

Anno 1596 den 13. febr. ved 9 slet formiddag blev jeg kaldet til skolemester her i Riber domskole med kapitelsherrers samtykke af hæderlig og højlærd mand mag. Peder Hegelund.

Anno 1603 den 26. junii blev jeg af k[ongl.] m[aj.] Christian 4. naadigst forlent med ærkedegndommens prælatur her udi Riber kapitel, som da var ledigt efter M. Rasmus Heytmands dødelige afgang, og gjorde jeg min ed her paa Riber kapitel den 9. julii 1603.

Anno 1605 den 21. mart., som var torsdagen, opsagde jeg Riber skole-tjeneste, som jeg havde forestaaet paa 10de aar, og da udi min sted blev indsat hæderlig mand M. Povel Mortensen af Ostrup, som siden blev biskop i Lund i Skaane og tilforn professor i Kjøbenhavn.

Anno 1599 den 26. aug. blev jeg gift i Ribe med Maren, M. Anders Vedels ældste datter.

I. Anno 1600, den 25. sept. om aftenen 1 kvarter efter 8 blev min søn Laurits Ægidiisøn født, og blev døbt søndagen derefter af M. Mads Pors, sognepræst til Riber Domkirke. Hans faddere vare 1. velbyrdige frue Magdalene Sehested, afg. Moritz Podebuskes frue, her paa Korsbrødre-gaard. 2. Velbyrdige Christen Lange til Bramming, cantor og canonicus her i Riber capitel. 3. M. Peder Hegelund, biskop. 4. M. Anders Vedel, min svigerfader, og 5. Dorthe M. Hans Laussens, min kones mormoder. – Denne unge søn levede ikke et aar om; thi Gud henkaldte ham den 18. aug. om morgenen ved 5 slet anno 1601, og ligger begravet her i Domkirken udi den øverste gang ved choret, paa den søndre side, ret neden ved den pille, som M. Anders Vedels første hustru ligger begravet, tvert over for lensmandens stol.

II. Anno 1601, tirsdagen den 27. oktober om morgenen 1 kvarter før 4 slet blev min søn Hans Ægidiisen født, blev døbt om anden dagen her i Ribe Domkirke af M. Mads Pors. Hans faddere vare: 1. velbyrdige frue Berthe Friis, slotsfruen. 2. D. Hans Laussen, kannik. 3. Thomas Jørgensen, raadmand her i Ribe. 4. Jens Laussen, raadmand, og 5. Mette M. Anders Vedels, min svigermoder. Han blev opnævnt efter M. Hans Laussen, biskop her udi Riber stift.

III. Anno 1602, den 18. decemb., ret som klokken var 5 om morgenen, blev min søn Laurits Ægidiisen født; blev døbt om anden dagen her udi Domkirken af hr. Jacob Buck, medtjenere eller kapellan. Hans faddere vare: 1. M. Mads Pors, kannik og sognepræst til Domkirken. 2. M. Niels Glud, kannik og sognepræst til St. Catharinæ Kirke. 3. Anders Olfen i Flensborg. 4. Maren, M. Jens Cancelers, afgangne ærkedegns, hustru, og 5. Lene Lydich Andersens. Han blev opnævnt efter hans farfader.

IV. Anno 1604, den 21. februar, ret som klokken var 6 om aftenen, medens jeg var i Haderslev til herredagen, blev vor søn, Søren Ægidiisøn, født, og blev døbt om anden dagen her i Domkirken af hr. Jacob Buck, kapellan. Hans faddere: 1. Kjeld Jørgensen, borgmester, 2. Berthel Struch, raadmand. 3. Ebbe Jensen, borger her i Ribe. 4. Anna, M. Peder Hege-lunds, biskoppens, hustru, og 5. Else Iversdatter, Morten Limes hustru. Han blev opnævnt efter hans moders farfader, Søren Sørensen, for dum raadmand i Vedel.

V. Anno 1605, den 11. mart. om morgenen henved halvgaaen 4, blev vor datter Sophia Ægidii datter født og om anden dagen døbt her i Domkirken af M. Mads Pors. Hendes faddere vare: 1. M. Iver Iversen Hemmet, læsemester, 2. Hans Hegelund, raadmand. 3. Kiersten Anders Sørensens. 4. Maren Peder Strudvads. 5. Maren Svane Datter, Søren Friis' hustru. Hun blev opnævnt efter min salig moder.

VI. Anno 1606, den 9. junii, 3/4 efter 6 om morgenen blev vor søn, Anders Ægidiisøn, født og blev døbt om anden dagen her i Domkirken af M. Mads Pors, og blev opnævnt efter hans morfader, M. Anders Vedel, som endda levede og var 63 aar gammel. Hans faddere vare: 1. M. Povl Mortensen. 2. Lydich Andersen, raadmand. 3. Morten Lime, raadmand og siden borgmester. 4. Lene Finds Datter, Søren Andersens hustru. 5. Anne Berthel Strucks, hans moders søster.

VII. Anno 1608, søndag jubilate, den 17de april, lidet efter 8 slet formiddag, blev min datter Dorthe Ægidii Datter født, og døbt den 19. april. Hendes faddere vare: 1. Velbyrdige jomf. Lisbeth Rosenkrands. 2. M. Søren Andersen, hendes morbroder. 3. Hans Lassen Lime. 4. Dorthe Svane, Jens Laussøns hustru. 5. Zidsel M. Povels, hendes moster. Blev opnævnt efter hendes moders mormoder, Dorthe M. Hans Laussøns, for dum biskops hustru. Hun levede ikkun et aar og 20 uger, thi Gud henkaldede hende den 2. sept. 1609, om formiddagen imellem 9 og 10 slet, af børnekopper; hun blev begravet i Domkirken hos sin broder Lars.

VIII. Anno 1609, imellem fredag og lørdag den 22. og 23. maji, om natten 1/4 før 2 slet, blev vor datter Anne Ægidii Datter født, og blev

døbt søndagen derefter den 24. maji udi Domkirken af M. Mads Pors. Hendes faddere vare: 1. Søren Andersen. 2. Niels Hansen. 3. Anne M. Mads Porses. 4. Fru Mette Vogenfeld. 5. Anne Ebbe Jensens. Hun blev opnævnt efter Anne Jørgen Vejemesters og Anne M. Hans Tausens, for-dum biskops, hustru her i Ribe.

IX. Anno 1610, om natten imellem torsdagen og fredagen, den 8. november, som klokken slog 2, blev Iver Ægidiisøn født, og døbt her i Domkirken den 11. november af M. Mads Pors. Hans faddere vare: M. Jørgen Hegelund, skolemester. Søren Fris, slotsskriver. Johan Henningsen, vintapper. Maren M. Niels Gluds. Karen M. Mads Rode[s]. Han blev opnævnt efter min morfader, Iver Stub, raadmand i Ribe.

X. Anno 1612, onsdagen den 20. maji, $\frac{1}{2}$ kvarter efter 3 slet om morgenen, blev vor datter, Dorthē Ægidii Datter, født. Hendes faddere vare fru Mette Vogenfeld, jfr. Else Norby, jfr. Eline Corvitz Datter, slotsjomfru, M. Anders Vedel, min svigerfader, og Hans Christensen Billum. Hun blev opnævnt efter den første Dorthē, som døde.

XI. Anno 1613, om natten imellem mandagen den 26. og tirsdagen den 27. juli, henved $\frac{3}{4}$ efter 1 slet, blev Zidsel Ægidii Datter født, og døbt torsdagen derefter af M. Mads Pors. Hendes faddere vare: 1. velbyrdige fru Kiersten Styge. 2. Anne Olf Badskjærs. 3. Sara Hans Lassens. 4. Hr. Iver Holm. 5. Las Jensen Bonum. Hun blev opnævnt efter min svigerfaders moder.

XII. Anno 1615, Kyndelmisse dag, som var torsdagen den 2. febr., $\frac{1}{2}$ kvarter før 3 slet eftermiddag, blev Mette Ægidii Datter født, og døbt søndagen den 5. febr. i Domkirken af M. Mads Pors. Hendes faddere vare: 1. hendes morbroder M. Hans Tausen. 2. Bagge Pedersen. 3. Christine Niels Grisbecks. 4. Gunner Mogens Graves og 5. Maren Porsdatter. Hun blev opnævnt efter min svigermoder, Mette M. Anders Vedels.

XIII. Anno 1616, den 8. febr., fødte min kjære hustru et dødt pigebarn, som havde været død hos hende paa 3die uge. Dette skede nogle faa dage, før end hendes sal. fader døde, som da laa hartad maalløs og hensov derefter den 13. febr. ved 8 slet. Dette navnløse barn er begravet ved de andre i Domkirken.

XIV. Anno 1617, den 5. mart., 1 kvarter efter 9 slet formiddag, blev Vivike Ægidii Datter født, og døbt søndagen derefter den 9. mart. her i Domkirken af sognepræsten M. Søren Andersen, hendes morbroder. Faddere vare: Mette Kragdsdatter, Hans Hegelunds hustru. Karen M. Ivers, bispens hustru. Anne M. Hans Olufsens, læsemesterens, hustru. M. Lauge Andersen, hendes morbroder, og Baltzer Knudsen, raadmand her udi Ribe.

Hun blev opnævnt efter Vivike Gyldenstjerne, Niels Friis's frue til Hesselager, vor slotsfrues, Berthes, moder.

XV. Anno 1620, tirsdagen den 28. febr., $\frac{1}{4}$ for 9 slet formiddag, blev Karen Ægidii Datter født, og døbt her i Domkirken torsdagen den 2. mart. af Hr. Jacob Hansen Buck, medtjener. Hendes faddere vare: M. Søren Andersen, sognepræst til Domkirken, hendes morbroder. M. Christen Friis, skolemester. Maren Olf Kalfsøns. Maren Hans Billums. Margrethe Lydichs Datter. Hun blev opnævnt efter min farmoder, Karen Ægidiises.

Fortsættes af Viveke Ægidiusdatter (nr. 32).

18.3. Optegnelser om Anders Sørensen Vedel, hans svigerfader.

Anno 1542 blev M. Anders Vedel født i Vedel by. Hans fader var Søren Sørensen, raadmand, og hans moder Zidse Andersdatter, forstum borgmesters datter i Vedel.

Anno 1562, den næste søndag efter Kyndelmisse, den 5. febr., blev Mette sal. M. Anders Vedels født her udi Ribe i læsemesterens gaard i Skolegade. Hendes fader var M. Hans Lausøn, den tid læsemester, men siden biskop her udi Riber stift; hendes moder Dorethe, M. Hans Tausens, forstum biskop her i Ribe, datter. Anno 1561, 11. nov. ved 4 slet om morgen, døde M. Hans Tausen, biskop i Ribe.

Anno 1581 stod M. Anders Vedels og Mette Lausøns bryllup her paa Riber raadhus, og til samme var den ypperlige og vidtberømte astronomus, velbyrdige Tyge Brahe, som havde været M. Anders Vedels discipel.

I. Anno 1582, den 22. jun., som var torsdagen for S. Hans dag, om morgen imellem 5 og 6, blev min moder Maren Andersdatter født i Ribe. Hendes faddere vare: 1. hendes morfader M. Hans Laussøn. 2. M. Hans Svaning, domdegn her udi Riber Domkirke. 3. Niels Bang i Børgense. 4. Velbyrdig frue Abild her Niels Langes til Kiergaard. 5. Fru Magdalene Moritz Podebuskes her paa Korsbrødregard. 6. Mariche Lange af Flensborg.

II. Anno 1583, den 23. julii om tirsdag udi fuldmaan ved 6 slet formiddag, blev Lauge Andersen født. Hans faddere vare: 1. Moritz Podebusk. 2. Albert Friis, lensmand. 3. M. Christoffer Knoph, kong. maj. tyske prædikanter. 4. M. Lars Pedersen, de unge frøkens tugtemester. 5. Marine Lauritsdatter, borgmester Peder Hegelunds hustru. 6. Maren M. Hans Svanes. Men dette barn blev ikkun 16 uger.

III. Anno 1585, torsdagen den 18. maji om aften ved 10 slet, blev Anne Andersdatter født. Hendes faddere vare: 1. Christen Lange til Braming.

2. Lauritz Tøgersen, borgmester. 3. Christen Laussøn. 4. Jomfru Zidsele Podebusk. 5. Karen M. Jørgens i Odense. 6. Dorthe M. Hans Lausøns, hendes mormoder. 7. Dorthe Svane Jens Lausøns hustrue.

IV. Anno 1586, løverdagen den 6. augusti, om aften imellem 6 og 7 slet, blev Zidsele Andersdatter født. Hendes faddere vare: 1. Doctor Anders Christensen. 2. Søren Sørensen, hendes farfader. 3. Maren M. Jens Cantzellers. 4. Susanna Iver Vandels, og 5. Kiersten Anders Sørensen[s].

V. Anno 1587, den 11. jui om tirsdag ved 4 slet i dagning, blev Søren Andersen født. Hans faddere vare: 1. M. Jacob Madsen. 2. Doctor Hans Lausøn [Amerinus]. 3. M. Mads Pors. 4. Dorthe Peder Baggesens. 5. Maren Baggesdatter.

VI. Anno 1588, 2. jun. ved 6 slet om morgen, blev Hans Andersen født. Hans faddere vare: 1. Anders Sørensen. 2. Ingeborg Lars Tøgersens. 3. Jens Lausøn. 4. Jens Olfen. 5. Ingeborg Gyldenstjerne. 6. Karen M. Jacobs. Dette barn døde paa S. Voldborgdag næstefter.

VII. Anno 1590, den 7. jan. om morgen imellem 3 og 4, blev Hans Andersen født, siden kaldet Tausanus. Hans faddere vare: 1. Christoffer Friis. 2. M. Lauritz Ægidiisen. 3. Hans Riber, borgmester i Horsens. 4. Margrete M. Peder Hegelunds. 5. Anne Peder Baggesens datter.

VIII. Anno 1592 blev Lauge Andersen født S. Thomas aften den 20. dec. imellem 3 og 4 eftermiddag. Hans faddere vare: 1. M. Peder Hegelund. 2. Peder Christensen. 3. Lydich Andersen. 4. Jomfrue Anna Friis. 5. Lene Jacobsdatter.

IX. Anno 1595, torsdagen den 2. oct. blev Hans Andersen født. Hans faddere vare: 1. Albert Friis, lensmand. 2. M. Jacob Svane. 3. M. Ægidius Laussen, 4. Anders Olufsen i Flensborg. 5. Lene Findsdatter. 6. Elsebe Andersdatter.

Anno 1594, den 16. aug. ved 3 slet eftermiddag døde M. Hans Laussøn superintendentens.

Anno 1601, den 15. april imellem 6 og 7 formiddag, døde af sprinkler Dorthe M. Hans Lausøns.

Anno 1604, den 26. aug., stod Berthel Struckes og Anne Andersdatters bryllup her paa Riber raadhus.

Anno 1605, den 13. oct., stod M. Povel Mortensen og Zidsele Andersdatters bryllup.

Anno 1616, søndagen den 6. oct., blev M. Søren Andersen ordinerit til sognepræst i Riber Domkirke.

Anno 1617, søndagen den 24. aug., blev M. Lauge Andersen ordinerit til Visby kald ved Trøjborg.

Anno 1618, den 26. julii, stod M. Lauge Andersens bryllup i Tønder med Elisabeth, provstens hr. M. Johannis Mauritii Datter sammesteds.

Anno 1618, den 23. aug., stod M. Søren Andersens og Susannæ Pedersdatters bryllup her paa Riber raadhus.

19. Mette Andersdatter Lund

Fortsættelse af Anders Pedersen Spandet (nr. 20)

Anno 1626 den 28. aprilis drog min søn Anders til Kiøbenhavn at studere. Gud lade det skee, Gud til ære, hannem til forfremmelse, oc hans venner til glæde. Oc havde været hos hæderlig oc højlærd mand M. Søren Andersen Vejle canik oc sognepræst i haleff 3. aar i hans huus oc til hans bord. Gud forfremme hans børn for alle hans velgierninger, Amen!

Anno 1626 den 18. junii skede her en forfærdelig hagel oc torden. Mange hagelsteene var saa stor som en valdnød, oc gjorde stor skade paa vindver i huuse, udslog dem, ligesom de vare udskudte med lod oc krud. Den samme stund Oluf Lauersens brud i byen med stor pragt. Gud være os naadig, Amen!

Anno 1626, 4 uger for S. Mortens dag, drog min søn Søren her fra byen oc til Kiøbenhavn, oc derfra saa til Slingerup. Oc kom saa i tieneste hos en kiøbmand ved navn Christopher Penel. Hvor Gud lader det skee, Gud til lov oc priis, hans huusbond til gavn, hannem selv til forfremmelse, oc mig oc hans søskende til glæde. Amen, Amen!

Fortsættes af Anders Andersen Spandet (nr. 30)

20. Anders Pedersen Spandet

Fortsættelse af Peder Pedersen Spandet (nr. 5)

Anno Domini 1596 den 10. decembris, der klokken var slagen 9 om aftenen, hensovede i herren min sal. fader Peder Spandeth, oc var hans alder 66 aar, 14 uger. Gud unnde hannem en glædelig opstandelse. Amen.

Anno 1597 den 28. augusti var jeg fadder til Niels Jensen Uldborgs barn, som kaldes Christen – 1 dr.

Anno 1600 den 20. jan. var min brøllup med Mette Lunds daatter. Gud give det skee Gud til ære oc os til glæde oc salighed!

Anno 1600 den 9. aprilis døde liden Anders Lund, min søn. Gud give hannem en glædelig opstandelse!

Anders Pedersen

Anno 1600 den 12. octob. var jeg fadder af Jens Simensen Skomagere barn som blev nevnnet Kresten – j dr.

Anno 1600 den 15. octob. var jeg fadder af Laurids Mortensen Guldsmidts barn, som blev nevnnet Friedrich – 1 dr.

Anno 1600 den 14. decemb. blev min daatter Anne fød til denne verden, imellem 10 oc 11 om dagen. Hendes faddere vare: min moder, Karen Anders Lydiksens, oc Laurids Staffensen Skrifer.

Anno 1600 den 27. decemb. som var 3. juuledag, var jeg fadder til min svogers Chresten Persens barn, Marine. Formedelst min hustrues skrøbelighed tilbaad jeg Søren Andersen Jubilerer, min frende oc svoger, at staa i min sted. – 1 guld gylden.

Anno 1601 den 24. martii var jeg fadder af Lydik Andersens barn, som blev nevnnet Hans. 1 rosenobel.

Anno 1602 den 3. junii blev Peder fød til denne verden, der klokken var 12 om natten. Hans faddere: Niels Griisbek, Jens Lund, Maren Hiortes.

Anno 1604 den 21. maji blev Voldborg fød til denne verden ved 12 slet om natten. Hendes faddere: Lydik Andersen, Mette, Christen Pedersens, Maren Engelbrets.

Anno 1606 paa Hellig Tre Kongers aften, om morgenen mellem 4 oc 5 blev Anders fød til denne verden. Hans faddere: M. Niels Glud, Christen Pedersen Skipper, oc Leene, Søren Andersens.

Anno 1607 den 18. decemb. ved 12 slet om natten, af Guds underlige forsiun blev fød til verden, Søren oc Else. Sørenes faddere: Oluf Roed, Jens Andersen Guldsmidt, oc Kirsten Friises.

Else, hendes faddere: Maren Justis, Anne Niels Jensens, oc hr. Hans i Roager.

Anno 1608 den 24. januarii, er Else udj Herren hensoved, der hun var – 6 uger.

Anno 1609 den 3. aug. blev Else fød til verden ved 6 slet eftermiddag. Hendes faddere: Niels Sørensen, Leene Docters, oc Kirsten, Niels Olufsens.

Er hun i Herren hensoved den 23. aug. anno 1609, der hun var 3 uger gammel.

Anno 1610 den 26. octobris blev Maren fød til verden, der klokken var mellem 6 oc 7 om aftenen. Hendes faddere: Anne, M. Mads Porses, Leene Lydikkes oc Jens Christensen.

Anno 1612 den 7. martii blev Else fød til verden. Hendes faddere: Las Jensen Bonum, Karen, M. Ivers, oc Leene, Mads Limes.

Anno 1612 den 7. decemb. hensovede i Herren sal. Anders Lydiksen, noget for middag. Gud give hannem en glædelig opstandelse, Amen.

Anno 1614 den 18. februarii hensovede i Herren M. Peder Hegelund bispem, om morgenen tilig.

Anno 1614 den 14. martii hensovede i Herren min sal. moder, Else Kieltsdaatter, om morgenen ved 7 slet. Gud give hende en glædelig opstandelse, Amen!

Anno 1615 den 11. junii om aftenen sildig blev ynkeligen omkomne her udj Riber aae, salig Karen, Niels Hansens, som var frugtsommelig, oc tvende hendes børn med hende, en pige ved XI aar, oc en dreng ved 2 aar, som biergedede livet, til om morgenen ved 4 slet. Oc hand selv udj svar livsfare, med andre flere neppelig undkom. Oc blev samme tid skipper Gunder Ibsen af Røm, Jacob Murmesters hustru, en anden gammel mand. Gud vær deres siæle naadig!

Anno 1615 den 30. november om aftenen begyntes en overmaade storm af vestsydvest, oc blev varagtig paa tredie døgn. Udj samme storm op-højedes en vandflod, som gjorde usigelig stor skade, ikke aleeneste her i byen oc omkring, med broer, damme, stalde med høe oc alt, en part af vejret omblæst, en part af vandet bortslaget med plankker oc tømmer, som blev bortfløt, af hvilket en part fantes igien mod Ovekær. Oc samme vand gik igiennem Skallebek Mølle ind i Munkgaard Søe. Skibe på j ct.-XL lester, 8 eller 9, blev opført paa mark oc enge, som med stor bekostning en part udkom, oc nogle afslitte. Hvad for skade udj alle kiellere paa Skibbroen oc ganske gade til Nørporten er skeet, kand enhver betænke. Desligeste møller, høe oc korn, som blev fordervet, heste oc creter paa enge oc marke, som udj den milde vinter vare ude, ocsaa i husene bleve omkomne.

Men over alt dette den ynkelige skade, som udj Friisland, Strand, Eidersted, Risemor, ved mange ct mennisker er fordruket. In summa. Det ikke her kand opregnes. Gud være os naadig oc barmhiertig. Amen!

Anno 1616 den 20. januarii hensovede i Herren salig Lydik Andersen (raadmand her sammesteds) til Kiel, hvor hand var at indkræve af got folk, hvis hannem der tilstod. Gud give hannem en glædelig opst[andelse]. Amen.

Den 29. januarii blev hans lig nedsat oc begravet her i Domkirken her i Ribe.

Anno 1616 den 13. februarii hedensovede i Herren M. Anders Weile, cannik her udj Ribe, oc en viitberømt mand formedelst hans lærdom oc bøger, som viit udspreed er. Hvis siæl Gud have, Amen!

Anno 1616 den 23. februarii hensovede i Herren Hans Lassen Lyeme,

som var kongl maytt.s foged her i byen. Gud give hannem en glædelig opstandelse.

Anno 1617 udj julii, augusti oc september maaneder er her udj byen oc omkring byen nedregnet først blod atskillige steder, udj blegggaarden paa leridt atskillige steder, under Magnus Groves porthuus, oc andre steder. Der efter mange sinde udj forskrevne 3 maaneder falt ned af himlen seldsom materie, udj lignelse som blaat farve, eller blaa ambdam, mange steder paa gaderne, hver sted saa meget som en spandfuld, oc sommesteds j spandfuld. Oc falt det gemeenlig ned blant regn, oc fulde der hoss en meget slem stank oc lukt. Hvad Gud allermægtigste ved slige forfærdelige miracler haver i sinde med den syndige verden, giver den tilkommende tid tilkende. Herre, midt i din vrede tænk paa naade oc barmhertighed, Amen!

Fortsættes af Mette Andersdatter Lund (nr. 19) og Anders Andersen Spandet (nr. 30).

21.1. Ditlev Hansen Guldsmid. Håndskrift 1603

Underuisinge huad sig er thilldragene her vdi Ribbe aff gamelle thid.

Anno 1170 er først begyndt att byge paa Rastack.

Far dett første anno 1176 den 4. dag actoberis, daa brende den største partt aff Ribber by och møgett aff wor Frue Domkierke medt aff hinders herlighied och legende fed.

Anno 1209 schiede der en stuor och wodelig brand wdj Lübeck wdaff uodis ild. Och brend alldt byen op wdj gronden, saa der bleff icke wden 5 husser fri. Och kaldis same gade ind nu paa dene dag 5 hyser.

Anno 1215 bleff den stuore klack wdj Lund y Skane støfft, som nue er komen sønder wdj wor tid, som war 13 fadom wid wden omkring, som och findis wdj Arild Witfelds krønick.

Anno 1242 daa er Ribber by mieste partt affbrend wdj gen.

Anno 1278 daa føld den stuorre spier neder, som stod paa wor Frue Domkierke, och en hiell hab aff kierken medt.

Anno 1301 den 7. dag nouemberis bleff Ribber by 3. gang mieste partt affbrend.

Anno 1303 daa bleff her Kristen aff capettelet wduald till bisp wdj Ribbe, och war han aff adellstann, en fornemme lerd mand, fordj han west och farstod well, att skuoler och lerd fallck er begyndelse till kierker och kierkens ophold, daa fonddierit hand først en skuolle wdj Riber bye och gaff den thill en stienhus, som kaldtis Pugskuolle, och gaff

der thill mögit land guedtz, thill 24 lester kuoren, foruden smør, suin och pendinge, som han en diell haffde arued och en diell kiøfft och der aff skulde 20 personer fød wdj Riberstigt wnderholdis och huos Pug-hussidt haffue dieris wnderholding, och woning, bemerkendis att den christelige rieligion icke well kand bliffue wden schuolirs opholding, och war hand medt koning Erick same ar 1303 thill Rastock den thid den større farsameling war der aff førster och herrer, och døde thand far-schreffne bespe ar 1313.

Anno 1333 daa bleff den store staromklake støbt, som henger vdj større tarin.

Anno 1342 haffuer her weritt far Ribbe en offuer made stuor vandflod och er gangn y Vor Frue Domkierk.

Anno 1401 bleff den første seierwerk giortt, som nogen sind haffuer veridt i Ribe i alle sin dage.

Anno 1402 daa bleff Riber Domkierke 4. gang affbrend paa den øster ende mod tarnitt.

Anno 1406 den 2. augustj er den 3. klack støbt, som henger i Lile Tarnn.

Anno 1436 den 6. september daa bleff Marj Klak støbtt, som henger i Lile Tarn.

Anno 1436 daa er di lande vdj Haland sunken, som nu kalldis di drokene land, som mand kand indnu paa dene dag sie tarin och mure staa vdj haffuett.

Anno 1467 gialdt her wdj Danmark en tønde rog 6 ss och en tønde by 8 ss och thønd honing 7 mk, en thønd smør gialdt daa 6 mk d.

Anno 1477 begynte en tønde Rostacker øll først her wdj Danmark att gielt 18 ss d., thill forne gieltt den ick wden 10 ss d.

Anno 1478 gialtt her wdj byn och Danmark en tønnd honing 8 ss d.

En guod fied axe gialdt 6 ss gratt, en fied qu 3 ss gratt, en lam 3 grat.

Anno 1496 war saa stor wintter, att snedt laa mange steder offuer hielle bye, saa mand kunde vdj nogene vger ick kome melom bye.

Anno 1524 bleff dagtor Johann Bogenhagen aff Pomer sendt fraaa Wettenbierig och thill Hambarig att predicke dett helige euangeliom effter Luttiere lerdom, daa lod koning Frederich predicke y mod pauens cerimonier offuer alt Danmarkis rige.

Anno 1525 daa bleff Klaues Knipssen, som war fød i Mallmø, Jørgen Møndters søn, fangen wdj Hambarig far j sørøuerre och bleff aff hugenn med sin selskaff, som var 62.

Anno 1560 onsdagen effter Marttine dag daa bleff niedhugen den

skøne lind vdj vor Frue lindgard, far M. Hans Taueszen kunde iche soue far krager; thj hann var daa biskop.

Anno 1567 paa pindsafften drog her aff Ribbe 60 aff di duligste barger, som var wdtagene y krig och war Oloff Thams(sen) offuerst far fallked.

Anno 1577 den neste tarsdag effter Waldbarig dag, daa bleff her y Ribbe førtt somer y by af kiøbmend och di willeste barger, som iche war skied førind vdj 24 aar, och war Anders Søffrinsz(en) maygreue, Søffrin Jackopsz(ens) søn same thid.

Anno 1577 paa St. Marttens dag om affthen daa bleff her siett en farferdelig stuor komette paa himelen, som vende sig vdj sudsuduest och war lige som en ries. O Gud naderligen farbarneg sig offuer ass arme søndere. Amen.

Anno 1580 den 5. marthj sad hr. Anders, prest paa Førd, paa Riber hus y fruerstoffue, y dett same som hand vandt vdj en vinde och suor, daa bleff buode hans hender fulde med blod vden och jnden, huilke var en stuor vnder. Gud ver ass nadig.

Anno 1580 den 4. september, som var en søndag nest far Ribber mar-kinde, om natten melom x och xj elloue slett, daa bleff aptend en far-skrelige brand och ild her vdj Ribe, och gjørde en vbodelige skade, som langsomt eler alderig star till att faruende her y verden far some.

Anno 1594 falldt denn norttuest hørne ned aff den stuorre tarn om natten melom 12 och ett, och skiede dett den 12. martj.

Anno 1599 gialdt en thønde rog her y Ribbe v guode daler och en thønd by iij daler, end thønd hauer vij mark, en skip bogettgryn iij mark.

Anno 1599 den 26. dag september bleff den stuorre staromklacke støfft vdj bisgard och bleff opdragen paa en sløffe aff eidell smaa pebeling fraa bisgard och paa kiergarden, och aphengt y tharnett ar 1599.

Anno 1600 den [26.] januarj bleff den tride klack støbtt vdj bisgaard, som henger vdj den tille tarn. Och same tid bleff den lidell 1/2 stunde klack støfft, som henger i kierken wed ariet och bleff opheng paa Køndersmysedag, och er disze farschreffuene 3 klacker komen thill kierken vdj Albrit Frisis tid lensmand, och var Jb Tuornom och Kield Jørgensz(en) bargemester.

Anno 1603 denn 3. aprilis, som var en sønndag efftermedag, daa kam der saa offuermade en stuor starom, som aldriig haffuer førind werid i mands minde, och varde iche vden 4 klack stunder, och vdj medeler thid er bode her far byn blest mange stalde slett nied och giørtt skade paa huserne far mange tusinde stien, och var stuor trang for thagstienn, och dett sligeste haffuer same farne vuer blest mang huse slett nier paa

landsbyr, och tagett slett aff denom som bleff standenis, saa mand ike haffr siett større vnder af ver, och det sligeste en offuermade suar vandflod same thid, och bleste paa Limklaster en grundmurit hus om och slog en veldig mand i hiell, som var schriffuer der paa, och gjorde same ver merkelige skade paa store skibe och fisker øffuerre, her bleff ij stor skibe far byn, den ene var vnge Peder Byløber, och han bleff sieloff samme thid i same forne hans skib, och den anden var en skyn stor boier af Hambarig, som skuld føre øxen for Mogens Groue y Haland. Och same skiper bleff sieloff 3. med same skib och bleff thagen fraa Riber red och førtt op paa Villsloff Offuer, och liger forne 3 hambarger begraueu paa Villsloff kiergard den 7. aprilis anno 1603.

Anno 1603 dennd 6. dag augustij daa bleff stuolene omskiffit wdj wor Frue Domkierke her vdj Ribe, och findis sedell huos mig paa den stand, som er thill wor egen hys y Grønergade och paa den hus, wng Andis Lunds børind thillhør paa Mell Dam, och bleff Albert Schels barin døbt same søndag nest effter, som var den 7. dag augusti, ved naffen Chresten Skell.

Anno 1607 paa juledag matte først alle erlige dandequender oc erlige piger gaa medt thieris kober paa thieris halls effter som dett 14 dage thill forne bleff vedtagene paa raadhuuset aff bargemestere och radt och mienige bargerskabet effter lensmandens begiering, som icke tilforne haffuer verit wis oc wane her j Ribe, oc der som nogen erlige danequende eller pige beffondis medt kober paa hoffuedit effter den dag, vndtagene dieris hæsbonde, børin, fader eller søskinde wurre døde eller och dett ware gamelle encker, thaa haffuer bysuene beffalinge strax att riffue koben aff thieris hoffueder och thij att verre farpligt att giffue en daller eller den at dieles thenom fraa, om di icke guduilig vdleger och bettaller.

1. Anno 1609 den 24. januarius kamm koning Christian ind wdj Harsens med 200 heste och holdte dom wdj Simon Budtzis hus, thi hand laa i same hus.

2. Den 25. dag, som war S. Pouels dag, bleff h. Siffuert friherren dømt att side fangenn paa Dragsholom for sin mange whørlige wdyds gierninger och bleff henffør meth 8 drauandter den 27. dag, dett første Albrett Skell war reted.

3. Den samme forschreffhe dag, som war den 25. januariis, bleff Albrett Skell thill Wenner gard oc dømt thill døde oc bleff affhogenn paa Harsens taroff aff Harsens bødell den 27. dag januari, far hand drebte Niels Jenssen, fød i Warder, hand gick aff landtz thing i Wibarig.

Same farschreffne 27. januarius bleff Krestoffer Rosenkrantz thill Koxbølle oc Høxbro dømt erløs, for en falsk breff, hand bar wdj rette paa 5000 dr. oc breffuet bleff kend falsk, och strax bleff guldkieden thagen aff hans hals oc suerdett fra hans side oc støtt baglangs wdaff dørin oc strax med vj drauandter bleff ført fangen thill Skanderbarig. Och strax vj wgers dag der nest effter hallshogen wdj Kiøbenhaffuen och wdførtt wden byen j den liden kiergardt begrauen.

Anno 1615 den 2. julius, som war paa var Maria besøgelszis dag, daa effter kong. maistedtz farardening bleff om afftenen ved 7. slett och om margenen ved 6 slett først begyndt att kleme meth bedeklacken 3. gang. Och den 22. juli, som war 3 vger der nest effter, bleff først begøndt att reнге far bede klacken, fardj mand elders icke kunde høre klacken kleme mange steder vdj byen, huilke[t] war en smoch andagt och paaleg, som icke war wdj Ribe brugt thillføren, mens allene thill 9 och 12 slett bleff altid Mareklacken klemt.

Anno 1615 paa St. Andreie dag om marigen mellom 5 oc 6 war her saa offuermadig høy wandflod oc staremwer, saa wandet gick lige 3 quartier høyt her wdj woris dørins oc offuer ald huszit, saa jeg meth høstru oc børen mate fare bag fraa huszit meth en skibsbod, oc gjorde same flodwand en wbodelig skade her j byen oc vden farre, som west war en sønderlig straff aff Gud.

Anno 1623 paa S. Karens dag var dett en grulig starom oc wandflod her far byen, saa flodett giord mercklig skade paa byen, paa kielderrer, hus, plancker oc dame, som møget hartt paa barigerskapett farnemis, oc var same vand j quartier i ald war hus offuer.

Anno 1624 paa S. Karins dag nest effter war effter saa stor en wandflod oc en grulig starom, saa wandett var j quartier i wor dørins saa oc i staffuer, køcken, kielder och j ald wor hus, saa dett var j quortter ringer ind fargangne ard, oc gjorde en wbodelig skade far byen paa brauer, spange, diger oc dame, saa oc paa huszerne, kielderer oc kallgard.

Den 9. december i same aar 1624 war effter saa stor en farferdelig starom oc wandflod, som eter 2. gang gjorde en farferdelig skade paa byen paa husze, kielderre, plancker, diger oc dame, som langsomelig star thill att faruende far mange, saa Gud nadelig beua(re) dene fatige by far sadane farferdelig starom oc wandfloder far Chrestij skyld.

Paa fastelauens løffuerdag 1625 den 26. februarj war etter sadan farferdelig starom och wandflod, besønderlig med is aff hauett, som sare farderued diger, dame, engene, brouer och plancker, och gjorde offuer-

made skade alle uegene, som war en møget stor søndstraf, Gud nadelig beuar ass far sadane floder.

Den 20. og 21. marttj anno 1625 war och saa offuermadig en starom och wandflod, som gjorde sare stor skade paa byen meth thag paa huszene, pla(n)cker, diger, dame, brouer, saa byens skibro, muer, byen thill merckelig skade och affbreck, det sligeste wdj stranden och wdj heretted er mange mendesker meth huesz, fee, kiør, øxen, heste drockenet och vndergan, Gud nadelig beuar ass fremj bedere far Chrestj skyld Amen.

Fortsættes (se nr. 28).

21.2. Ditlev Hansen Guldsmed. Håndskrift 1618

Vdj Jesu nauen den 29. december [1618] bleff ieg kend till byfogett paa Riber radhus aff velbyrdig herre Albrett Skiell, samtlig woriss kiere byss øffrighied, vellagte mend Kielld Jørgenssen och Martten Lime barigemestere, Olloff Rodt, Hans Hegelundt, Mogens Groffue, Baldtsser Knudsen, Søffren Anderssen och Bage Pederssen, radmend. Och den same tid strax matte suerge minn damer ied. Gud allermegtste giffue dett att werre skiedt wdj enn gued och løcksalig tid och stundt, saa dett kand kome Gud till erre, mig sieloff till euig salighiedt och huer mand, den fattig saa well som den rige, thill log och rett, dett neste och beste, Gud vill giffue sinn nade till. Amen. Dominj 1618.

Detleff Hannssen egenn handt.

Anno 1620, den 14. julius, bleff Anders Pederssen, Madtz Rodt, Las Jenssen Bonom och Hans Nielsen Fris radmend och strax gjorde dirris ed same dag.

Anno 1620, den 7. augustus, var Berette Oloffsdater, den første ieg dømte thill illden, dog hun war død, førind hun bleff dømtt paa thinget, och døde hun wdj hinndes pinsell, den 5. augustus, same fortscreffne manett.

Ano 1620, den 12. september, bleff Karen Rods brend, och war hun den første, ieg dømte thill døde, far throlddom. Var hun sieloff begierendis, att ieg skulde ap tegene denn dag, thill en paa mendelsse, dett skulde haffue nogett andett att bemercke, dett begierde hun att ap schriffues, siden hun var dømt paa tinget, och siden vde wed ilden i presternes paa høring.

Paa Aldgudtz hellen afften, anno 1620, bleff Jahane Malttes[dat]ter

dømt thill ilden, och daa same for^{ne} dag brendt. Hun haffde en smuck bekendelse.

Anno 1633, den 16. martius, er ieg Detleff Hanssen, Peder Søffrenssen Schriffuer, Peder Oloffssen och Jep Pouelssen Kremer bleffuen kend till radmend paa Riber radhus, och daa haffuer suorit woris ed wdj welagte barigemestere Martten Lime, Hans Fris, bargemester, Madtz Rod, Las Bonom, Hans Lauerssen Kremer och Martten Frederickssens neruerilse. Gud allermegtteste giffue løcke, att dett matte were skied vdj en guod och løcksalig thid och stund, saa dett kunde were Gud thill erre, ass thill en guod samuetighied och en hur Gudtz barin ass far komer thill hielp meth rettfærdige log och rett. Gud bøn her dett naderlig far Jessu Christj skyld, Amen, Amen.

22. Jacob Hansen Hegelund

Fortsættelse af Hans Jensen Hegelund (nr. 14)

Anno 1551 om formiddag mellem 9 oc 10, som var paa en fredag for S. Mikkelsdag blev min fader fød. Oc hans gudfader var Niels Hansen Tougskov, oc Hans Pedersen, hans morbroder; oc hans gudmoder var fru Mette Iver Juuls.

Anno 1599 den 15. februarii mellem 3 oc 4 om dagen døde min faders broder Ifver Hegelund vdi Ribe hos sin broder M. Peder Hegelund.

Anno 1599 den 28. octob. havde min søster Maren brøllup med hæderlig og vellærde mand hr. Søren Laurensen, bispens søn, fød udj Aarhus.

Anno 1599 den 27. julii drog jeg oc min moder af Ribe, som var paa en fredag, oc kom vi til Kiøbenhavn der efter, den 31. dag i samme maaned.

Anno 1599 den 20. november kom jeg ind udj Christopher Walkendorps Collegium, oc fik der kameret.

Anno 1600, den 29. februarii døde min fader broder hr. Jacob Hegelund udj Darum, udi min faders huus i Ribe, af den siuge, som kaldes pleuris.

Anno 1600 den 8. junii h. V. a. m. avunculus meus charissimus D. Doct. Andreas Cragius, in mediis vitæ suæ laboribus felici in terris fine vitam clausit.

Anno 1600 d. 10. septemb. primum introductus sum in communitatem Hafniensem, sed non obtinui mensam illam Regiam ante a. 1601, circa festum Paschatos.

Anno *MDCII* d. 15. maji alter avunculus meus exoptatissimus Nicolaus Kragius, ex luce hac ad veram et alternam vitam Soræ subtractus est.

23. Hans Nielsen Friis

Fortsættelse af Niels Hansen Grisbeck (nr. 11)

Hielp Gud aldtid:

Anno 1587 den 14. october paa en løfferdag bleff jeg, Hanns Nielsenn Friiss fød jmelom 8 oc 9 formidag her vdj Riibe vdj min salig forellers huss, som ieg nu vdj boer. Gud giffue mig lycke oc wellsignellse bade timelig oc ewig. Gud bønør mig for Christj skyld. Amen.

Anno 1602 om paske tog min salige fader mig med sig till Hamborig, oc satte mig der vdj skolle adt lere adt regne oc skriffue. Oc bleff ieg der til S. Jbs dag anno 1603, oc kom daa hiemb jgen till Ribe vdj 12. augustij manidtt.

Anno 1603 den 19. september bleff ieg strax effter adt ieg war komen hiemb offuersendt till Kiøbenhaffn, oc kom ieg der strax vdj tieniste, med den danemand Tomas Lorck, oc tiente hannom vdj hans krambo oc andensteds bade jndenbys oc vdenbys huor hand mig behøffde paa det 7. aar, som hans skriffblig widnisbyrd der om formellde. Oc jeg endnu huer dag will giøre min skudtzmall till hanom.

Anno 1610 den 8. januarij effter adt min forskreffne tieniste war fulldendt oc med min hossbondtz willie oc samtycke, drog ieg fra Kiøbenhaffen oc hiemb till Riibe effter min sallige forellers idellige skriffuelse, dog forskreffne min hossbond med god fortrøstening, adt ieg skulle komme till hannom jgen fremdellis vdj hans tienieste, huilcket mine salige forellere icke lenger wille tillstede mig. Oc er ieg siden bleffuen hoss min salige forellere oc forstanden dieris handell vdj 8 aar, bade jndenlandtz oc wudenlandtz. Oc Gud alldsomectigste gaff medellertid megen lycke oc Gutz wellsignellse.

Anno 1617 den 13. october som war mandagen vdj min kiere broder M. Christens bryllup paa Riber radhuss, bleff ieg vdj Jessuw naffen troloffidt till min kiere hustrue Lene Kieldtzdatter. Gud giffue oss dertil lycke oc sallighed. Amen.

Anno 1618 vdj februarij manidt offuerlod min salig forellere mig vdj dieris wellmactt, med min kiere sødskind oc suogere dieris willie oc samtycke alld dieris handell, med kramgodtz, som ieg daa vdj Jessuw naffen begynte adt handle oc bruge for mig sellff alldienne. Gud giffue mig fremdellis lycke oc salighed. Amen.

Anno 1618 den 14. aprillis om afftenen wed 8 sletd henkallede Gud

min salig moder fra dette timellig oc till det ewige, oc bleff begraffen den 17. april oc ligger hendis liig begraffen her vdj Wor Fruw kiercke pa den mitte brede gang wnder en bla wd hugen sten. Oc leffuede dij tillsamen paa det femte oc treduete aar vdj ecteskab. Gud giffue hender en gledelig opstandellse oc dett ewige liff. Amenn. 72 aar.

Anno 1618 den 28. juniij som wor den neste søndag effter S. Hans dag stod woris bryllup paa Riber radhuss. Gud giffue oss sin wellsignellse, timellig oc eeuig.

Anno 1618 den 11. december paa en fredag afften imellem 3 oc 4 slett henkallede Gud alldsomectigste min salig fader wed den timellig død till det euige liff. Oc liger begraffuen her vdj Wor Fruw domkiercke vdj den mitte brede gang hoss min sallig moder wnder woris egen steenn. Gud giffue hannom oc oss alle en gledellip [!] opstandelse. Vdj hanns allder 69 aar.

Anno 1619 den 31. augustij haffuer Gud begaffet oss med en wng søn, som wij lod kalle vdj daben Niells. Gud forse hannom, oc giffue adt hand matte woxe oc tilltage vdj aller oc wissdom, yndist oc nade bade hoss Gud oc menniske.

Anno 1620 den 14. julij bleff ieg wuendelligen kaldet vdj radett, aff begge borgemestere, Kielld Jørgensen, Marten Lim, Hans Hegellund, Mogens Groffue, Balldser Knudsen, Søren Andersen oc Bagge Pedersen radmend. Oc bleff sametid indsadt med mig Anders Pedersen, Madtz Rod oc Lass Bonum. Gud giffue oss alle dertill bade lycke oc rad! Foruden hanns hiellp wij jntet kand udrette.

Anno 1621 den 27. augustij bleff min søn Ib Hansen fød. Gud forse hannom oc giff hanom lycke oc sallighed, adt woxe oc tiltage y Gudtz fryctt, yndest oc nade, bade hos Gud oc menniske. – Er han soffuidt vdj Herren den . . .

Anno 1622 den 28. october pa Riber radhuss bleff ieg, Jens Joensen oc Knud Lambertsen, aff kongelig mayestets comiscario, woris kiere lenssmænd welbyrdig herr Allbret Skell, Eske Brock, Christen Holck oc Iffuer Juell, Danmarkis rigis rad, wuendelligenn kaldet till det Spanske Compagnies forualter. Gud giffue oss dertill lycke oc gode rad.

Anno 1623 den 6. augustij bleff ieg wuendelligenn kaldet till dett mødsomellig bestilling, adt vere borgemester vdj midt 36. aarss allder, oc giorde same dag min ed paa Riber radhuss for woris kiere lenssmænd welbyrdig herr Allbret Skell, borgemester oc rad oc den menige allmue som do:

Gud Fader, søn oc den Hellig Aand, giff mig dertill lycke, rad, wissdom oc nade oc regere midt hiertte, mund oc tunge, adt ieg sadant matte

foresta, begynde oc fulldende, saa det kunde were Gud alldsomectigste teckelig oc behagellig, min neste till opbyggellse oc godt exempell oc mig sellff till en god rollig samwigthighed. Gud hør oc hiellp mig dertill for din kiere søns Jessuw død oc pine skyld. Amenn.

Anno 1623 den 29. augustij bleff min søn Kield H. fød. Gud forsørge oc forse hannom oc giff hannom den Hellig Aand, adtt hand matte woxe oc tilltage vdj gudtzfryctt oc alld skickelighed.

Anno 1624 den 16. nouember haffuer Gud begaffet oss med en wung dater, som wij vdj doben lod kalle Kierstenn effter min sallig moder. Gud beuar hender oc gjør hende yndefulld bade hoss Gud oc meniskee.

Anno 1626 den 16. januarij bleff min datter Maren Hansdatter fød. Gud lade hender woxe oc tilltage vdj allder, wiissdom oc nade bade hoss Gud oc meniskee.

Anno 1627 den 6. maij er min søn Ib fød. Gud giffue hannom lycke oc wellsignellsse oc beuare hanom fra alldt dett som wundt er, bade till siell oc liff.

Anno 1630 den 4. december bleff min søn Peder Hanssen fød. Gud holdt din høyre handtz beskermellse offuer hannom oc styreke hannom vdj dett gode, oc nadelligen beuar hanom fra alldt wundt.

Anno 1632 den 5. maij er min søn Lydick Hanssen fød. Gud med sin hellige engle beuare hannom, bade timellig oc æuig.

[1634] Item lesse wij vdj danske bispe crønike, som welbyrdig Aarilld Huidtfelld haffuer ladt wudga, adtt dett aar anno 1362 paa Marcillj Marteris natt haffuer weritt saa stor en wandflod, huor aff moxen gandske Riiber by bleff offuerskiuldt, oc sked stor skade, sa well som pa andre steder vdj Sønder oc Nør Julland.

Oc wijde wij aff ingen saa stoer wandflod adtt sige siden den tid, wundtagen denne, som nu diswerre er sked vdj woris tid anno 1634 jmellem den 11. oc 12. october om natten, der den ny mane begynte at tendis, som war meget forskreckellig, oc pa 4 timers tid fra klokken war ellue oc till klokken war thuw, woxte sa stoer oc høgdt, att den gick tuerdt jgenom Riber domb kiercke. Skibe oc skuder opsadt wed Farup kiercke, alle broer, dammer oc diger, møller, husse oc stalle her vdj Riibe mesten pardt forderuidt oc nedslagen. Item er beregnt, adt paa denne kandt pa søsiden, vdj Hollsten, Ditmarsk, Strand oc Eydersted skall vdj same wandflod were druckenet oc omkommen offer thuw oc tiffue tusinde menniker, af kueg oc kretter wutallige. Oc wdj Farup sogn her wed byen bleff alldienne 295 meniske. Gud were alles dieris sielle nadig, oc forskone oss frembdellis for sadane Gudtz store wredis straff for ditt hellige naffns skyld.

Anno 1635 den 18. januarij er min søn Christoffer Hanssen fød. Hanom ieg Gud befaller, hand forsørge oc forsie hannom.

Anno 1636 fredagen den 15. julij wud pa natten der klokken wor jmelom elleue oc tollff bortkalledte Gud alldsomectigste min salige hustru Liene Kielldtzdatter fra denne ellendige werden till sidt ææuige riige. Effter adt wij haffde leuett tillsamen vdj en meget kierlig oc wenlig ecteskab vdj 18 aar. Oc effterlod sig otte leuendis moderløsse børen, mesten part sma oc wumyndig. Den gode oc riige Gud hand forsørge oc forse dennom, oc trøste oc opholdt oss alle fordt sidt hellig naffns skylld.

Anno 1637 pa anden paske dag forsende ieg udj Jessuw naffnn min søn Kielld Hansen till Hamborg med Hendrick Aarendtz der samestedtz, fremdbellis adt lere regne oc skriffue oc den tydske sprog. Gud giffue hannom dertill sin Hellig Ande. Oc fick ieg Hendrick Aarendtz sametid pa regenskab till hans wudgiff. 20 rdr. Oc sende ieg hans hustru en gulderring paa ij rosenobll till en foræring. Noc sende ieg Hindrik Aarendtz til hussholdning j tønd smør, som ieg forerde hannom for den wumage dj haffde med Kielld vdj hans sygdom.

Anno 1644 den 14. october omb en mandag for dag der klokken war jmelom 3 oc 4 begyntis den store oc megen skadellig jllebrand vdj min nabo Jens Joenssens huss oc gandske affbrendtt. Oc den gode oc baromhiertige Gud sametid forskonede oc beuarde mig oc midt saa wnderlligen mod alld menneskelis [!] forhobning, som med den gandske by stod vdj allerstørste perickell oc frare. Derfor ditt allerhelligste naffen were louet, priiss oc tack fra nu oc till ewig tid. Amen.

24. Niels Frandsen

Aff sal. Frands Nielsens skreven bog, in 8vo. Hiemsendt mandagen den 19. octob. anno 1711.

Anno 1176 den 4. octob. brænde den største deel af Riberby, oc Domkirken med ald sin herlighed.

Anno 1242 blev Ribe den beste part afbrændt.

Anno 1296 var det saa stor en vinter, at mand gik fra Opslo i Norge, oc tvert over til Jylland.

Anno 1301 den 7. nov. brænde Riber by den største part af.

Anno 1402 blev den øster ende af Riber Domkirke afbrænd med Torvet.

Anno 1555 onsdagen efter Kyndelmisse bleve 5 søerøvere halshugne her for Ribe.

Anno 1561 S. Mortens dag døde M. Hans Tausen biscop her i Ribe.

Anno 1564 S. Thomes dag blev kongens brev læst paa Riber raadhuus, anlangende skat, oc da motte borgerskaber give otte tusind daler. Canikerne maatte give derforuden to tusinde daler.

Anno 1577 den 28. junii døde Søren Jacobsen borgemester her i Ribe.

Anno 1578 døde Povel Hansen, som Anders Sørensen slog ihiel. Samme Anders Sørensen blev ihielslagen af Søren Bramming.

Anno 1580 løverdagen for Riber markend brænde den beste part af Ribe fierde gang.

Anno 1581 søndagen for pindsedag døde M. Jens Cancellor, erkedegñ til Riber domkapitel.

Anno 1584 den næste søndag for S. Voldborg dag kom borgemester Hans Faningers lig fra Sønderhoe over lands til Ribe. Der liget kom mod byen, droge mange af borgerskabet det i møde; desligeste borgemester Peder Hegelund, oc der hand kom nær liget, blev hand saa hastig oc heftig syg, at hand ikke levede uden en time.

Samme aar paa S. Mortens dag blev begravet mag. Hans Svane i Riber Domkirke.

Anno 1588 blev M. Jacob Madsen kaldet her fra staden oc til Fyn at være biscop, efter at hand havde været sognepræst til Riber Domkirke 21 aar.

Anno 1591 den 19. april døde Peder Baggesen raadmand.

Anno 1593 den 20. januar om natten ved XI slet slog Harder Jepsen to af byens tienere ihiel paa gaden. Samme tid blev hand strax paagreben oc sat i fængsel for samme drab, indtil den 24. februarii, da blev hand udført til Gallieberge med 50 musketerer oc 50 hellebarder. Han blev steilet levendes oc siden lagt paa 4 hiul, oc hans hoved paa en stage.

Anno 1594 den 13. martii om natten falt det store klokketaarn fra øverste paa nørrest side til jorden oc klokken i sønder.

Anno 1595 nyt aars dag døde Lavrids Tøgersen borgemester.

Anno 1598 blev Anders Sørensen ihielslagen af Søren Bramming.

Anno 1603 den 6. nov. døde M. Jacob Janderup.

[1604] Samme aar den 11. december blev Hans Jessen raadmand ihielslagen. Hvo hannem slog, det ved Gud. Men den som døde derfor, ville det ikke bekiende.

Samme aar den 14. decemb., om aftenen mellem 7 oc 8 blev Hans Andersen paagreben af lensmanden oc borgemester for Hans Jessens død skyld oc sat i fængsel for samme drab. Hand bekiende aldrig meere skade, hand havde giort hannem, end et slag. Den sal. mand havde

mange slag. Hand blev for samme slag halshuggen, oc begravet paa Sortebrødre kirkegaard, op til den øster ende ved kirken.

Anno 1614 den 18. febr. døde M. Peder Hegelund, biscop over Riberstigt. Hans sygdom bekom hand meget af den trette, som var imellem D. Hans Resen, oc M. Oluf Kok, sognepræst i Kiøbenhavn. Udj hans sted igien kom M. Iver Hemmet.

Samme aar den 23. martii blev hr. Lavrids i Møgeltønder brændt, oc hans hustru oc daatter halshugne, fordj hand oc hans daatter laa i blodskam med hver andre, oc hans hustru, fordj hun havde ligget i ont levnet med andre karlepersoner. Qvinderne bleve samptlige halshugne ved Tinget, oc siden begravne ved gallien, oc deres hoveder opsatte paa kaars-træer med hverandre. Hand blev brændt ved gallien, hand bekiende sin synd oc forlod sig paa Gud, oc Gud gjorde ham frimodig, at hand frygtede sig ingen pine.

Anno 1639 den 9. april døde lensmanden Albret Skeel oc blev begravet den 1. maji.

Anno 1642 den 1. octob. blev Hans Bartskeer paa Torvet halshuggen, for hand slog hans hustru med en kniv, at hun strax døde deraf. Hand blev benaadet med sverdet for hans børns skyld. Kroppen blev elendelig udført til gallien oc der nedsat, oc hovedet oven paa en stage.

Anno 1643 den 4. januar døde biscoppen D. Johan Borkersen, oc den 13. januarii blev begravet.

Anno 1643 den 18. julii døde Mads Lassen raadmand, oc K. Maytts tolder her i byen. Efter ham blev Peder Baggesen tolder.

Anno 1643 søndagen den 3. septemb. haver Peder Biørnsens søn, borger her i Ribe, navnlig liden Peder Biørnsen, ungefehr 17 aar gammel, oc dertil lam oc vanfør, gjort et mord paa en gammel qvinde i Havervad i Brøns sogn, Anne Niskon, i det hand haver ganget i hendes huus imidlertid Guds tjeneste i kirken forrettedes, oc der med en ild klemme slaget hendes hoved i tu, oc det formedelst nogle penge, hun havde. Samme mord er strax bleven aabenbaret, oc hand derfor anholdet, oc strax ganget til bekiendelse. Den 20. octob. er hand for samme mord dømt paa Hvedding herredsting, oc der ved gallien stejlet.

Anno 1643, in decembri er indfaldet i Holsten en stor antal folk af svenske, ungefehr en 18 tusind mand. Deres general var Linnardt Thøstedsen.

Anno 1644, udj januario haver de gjort indfald i Jylland, uden nogen fiendtlig undsigelse pludseligen indfalden.

Den 10. januarii haver de indtaget Ribe. Oc da motte borgerne give

til brandskat 10 tusind rixdr., som var borgerskabet haardt at bringe til veje.

Anno 1644, den 15. maji er den svenske oc hollandske flode, som ocsaa den tid gjorde de svenske undsetning til vands, udløben af Listerhavn med 28 orlogskibe. Oc er Hans Maytt. selv personligen kommen fienden imod, paa det ene skib Trefoldighed, oc haver figtet med dennem paa nogle timer, indtil saa længe der kom 6 andre af Hans Maytt.s skibe, oc haver saa af Guds naade beholden en ynskelig sejrvinging.

Den 14. aug. haver Hans Maytt.s velbetroede mænd, velb[yrdig] Christian Ranzow oc velb[yrdig] Christian Friis bestormet Ribe med et antal krigsfolk, oc slottet strax belagt, som der var inde af de svenske 120 mand ryttere oc soldatter, oc der iblant 7 officerer.

Den 29. aug. ere de godvilligen gaaet os tilhænde, oc bekommet kvar-teer.

Anno 1644 den 13. octob. mellem søndag og mandag om natten mellem 2 oc 3 slegt, er Jens Jonsens huus oc Hans Bekkes huus paa Skibbroen bleven hastig antænd, med en meget hastig ildebrand. Oc begynte paa Jens Jonsens huus først, oc den ganske med alle forbrændt, Hans Bekkes den største part, Christen Madsens oc Christen Bundes, begge deres huuse ilde skamferede.

Den 12. novemb. gjorde oberst Dul Wrangel indfald paa ny, efter at de vare udrejsede, oc havde belagt Regemborg, undtagen nogle faa, her bleve tilbage, oc havde indlagt dem her i landet allevegne paa slottene, oc gjort dem der faste. Hvilke Hans Maytt. dog blev bemægtiget, oc bemelte Wrangel, som var en tre tusind mand sterk, gjorde en drabelig skade her udj landet, oc blev indlagt her paa Riberhuus 140 mand, oc deres com-mendant ved navn Mardan. Oc gjorde de en meget stor skade her i byen ved fattige folkes huuse de nedbreket, saa vel som idelige contributioner.

Den 21. decemb. haver herzog Frederik, biscop til Bremen, indtaget Ribe, med en 6 tusind mand rytter oc soldatter, oc slottet strax belagt.

Den 30. decemb. haver de den med stormer haand bekommet. Svensken, som der var paa, bleve ganske med alle nederlagt, undtagen quinderne oc nogle faa. Oc kort tid der efter er Wrangel uddragen. Oc laa hand samme tid i Randers, oc der nærværendes omkring med ald hans armade. Hand flydde oc ingen jagede hannem, uden den gode Gud.

Anno 1645, den 5. januarii døde Lavrids Lassen.

Den 17. octob. døde Lavrids Struk, k[ongl.] m[a]js. foged her i Ribe. Oc i hans sted blev isat Clemend Madsen Kiældersvend.

Anno 1645, den 7. augusti haver Wrangel skicket en parti her i landet,

en 400 ryttere oc dragoner. Oc er det kongl. maytt.s officerer kundgiort, haver derfor mødt ham paa halv vejen, mellem Colding oc Vejle, med et antal folk, oc Johan Styrck med sine snaphaner. Oc haver der lystig sat an mod dem, oc omsider motte svensken bede om naaden, oc ikke om retten. Saa den største hob bleve der til idel dumme oc stumme.

Den 26. aug. haver bemelte Wrangel giort indfald her i landet igien med ald hans armade, efter at freden var sluttet mellem Hans Maytt. oc frøken Kirstine af Sverrig, oc brugte hans gamle vane med røven, plyndren oc brandskatten.

Den 21. septemb. er Kongl. Maytt.s trompeter kommen her til byen med ordre fra Sverig til Wrangel, at hand strax skulle passere her ud af landet.

Den 24. septemb. brekket hand op her fra byen. Gud være lovet!

Anno 1646 den 27. octob. døde borgemester Peder Sørensen.

Den 29. novemb. døde Jens Olesen, borgemester i Rindkiøbing, her i Ribe, til hans svoger Lavrids Baggesens.

Anno 1647 den 20. martii blev Anders Svane isat til borgemester i bemelte Peder Sørensens sted.

In junio døde hertug Christian den femte paa vejen til den varmbad, som var i kejserens land.

Den 12. julii begynte de her at ringe med klokkerne for hans førstelige lig.

Den 8. nov. blev den førstelig lig indsat.

Den 31. octob. stode borgemester Morten Lassens brøllup her paa Riber raadhuus med Ingeborg Friisdaatter.

Den 28. novemb. stod Peder Byrgesens brøllup her paa Riber raadhuus med Maren Hansdaatter Friis.

Anno 1648 in februario døde vor allernaadigste herre oc koning, k[ong] Christian den fierde, i hans alders 71. aar, oc hans regimentes 51. aar.

Den 8. martii begynte de her at ringe for kongens lig.

Den 18. novemb. blev Hans Maytt.s lig indsat. Strax samme aar er herzog Friderich udvalt til at være landsens regentere oc forsvarer.

Den 25. novemb. blev Hans Maytt. kroned i Kiøbenhavn.

Den 23. augusti døde M. Lauge Andersen, sognepræst til S. Catharinæ kirke. I hans sted blev kaldet mag. David Fos, da capellan til Domkirken.

Den 24. sept. en søndag M. David i Catharinæ kirke oc efter prediken oc højmesse blev forkyndet, at hand af borg[mestre] oc raad til at være sognepræst var kaldet.

Anno 1648 var det en ganske usædvanlig sommer med regn oc uvejlr,

saa at det saa got som regnede hver dag fra S. Hans dag midsommer oc til S. Mortens dag. Derpaa fulde en meget haard oc trang tid, saa at qvæget mange steder bortdøde, oc kornet blev heel dyre, saa en tønde rug gialt 7 oc 8 sldr. Hvilken dyr tid stod paa i 3 samfulde [aar], indtil a[anno] 1652.

Anno 1649 blev kong Carol Stouart i England halshuggen.

Den 29. marti døde M. Anders Romdorph.

Den 3. april blev Romdorph begravet, doct. Monrad biscoppen selv prædikede. Textus Apos. 3 Fordi du har bevaret min toldmodighed . . .

Den 18. maji døde hospitals præsten hr. Oluf Pedersen. Oc udj hans sted blev kaldet hr. Torkild Andersen.

Anno 1650 den 29. maji døde Peder Baggesen raadmand oc kongl. maytt.s tolder. Oc udj hans sted blev Casten Olesen tolder.

Den 30. maji blev den ny alter tavle opsat i S. Catharinæ kirke.

Den 26. junii døde borgemester Hans Nielsen Friis. M. Johan Pouch prædikede over ham. Textus Psal. 73, 28.

Anno 1650 ved samme tider døde biscoppen D. Erich Monrad udj Kiøbenhavn, som da var der til prindsens hylding. Udj hans sted blev ordineret Peder Jensen Kragelund.

Den 2. augusti blev slotsskriveren sal. Jørgen Pedersens lig ført til byen. Hand døde paa Fedgaard i Fyn.

Den 4. augusti blev hand begravet i Domkirken. Oc prædikede over hannem M. Søren Andersen capellan. Texten af Esaïæ 40. Hand giver den trætte kraft oc den umectige styrke.

Den 2. septemb. blev sat til raadmand Carsten Olufsen, Lavrids Baggesen, Hans Wandal oc Johan Radlev.

Den 4. septemb. blev Peder Olesen isat at være borgemester, i Morten Lassens sted.

Anno 1651 den 3. februarii døde rector scholæ M. Christen Brod. Efter ham kom M. Christen Aagaard.

Den 14. april blev M. Christen Aagaard i skolen indsat.

Den 3. septemb. rejsde lensmanden Gregers Krabbe her fra byen oc Riberhuus oc til Norge at være statholder. I hans sted blev igien forordnet Mogens Sehested til Holmgaard.

Anno 1652 den 14. septemb. blev doct. Pouch oc borgemester Anders Svane forordnede af lensmanden Mogens Sehested til at være hospitalsforstandere. For disse bemelte dannemænd var Hans Friis oc Morten Lassen i 15 aar, som var fra Philippi Jacobi dag 1637 oc til Philippi Jacobi anno 1652. Des midlertid er hospitalet kommen vel paa fode, saa hun

er bleven ført til oplag $3\frac{1}{2}$ tusind slettedr., som de strax leverede fra dem i enkende ridxr. Derforuden er der bleven bygt oc forbedret paa hospital oc Pugaard over tusind slettedr.

Anno 1653 den 9. januarii stod Ib Nielsens trolovelse med hans fæstemø Birgitte Jesdaatter.

Den 18. septemb. stod deres brøllup.

Den 22. januarii døde M. Søren Andersen, sognepræst til Domkirken.

Den 28. janv. begravet i Vor Frue Kirke. Biscoppen D. Peder Kraglund prædikede. Texten Apos. 7, 9 ad finem.

Den 4. februarii blev M. Niels Seerup ordineret.

Den 3. martii om natten døde M. Christen Friis, lector. Den 9. martii begravet. Biscoppen D. Peder Kraglund prædikede. Textus Deut. 34.

Anno 1654 var der en heftig pestilense i Kiøb[enhavn], saa der døde nogle tusinde. Professorerne oc en deel af de fornemmeste droge derfra.

Anno 1654 tiisdagen den 12. sept. om morgenen mellem 7 oc 8 blev Ib Nielsens daatter, Maren, fød.

Anno 1655 paa Kyndelmisse dag mell[em] 8 oc 9 døde Anders Jacobsen, byfoged her i Ribe. I hans sted efter ham kom Hans Ditlevsen, den forrige byfoged.

Den 13. martii døde hr. Jens Tavsen capellan til S. Catharinæ kirke. I den sal. mands sted blev hid kaldet fra Varde hr. Torkild Andersen, som tilforn var hospitals præst her i byen, oc blev kaldet herfra, oc til forbemelte Varde, oc nu derfra hid igien.

Den 26. martii, en mandag, mell[em] 4 oc 5 om aften, kom vores naadigste konge, k[ong] Friderich den Tredie, saa vel som dronningen her til byen, fra Flensborg, oc til den 28. martii havde ladet hid stevne alle rigens raad. Hvad der blev sluttet, var hemmeligt oc gedult. Imidlertid hans maytt. var her, blev forordnet, at Otte Kragh, som var lensmand paa Bøvling, skulle her til Riberhuus at være lensmand, oc hr. Mogens Sehested, som var lensmand, igien til Bøvling at skulle være lensmand.

1655 den 22. augusti kom Lavrids Baggesens lig fra Kiøb[enhavn] som var overrejt til herredagen paa magistratens vegne, men døde der, førend sagerne komme for. Den 24. dito begravet her i Domkirken.

In novembri døde byskriveren Peder Pallesen. I hans sted blev isat Anders Hansen, som var kiieldersvend paa slottet, Riberhuus, oc var bemelte Peder Pallesens broder søn.

Den 21. decemb. døde Jens Jonsen Raadmand.

Den 31. decemb. nyt aars aften, bleve disse 4 isatte til raadsmænd, som var: Peder Gregersen, Casten Tønnesen, Bagge Baggesen, Lavrids Friis.

Anno 1656 den 9. maji blev Casten Olufsen oc Casten Tønnesen forordnet af lensmanden Otte Kragh til at være forstandere for den almindelig Riber hospital.

Den 31. juli, en torsdag nat mell[em] 2 oc 3 blev Jes, Ib Nielsens søn, fød.

Anno 1657 den 12. martii døde borgemester Anders Svan.

Den 6. april blev Casten Tønnesen borgemester efter ham.

Den 6. maji døde Hans Ditlevsen byfoged. I hans sted kom Clemend Madsen.

Samme aar er af kongl. maytt. oc Danmarks riges raad samtøkt at paaføre de svenske krig. Oc strax in junio haver vor folk giort indfald i stift Bremen, som de svenske havde sig bemægtiget, oc stæderne besat. Oc nogen tid efter vor folkes indfald haver de indtagen nogle skandser oc Bremmerfør med accord, efter den var sterk belejret.

Sidst in julio har svensken giort indfald i Holsten med 8 tusinde mand, oc kongen af Sverig var selv med i egen person. Slog deres lejre nogen stund ved Altonah oc der omkring, oc strax giort anfald paa stift Bremen. Hvilket deres anslag oc gelingede dem. Saa tilig Christopher Hvas, som var oberst, oc andre flere danske officerer, som laa i stift Bremen, med halvandet tusinde vel udmonderet ryttere oc en stor parti fodfolk, fik deres anslag at vide, haver de flux ladet støkkerne oc fodfoldet føre til Glückstadt. Strax er svensken ankommen uden ald sverdslag. Saa snart Christopher Hvas fornam, at de vare komne der paa landet, flyde hand i skibet oc beføl hans rytteri at giøre det samme, at tage sadlerne oc gevehr fra hestene, oc lade hestene fare. Hvilket lod sig meget ilde, saaledes at fly oc ikke i ringeste maader giort fienden modstand. I Bremerfør blev indlagt af vore folk en 400 mand. Commendanten ved navn Egert [*åben plads*] blev vel forsiunet med munitio, proviant oc andet, hvad der til hørde. Hvilken commendant med sine underhavende holte sig meget vel, oc ikke i ringeste maade lod sig tvinge af svensken. Rigens marsk Anders Bilde oc Steen Bilde paa Coldinghuus, som var oberste, som laa i Holsten med nogle tusinde til hest oc fods, i alle maader velmunderede folk, at skulle have giort svensken modstand, hvilke oc flydde strax oc tog deres march ad Friderichsodde til.

Siden haver svensken marcheret her ind i landet, efterdj de havde aldeles ingen modstand.

Den 19. augusti tog en ritmester Ribe ind selvtredie mand. Hvilke borgerskabet motte give til foræring 200 rdr.

Den 21. aug. kom her for byen en oberstlieutenant 120 heste sterk, selv

med nogle officerer kom hand ind i byen, oc rytterne bleve provianterede uden for byen.

Strax samme dage ere de afmarcheret igien.

Nogle af borgemester oc raad her af byen er dragen med dem, den svenske konge, som var paa Gottorp at besøge, oc accordere paa byens vegne om brandskat. Vilde dog ikke paa den tid legge byen i nogen brandskat, men en stor madskat blev paabuden, som flux skulle af sted til lejren. Gav dem samme tid beskiermelsesbrev, deres handtæring at søge som i fredstider. Strax der efter er den svenske krigscommissarius ankommen her til byen, oc haver lagt Riber bye oc ganske Riberhuus lehn i brandskat. Riber borgerskab gav paa den tid 3 tusind rixdr., oc af hver ploug i lehnet 55 rdr. Siden paasatte hand Riber borgerskab 6 tusind rdr., foruden ald anden contribution, som var paa nogle tusinde daler.

Ved S. Mortens dags tid bekom de Frideriksodde med storm, oc var der inde af vores folk 3 tusind mand. De svenske vare 6 tusinde, som løb storm. Rigens mars[k] Anders Bilde blev fangen, strax der efter døde hand. Mogens Høg i lige maade blev fangen.

Anno 1658 den 30. januarii bekom svensken Fyn. Oc var det saa sterk en vinter, at de marcherede der over paa iisen. Vore folk, som laa i landet, landet til defension, gjorde en føje modstand; men overladte alting der til fienden, oc bade om qvartere, oc bekom der en meget stor bytte. Den svenske konge var selv med i egen person. Blev samme tid fem fangne af rigens raad, som vare hr. Jørgen Brahe, hr. Iver Vind, Otte Kragh, Gunde Rosenkrands oc hr. Henrik Rantzov. General Gyldenløve var den tid dødsyg.

In februario marcherede svensken over iisen fra Fyn til Sædland.

Den 17. febr. blev freden sluttet mellem Kongl. Maytt. af Danmark oc Kongl. Maytt. af Sverige, en halv miil nær Kiøb[enhavn]. Oc da maatte Danmark afstaae nogle lande til Sverig. Oc fra den 17. febr. oc indtil den 1. maji skulle den svenske armee blive liggende i landet. Mends mod løfte oc freds forbund bleve her liggende den ganske sommer.

Den 18. febr. stod Frands Nielsens oc Maren Pedersdaatters trolovelse. Oc var en torsdag.

Fredagen den 13. augusti tog de svenske Kongl. Maytt.s folk op, som laa spred her i landet allevegne. Oc strax der efter blev Kiøbenhavn belejret.

Den 4. octob. kom de Brandeburger her til byen paa en dag, 40 mænd stærkke til hest. Oc optog de saa svensken, som laa herinde i landet allevegne omkring indquarterede. Deres hoved armee laa den tid ved

Flensborg, som var keyserlige, brandeburske oc polaker, som meenes at skulle være tilsammen 60 tusinde mand sterke. Som baade ere komne paa deres egne vegne, den svenske konge at søge, oc kongen af Danmark til undsetning, mod svensken.

Den 23. decemb. kom churførsten af Brandeborg med ganske hof her til byen; saa oc den kejserlige general Montecuculi. Holte her deres hofkvartier paa en 5 ugers tid. Deres ganske armade blev indquarteret her i Riberhuus, Coldinghuus oc Haderslebhuus lehner, som vare af brandeburgske, kejserlige oc polaker. De toge meget ilde af sted, hvor de kom frem, skaanede ingen, udplyndrede kirker, forjagede præsterne oc tog fra alle. Tog deres march herfra ind ad Nørrejylland, Frideriksodde, som fienden laa udj, lod de blive med fred.

Anno 1659 in martio qviterede svensken Frideriksodde, afbrændte byen oc sløbede den store skandse. Den liden skandse holder de endnu ved magt, hvor udj ligger 300 svenske.

Fortsættes, se under Peder Terpager (nr. 40.2).

25. Frederik Andersen Klyne

Er ikke medtaget, jfr. s. 79.

26. Lauge Andersen Vedel

I. N. I. A!

Lago Andreae Wedel.

Anno *MDCXVII* d. 24. augusti paa Bartholomæi dag, blev jeg i den værdige Tre[fo]ldigheds navn ordineret udi Riber Domkirke af M. Ivaro Hemmettero S. R. til Visby sogn.

Anno 1618 d. 26. julij die St. Annæ stod mit og min kiere hustrues bryllup i Tønder udi Niss Hansns huus.

Anno 1619 blev Anders Laugesøn fød, d. 7. maij, næste dag efter vor herres himmelfarts dag, ime[l]lem 5 og 6 eftermiddag. Hans gudfader vare: 1. Hans oldefader, herr Johannes Maurittii, provst i Tønder. 2. Hans farbroder M. Søffren Andersøn, canik og sognepræst i Ribe. 3. Bernt Ybbing i Tønder. 4. Hans oldemoder Metta, sal. M. Anders Veilis i Ribe. 5. og Maren M. Marcuses i Tønder.

Anno 1621 blev Elisabeth Laues daatter fød d. 21. martij, som var onsdagen for Vor Frue dag i faste, ved middagstide, imellem 11. og 12. Hendes gudfader var 1. Herr Peder Andersøn i Medolden, 2. Hendes farsøster Maren, M. Aegidii hustru i Ribe. 3. Elene Hansis i Tønder.

Samme aar og næste søndag efter paaske, d. 8. april, der hun var bleven 18 dage gammel, kaldede [G]ud hende bort af denne jammer[d]al til sig i sit ævige rige.

Anno 1622 blev Johann Lauesøn fød, d. 15. april, som var næste mandag efter palmesøndag, om aftenen ved 10 slet. Hans gudfader vare: 1. M. Jørgen Pedersøn Hegelund i Møltønder. 2. Johann Kok i Tønder. 3. Hans Resenberg foged paa Trørborg. 4. Susanna M. Søfrens i Ribe, min broders hustru. 5. Elisabeth Ditleffs i Tønder.

Anno 1624 d. 16. majj, som var pinsedag, imellem 1 og 2 om eftermiddagen blev Hans Lauesøn fød og døbt d. 26. majj. Hans faddere vare: 1. Velbyrdig Peder Rantzow. 2. H. Mikel i Døstrup. 3. Maren Ybings. 4. Maren, M. Jørgens i Møltønder.

Anno Christi 1626 d. 16. septbr. paa aftenen imellem 12 og 1 blev Bernt Lauesøn fød og døbt d. 26. ejusd. Hans faddere vare: 1. M. Aegidius Lauritzøn erchidegn i Ribe. 2. H. Niels Gregersen i Bred. 3. Hans Andersøn i Hafvervad. 4. Velbyrdig jomfru Mergreta Rantzow. 5. og Lene Hr. Lauritzes i Randerup.

Anno 1629 d. 10. martij i dagningen ved 5 slet, blev Søfren Lauesøn fød og blev døbt dominica Judica d. 22. ejusd. Hans faddere vare: 1. Hr. Lauritz i Randerup. 2. Johannes Mauritiij. 3. Elisabethe Brede og Jørgen Struk. Item Hanna Johan Kokis i Tønder og Helvig Matthises ved Bredbro.

Anno 1631 d. 19. junij dom. 11. post trinit. paa aftenen imellem 9 og 10 hensov udi Herren vores 2. søn Johan Lauesøn og d. 20. junij samme aar og tiid om morgenen imellem 5 og 6 døde lille Bernt Lauesøn, begge af smaapokker, og bleve begravne i Dømkirken, hos sal. Oluf Rode begravelse tæt op til pillen d. 22. junij. M. Hans Olufson prædiket over dem. Gud give dem og os alle paa dommedag en glædelig opstandelse og det ævige liv. Amen!

Anno 1631 d. 3. septbr. om aftenen, imellem 9 og 10 slet, blev Johan Lauesøn fød og blev ført til daab og Christendom d. 5. septbr. Hans faddere vare: 1. borgemester Morten Lime i Ribe. 2. Jørgen Hanssen Made. 3. Anna Jensdaatter. 4. Peder Hiertings hustru.

Anno 1635 d. 17. junij strax efter 2 slet om morgenen blev Bernt Lauesøn fød, d. 19. junij blev hand ført til det hellige daabes sacramente. Hans faddere vare: 1. M. Johan Burchartsøn, biscop udi Ribe. 2. Johann Apotheker ibid. 3. Hans Jessen Vintapper. 4. Susanna M. Surens. 5. Susanna Jørgen Strukis.

Anno 1635 d. 17. junij en fierding stund for tre slett om morgenen blev

Aegidius Lauesøn fød, og blev hand d. 19. ført til daab og Christendom. Hans faddere vare: 1. M. Hans Olufsen archidiac. Rip. 2. Lauritz Jessøn byskriver. 3. Anna Mauritia, Elisabethe søster, og borgemester Wonkmestere hustru i Tønder.

Anno 1638 d. 18. julij ved fem slett om morgenen blev Jørgen Lauesøn fød og blev døbt d. 20. julij. Hans faddere vare: 1. M. Christen Friss lector i Ribe 2. Hr. Jens Tausøn, medtienere til St. Catharinæ kirke i Ribe. 3. Dorethe Sørensdaatter. 4. M. Anders Pedersøns hustru, som den tiid var skolemester i Ribe.

Anno 1638 d. 12. augusti dom. xii p. Trinit. ved 10 slett strax høymessen var endt, bortkaldede Gud den allmægtigste ved den timelige død af denne elendige verden hiem til sit evige rige vores lille unge søn Jørgen Lauesøn. som blev tre uger og 4re dage gammel; hand blev begravet d. 14. augusti udi domkirken hos sine andre tvende brødre, og blev hand sat paa sal. Bernthis kiste. Hans gudfader hr. Jens Tausøn prædiket over ham. Gud give ham og os alle een glædelig opstandelse paa dommedag, og det evige liv. Amen!

Anno 1640 d. 20. augusti paa formiddagen klokken 10 blev Jørgen Lauesøn fød, og døbt hiemme i huuset samme dag af hr. Jens Tausen for skrøbeligheds skyld, thi hans moder kom 8te fulde uger inden hendes tiid; hand blev ført til kirken den 12te søndag efter Trinitatis, hans faddere vare: 1. Jørgen Bertelsøn Struk. 2. Niels Jacobsen Bonum. 3. og Kirsten hr. Jensis.

27. Laurits Pedersen Hegelund

Med kursiv gengives navne og ikke-oversat tekst.

1646

11. jan. *Romdrup. Stor snefog.*

23. jan. *Klarupgaard.*

4. febr. *Bededag. Romdrup. Altergængere.*

8. febr. *Romdrup Seilflod Klarup altergængere.*

20. febr. *Romdrup.*

4. marts. *Fasteprediken i Romdrup, Klarup.*

11. marts. *Fasteprediken Klarup, Romdrup.*

1. april. *Lemvig Vaskiergaard.*

19. april. Min kære hustru fødte os en datter, Kirstin.

9. maj. *Skerbeck.*

11. maj. Mag. Christen Brod blev indsat som rektor ved Ribe Skole.

19. maj. Haderslev-provsten kom med skib til Ballum; forgængerens, hofpræst dr. Reinbotius, superintendent i Gottorp.

24. maj. *Skerbeck*.

28. maj. Biskoppen kom tilbage fra visitatsrejse.

3. juni. Forlovelse mellem hr. *Anders Heboe oc Anne Hansdaatter*.

14. juni. Bryllup i *Brøns præstegaard*.

20. juni. *Karen*, dr. Johan Borchersens Ribe.

21. juni. *Catharina*, dr. *Jens Dynisens Ribe*.

24. juni. *Velb. Erik Jul* i Ribe.

2. juli. Mag. Brod holdt tale.

5. juli. *Gref Valdemar* drog af sted til Holland og derefter Frankrig.
[midtersiderne:]

H. Bertel i Arrild synder Ribe døde 3. septemb.

20. juli. Adelsmøde i Viborg.

24. juli. *Romdorþ* vendte tilbage.

29. juli. J. S. *Ribe*. C. S. i Lemvig.

1. aug. Mag Brod. holdt tale.

12. aug. Dr. *Timmermands* bryllup i Odense.

14. aug. *For dom oc dele 8 dages varsel H. I. H.*

16. aug. Alle børnene plagede af en børnesygdom, *mesling*. De blev raske hjemme til 12. søndag efter trinitatis. Med bysbørn drog de afsted til den overnaturlige kilde, der springer frem i Sachsen.

18. aug. Mag. *Ole Wind*, hofpræst, døde.

26. aug. Hr. Peder blev indviet til embedet i Pjedsted, 40 år gammel. Tekst Matthæus 25, vers 14–31: om at forvalte talenterne, der er overgivet af Herren.

ca. 26.–28. aug. Kong. maj.s kommissarier i Ribe.

27. aug. Ribe-borgere af en rådmænd kaldt til Middelfart.

1. sept. *Peder 9 aar*.

4. sept. Rektor, mag. Meier, drog afsted til København.

6. sept. Mag. *Joh. Ægid.* bryllup i *Aalborg*.

7. sept. *Marked aften*.

11. sept. Hans vendte tilbage fra kilderne i Itzehoe.

13. sept. Barnefødsel i *Skerbeck*. Adelen i Odense.

15.–16. sept. *Tamperdag* Ribe. Dr. *Timmermand*.

17. sept. Bryllup *Hygom* og *Kolding*.

21. sept. Adelig begravet i *Anderskov*.

22. sept. *Sneumgaard hos J. S.*

25.–26. sept. *Sneumgaard Ribe*.

27. sept. *Høymess. Mag. Joh. Poch* fik offentlig syndsforladelse.
28. sept. *7. S. Ribe*. Hos bispen i H. I. H.s navn.
29. sept. Mag. C. Brod i Domkirken.
30. sept. *Her Steen Christensen* ordineret *Randerup*, tekst Salme 91, vers 11, 12.
1. okt. Bispen drog til København med sin kone til bryllup hos en lærd.
4. okt. Mag. *And. Weil* bryllup *Wilsløff*.
- 4.–5. okt. S. P. H. drog til *Skerbeck*.
5. okt. *rejste lensmandens Mette paa Riberhus ud til de brønde i Tyskland ved Husum oc Itzehoe*. Ligeledes Gunde Langes søn Hans Lange.
11. okt. *Hr. Anders Tisted* bryllup i Ribe.
13. okt. I Ribe er blevet udspreedt det rygte, at den udvalgte prins, Christian 5., er død. Gud være lovet, han blev rask igen.
16. okt. *Borgmester Morten Lassens* hustru død. *Apotekers hustru* døde.
- 18.–24. okt. Rådsmøde i København.
25. okt. *Per Jacobsen Hegelund* bryllup med *velfornemme matrone Levina Karstensdaatter i Christianshaffn*.
27. okt. *Per Skriffuer, borgemester i Ribe*, døde, efterladende sig en stor formue.
30. okt. Begravet.
2. nov. *Hederlig oc højlerdt mand mag. Henricus Michaelius* døde i Hamborg. *Bleff siden begraffuen i Domkirken sammestedt.*
3. nov. I København blev tre doktorer. Hr. Romdorp til forlovelse i *Tijsted*.
10. nov. Hans Svane den unge begravet.
11. nov. Lensmanden i Ribe vendte hjem *fra den brønd. 2 tønder brøndvand*.
14. nov. Rektor Meier vendte hjem fra København efter at have opholdt sig der i otte uger.
29. nov. I morges døde Jens Olufsen, borgmester i *Rindkiøbing* i Ribe. *Hans Lüif bleff siden hjemført til Rindkiøbing i en ligkarre. Bispen siel predicked offuer hannem.*
30. nov. Trolovelse i *Skerbæk, Margret Hansdaatter med Claus Schlotfeld i Vlmøll*.
2. dec. Ribebispen havde et bodsmøde i *Ressby for velb. Christian Rantzow*.
6. dec. *Hans Ditlefsen, kollega i Ribe, fick kald i Arrild* på betingelser.
14. dec. Jeg kom hjem fra *Skerbeck* efter at have opholdt mig der i 10 uger. *Anders P.s hyttes vindue udslagen*.

16. dec. *Tamperdag*.

19. dec. *Ribe radd huss, Per Munch paa Anders Munchs vegne, Kirsten Andersdaatter. Cancelli bud Ribe.*

20. dec. S. P. H. *Hadersleff*. Med en student il *Woder*.

22. dec. [Jeg kom til] *Skerbeck* påny.

24. dec. Jeg skrev til *P. D. Wib*.

Anno 1646.

I. *Nogen brønde mirackels met legsom vand vdi Brunsswigerland ved Halberstatt.*

II. *Item nogen ved Itzehoe i Holstein mirackels brønde opkommen, dér Ribe-borgerne i august.*

III. *Ved Husum ved en bunde by Rønwitz opspringer lige slig mirackels brønde. Tyskerne kalder dem Heylbrunne.*

1647

Mine børn, Guds velsignelser. Priset være skaberen.

Fødselsår		Og dette år, 1647, fylder de
1637 2. sept.	<i>Petrus</i>	10
1639 27. juli	<i>Margreta</i>	8
1642 26. okt.	<i>Anna</i>	5
1646 19. apr.	<i>Kirsten</i>	1

4. jan. *Hans Ditleffsen* min kollega i 4. klasse til *Arrild kald. Præstegilde.*

8. jan. *Ærkedegnen Skerbeck.*

14. jan. Tre præster kaldt til bispen: *hr. Anders i Bølling, hr. Peder i Spandet, hr. Thomis i Hueding.*

15. jan. *Skerbeck* 3 uger. Jeg kom til Ribe med broder S. P. H.

18. jan. Overflytning, omveksling af kolleger i Ribe Skole.

21. jan. Uddeling i skolen af *wandmel, leret, peng. Lild Peder 2 rixdlr.*

23. jan. J. S. vendte tilbage fra *Kil.*

24. jan. *Sneumgaard. Hr. Knud* gæst hos *J. S. med hustru.*

27. jan. *Kørne* hjem.

27.–29. jan. Studenten *Matthias Pauli* drog bort.

28. jan. *J. S.* kom.

31. jan. *Mag. Brod* holdt tale.
 Febr. *Her Terkel, Mag. Søren*s kapellan, kom i februar måned.
 15. febr. Jeg skrev til Ringkøbing. Lensmanden om korn.
 28. febr. *Wossborg, Vldborg, Rindkiøbing* hos rådmænd om korn.
 10. marts. Tamperdag.
 14. marts. Velb. *Per Jull* Ribe. *Hr. Terkel* holdt tale. Jeg var der tidligt.
 20. marts. Anders Svane valgt til rådmænd i Ribe.
 21. marts. J. S. okser Aalborg, Ribe, Elben.
 22. marts. Der blev uddelt tegn til de fattige.
 23. marts. *Kaaberskatt. Dr. Poch. Kiergaard.*
 24. marts. Kongens kommissærer.
 26. marts. Kommissæerne i Ribe om grundbesiddelse. *Hr. Jørgen i Tim. Hr. Oluff i Borck.*
 28. marts. Niels Friis havde gudstjeneste 1. gang i Frue Kirke.
 29. marts. Tidligt om morgenen drog de kgl. kommissærer bort.
 30. marts. Jeg har hørt om det hus, der skal forpagtes.
 31. marts. *H. I. G. raadstue 8. og 14. dag.* Til *Woder* blev den unge hr. *Jens Hermensen* indviet.
 3. april. Lensmanden drog til København til herredag.
 9. april. *8 dages varsel raadstu.* Hr. *Andreas Claudii Brøns* blev indviet til *Toftlund.*
 13. april. Begravelse af *Jens Bierg bildsnider oc steenhugger.*
 15. april. Niels Friis havde gudstjeneste 2. gang.
 20. april. *M. Brod Vested,* holdt tale.
 21. april. Okser til Holland 1. gang.
 21.–24. april. Sneum.
 21.–22. april modtaget *14 dages varsel raadstue dom.*
 23. april. Catechimen; af biskoppen eksamineret i Skt. Katharinæ kirke. *Raadstудom* i mit fravær.
 24. april. Dr. Ludvig Pouch drog til Holland. *Mag. Brod* hos Rom[dorp]. *Fred. Hansen* drog afsted til København.
 26. april. *Mag. Brod* drog efter vores tilbagekomst til hr. mag. Lauge.
 27. april. Bryllup i *Wodder.*
 28. april. Niels Friis drog til København. *Knud Povelsen R. Lemvig* Ribe.
 29. april. Okser til Holland 2. gang. God vind.
 2. maj. Marine Kloekers fik offentlig syndsforladelse i Skt. Katharinæ kirke efter drukkenskab og foragt for sakramentet.
 4. maj. S. P. H. i Ribe.

9. maj. *Oluff Kleinsmid* på grund af drukkenskab *til scriff* stolen, fik offentlig syndsforladelse.

10. maj. *Jørgen Pedersen Slotsskriver* til København.

13. maj. *Oxser søefter(?) Holland.*

14. maj. *P. Jensen* drog af sted. *Hr. Jens Tavsén* drog til København.

15. maj. *Thomas Henrichsen Wedell* indviet til *medtiener i Huedding.*
Tekst 2. Tim. 2, vers 3, 4, 5.

20. maj. Rektor, mag. *Meier* drog tidligt til morgen *Synder.* Mag. *Anders* i *Wilsleff* prædiken 1. Sam. 28.

24. maj. Mag. *Hans Ægidiussen* i Ribe rektor i Ålborg.

25. maj. Promotion i København af 34 magistre.

26. maj. Købmændene vendte tilbage fra Holland.

27. maj. Dr. *Ludvig* med broderen *Christopher.*

28. maj. Hr. *Jens* vendte tidligt om morgenen tilbage fra København, kl. 7.

29. maj. *J. S.* hjem fra Holland.

30. maj. † *Hendrick Holck.* Begravet i FASTER kirke; således som han levede, døde han. *Ribe met Christopher.*

1. juni. *Uldborg prestegaard.*

2. juni. *Bededag.* *Waskiergaard* med *Christoffer Jacobsen.*

3. juni. *Christian 5.,* udvalgt prins, døde i Dresden.

9. juni. Landsting.

14. juni. Adelsmøde i Viborg 17. juni.

30. juni. Jeg *Hov prestegaard.* Der kom rektor fra Lemvig, *hr. Berthel Wichman* og *Jørgen Jacobsen Wolffius.* Hr. *Jørgen Brahe* initiativtager.

2. juli. *Beuling kirke, prestegaard.*

7. juli. Jeg sagde farvel til *J. F. Waskiergaard.* *Bovbjerg. Lemvig.*

20. juli. *Brusgaard Randers.*

22. juli. *Skibsted.*

27. juli. *Romdrup Agersborg.*

30. aug. *Aalborg met M. P. D.*

8. sept. *Bededag Romdrup.*

25. sept. *Aalborg Slot.*

26. sept. *Sundby.*

28. sept. *Aggersborg Aggersund Sibersund Nibe.*

29. sept. *Romdrup.*

30. sept. *Kloster Biørnsholm markend.*

2. okt. *Kircke mess Mou 1.*

10. okt. *Kirke mess Lildvorre 2.*

13. okt. *Bededag Romdrup.*
 17. okt. *Kircke mess Clarup 3.*
 24. okt. *Kirke mess Romdrup 4.*
 25. okt. *Døde Maren Bordums dr. Christen Bordings daatter i Ribe.*
 3. dec. 1647 *Hr. Lauritz Lim Riber, præst i Husby, døde.*

1648.

21. marts. *Aalborg.*
 8. april. *Rector mag. Hans Ægidiussen Romdrup prestegaard, om undervisning af Friderich Sehesteds (?) hustru Klarupgaard.*
 12. april. *Bededag Romdrup.*
 16. april. *Forhandlinger om valget af prins Frederik i København.*
 4. maj. *Bededag Clarup.*
 10. maj. *Romdrup.*
 24. maj. *Romdrup. Mag. Hans Ægidissen, rector, Clarupgaard.*
 29. maj. *Aalborg hos rektor mag. Johannes Ægidiussen.*
 11. juni. *Rektor ved Ribe Skole, mag. Brods bryllup med Vivike Ægidiusdatter.*
 21. juli. *Følum prestegaard.*
 22. juli. *Jeg var sammen med velbyrdig Just Friis i Viborg, som vendte tilbage fra København.*
 23. juli. *Jeg kom til Holstebro for at høre kapellanens tale.*
 25. juli. *Waskiergaard.*
 13. aug. *Uldborg prestegaard.*
 20. aug. *Holmgaard.*
 22. aug. *Ho prestegaard.*
 8. sept. *Uldborg prestegaard.*
 21. nov. *Rådmand Hans Lauritzen i Ribe døde.*
 19. dec. *Fru Margrete Krag til Varhos begravelse i Varde. Biskop Monrad holdt talen.*

1648. *Mag. Lauge Andersen, sognepræst til Skt. Katharinæ kirke i Ribe døde den . . august.*

1649.

15. jan. *Til Ribe.*
 19. jan. *N. Gutbier red tidligt om morgenen til Skierbeck.*
 22. jan. *Hr. Steen Randarus hos S. P. H.*
 25. jan. *L. Blymand vendte tilbage fra Waskier.*

9. febr. S. P. H. Ribe.
10. febr. Hr. Gutbier sendte Frederik 3.s tale med erklæring.
Der er udspreedt det rygte, at S. P. H.s søn er vendt tilbage til Ribe fra Skærbæk.
- S. P. H.s hustru introduceret.
14. febr. *Dybbeck*.
18. febr. Hr. Anders' bryllup i Farup. *Per Toldskriffuer* med hustru i *Skerbeck*.
19. febr. Retssag Jens *Sylvestris*.
20. febr. *Lauritz Frijs* trolovelse *Langetued*.
1. marts. Rådsmøde Rendsborg. S. P. H. drog bort til Haderslev, vendte tilbage om aftenen lørdag (den 3.).
6. marts. *Johanne Dynisdaatter* Skerbæk *Lyom Kloster*.
7. marts. Maren Jens begravet i Ribe.
10. marts. *Romdrorp* drog igennem *Skerbeck*.
19. marts. Mag. Jacob Bonum døde under fromme studier.
20. marts. *Peter Lang lensmand, af Tønder*, hos S. P. H.
27. marts. *Just Friis* drog bort til hest.
28. marts. *An. Kuhman* drog bort til Bredsted med søster *Margrete*.
Vi forblev hjemme i 13 uger; i skolen 8 uger.
29. marts. Mag. *Romdrorp* døde meget fattig.
1. april. Jacob Jørgensen Hegelund i *Møltønder* drog til Königsberg for at studere. Søster *Margrete* med sønnen *Mickael* hos os til *Romdorps* begravelse.
4. april. Drog fra *Skerbeck*. *Romdrorp* begravet. Bispem holdt talen, *Apostlenes Gerninger*, vers 10 og 11.
5. april. Bispem drog bort på visitats.
8. april. *Skerbeck*. Søster *Margrete* med *Mickael* til Haderslev med dat-
teren.
10. april. Jeg skrev til *Romdrup* med *Ålborg købmænd til Per Bagiss[en]*.
4. april sendt breve om broder *Romdorps* død.
13. april. *Dr. Ludvicus* vendte tilbage fra København, beriget med et kanonikat. Velbyrdig *Petrus Lang* til *Kærgård ærkedegn* ved Ribe kapi-
tel.
15. april. Velbyrdig *Erich Juel oc Peter Lang* til Ribe.
18. april. Apotekers forlovelse.
20. april. Okser *Holland*.
21. april. Storm hele dagen og natten.
24. april. *Margret* *syskole*.

26. april. *Velbyrdig Iffuer Lang aff Bramming* døde i *Varde*.
28. april. Bispen vendte træt tilbage fra visitats.
29. april. *Per Lang* i Ribe.
2. maj. Romdorps sendebud i Ribe.
4. maj. *Byg sed i Riber ladegaard*. Lensmanden drog bort til råds møde.
8. maj. Breve ærkediakonatet. 1. Jeg skrev til hr. Niels Rasmussen, student i København. 2. Mag. Peder Jensen Romdorp. 3. Anne P[er] Bings.
9. maj. Velbyrdig Peder Lange og dr. Ludvig aflagde ed i Ribe domkapitel.
16. maj. Tamperdag. 1. Bispen. 2. Dr. Ludvig. Mag. Christen Friis.
17. maj. *NB Per Rass Scriffuer til Skodborgherrit*. Velbyrdig *Iffuer Lange* begravet *Varde*.
19. maj. Hr. Oluf Pedersen Kolding, kapellan til Ribe Domkirke og Hospital, døde, ca. kl. 4 om morgenen, i en alder af 71 år.
21. maj. Jeg skrev til Jacob Hegelund i Königsberg.
22. maj *Per Lange* havde skrevet til Ribe domkapitel.
23. maj. Hr. *Oluff* begravet.
25. maj. Rådmand Morten og hans kone rejste.
27. maj. Lene Jensdatter Brøndum døde.
30. maj. Slotsskriver Jørgen Pedersen rejste til København. Lene Jensdatter begravet.
1. juni. Frederik Hansen vendte tilbage fra København.
8. juni. Romdrops arvinger 1) Jens Lau. 2) Niels E. 3) M. P. D. 4) Christen Jensen.
10. juni. Hr. Jens Borris indviet til medtjener for Borris og Faster sogne ved et morgenmøde.
11. juni. Romdorps bibliotek registreret.
18. juni. *Skerbeck*.
21. juni. Synodalmøde i Ribe.
25. juni. Slotsskriver Jørgen Pedersen vendte tilbage.
30. juni. Anders Olufsen drog til København.
14. juli. Skrydstrup præstegård.
19. aug. Laurits Christensen Friis' bryllup *Langetued*.
- 19.–20. aug. Jeg kom til *Waskiergaard*, hvor adelsmænd ventede(?), *paa en indførsel for hr. Oluff Parsbierg*.
26. aug. Lambert Baggesens bryllup, Apotek.
24. sept. Lensmanden, velbyrdig Mogens Sehested mødte i Lemvig hr. Jørgen i Engbjerg. På marken nær *Røsell* overgav den samme *Riberhuss Stictsbog* in kvarto.

12. okt. Lemvig.
 15. dec. *Aalborg*. Begravelse af adelige enke *Sandberg, Baggessvogn*.
 17. dec. Provstemode i Varde.
 18. dec. Kockholm I. F.

1650

Skaberen være priset.

Mine børn, guds velsignelser, hustru og børn, de var for Gud, som gav mig dem i omsorg.

Fødselsår		Og fylder i dette år 1650
1637 2. sept.	<i>Petrus</i>	13
1639 27. juli	<i>Margreta</i>	11
1642 26. okt.	<i>Anna</i>	8
1646 19. april	<i>Kirstin</i>	4
1650 22. jan.	<i>Andreas</i>	0

15. febr. *Christen Benetsen Riber hommel Waskier*.
 6. april. *Waskiergaard*.
 9. april. Okser til Holland.
 16. april. Lemvig-købmændene vendte tilbage. *Oxser vel sold*.
 27. april. *Tørring prestegaard*.
 20. maj. Hos studenten *Jens Høst Lemvig*. Musik hos rektor.
 28. maj. Lemvig-købmændene vendte tilbage fra Holland.

[midtersiderne:]

Kannik og kantor ved Ribe domkapitel *Hendrick Lang* paa *Deibjerglund* døde på *Deibjerglund* 24. december. Begravelse Holstebro.

Per Baggesen, raadmand oc tolder i Ribe, døde.

Hans Friis, rådmand og borgmester i Ribe, døde i Ribe.

Hr. Hans Christensen Riber, Felding og Tuiss, døde 29. januar i en alder af 70 år.

Dr. Ericus Monradius, biskop i Ribe, døde i København 26. juni, af hypokondre smerter og skørbug, i en alder af 43 år.

Jørgen Scriffner døde i Fyn. Begravet i Ribe.

28. juli. Jeg var i Holstebro med C. I. I. F.

30. juli. Med C. I. i præstegården i Tørring.

8. sept. *Riber markind.*

15. sept. Peder Baggesens datter bryllup i Ribe med *Jens Jensen Rindkiøbing.*

29. sept. Hoe, jeg hørte det lærde møde og spiste frokost med min ven.

28. okt. Tørring kirke med I. F.

18. dec. *Tampørdag i Ribe.*

25. dec. Juledag ved middagstid døde velbyrdig *Hendrich Lange, cannik i Ribe oc prouist i Harsyssel.*

29. dec. Fødselsdagsfest på Eskjær. J. F. til stede.

Jens Jacobsen Riber, en fornemme danske skolmester i Aalborg, døde; hans salig fader, Jacob Bockelmann, vaar organist (oc danske skoleholder udi Ribe) mange aar til Riber Domkircke. Der hand stod liig, indførte folcken om nattetide i S. Bodels kirke i Aalborg at siunge liig psalmer.

1651

15. jan. *Henrich Langes* begravelse i Holstebro. Ribe-bispen holdt begravelsestalen. *Teksten Genesis 25, vers 7, 8, 9.*

6. juni. Inviteret til frokost med J. F. *Ho prestgaard.*

20. juni. *Prouistmode i Ribe.*

28. dec. Selskab *Tørring prest* med *J. F.*

28. Hans Ditlevsen Guldsmed

Fortsættelse af Ditlev Hansen Guldsmed (nr. 21)

Anno 1627 den 14. februaris bleff her siett aff mienige mand buode her wdj byen oc vden 4 suoll paa hemellen ret offuer byen, och war omkring huer suoll en stor ring som en hiuell och brende lige som en regnboue meth adskelige farue, och den nørdeste ring eller hiuell brende allermiest, der faruden war der en stor ring wden omkring denom alle firre, huilcke thegen war wdj sandhied farferdelig och farskreckelig thill at siee. Gud hielp asz far Christj skyld. Amen.

29. Hans Jensen Svaning

Oversat fra latin; med kursiv er med den originale ortografi trykt sætninger på dansk.

Anno 1600, den 28. maj blev jeg født i Ribe; min fader var Jens Laugesen, hvis bror var Ribe-bispen Hans Laugesen; min mor var Dorothea Hansdatter Svane, mag. *Hans Svanis daater, som vaar kong Frederik 2.s tuctmester och, effter at hand fra hoffue vaar forloffued, historiographus*

regius och canonicus Ripensis. 1611. Kom ieg fra Riberschole, huor ieg haffde lært mine rudimenta artium, och serdeliss stattelig at schriffue, til Sorøe i den svenske krig.

30. Anders Andersen Spandet

Fortsættelse af Peder Pedersen Spandet (nr. 5), Anders Pedersen Spandet (nr. 20) og Mette Andersdatter Lund (nr. 19)

Anno 1620 den 21. octob. døde Leene Jens Lunds. Hr. Ivers text af den LXX psalme: Jeg er elendig oc arm.

Anno 1621 den 21. martii mellem 8 oc 9 formiddag hensovede i Herren min sal. fader Anders Pedersen Spandet, raadmand i Ribe, i sit alders 47. aar. M. Sørensen text af Epist. til Phil. 3. cap. Vor omgængelse er i him- [me]l[en].

Anno 1621 den 18. nov. var min søster Annes brøllup med Rasmus Jesen Kiersing. Gud give dennem lykke oc velsignelse.

Anno 1623 paa Kyndelmesse dag ved 4 slet om morgenen, blev Annes første søn Anders fød.

Anno 1623, ult. aprilis hensov i Herren hæderlig og højlærde mand M. Niels Sørensen Gluud, sognepræst til Sortebrødre Kirke.

Den 14. maji der efter blev M. Hans Olufsen læsemester kaldet i hans sted.

Den 19. maji kaltes M. Christen Friis i M. Hanses sted, efter at hand havde været skolemester her i Ribe paa det tiende aar. Oc blev ordineret tredie pindsedag.

Anno 1624 den 13. septembr. blev jeg hører her i Riber skoele.

Anno 1624 den 2. nov. drog min broder Søren til Gelem [?] i Tyskland.

Anno 1625 den 16. april kom hand tilbage.

Anno 1625 den 28. maji, der klokken var mellem 11 oc 12, hensovede i Herren min sal. morbroder Jens Lund, udj sit alders 59. aar. Gud give hennem en glædelig opstandelse.

Anno 1625 den 28. maji hensof i Herren Jens Lund, min morbroder. M. Sørensen text af Esa. 25.

Anno 1625 den 31. julii skeede den ynkelig tilfald med sal. Hans Andersen, som blev ynkelig af sin egen broder Jens Andersens dræbt udj Søren Andersens have, uden Nørporten. Oc døde strax paa steden.

Anno 1625 den 31. julii skiede den ynkelige drab udj Søren Andersens have uden Nørreporten, imellem hans brødre sal. Hans oc Jens Andersen.

Anno 1625 den 9. septemb. blev Mette Rasmusdaatter fød om aftenen mellem 7 oc 8. Hendes gudfader borgemester Hans Friis, hendes gudmoder Margrete Lydiksdatter oc Karen, Villum Hansens. Gud unde hende at opvoxe i viisdom oc naade hos Gud oc mennisken, Amen!

Anno 1626 den 17. martii døde Jon Sørensen Kremer inden taarndøren, udj Sortebrødre kirke, der hand havde fuldt Ebbe Lassens barn (hvilken af ammen blev lagt ihiel) til sin lejersted.

Anno 1627 er Holsten oc Jylland af kejseren indtagen, uden ald modstand eller sverdslag. Oc ere de i Ribe indkomne S. Mikkels dag, oc bleven saa beliggendes indtil midsommer anni 1629, da ere de hasteligen uden ald forhaabning formedelst Guds naadige forsiun aleene udrejst den samme vej de komme ind ad. Guds navn være æret derfor ævindelig!

Anno 1627 den 25. octob. blev Jalsan Rasmusdaatter fød ved midnats-tid paa Fanø udj en bedrøvelig tid, udj landflyctighed. Hendes gudfader Søren Jesen Kiærsing, hendes gudmoder, min moder, Mette Lundsdaatter, oc min søster Maren Andersdaatter. Gud unde hende at opvoxe i viisdom oc naade hos Gud og mennisken, Amen!

Anno 1629 Anden paaskedag sejlede jeg fra Kiøbenhavn til Gulland, oc fik der skolen at betiene.

Anno 1629 den 31. augusti hensovede i herren min sal. søster Voldborg Andersdaatter, som var udj hendes 26. aar. Gud unde hende med alle udvalde det ævige liv oc salighed!

Anno 1630 den 16. septemb. ad aftenen er ved døden afgangen min salig broder Søren Lund, udj sit alders 23. aar oc blev begravet udj urtegaarden ved H. Geistes kirke i Kiøbenhavn.

Anno 1632 ugen for pindsdag hensov i Herren min sal. broder Peder Spandet i Skeen udj Norge udj sit alders 30. aar, efter at hand i egteskab sammesteds hafde levet med Saiche Catonis daatter paa det andet aar. Lod efter sig en søn, som døde 3 fierding aar efter hannem i Kiøbenhavn.

Anno 1634 den 24. septemb. kom jeg til Ribe fra Gulland, efter jeg havde betient skolen der halv siette aar.

Anno 1634 den 12. octob. paa en løverdag om natten rejste her en forfærdelig storm- oc syndflod, som kom saa ganske hastig. Der klokken var 10, da var det ikke paa en allen nær til hammeren paa Skibbroen; der klokken var 12, da gik vandet i Domkirken, oc nedslog nogen store steen paa gravene i kirken. Bortskyllede oc nedslog mange huuse oc gjorde usigelig skade, som ikke lettelig staar til at forglemme; der klokken var 4, da falt vandet, oc brød ind i stranden oc bortskyllede baade folk, qveg, huuse,

korn, oc druknede mange tusinde mennisker. Gud naadelig forbarme sig over os!

Peder Ibsen i Ondaften oc hans hustru Karen, som tog hendes daatters barn, oc bandt det til sig, oc to unge mennisker deres sønner blev oc alt deres formue, som var stor, blev slet borte. Gud naadelig see til, oc vær oss naadig! I Nør Farup sogn blev saa mange. I Meelbye blev ikke uden en ung karl af den by. Mange præster i Medolden, i Reesby, i Hvidding, i . . . I Sneom komme saa got som nøgne ud af deres senge, oc neppelig kunde redde livet. Gud fader stil nu din vrede for din søns død og pine skyld, oc hans hellig oc kostelig navn være med oss, som os overblevne haver bevaret, som med Noe har været i arken, hand kand fri oc frelse, hvad hand vil, Amen, Amen!

Anno 1643 den næste dag efter Hellig Tre Kongers dag er den svenske magt her indfalden i landet. Oc haver været her udj landet indtil 1645, 14 dage for S. Mikkels dag, at de da formedelst Guds store beskiærmelse, hastelig oc uformodentlig, formedelst en naadig forlig er udkommen igien uden ald modstand. Guds navn skee ævindeligen ære, oc unde os den ynskelige fred at nyde.

Anno 1643 den 17. septemb. hensovede i Herren min sal. moder, Mette sal. Anders Pedersens om aftenen, imellem 9 oc 10, udj hendes alders 73. aar. Oc levede udj ægteskab med min sal. fader udj 21 aar, oc var enkke udj 23 aar. Gud give hende oc os alle en glædelig opstandelse paa den yderste dommedag, Amen!

Anno 1644 den 9. octob. imellem søndag og mandag om natten er der optænd en ynkelig og skadelig ildebrand udj Jens Jonsens huus paa Skibbroen, oc opbrændte den ganske huus med alt hans huusgeraad oc alt korn oc klæder, saa de selv med børn oc folk neppelig undkom med livet. Oc samme tid opbrændte Hans Bekkes huus, som stod nest op til. Ellers fik der ingen meere skade. Saa Gud underligen beskiærmede denne ganske bye. Hans navn skee ævindeligen ære i ald ævighed.

Anno 1645 den 31. juli er sal. Rasmus Madsen i Varde uformodende med to andre unge karle druknet ved Husum, som de fore fra et skib til et andet, oc baaden omveldt med dem tilsammen. Gud unde dem med alle Guds udvalde en glædelig opstandelse, Amen!

Anno 1646 den 12. juli, da var min søster Marens brøllup med erlig oc velagte mand [Jens] Jespersen. Gud give dennem lykke oc velsignelse, dit navn til ære, dennem selv oc deres venner paa begge sider til trøst oc glæde, Amen!

Anno 1647 den 23. maji, klokken var mellem 9 oc 10, blev min søster

daatter Margrete Jensdaatter fød til denne syndige verden. Hendes fadder var borgemester Hans Friis, Bodel Peder Gregersens, oc Kirsten Jens Brøndoms.

Anno 1647 haver Gud ved den timelig død bortkaldet vores gode udvalde prinds, da hans naade var udrejst til det hellige vand. Oc blev hans lig ført til Kiøbenhavn, oc stod der hans begravelse.

Anno 1648 udi februarii maaned haver Gud bortkaldet vores gode gamle herre oc konning, konning Christian udj hans alders 71. aar. Gud give dennem samptlig en glædelig opstandelse!

Anno 1649 den 25. julii blev min søster søn Anders Jensen fød til verden, klokken var 12 om aftenen. Hans faddere vare: mester Christen Friis, Johan Pouch Apothecer, oc søster Anne Andersdaatter. Gud forfremme hannem oc give hannem lykke!

Anno 1651 den 18. julii, imellem 5 oc 6 om morgenen hensof i Herren min hierte kiære sal. søster Maren Andersdaatter. Gud give hende med alle Guds udvalde en glædelig opstandelse! Oc stod hendes brøllup med erlig oc velagte mand Jens Jespersen anno 1646 den 12. julii. I samme deres egteskab velsignede Gud dennem med 2 børn, en søn oc en daatter, Margrete Jensdaatter og Anders Jensen. Den gode Gud, som er alle faderløse oc moderløses forsvar, give dennem at tiltage i alder, wiisdom oc naade hos Gud oc mennisken!

Anno 1666 den 27. [tom plads] stod hendes [Margrete Jensdaatter] brøllup med hr. Lambret Sørensen Ravnsøe, sognepræst i Guldager.

Anno 1667 paa Gregori dag er dette sal. menneske hensovet i Herren, lod efter sig tvende døttre, Maren oc Ellen Lambertsdøttre. Den gode Gud, som er alle efterladte faderløse oc moderløse deres forsvar, forsee de smaa moderløse, oc unde os alle, som her sørgelig oc med stor smerte her adskilles, at vi tilsammen maa samles med alle Guds udvalde!

Anno 1670 den 24. sept. stod Laurids Pedersens brøllup med Karen Rasmusdaatter Spandet her i Ribe.

Anno 1671 paa S. Hans aften, mellem 2 oc 3 slet om eftermiddag blev Rasmus Lauridsen Spandet fød.

Anno 1684 den 27. maji brændte Guldager præstegaard af, af vaadeild.

Anno 1684 den 9. octob. hensov sal. hr. Anders Jensen Spandet, sognepræst i Guldager, i hans alders 35. aar, 15 uger og en dag. Oc efterlod sig 5 børn, 2 døttre oc 3 sønner.

Anno 1692 hensov i Herren hr. Anders Rasmussen Spandet, sognepræst til Nykirke oc Foborg sogner oc proust i Skadsherridt i hans alders 55. aar, præst 32 aar, oc proust i 14 aar. Havde aflet med sin kiære hustru

Side af Peder Terpagers
excerptbog i Universi-
tetsbiblioteket i Oslo.

Teksten, der angives at stamme fra Peder Pedersen Spansteds optegnelsesbog, er gengivet s. 179-80.

646

A. 1646 d. 22 Juli. I samme dages eftermiddag udførte
Herrens søn med 2 søn, en datter og en datter, den gode
Jesu datter og den gode Jule. Den gode Herrens søn og
alle Juleløbe og Herreløbe forfæres, gior datteren at alle
Lige i adre, vildem og vrede for Herrens søn!

A. 1647 d. 23 Maj, Kløben var mellem 9 og 10.
Herrens søn datter den gode Jule datter for alle den
firdige Herrens søn. Herrens søn var den gode Jule
fæst, Herrens søn den gode Jule, og den gode Jule datter.

A. 1666 d. 27 Juli Jule datter Herrens søn og
Lambert datter Herrens søn, den gode Jule datter.

A. 1667 nye Jule datter og alle de Herrens søn
forfæres i frossen, den gode Jule datter, Herrens søn og
alle den gode Jule datter. Den gode Herrens søn og alle
effektive Juleløbe og Herreløbe datter forfæres, for
den gode Herrens søn, og alle af alle, for den gode Jule og
med den gode Jule for alle, at vi den gode Herrens søn
fæst og alle den gode Jule datter!

A. 1669 d. 20 Juli Herrens søn den gode Jule datter
for alle den gode Jule datter, Herrens søn og alle den gode Jule datter.
Herrens søn var: Herrens søn den gode Jule datter, Herrens søn den gode Jule datter,
og alle den gode Jule datter. Herrens søn den gode Jule datter
og gior fæst og alle!

A. 1664 den 27 Maj Herrens søn den gode Jule datter
af, af Herrens søn...

hæderlig oc gudfrygtig matrone Anne Lauridsdatter Lydom 12 børn. Gud
trøste alle bedrøvede!

31. Otte Krag

1656.

Den 31. xbris 1655 bleffue effterschreffne giort til radmend i Ribe: Char-
sten Tønnessen, Peder Gregerssen, Bagge Baggesen och Laureds Friss. Sam-

me dag bleff Anders Hanssen byscriffuer. Fra nyt aar 1654 til aarsdagen 1655 ere i Ribe:

fødde		døde	
i Dombkirckens sogen børn	63	i Dombkirckens sogn	52
i Catrine sogen	50	i Catrine	49
	<hr/> 113		<hr/> 101

1. januar. Gick jeg och min kone til Guds bord i Ribe.

23. april. Den 1. proustemode i Ribe for stiftet.

6. maj. Gick jeg och min kone til Guds bord i Ribe.

15. october. 2. proustemode i Ribe.

19. nov. Gich jeg och min kone til Guds bord i Ribe.

1657.

6. april. Forordnet Chasten Tønnessen radmand til borgemester i Ribe i sl. Anders Suanes sted.

24. juni. Gick jeg och min kone til gudsbord i Ribe.

32. Vivike Ægidiusdatter

Denne bog blev mig foræret af min gode ven Fridrich Hansen Friis 1647 15. julii.

Viviche Ægidius Daatter.

[Hendes tilføjelse til faderens optegnelser om sin familie, 1599 den 26. aug.]:

Han døde 1627 21. apr.; hun 1639 28. junii.

[Hendes tilføjelse til faderens optegnelse om hende selv]:

Anno 1648 kom jeg Vivike Ægidii D. i ægteskab med Christen Rasmusen Brod, den tid rektor her i Ribe, og stod vort bryllup den 9. juni. Skreven af mig selv 1673, 15. april.

33. Frands Nielsen

Se ovenfor s. 87 og 201-02.

34. Niels Rasmussen

Med kursiv gengives tekst, der er oversat fra latin, med petit referater og sammen-tællinger.

1652

3. aug. Fjerde klasse blev forøget med en discipel, en søn af Poul Skads, sognepræst i Henne, hvis mor gav mig to daler.

6. aug. Jeg afleverede ved min tjener 80 blypenge hos dr. Ludvig Pouch til ombytning med andre, som jeg endnu ikke har modtaget.

11. sept. I vores skole blev indskrevet Dines Jessen og Peder Synderhow. Samme dag modtog jeg af rektor 1 rdl. 1¹/₂ [mark].

29. sept. Jeg holdt gudstjeneste i Wested.

10. okt. Jeg holdt gudstjeneste i Vested.

11. nov. Mig tilfalder aff skyldkornet for 8 maaneder 2 uger och 5 dage.

Betalt til skrædderen, deriblandt for en brokades trøje at reparere, en klædning at forfærdige til hans dreng.

St. Thomas dag til offeris aff mine disciple,

19 disciple, som give fra 3 mk til 8 sk, og desuden 1 eller 2 lys, 2 give dog ingen penge, 4 intet lys, 1 ingen af delene (iblandt disc. Joh. Hegelundus, Nicolaus Struckius).

I min sogn fick ieg til offers 5 mk.

Paa descen ten fih 1 rixd. for sangene att giøre.

Derefter opføres de samme 19 disciple igien i samme orden.

Denne gang giver de kun penge, fra 1 rdl. (Joh. Pet. Heg.) til 8 sk. 3 give intet. Tilsammen 4 dr. 2 mk. 10 sk.

Noch i min sogn 3 tønder biug.

Paa discenten 6 dr. 3 sk.

Ligepenge fick ieg 4 dr. 1 mk. 9 sk.

For leritt 1 rdl., gaff Niels Frandsen deraff 1 r[igs]mk.

For liuss at optende i min sogn 3 mk. d.

Er in allis 109 sldr. 2 mk. 9 sk.

[?1653]

Paa ny igien aff hr. Knud Barfod 1 rd. til introdux penge.

Aff ligepend. 3 d.

I min sogn for lig at siunge hen 14 s. d.

I min sogn, der var brudfolk 1 mk. 10 sk.

Med følge af blomster 5 sldr. 2 mk. 9 sk.

Aff hr. Hans i Darum till introduxpenge 10 mk. d.
Pinsedag aff mag. Rasmus til offers 1 rd.
 Aff hr. Jens Clausen i Emmerlev til introduxp. 1 rdl.
 For smør aff *mag. Rasmus* 7 sld. ringer 9 s. d.
 Paa pintseafftenen opboren hoss skolmesteren aff ligepenge huer 4 sld.
 Tilforh hoss hannem opboren, da jeg rejsde til Darum 1 rdl.
 I Uderbierum for lig at siunge hen 1 r. mk.
 I min sogn med 2 brudfolch 1 sldr. 17 sk.
 Summa 30 d. 2 mk. 3 sk.
 I min sogn med brudfolch 22 s. d.
 Aff hr. Jenses qvinde i Bramming til introduxpenge 1 sldr.
 Den 30. junii gjorde vi regnskab med rector over vore ligepenge, hvilcke
 ieg haffde allesammen optagne, och matte end levere 3 sk. fra mig.
 De vare tilsammen 5 sldr. 1 mk. 13 sk.
 Om St. Hans dag leverede rector mig 6 sld.
 Der hr. Sven til Holstebro kald bleff ordinerit, fich vi tilsammen 2 rd.,
 ieg til min part 2 mk d. 6 sk.
 Til introdux penge af hr. Bertel i Foell for hans søn 3 mk. d.
 Noch for 3 m. 8 s. tilsammen 47 sl. d.
 Om Ribe marchend ligepenge 3 d. 12 s.
 Til introdux penge aff degnen i Agerskow 24 s. d.
 I min sogn for lig 2 s d.
 I min sogn Hweding til offers første gang 3 m. 12 s.
 For allt mitt rug och biug, *dvs.* 5 ørter rug och 3 ørter biug, fich
 ieg tils. 22 *sld.* 2 s.
 Af hr. Jens, som kom til Bechbølum 2 m. 6 s.
 Paa S. Thomæ dag 3 sldr. 12 sk.
 Noch 24 sld. 2 m. d.
 Aff dr. Ludvig aff Fru Elises penge 3 rd.
 Aff disc. for sang 1 rd.
 Descantz pengene 6 d. 1 m. 10 s.
 For lerit 1 rd.
 Aff sognen for 12 skip biug 9 m.
 Noch for 7 skip biug 5 m. 4 s. d.
 Aff ligepengene 5 d. 2 m. d. 4 s. d.
 Aff Hweding sogn for giæss och brød 2 d.
 For biug 9 m d.
 Aff min egen sogn hen ved 2 m. d.
 Til skolgiæld effter jull 5 sld.

Er in allis 100 sld. og 20 d. 2 m. 12 s. d. for aar 1653.

Skolegiæld om S. Hans dag 1653 aff *anden classes disc.*,

27 disc., hvoriblandt de samme 19, som forekom forrige aar og i samme orden, med en eneste undtagelse. Imellem dem ere de 8 nye indskudte. Betalingen er fra 1 rd. (Joh. Petri Hegel.) til 6 s. 9 betale intet (blandt dem Jacobus Joh. Bonum og Petrus Hegelund Bonum). Tilsammen 6 dr. 2 m. 10 s.

St. Thomas dag til offris aff mine disciple.

8 disciple give baade penge (fra 2 m. til 10 s.) og lys (et eller 2, dels store, dels smaa), 1 et læs ved, 1 blot penge (2 m.). Tilsammen 2 rd. 12 s.

Til skolegiæld efter juell anno 1654

13 disciple, hvori no. 6–10 ere de samme, som ved St. Hans dag ere no. 2–6. De forrige ere nye. De betale fra 1 dl. til 8 s., men 3 betale intet. Tilsammen 5 dr.

1654

Aff brudefolk 2 m. 3 m. (i Hvidde. s.).

Aff ligpenge 3 dr. 1 r. m. (i hans sogn, Hvidding).

St. Hans dag 3 d. 1 m. 14 s., 3 d. 1 mk. 2 s. 11. okt., 5 d. o. m. 3 s. efter jul.

Af lys for at tænde 3 m.

For æg af hr. Thomas 1 r. m.

I introdux penge 1 dr. 1 rdl. 1 r. m. 1 r. m.

S. Hans dag for lectien 4 rd.

Af en ordination 2 m. (hr. Hans i Nebel).

Paa pindsedag til offer af Lass til Baggens 1 r. m., af Bendix 16 s.

Smørbor solgt til hr. Thomas 4 dr. 2 m.

For hans lærred 1 rd.

Paa St. Thomæ 3 dr. 2 m. 6 s.

Paa diskanten 1ste aften 3 dr. 14 s., 2den aften 1 rd. 3 m., 3die aften 1 rd.

Pengene, som ligger til min lektie 9 dr. Byg 38 skj. à 8 s. Rug 54 skj. à 1 rdl. tønden solgt til Laur. Baggesen.

Af hans sogn byg 4 td. 3 skj. 3 fj. à 9 s. skj. I rede penge 2 m. 6 s.

Af præsten i Hygum 2 m. 7 s.

Skolegiæld om S. Hans dag (3die klasse), 14 disc. (2 gaaede bort, 3 komne til).

De 12 betale fra 1 dr. til 14 s. 2 betale intet. Tilsammen 5 dr. 1 m. 2 s.

Offer af 3die kl. til S. Thomæ dag. 13 disciple, hvoraf de 12 betale fra 2 m. til 6 s. og 1 el. 2 lys, den ene intet. Tilsammen 3 dr. 2 m. 6 s.

Skolegjæld efter jul 1655. 13 disciple (2 gaaede ud, 1 kommen til siden St. Hans dag), 10 betale fra 3 m. til 10 s. Tilsammen 4 dr. 4 s.

For dette aar beløber sig gandske 82 dr. 1 m. 14 s.

1655.

For lys at optænde 3 m.

Af hans sogn for lig 4 m. 8 s. 2 m.

Af ordination 2 m. 7 s., 2 m. 7 s. (hr. Gregers Gydstrup).

Til introdupenge 2 m. 1 dr. (hr. Bertels søn i Hvejsel) 1 rd. (hr. Anders i Møborg).

Ligpenge paa paaskeaften 2 rd. 3de maj 10 m. 25de juni hver 11 m. 10 s. 3 rd. 6 dr. 3 m. 1 s. efter jul.

Med majgreven fik hver 7 dr.

Smørbør af hans sogn solgt til hr. Thomas 5 dr. og 1 rd.

For hans brød og 2 oste 1 rd. 8 s.

Skolegiæld til St. Hans dag af 3die kl. 11 disciple, hvoraf kun 1 gl., den næstøverste (den overste var introduceret i det halvjaar). Betalingen er fra 1 rd. til 1 m. 1 betaler intet. Tils. 6 dr. 3 m. 2 s.

27de aug. *Jeg overgav dr. Pouch blypenge* 2 m. 8 s.

Pro botherio a transio (sic!) 2 m. 6 s.

For s. hr. Jens, vi prædikede for, 1 rd.

Af hr. Niels Pedersen, bispens søn, 1 rd.

3 td. 6 skj. rug og 4 td. 2 skj. byg, solgt til Bagge Laursen for 10 s. skj.

Jeg overgav dr. Pouch blypenge, 2 m., 11 dec.

For klokkeringning, 6 gange à 14 s., 2 gange à 8 s., 2 gange à 10 s.

Offer til S. Thomæ dag af 4de klasse. 9 disciple, hvoraf de fleste var i 3die klasse ved nytjaar 1655. De betale fra 3 r. m. (Janus Monrad) til 8 s., og fra 3 til 1 lys. Summa 3 dr. 12 s.

Paa juleaften fik jeg 11 m. 4 s. Nytaarsaften 9 m. 10 s. Hell. 3 kong. aften 1 rd. 2 s. Noch aff bispens hus 2 m. Til degnepenge 5 dr. 2 m.

Aff 3die lektie 9 dr.

Skolegiæld efter jul: Samme 9 disciple, som ved St. Thomæ dag. Betale fra 1 dr. til 10 s. Det er dog kun de 2 brødre Bart. og Franc. Clem., som give saa lidt. Det laveste som nogen anden giver, er 1 rd. I alt 99 dr. 1 m. 7 s. for aar 1655.

1656

I anledning af en del begravelser, muligvis for ringning, 6 à 14 s.

Ligpenge om paaske, hver for sin part 9 m. 7 s. Ved St. Hans dag 7 m. 10 s., ved Mikkelsdag i Povels kvartal 10 m. 8 s., om julen i Bert. Struchs kvartal 13 m. 10 s.

Med majgreven 6 d. 2 m. 10 s.

Skolegiæld S. Hans dag: 14 disciple. Af de forrige er 1 afgaaet, Janus Monrad, og 6 ere opflyttede, som forrige St. Hans dag var i 3die klasse. Betalingen er fra 1 rd. til 14 s. (kun de 2 før omtalte brødre, ellers 2 m.). 2 betale intet. Tils. 5 dr. 2 m. 12 s.

For blypenge i sept. 2 m. 10 s.

For de, som blev ordineret, hver 3 m.

Til degnepenge 6 dr., nok af Lustrup 14 s., Tved og Tange 18 s.

For kornet 14 dr.

Om julen af Alb. Skeels penge 21 dr.

Paa discanten 1 rd. for *sang*.

For lærred paa St. Thimæ dag 1 rd.

Juleaften paa diskanten hver 10 m. 8 s. Nytaarsaften 10 m. 6 s. Hell. 3 kong. aften 7 m. 3 s.

Offer paa St. Thomæ dag: 12 disc., 8 give baade penge (12 m. 12 s.) og lys, 2 (brødrene Clem.) blot lys, 2 intet.

Skolegield efter jul 1656: 12 disc. (de 4 øverste, som vare der ved St. Hans dag, en gaaede af, de 2 nederste komne til). Betalingen vexler fra 1 rd. til 1 m. Summa 7 dr. 4 s. 1 betaler intet. I alt for aaret 1656 94 dr. 1 m. 12 s.

1657

Ringepenge (Hans Ditlevsen, Lambert Baggesens børn, en svensker hos Lambert Baggesen).

For *blypenge* 2 m. 3 s., 1 m. 12 s.

Ligpenge i Seffren Pedersens kvartal efter paaske 6 dr. 7 s., i Simon Hansens kvartal d. 17de juli 7 dr. 4 s., af Peder Eskilsen 4 dr. 1 m. 6 s.

Med majgreven 5 dr.

Om St. Hans dag af mit sogn 6 dr. 1 m.

For *blypenge* 3 m.

Skolegield om S. Hans dag 11 disc. (1 gaaet ud). Betalingen vexler fra 1 dr. til 1 r. m.

Til Niels Terpagers børn af klokken 14 s., for N. Terp.s børn at gaa for liget 26 s.

For en af Øster Vedsted 1 lectie enhver af os 5 s.

Nok for 3 lektier hver 13 s.

Nok for B. Struck for hel skole 2 m. 13 s.

Af præsten, som blev ordineret, 2 m. 6 s.

Degnepenge om jul 5 dr. 3 m. 3 s.

(Desuden af Tved, Vested og Lustrup).

Diskantpenge om jul 3 dr. 3 m. 2 dr. 5 m.

For sangene, jeg gjorde, 1 rdl.

Offerpenge af disciplene St. Thomæ dag: 8 disc., hvoraf kun 2 betale.

Skolegield efter jul: Kun 4 disciple opføres, alle ældre, og betale tilsammen 11 m. 8 s.

Tilsammen 69 dr. 10 s.

Han omtaler, at han var rejst med biskoppen til Viborg til Mogens Sehesteds begravelse, i hvilken anledning han lod gjøre sig et par lærreds strømper. Han om-

taler sin broder Jacob Ras., hvem han gav 9 dr. til at købe ham noget hjem for af Holland, hvorpaa han havde hans haandskrift.

1658

D. 8. febr. blev han transfereret til 5te lectie hører.

For Hans Hansen Koldborg 1 r. m.; af klokken 14 s.

Saaledes forskjelligt efter de afdødes evne; men der plejer kun at anføres 1 sum. »For ritmesterens lig 3 m. 12 s.«. Undertiden anføres »for 1 lektie« (hver 4 s.), »for 3 lektier«.

Af Vor Frue sogn til degnerente St. Hans dag 6 dr. 2 m. 4 s.

Skolegiæld om St. Hans dag af 5te lektie: 8 disc., hvoraf de 5 ere opflyttede fra 4de lektie. De betale 1 rd., 1 dr., 3 m., 1 m. 4 s. (de 2 brødre Clem.), 2 betale intet.

Af hr. Ditlev, som blev præst paa Fanø, 2 m 6 s.

Jep Vilslev begr. d. 6te septbr., hr. Hans Enevoldsen d. 9 septbr.

I den senere del af aaret faar han kloster kostpenge, 1 dr., om ugen.

Begravet Peder Tornums kvinde.

Diskantpenge 4 dr. 2 dr. 7 m.

Degnepenge 6 dr.

Offer af disciplene St. Thomæ dag: 7 disciple, hvoraf kun 4 give noget: 1: 3 m. og 2 store lys, 1: 2 m., 2 hver et stort lys.

Skolegiæld efter jul: 7 disciple, hvoraf kun 3 betale, tils. 6 m. og 1 r.m.

35. Ole Borch

Ikke medtaget, se ovenfor s. 89.

36. Jacob Rasmussen Holst Guldsmid

36.1 [*Jacob Rasmussen Guldsmids familieoptegnelser*]

Anno 1593 den 14. februarii er min fader Rasmus Jacobsen Holst fød her i Ribe.

Anno 1624 den 27. sept. stod hans brøllups kost her i Ribe med min moder Anne Nielsdaatter.

Anno 1669 den 3. novemb. h. 9 døde min sal. fader Rasmus Jacobsen Guldsmidt oc blev begravet i Domkirken den 7. nov., som var dom. 22. post Trinit., ætat. 77.

Anno 1595 S. Andreæ dag, den 30. novemb. om aftenen mellem 6 oc 7 er min moder Anne Nielsdaatter Klyne fød, oc blev christnet den 9. decemb. Hendes faddere vare:

	faddergave
Velb. Christen Vind paa Enderupholm, gav	4 rosenobler
Hans Jessen raadmand, hendes farfader	10 —
Anders Sørensen raadmand, hendes morfader	10 —
Anne, M. Peder Hegelunds, hendes mor søster	4 —
Ingeborg, borgemester Lavrids Tøgersens	4 —
Dorothe, Peder Baggesens gav	6 —
	<hr/>
Faddergave	38 rosenobler

Anno 1673 den 2. febr. paa Kyndelmessedag ad aften døde min sal. moder Anne Nielsdaatter, ætatis 78. Blev begravet i Domkirken paa fastelavns søndag.

Anno 1625 den 11. avg. er Niels Rasmussen fød til denne verden.

Døde anno 1659 den 6. junii, ætatis 33^{1/2}.

Anno 1630 den 9. januarii er Hans Rasmussen fød. Døde i Danta i Ostindien anno 1694.

Anno 1633 den 15. avgusti, paa Mariæ himmelfarts dag, er Jacob Rasmussen fød til denne verden.

36.2 Noget synderligt, som er skeet i Ribe i gammel tid.

Anno 1401 da blev det første sejerwerk giort, som var i Riber Domkirke.

Anno 1402 den 7. novemb. blev Riber by mesten parten afbrændt, saa oc den øverste ende af Domkirken mod Torvet.

Anno 1436 den 6. sept. da blev Maria klokke støbt, som hænger nu i det lidet taarn.

Anno 1560 den 28. octob. blev nedtagen den skønne crucifix, som hængde i Riber Domkirke, oc den store alter, oc skønne muur, som stod for choret.

Anno 1573 den 10. avg. paa en S. Lavrentii dag om morgenen i dagningen da kom til mig underskrevne udj søen mellem Hamborg oc Ribe en søerøver med en ny Rostoker skib. + + +

Anno 1573 den 14. novemb. da blev nedhuggen den skønne lind, som stod udj Lindgaarden hos Domkirken, som overbredde ganske Lindgaarden.

Anno 1576 drog M. Jens Cancellor fra Ribe til Randers, da fand hand

i en dal, som kaldes Grønnen dal imellem Viborg oc Randers disse efterskrevne ord, udhugne i en stor steen med kaaberbogstaver. + + +

Anno 1577 den 22. decemb. blev en herremand Enevold Lavridsen, saa oc en borger af Ribe, Hans Dytmersker Guldsmid, ihieslagne om natte-tide udj Varming til en barsel, af en horkarl ved navn Søren, som blev strax derfor halshuggen mellem Ribe oc Lustrup, oc siden lagt paa 4 steiler.

Anno 1580 den 5. martii var hr. Anders paa Førd paa Riberhuus, oc vant i en sag for velb[yrdig] Albert Friis. Idet hand vandt da bleve begge hans hænder fulde af blod, baade uden oc inden.

Anno 1580 den 4. sept. en søndag nat mellem 10 oc 11, da blev op-tænd en forskrekkelig ild her i Ribe, som gjorde en stor ubodelig skade. Saa deraf brændte 11 gader slet af:

1. Storgade	7. Badstuegade
2. Steenboegade	8. Klostergade
3. Peder Downs gade	9. Hundegade
4. Cathrinæ gade	10. Bødels gade
5. M. Mads Hønes gade	11. Fiskergade oc ting gangen bag raadhuuset.
6. Sortebrødegade	

Dertil en stor hob af hospitalet oc Sortebrødre kirke. Summa paa huuse oc gaarde, som blev afbrændt 214. Denne brand begyntes først i Steenboegade udi Christen Borgers huus.

Anno 1593 den 20. januarii om natten, da slog Harrild, Jep Borres søn, to af byens vægtre ihiel paa gaden. Samme aften blev hand sat i fængsel, oc sad til den 18. febr., da blev hand rettet oc lagt paa 4 steiler.

Anno 1593 juule aften den 24. decemb. var en stor vandflod her for Ribe, som fordervede baade Overmøllen oc Nedermøllen. Saa mand kunde sejle paa gaderne med baade oc skuder, oc gjorde stor skade.

Anno 1594 den 13. martii om natten 2 slet nedfalt 18 allen af Vor Frue taarn, som slog stormklokken i sønder, som da havde hængt udj taarnet 261 aar. Blev siden igien omstøbt anno 1599 den 26. sept. udj bisp Ivers gaard i Bispegade.

Anno 1610 den 18. julii om aftenen, mellem 9 oc 10, blev Jens Ander- sen Klyn ihielstukken paa Skibbroen udi mellemløb af Peder Jensen, en rømnings mand, hand rømte oc strax, men 2 aar derefter blev hand fan- gen af Albert Scheels karle oc blev halshuggen paa Riber tofte den 1. de- cemb. anno 1612.

Anno 1610 den 20. novemb. slog Hans Ditlevsen, byfogedens søn, en skoledreng ihiel, ved navn Iver, ellers Fransilica.

Anno 1611 blev hr. Jens, præst i Lønne, brænd ved Vester herreds ting for troldom.

Anno 1614 den 23. martii blev hr. Lavrids Thomsen, præst i Møltønder, brænd ved Møltønder by, fordj hand havde besøvet sin egen daatter 2 gange.

Anno 1625 den 31. julii blev Hans Andersen stads captein ihieslagen af hans egen broder Jens Andersen, som rømte strax samme aften derfor, oc døde siden nogle aar derefter hos hans broder hr. Christen i Hørup, oc sammesteds blev begravet.

Anno 1627 den 28. sept. kom kejserens folk de første til Ribe.

Anno 1627 den 2. octob. slog hr. Hans i Skierbek hr. Christen i Brøns ihjel med en knif, dog samme hr. Christen slog til hannem først med sin kniv. Derefter fik hr. Hans Kongelig Maytt.s brev oc oprejsning, at hand motte fange kald igjen.

Anno 1634 den 11. octob. om natten klokken var 10 begyntes her en stor forfærdelig Guds vredes uformodendes vandflod, saa det gik ind i Vor Frue Kirke. Oc der siges at skal være bortdruket i samme flod her omkring Ribe over 21 tusinde mennsker.

Anno 1662 in junio et julio gialt en skp. rug 7 mark, en skp. boget gryn 6 $\frac{1}{3}$ mark, byggryn 6 mark, havregryn 6 mark 8 sk., en skp. malt 3 mark.

36.3 Fortegnelse paa en deel fornemme folks død oc afgang, mesten deel af Jacob Rasmussens slegt.

Anno 1565 var her en stor død i Ribe, som varede fra foraaet indtil Martini, oc døde meere end 3 tusinde personer her af Ribe.

Samme aar den 15. avg. døde hr. Jens Grundith, sognepræst til Domkirken, oc var Else, Morten Limes morfader.

Den 13. avg. døde Karen M. Povel Madsens hustru.

Anno 1571 den 19. martii døde borgemester Jens Hegelund.

Anno 1575 den 1. maji døde Anne Peder Ibsens, ætatis 79.

Anno 1577 den 20. junii døde borgemester Søren Jacobsen.

Anno 1575 den 13. junii døde hans hustru, Anne, Søren Klynes daatter.

Anno 1576 den 18. decemb. døde Jes Hansen, borger i Ribe oc 1558 den 30. novemb. døde hans hustru Leene Jes Hansens, Hans Jessen raadmands forældre.

Anno 1578 S. Olai dag døde Marine, M. Anders Vejles.

Anno 1578 den 23. octob. døde Bagge Jensen raadmand.

Anno 1579 den 3. april døde Sidsel, Bagge Jensens.

Anno 1579 den 10. decemb. døde Marine Archisdaatter, som var borg[mester] Lavrids Tøgersens moder, ætatis 96 aar.

Anno 1581 den 7. maji døde M. Jens Cancellær.

Anno 1584 den 1. maji døde borg[mester] Hans Fanningær paa Sønderhoe, oc søndagen derefter døde borg[mester] Peder Hegelund i ligskaren.

Anno 1584 den 20. sept. døde M. Hans Svane, decanus. Anno 1615 den 4. julii døde hans hustru, Marine, M. Hans Svanes.

Anno 1591 den 19. april døde Peder Baggesen raadmand. Anno 1602 den 4. avgusti døde hans hustru, Dorethe Sørensdatter.

Anno 1560 den 2. nov. døde Karen, M. Jens Warders datter, som var borg[mester] Lars Tøgersens første hustru.

Anno 1594 nyt aars dag h. 1 døde borg[mester] Lars Tøgersen. Deres børn vare:

Kirsten, Anders Sørensen raadmands hustru.

Mette Bertels.

Marine Hans Wandals i Aalborg.

Leene, Ole Nielsens hustru.

Anno 1620 den 21. febr. døde borg[mester] Lars Tøgersens anden hustru. Hendes børn ved Lars Tøgersen:

Margrete Peder Baggesen raadmand.

Ingeborg, M. Christen Frises.

Anno 1598 den 1. maji blev Anders Sørensen raadmand i bispegaarden stukket i hans laar af Søren Brammingh. Anno 1634 den 17. octob. døde hans hustru Kirsten Lavrids Tøgersens datter, ætatis 82, conjugii 24, viduit 36.

Anno 1640 den 28. martii døde doct. Christen Bording, medicus oc canonicus her i Ribe, ætat 63. Anno 1668 den 14. martii døde Ingeborg, doct. Christen Bordings, ætatis 77 aar.

Anno 1659

fra den 9. junii oc til den 28. octob. døde her i Ribe over 900 mennesker, desforuden nogle 1000 bønder, som var fløt til byen for fienden. Deriblant vare disse som efterfølger:

Den 9. junii døde Claus Johansen ved Nørreporten, ætat. 62.

Samme dag Karen, hr. Hanses datter, ætat. 35.

12. junii Anne, Hans Wandals, ætat. 44.

13. dito Hans Wilslev, ætat. 52.
 14. dito Herman Pedersen bøsmager, ætat. 21.
 16. dito Niels Frandsen, forstander i Kloster, ætat. 70.
 18. dito Anne, Frands Lassens, ætat. 65.
 24. dito Karen, Erik Hollænders, ætat. 35.
 30. dito Karen, M. Davids daatter, ætat. 21.
 Den 2. julii døde Else, Hans Alses, ætat. 34.
 4. dito Giertrud, Niels Jacobsens, ætat. 39.
 6. dito Karen. Hans Povelsens hustru, ætat. 30.
 7. dito Maren, Christen sadelmagers, ætat. 47.
 8. dito M. Knud Kraglund, sognepræst i Vejle paa et halv aars tid, ætatis 28.
 10. dito døde Bagge Lavridsen, ætat. 24.
 Samme dag Hans Kimmer oc hans kone ætat. 72 et 67.
 11. julii Maren, Niels Terpagers, ætat. 43.
 12. dito Margrete, Thomas Jacobsens i Hundegade, ætat. 67.
 12. julii Dorothe, Povel Barskers daatter, ætat. 9¹/₂.
 Same dito Niels Skötter i Graabrødregade, ætat. 36.
 13. dito Tobias, oberst Schackes hofmester, ætat. 34.
 Samme dito Gunder Castensdaatter, ætat. 17.
 Samme dito Anne, Lavst vintappers daatter, ætat. 27.
 Samme dito Anders friskuster, ætat. 58.
 14. dito Ingeborg, Niels bagmands, ætat. 39.
 15. dito Johan Pouch apothecer, ætat. 72.
 Samme dito Kirsten, Las Lassens, ætat. 46.
 – – Johannes Guldsmid, ætat. 70.
 16. dito Maren, Jens Jespersens, ætat. 48.
 – – Dorethe, Lavge Frandsens, ætat. 52.
 17. dito Erik Hollænder, ætat. 46.
 18. dito Casten Oluvsen raadmand, ætat. 58.
 – – Peder Toldskriver, ætat. 53.
 19. dito Karen Terkelsdaatter, ætat. 31.
 – – Hans Krands til Matthis Jepsens, ætat. 20.
 – – Anders Mortensen Suurhav, ætat. 62.
 20. dito Anders Byskriver, ætat. 29.
 – – Trompeter til Else Svanes, ætat. 34.
 21. dito Lavrids Friis raadmand, ætat. 39.
 22. dito Maren, Hans Vilslevs, ætat. 52.
 – – Hans Lassen hørter, ætat. 30.

23. dito Maren, Iver Nissens hustru, ætat. 73.
24. dito Giertrud, Peder Toldskrivets, ætat. 36.
25. julii Mourids Cortsen kaabersmed, ætat. 59.
26. dito Giertrud, Anders Byskrivets, ætat. 24.
28. dito Hans Als den unge, ætat. 39.
29. dito Anne, Claus Guldagers, ætat. 31.
30. dito Jens Wandal studiosus, ætat. 21.
- – Niels Thomsen, ætat. 35.
- Den 1. augusti døde Johanne, Hans Snedkers, ætat. 33.
2. dito Dorothe Clemendsdaatter, ætat. 30.
3. dito Maren Lasdaatter til Casten Tønnesens, ætat. 30.
- – Kirsten Clausdaatter, ætat. 22.
4. dito Lambert Baggesen, ætat. 39.
- – Hans Bendse i Hundegade, ætat. 43.
- – Niels Teglmands qvinde, ætat. 42.
5. dito Hans Wandal raadmand, ætat. 48.
6. dito Maren, borg[mester] Jesper Hansens, ætat. 68.
7. dito Jens Marensen, ætat. 56.
8. dito Peder Gregersen og hans hustru, ætat 66 72.
9. dito Dorothe Johansdaatter Størk, ætat. 19.
10. dito Povel Jepsen Vilslev, ætat. 36.
11. dito borgemester Peder Olesen, ætat. 62.
12. dito Mette, borg[emester] Casten Tønnesens, ætat. 55.
14. dito Karen, Johan Ratlevs, ætat. 58.
15. dito Mads Lavridsen, ætat. 22.
16. dito Maren, M. Jens Wandals, ætat. 72.
17. avg. døde M. David Fos, ætat. 52
18. dito Clemend Madsen oc 2 af hans døttre.
20. dito Lisbeth, M. Lauges, ætat. 63.
24. dito Maren, Jens Jonsens, ætat. 57.
26. dito Dorothe, Jørgen Mades, ætat. 59.
28. dito døde velb[yrdig] jomfru Vibeke oc jomfru Elsebe Lange, Peder Langes døttre.
29. dito Ole Roed, ætat. 30.
- Den 1. sept. Lisbeth Andersdaatter, ætat. 75.
3. dito Maren, Hans Sørensens daatter, ætat. 21.
4. dito Mette, Lavrids Baggesens, ætat. 46.
6. dito Adam Friskuster, ætat. 42.
9. dito Rasmus Jepsen, ætat. 66.

- 11. dito Ingeborg, Jens Marensens, ætat. 61.
- 14. dito Oluf Roager, ætat. 69.
- 16. dito Anders Jensen Guldsmit, ætat. 49.
- 20. dito Gedske, M. Lavrids Hegelunds, ætat. 53.
- Den 1. octob. Povel Badsker oc Søren Kolle.
- 4. dito Anne, Rasmus Giesing, ætat. 58.
- 7. dito Jep Andersen oc Las Guldsmit.
- 8. dito Anne, Johannes Guldsmit, ætat. 54.
- 11. dito Povel Jepsens hustru, ætat. 26.
- 12. dito Hans Snedeker, ætat. 38.
- 14. dito Maren, Karen, Rasmus Jepsens daatter 36 33.
- 24. dito Johan Ratlev raadmand, ætat. 53.

37. Johan Monrad

Gud lefwer.

1.

Jeg beklager min wanwittighed, att jeg har saa silde begynt att skrifwe min egen historiebog, efftersom een bog reent papijr er den beste bog att lære allting af; naar jeg fra begyndelsen hafde tegnet op alt, hwad Gud hafde gjort imod mig, dett war meer end alt noch till att lære att kiende ham, saa som hand alleene er allting. Hand er dejligheden self, hand er dyden, hand er fuldkommenheden, fornøjelsen och glæden och alt dett, der gott er, alleene. Dett, wj deeler ud j saa mange nafne af gott, dett er ham alleene. Intett och ingen er god uden Gud!

5.

Der mine s. foreldre nu kom till att boe i Ribe, indfalt Torstensons krig, hworom jeg kand huuse som een drøm krigssfolchenis marche med de mange buntede fahner, som jeg i min barndoms eenfoldighed meente dett war megett herligt. Dend gudfrygtige oberste, som commanderede paa slottett och holt saadan sær wenskab med min s. fader, kom alltijd i woriss huuss, tog mig eengang och satte mig paa sitt skiød, da hand gich alleene i hafwen, och leegte med mig och gaf mig een heel haab rosenobler. Och som jeg torde intett tage dem for mine foreldre, lod i første som intet waar, men der hand satte mig ned paa jorden, kaste jeg alle rosenoblerne i hans støflekrafwer och løb saa fra ham, som hand hiertelig loe af och siden fortellede. Der same oberste siden dereffter bleff i een bataille j Tydskland, sørgede min s. fader megett for ham.

Kong Friderich, som da waar bisp till Bremen, kom ofwer fra Fyn med

een antall danske folch, som laa paa kiergaarden och uden for woriss port j de hwalte omgange, som gaaer omkring domkirchen, hwor jeg kand saa well erindre, de laa med saa mange store ilde och stegte och kaagede och siden løbe derfra storm till slottet Riberhuus, som de i den tredie storm indtog och caputerede alle der inde. Jeg erindrer mig i sær, der de swenske da saa uformoett falt ind j Hollsteen, och min s. fader hafde tagen mig med sig och war udreist till sine bønder i Rødinge, den deilige morgenstund, solen nyss war opstaaen, och wj kiørte wed de dejlige store grønne skofwe wed siden och i dett høje græss af de store enge, hwor oss møtte to bønder med knipper fersk fisk i haanden, som de hafde wæret henne och fiske i aaen, och som de kiente min s. fader, warede ham, att der waar kommen fienden i landett, och att de hafde fornummett en fierdingss wej der fra saa mange krigss folch, som skiullte jorden, saa langt de kunde øjne. Lidett effter de war gaaen fra oss, blef min s. fader war een troupe rytter, som stach ud af skofwen effter oss, och som hand war alltijd forsynt med de beste heste, hand kunde faa, lod hand kiøre paa, alt det hestene kunde rendløbe, och naade Langetwed, hwor Jesper Hansøn, den rige mand, boede paa den skønne ejendoms gaard effter den holsteenske maaner som paa een herregaard. Hand war min faders gode wen, blef siden borgemester j Ribe och war just den tijd intet hiemme. Hans kone och alle bønderne och folchene i byen, som hørde min s. fader till, blef, som een engell af himmelen hafde kommett till dem, och min s. fader lod luche portene och gich ud till de swenske i den lille dør paa porten, satte sig mod dem, som de wille trenge ind, och een deel med gode, een deell med onde ord bragte saa wijt, Gud gjorde dett, at iche alleeniste gaarden och byen blef conserveret, men hand och kom well hiem.

6.

Hwad jeg ellers kand erindre om min barnssdomstijd i Ribe, er i min s. faders huus min skolegang och optugtelse, som war i alt till sær Gudss frygt, och med saadan sær angenehm maaneer, att Abrahams, Mosis och Davids historier blef mig salediss baade wed att læse i Bibelen alltijd och att forklaris mig j latinsche bøger paa min skole saa familier, som jeg kundet omgaais med dem lefwendis; saa lod min s. fader och følge mig undertijden i den store latinsche schole for att blifwe dristig och wennis till mange folch. Jeg erindrer om den store dejlige lind, der stod i gaarden, som drengene leegte med mig under, [om] min skolemester Nelss Frensesøn, H. Anderss, H. Swend och andre; om min s. faderss och moders dejlige camre; om bryggertijden, hwor jeg drach urt; om høetijden, hwor wi waar ude att leege paa engene, hwor wi fich mad ude paa de dejlige

marsch-enge, ligesaa midt ind i kornett med Hans Sørensen, den kjøbmand, som alltijd handlede med min s. fader och waar hans saa gode wen; hwor dejligt der waar strød allestedss med urter och oppyntett hoss oss om søndagen; naar H. Gregerss Krabbe och hans huuss, den gammell gref Rantzow, Per Lange och andre min s. faderss wanner af Hollsteen kom till oss; naar mine s. foreldre war af bye, och alle de fornemmeste folch af byen skichede oss saa mange delicatesser och kom [och] besøgte mig, hafde alltijd saa een kurf fuld aff gott med sig till att forære mig, som jeg kalldede dett, som war af alleslags sucher confiturer och andett, som de faar der fra Holland, efftersom de seigler der daglig paa. Och som mine syskinde war alle saa spæde och smaa, att jeg war som eene barn, saa hafde jeg ingen att leege med uden Anderss Styrch, som waar oberste Johan Styrchis søn, der war nogett større end jeg och kom alltijd till mig, och wj af woris alder hafde giort eet sær wenskab. Ellers waar den tamme hiort min meeste lege-cameratt, och om sommeren passerede min forlofss-tijd, naar jeg war hiemme, i att plante mine egne hafwer i baggaarden af græss och hwad som blef kast ud af den rette hafwe. Af folchene erindrer jeg meest den Cathrine Davidssdatter, som skulle see till mig och fortalte mig de saa mange fornøjelige eventyrer; den min s. faderss tiener Clauss Oxbyll, som war saa god mod mig; den gamle Maren Hønskone, som kom alltijd j sin gammelldagss dragt och hafde saa mange billeder att gifwe mig, som hindis søn, der hafde kon een haand, malede saa kunstigt med wandfarver, att alle forundrede sig derofwer.

7.

Hwad sig angaaer den min barnssdoms tijd i Ribe, da har dett wærett min fornøjeligste tijd af min tijd j werden, naar jeg erindrer de mange dejlige promenader j byen, som till den gamle apotecherss Johan Puchss, hwor tijt jeg war der och blef saa tracteret och legte med hans søn; den store aae, som skyllede op till hanss baggaard, som wi roede ud paa till Simlund och langss ud med de mange hafwer; de dejlige haufwer, som jeg tijtt spatzerede j; den sær dejlige lille hafwe till dend megett fornemme mandss och canichis, som boede lige ofwer for oss, M. Søren Vellejus; till tollderens och andre stæder; saa, naar de skibede øxen till Holland; saa om den dejlige sommerss tijd, naar de unge karle, alle fornemme folchis børn, collationerede ude wed de to dejlige høje bag slottet och dantzede tranedantz, som de kallede dett, med alleslags instrumenter och leege, och hwor alle paa alle stæder hafde omsorg for att divertere mig, ligesom dett hafde wærett dett fornemste, de hafde att bestille allestæds. Saa den dejlige Riber Domkirche med de to taarne paa, dett

ene aabet ofwen paa som dett runde taarn i Kiøbenhafn, hwor de hwer søndag bleste i trompetter, ligesaa till landemoedetss dag och de fire tamperdage om aarett, som ochsaa blef blæst ind med trompetter af taarnett, da alle canikerne samledis paa capittelett, som war eett af de precigtste capitler i Danmarc, hwor der fantis endnu saa mange antiqviteter och af de gamle bispe dragter och kioler, broderede med store perler och ædellsteene. De fornemmeste af canicherne, som møtte fra landett, war canceler Christian Tommesen, naar hand war i Jylland, ellers ordinairement H. Erich Juell, H. Gregers Krabbe, Per Lange till Kiergaard och andre af adelen, och saa de, som boede i Riberby; min s. fader hafde nøgelen. Tre gange om ugen blef om afftenen klokken 8te lysene tent i kirchen och leegt paa orrewerchett, som waar af een gammell tijdss stiftelse, da folch kom och gich i kirchen och spatzerede.

8.

Ellers har jeg passeret megen glædelig och fornøjelig tijd med, naar min s. fader tog mig med sig paa reiser, som i Farup hoss min forige skolemester, H. Anderss, i Hygom, hoss presten i Jernett, som min s. fader hafde jus till dett kald, och andre mange dejlige stæder, sær den lystige stæd, min s. fader drog saa offte till, hwor den lystige och skichelige præst war, jeg har glemt nafnett. Dett dejlige Aandst, hvor den dejlige høje skof war, gaarden laae tæt neden under; i Agerskof; paa Alssø dett smuche Oxbølle, Kettinge; i Sønderborrig till Brandts och Birrithe Fossis, och de dejlige hafwer; alle den gyldene tijds stæder och hukommellser! saa i Melfart, saa i Collding, den tijd amptmanden hafde oss paa slottet, och min s. fader med skibsfolchene med reeb hafde fanget den store hiort mit paa stranden i Melfartsund, der hand wille swømme ofwer fra Jylland til Fyen; i woriss smuche logement till M. Ancherss, och dend skole. Saa i dett dejlige Lærskow och nær ud i Jylland, hwor min s. fader kom att visitere, och paa alle de skønne herregaarde, som jeg intett huuser nafnene af, men i sær erindrer dett dejlige Synderskow, som fru Maren Bølle boede paa, der waar den neste skow paa den side af Ribe; den pregtige bygning och den skønne sall, wi laae alltijd paa; kunde staae om afftenen och see i windwerne, hwor dyrene af skofwen kom ned till wandet wed gaarden, och heele natten hørde paa fuglesang och dyrene i skofwen. Den dejlige Kiergaard, som landss-dommer Per Lange boede paa to mile fra Ribe, som war saa meget min s. faders gode wen, att hand och mange aar effter min s. faders død, der hand loed mig komme till sig j Kiøbenhafn och gaf mig een heell haab guld, græd den gamle mand, som hand kunde wærett eett barn, der hand saae mig, och tallte om

min s. fader med mig. Denne Per Lange, hans frue och hans to jomfruer hollte saadan eett wenskab med woris huus, som dett kunde wærett eet, och till dette Kiergaard reise mine s. forælldre alltjyd op som till sitt egett. Jeg erindrer den dejlige sall, wi laae paa, den glæde och fortrolighed, disse folch hafde sammen, jomfruernis dejlige smyche cammer, den smuche hafwe och gaard.

9.

Dett sidste, jeg huuser af min s. fader, waar dett aar, woris nu regærende kong Christian 5. blef hyldett till princ[e] i Kiøbenhafn, da rigens raad forskref bisperne till sig, hwor min s. fader endelig motte møde, och saae jeg ham da den sidste gang j denne werden. Hand wiste self, der hand reiste, hand kom intett meere hiem till sitt huus i Ribe, tog derfor affskeed med sine børn, som waare smaae och spæde. Min s. moder fullte ham till Kiøbenhafn, och jeg fulte ham ud af byen, hwor hand da stoed af wognen, tog sin hat i sin haand och lenge græd ofwer mig, saa att taarene flød ned paa mitt hofwed, lyste Gudss megen wellsignelse ofwer mig och tog afskeed med saadan graad och wæemodighed, att min s. moder motte komme och skille oss ad. Der hand sad j wognen, wente hand sig om och sløg continuerlig ad mig med haanden, saa lenge hand kunde see mig, och paa dett sidste ragte sin kiep op med sin hatt och winchede med, indtill wj kom hwer andre gandske af synet.

Den kiøbmand Hans Sørensen, som kiøbte min s. faderss koren och waar min s. faderss saa megett gode wen, hand war fultis ud med mig same tjyd uden for poerten och fulte mig hiem igien och falt i saadan graad och sorrig, att der hand hørde min s. faderss død kort der effter, døde strax, rett aff sorrig. Thi effter att princen war hyldett, kom min s. fader med H. Jochum Gersstorff, statholder j Kiøbenhafn, och bispen D. Jesper Brochmand wærett fader til M. Jørgen Eilersøns sønner, dend eene af død, war twillinger, den anden nu monsieur Eilers, och waar saa om afftenen med faderne eett stor gestebud, falt min s. fader i saadan tunghed ofwer maaltjyd, att maden falt ham af hænderne och motte gaae till sitt logemente; gich saa een dagss tjyd op och fra sengs och falt bort, før nogen tog sig ware. Hans død gich alle erlige folch saa till hierte och sær adelstanden, som da war forsamlett i Kiøbenhaff, att alle rigens raad fullte nest effter lijgett, saa der blef taltt till ofwer tredjwe par af adelssfolch, som fullte, alle nest effter lijgett. Frue Dorthe Daae, H. Gregerss Krabbis, som war da lensmand i Ribe, drøg hen och war i tre netter continuerlig wed min s. moderss seng och tiente hinde som hun kunde hafwe werrett hindis pige. Min s. fader, imod hand skulle døe, begerte pen och blech

oc begynte att skrifwe paa ett bref till mig, som min s. moder tog till sig och giemte. Der nu rygtett om min s. faderss död kom till mig stachell, blef jeg saa ælendig, att jeg snart iche wiste af mig selv, men laa lenge paa jorden ude wed den store dobbellte brynd mellem begge gaarderne och wred mig som een orm af bedrøfwelse; mine andre sydskinde waar alle saa smaae, att de santzede om intet. Och dett war det sidste, jeg weed af min s. faderss hukommellse.

10.

Der nu min s. moeder kom hiem igien, een elendig enche, fulte hinds broder, Thomass Bang, och hans kone sampt hindis syster, Kirsten Bang, hinde, och som D. Ole Borch war da i Kiøbenhafns skole saa megett berømt, resolverede de att tage mig ofwer med sig for att lade mig oplære under ham, och denne min moster tog mig till sig j sitt huus.

38. Jes Christensen

Jes Christensens familie.

Anno 1648 den 9. junii er Jes Christensen [født], en fredag formiddag ved 11 slet.

Anno 1641 den 14. decemb. eftermiddag h. 1 er Dorothe Clemensdaatter født.

Anno 1672 den 20. octob. stod deres brøllup.

Velsignede med efterfølgende børn:

Anne, født anno 1673 den 1. octob.

Clemend Jessen, født anno 1674 den 23. dec. h. 10 ante m.

Maren, født anno 1676, den 1. april, h. 8 vesp.

Ingeborg, født anno 1677 den 14. sept.

Dorothe Margrete, født anno 1679 den 4. janv. h. 12 nocte.

Christina Sophie, født anno 1681 den 19. oct. h. 8 vesp.

Johanne Marie, født anno 1683 den 29. sept. h. 9 vesp.

Dorothe, født anno 1686 den 14. sept. h. 9 mat.

Anno 1690 løverdagen for fastelavns søndag døde Dorothe Clemensdaatter,

Anno 1693 den 28. maji døde Jes Christensen.

Dette staar skrevet i Jes Christensens bibel, in folio, som Hans Spangsborg i Strandby ejer.

39. Søren Christensen Aagaard

Jfr. s. 94.

40. Peder Terpager

40.1 Noget af min sal. farmoders levnet.

Dorothe Gregersdaatter er fød her i Ribe anno 1595, den 10. septemb. Hendes fader var Gregers Hansen, borger i Ribe. Hendes moder var Maren Pedersdaatter.

Gik i skole til Niels Hansen, da skoleholder her i byen. Siden i sye skole.

Udi hendes alders 17de aar er hun trolovet med Niels Nielsen, deres nae, en enkemand, oc havde 3 børn.

Samme deres brøllup stod anno 1612, dom. 1. adventis. Aflede tilsammen 1 daatter, Anne Nielsdaatter, siden Clemend Madsen[s], oc 1 søn, som døde i barndom.

Denne Anne Nielsdaatter fød anno 1613, 8 dage for juul.

Denne deres egteskab varede 2 aar oc 5 maaneder.

Anno 1616 kom hun i egteskab med erlig oc velagte ung karl Peder Jensen Terpager. Oc stod deres brøllup samme aar den 13. octob.

Velsignede med 9 børn, 5 sønner oc 4 døttre.

Levede i egteskab tilsammen 51 aar.

Hand døde anno 1667 den 3. octob. Ætatis 88 aar.

Hun døde anno 1684 den 23. april, ætatis 89 aar.

Salig farmoders forældre:

Faderen, Gregers Hansen, borger i Ribe, døde paa Sønderhoe i kejsers tid, anno 1628 den 30. junii, mellem 8 oc 9 om aftenen. Oc ligger begravet i Sønderhoe kirke, hos hans 2de døttre. Hans alder var 67 aar.

Moderen, Maren Pedersdaatter, døde anno 1644 den 13. maji. Ligger begravet i Vor Frue Kirke. Hendes alder var 82 aar.

40.2 [Fortsættelse af Niels Frandsen (nr. 16), hvis sidste sætning er gentaget med kursiv].

Anno 1659 in martio qviterede svensken Frideriksodde, afbrændte byen, oc sløbde den store skandse. Den liden skandse holder de endnu ved magt, hvor udj ligger 300 svenske, som de omsider qviterede.

Onsdagen den 17. augusti oc torsdagen den 18. brekkede de kejserslige oc brandeburgske op, med ganske uforrettet sag.

In novembris blev Fyn med stormer haand af danske, kejserslige, brandeburgske oc polaker bemægtiget. Oc der blev af svensken paa voldsteden oc taget til fange 3 tusinde mand.

Derefter blev freden sluttet med liden profit. Skaane gik bort oc mange herlige steder flere.

Anno 1658 den 17. nov. døde M. Rasmus Hammer, lector. Begraven onsdagen den 24. dito. Bisp Kraglund prædikede. Texten Esa. 56, 13 den rets. bortrækkes oc den –

Anno 1659 in junio blev antænd en meget heftig siugdum her i byen, af en hidsig sprinkel, hvor af mange got folk hendøde; i synderlighed fattige forjagede bønderfolk, som vare fordrevne af de umilde fremmede giæster. Saa det var ælendigt at see paa, hvor mange af dem laa syge paa gaden, oc døde i lige maade paa gaden. Omsider blev forordnet plads til de syge i S. Peders kirke.

Den 26. junii paa Vor Frue dag, paa eftermiddagen mellem 5 oc 6, døde Niels Frandsen spisemester i closteret, oc blev begraven den 2. julii i Catharinæ kirke i choret. M. David Fosses text Psal. 23, 4. Om jeg end vandrede –

Den [*uudfyldt plads*] døde M. Knud Pedersen Kraglund, sognepræst i Vejle.

Den 11. julii mandagen døde min salige moder Maren Rasmusdaatter Harboe, oc blev begraven den 15. julii fredagen. M. Niels Seerups text Psal. 12.

Den 16. julii, løverdagen, om natten, døde Johan Pouch apothecer oc raadmand. Blev begraven onsdagen den 20. julii. M. Niels Seerups text var Psal. 90, Herre Gud, du er vor tilflugt stedse oc altid –

Den 16. julii, løverdagen, om natten, døde Kirsten sal. Lavrids Lassens.

Onsdagen den 20. julii om natten døde Anders Hansen byskriver. Han-nem succederede Hieronymus Trellund, tilforn danske skoleholder her sammesteds,

Onsdagen den 20. julii om natten døde Casten Olesen, raadmand oc Kongl. Maytt.s tolder.

Den 21. julii døde Lavrids Christensen Friis, raadmand.

Den 8. augusti døde Hans Wandal, raadmand.

Den 11. aug. torsdagen døde Peder Gregersen, raadmand.

Den 21. aug. søndagen om natten mellem 2 oc 3 slet døde M. David Lavridsen Fos, sognepræst til S. Catharinæ kirke. Fredagen den 28. octob. lod sig høre paa samme kald igien M. Jørgen Fog, hand var forskreven fra Kiøbenhavn til at være latinsk skolemester i M. Knud Pedersen Kraglunds sted. Hans gaver befalt meenigheden vel, oc blev strax kaldet.

Den 29. aug. døde borgemester Peder Olesen.

Den 10. sept. mellem fredag oc lørdag om natten h. 3 døde Clemend

Madsen byfoged. I hans sted blev Casten Sørensen byfoged, isat S. Lavrids dag.

Den 17. sept. paa S. Lavrids dag blev isat til raadmand Jesper Hansen Langetveed, tilforn herredsfoged i Kalslund oc Frøs herreder, forjaget af polakerne. I lige maade raadmand isat Jens Mortensen, forrige slotsskriver paa Riberhuus.

Den 28. sept. bleve her paa en tid ordineret otte personer, deriblant var Hans Jeremiasen til Vejle.

Anno 1659 søndagen den 20. nov. skede Frands Nielsens oc Maren Pedersdaatter Terpagers brøllup.

Anno 1662 den 20. decemb. blev efterskrevne isat til raadmænd: Niels Pedersen Terpager, Jens Pedersen, Ib Hansen Friis.

Anno 1664 den 10. febr. blev M. Christen Aagaard begravet. Biskop Kraglunds text var Phil. 1, 22–25.

Anno 1664 anden juledag ud paa aftenen, mellem 10 oc 11 blev en ildebrand antænd i Bagge Baggens nederste huus i gaarden. Som blev samme nat slukt.

Anno 1667 den 26. april døde borgemester Casten Tønnesen, den 7. maji begravet. M. Jørgen Fogs text Esa. 57. Den retfærdige bortrykkes, der er ingen det agter –

Anno 1667 den 3. octob. en torsdag aften, klokken ved 10 slet, døde sal. farfader Peder Jensen Terpager. Den 8. dito blev hand begravet hos hans børn i Domkirken. Mag. Niels Seerups text var Gen. 25, 7, 8, 9.

Anno 1672 den 6. martii døde Jens Mortensen raadmand meget hastig, om aftenen kl. 5 sund oc frisk, men klokken 9 døde hand. Den 13. dito blev begravet. M. Niels Seerups text var 2. Chron. 19, Josaphat sagde til dommerne: See til –

Anno 1681 den 13. sept. døde biscoop D. Peder Kraglund. Begraven den 27. dito. Mag. Niels Seerups text efter begjæring 2. Cor. 12, 9, Lad dig nøje med min –

Anno 1684 søndagen den 3. februarii døde Frands Nielsen efter at hand havde levet 64 aar oc 3 maaneder. Begraven Taksigelsens dag, den 11. februarii. M. Niels Seerups text Psal. 71, 20, 21. Føed 1620 in majo. Hans hustru Maren føed 1631 den 2. augusti.

41. Mads Pedersen Rostoch

De med kursiv trykte afsnit er oversat fra latin.

5. Om Ribes dom-kirche og dends høye taarn.

Udi kong Erich Glippings tid aar 1283 [i margenen er tilføjet med anden

skrift: Spiiren meenis at være nedfalden 1278], nedfaldt Riber taarn juule-natt effter første prædiken og ihielslog mange mennsker. Det som da nedfaldt siunis at have været ald det øverste indtil mod dend otte kantede muur; thi baade in Theatr: magno urbium og i byens indsegel er taarnets afridtzning icke med nogen spiir, men med adskillige smaa gaufle oven paa.

Og siden aar 1594, dend 13. martii om natten klokken tu, nedfaldt atter 18 allen af samme taarn, og slog storm-klokken i stykker, som da hafde hængdt i taarnet i 261 aar, og blef siden støbt paa ny anno 1599 d. 26. sept: udi bisp Ivers gaard udi Bisper-gade.

6. Ribe tilforne offtte beskadiget af ilde brand.

Anno 1178 Cal: octobris brænde en stor deel af Ribe. *Se Hans Lauridsens levnedbeskrivelse af bisp Stephan, 10: Størstedelen af byen brændte midt i bølgerne, også de hellige kirker med deres hellige kar.* Aar 1242 brende Ribe af vaade ild og domkirken med, skriver Huitfeld pag: 208. Pag: 274 skriver hand atter at Ribe brende 1271. Atter pag: 275 siger hand at en stoor deel brænde af Riber by anno 1272. Pag: 254 melder hand, at aar 1258 brændte Riber by og slot af liunet og alt det kongen der aatte og hannem tilhørde det forfoer af Guds vrede og straf. Anno 1301. 8. Cal: novembris haver atter været en skadelig ildebrand, huor om Joh: Laur: i *bispernes levned* taler: *For anden gang rasede da Vulcans flammende vrede og ødelagde byens vældige rigdomme.*

Anno 1402 dend 7. novembr. blef Riber by atter meesten parten afbrænd, saa og dend øster ende af Domkirken ud mod torvet.

Anno 1580 dend 4. sept., en søndag natt imellem 10 og 11 blef optænd en forskrækelig ild i Ribe, som gjorde en stoor og ubodelig skade, saa der bleve 11 gader gandske afbrændte: 1. Dend stoore gade, 2. Steenboegade, 2. Peder Dofns gade, 4. Sorte brødre gade, 5. M. Madtz Hønes gade, 6. S. Catharinæ gade, 7. Klostergade, 8. Badstuegade, 9. Hundegade, 10. Bødels gade, 11. Fiskergade og Tinggangen bag raadhuset. Der til en stoor deel af hospitalet og Sorte brødre kirke. Summa paa huuse og gaarde som bleve afbrændte – 214. NB. De fleeste have været og ere smaa gader, som i andre kjøbstæder kaldis stræder. Siden har nogle gange været ildebrand, dog Gud har hiulpet, at ickun nogle faa huuse ere blevne beskadigede, og nu i nogle aar har Gud dend naadeligen for denne plage forskaanet, hvilket hand og af naade fremdelis giøre!

[7.] Og [5: Om] vandflod.

Anno 1362 in nocte B. Marcellii [16. januar] haver været en stoor vandflod, som har giort stoor skade i Ribe, *se Hans Lauridsens levnedbeskrivelse*

af biskop Peder Turesen, 20: *Hvor den skummende Neptun stormede ind over byen og væltede ind i kirker og huse med sine bølger (ligesom engang den deucaliske flod) osv.* Ao. 1532 2. nov. haver været en meget stor vandflod, huor ved endog er skeed stor skade i Ribe, og stod vandet saa høyt, at effter at det var udløbet har mand fanget mange levendis fiske i omgangen ved kirken og paa gaderne. *Se Heimreichs nordfrisiske krønike, s. 209.*

Anno 1593 dend 24. decembris, juule aften var ogsaa en stoor vandflod for Ribe, som forderfvede baade Overmøllen og Undermøllen, saa mand kunde seyle paa gaderne med booder og skuder, og gjorde stoor skade.

Anno 1634 imellem dend 11. og 12. octobris om natten var dend stoore flood for Ribe, som gik fast over dend gandske by: Og stood vandet nogle allen høyt paa pillerne i Domkirken. Denne flood gjorde og stoor skade i byen og der omkring, og samme tiid skeede dend stoore skade og undergang udi Nordstrand og Eydersted. I denne flod druknede ved Ribe og der omkring over 220 mennesker. [Tilføjet i marginen: *Se mag. Anton Heimreichs nordfrisiske krønike, s. 483*].

42. Christen Skeel

Jfr. s. 97.

Kilder og litteratur

I. Utrykte kilder

Det kongelige Bibliotek (KB)

H. Friis-Petersen: Studenter ved Københavns Universitet, *I*, 1479–1611, 1942, *II*, 1–3, 1612–1667, 1942, *III*, 1668–1739, 1–3, 1945, Ny kgl. Saml. 3729,4° (også i Statsbiblioteket i Århus, hs. nr. 507, 502, 1–3 og 593, 1–3).

Se i øvrigt under noter og henvisninger, teksthenviisninger til nr. 3, 6, 8, 9, 10, 16, 17, 18, 21, 25, 26, 27, 29, 31, 34, 35, 37, 39, 40 og 41.

Statsbiblioteket i Århus

H. Friis-Petersen: Danske og norske studenter ved udenlandske universiteter og Kiel Universitet, 1–5, 1961. (Hs. 734. 1–5).

Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg (LAV)

Ribe rådstuearkiv, Magistraten.

Thomas Jørgensens kopibog 1601.

Ditlev Hansen Guldsmeds kopibog 1618–33.

Borgerskabsprotokol Ribe 1585–1809.

Retsbetjentarkiver

Tingbøger Ribe 1560 ff.

Skifteprotokol Ribe købstad 1691–97.

Præstearkiver

Ribe domsogns kirkebøger 1623 ff.

Forskellige arkiver (X-arkiver)

Niels Hansens Grisbeck og Hans Nielsen Friis' regnskabs- og notatbog 1602–50. X 397.

Hans Nielsens Friis' regnskabsbøger 1627–50 og 1631–50. X 396–1 og 396–2.

Ribe Katedralskoles Bibliotek

Kinchs excerptbøger, *II*, Afskrifter og uddrag af håndskrifter vedkommende Ribe.

Borgmesterkontoret i Ribe

Ribe-håndskriftet af Jyske Lov.

Rigsarkivet, København

Mads Pedersen Rostoch: Dend gamle og navnkundige kiøbstæd Ribe, korteligen beskrevet (Ms. VI G 9).

Universitetsbiblioteket, Oslo

Peder Terpagers excerptbog (Annotationes Petri Terpager), ms. 8°,77. (En mikrofilm af excerptbogen findes i Rigsarkivet i København).

Kungliga Biblioteket, Stockholm

En dansk chronologie fra 1448 til 1560. Foran nogle dokumenter. Bagefter: Catalogus episc. Ripensium. (De la Gardie, donat. t. Ant. Coll. 1672, no. XIII).

II. Trykte kilder og litteratur

- Arends, Otto Fr.*: Gejstligheden i Slesvig og Holsten fra reformationen indtil 1864, I–III, 1932.
- Birket Smith, S.* (udg.): Etatsråd og landkommissær Johan Monrads selvbiografi (1638–1692), 1888.
- Bloch, V.*: Ribe Katedralskoles historie gennem 700 år, 1910.
- Bricka, C. F.*: Fortegnelse over nordboer, som have studeret ved universitetet i Genf 1559–1800. (Personalhist. Tidsskr., IV, 1883, s. 331–35).
- Carøe, K.*: Danske, norske og holstenske studenter ved universitetet i Gies-sen 1608–1707. (Kirkehist. Saml., 5. r. 5, 1909–11, s. 576–83).
- Christensen, William*: Nogle bemærkninger om den historiske interesse hos den gamle danske adel. (Festskrift til Kristian Erslev den 28. decbr. 1927 fra danske historikere, 1927, s. 321–38).
- Dansk biografisk leksikon. Red. af C. F. Bricka (*DBL Bricka*), I–XIX, 1887–1905.
- Dansk biografisk leksikon. Red. af Povl Engelstoft (*DBL*), I–XXVII, 1934–44.
- Degn, Ole*: To Ribe-købmænd og deres selvbiografier for årene 1580–1644. Niels Hansen Grisbeck og sønnen Hans Nielsen Friis og deres regnskabs- og notatbog. (Erhvervshistorisk Årbog, 1966, s. 143–65).
- Ehrencron-Müller, H.*: Forfatterlexikon omfattende Danmark, Norge og Island indtil 1814, I–XII, 1924–35.
- Friis, F. R.*: Disciplene i Sorø Skole 1586–1623, 1879.
- Friis-Petersen, 1942 og 1945*, se utrykte kilder, Det kongelige Bibliotek.
- Friis-Petersen, H.*: Familien Friis fra Ribe gennem 400 år, 1949.
- Gaarmann, Georg Friderich*: Efterretninger om Weile kjøbstæd, 1794.
- Glarbo, Henny*: Danske og norske studenter ved universitetet i Franeker (1592–1803). (Personalhist. Tidsskr., 9. r. 5, 1932, s. 53–67).
- Helms, H. Jørgen*: Valkendorfs Kollegiums historie fra dets oprettelse 1588 og indtil 1865. Med en kort oversigt over kollegiets historie fra 1865 til nutiden, 1917.
- Hennings, Paul*: Danske, slesvigere og holstenerne, der i årene 1608–1707 have studeret ved universitetet i Gies-sen. Uddrag af Die Matrikel der Universität Giessen. 1608–1707. Herausgegeben von Ernst Klewitz und Karl Ebel. (Personalhist. Samlinger, I, 1900–06, s. 452–59).
- Jørgensen, Ellen*: Historieforskning og historieskrivning i Danmark indtil år 1800, 1931.
- Kancelliets brevbøger vedrørende Danmarks indre forhold, 1556–1645. Udg. af Rigsarkivet, 1887–1968. (*KBB*).
- Karlsson, Karl Henrik*: Danske, norske og holstenske studenter, indskrevne ved universitetet i Siena. (Personalhist. Tidsskr., 4. r. 3, 1900, s. 54–67).
- Kinch, J.*: Rådmænd Anders Sørensen Klyn i Ribe og hans slægt. (Jyske Samlinger, I, 1866–67, s. 219–304).
- Kinch, J.*: Ribe bys historie og beskrivelse, I, 1869, II, 1884.
- Kornerup, Bjørn*: Fortegnelse over præster, ordinerede af biskop Hans Poulsen Resen 1615–1638. (Personalhist. Tidsskr., 8. r. 6, 1927, s. 182–94).
- Kornerup, Bjørn*: Ribe Katedralskoles historie. Studier over 800 års dansk skolehistorie, I–II, 1947–52.
- Lange, Julius*: Johan Monrads selvbiografi

- (1888). (Udvalgte skrifter, 1, 1900, s. 382-86).
- Matthiessen, Hugo, Otto Smith og Victor Hermansen:* Ribe bys historie 1660-1730, 1929.
- Nielsen, Lauritz:* Dansk bibliografi 1551-1600, 1931-33.
- Pedersen, P. Storgaard:* Latinskolerne i Hardsyssel. (Hardsyssels Årbøger, 1919, s. 26-80).
- Petersen, C. V.* (red.): Vejle bys historie 1327 - 16. august - 1927, 1927.
- Petersen, Carl S.:* Illustreret dansk litteraturhistorie, I, 1924.
- Plum, Niels Munk:* Danske studerende ved universitetet i Tübingen. (Kirkehist. Saml., 5. r. 5, 1909-11, s. 246-53).
- Rørdam, H. Fr.:* Bidrag til den danske reformationshistorie, II. M. Thomas Knudsen i Hygum. (Ny kirkehist. Saml., II, 1860-62, s. 253-65).
- Rørdam, Holger Fr.:* Klavs Christoffersen Lyskanders levned, 1868.
- Rørdam, H. Fr.:* Kjøbenhavns Universitets historie 1537-1621, II-IV, 1875.
- Rørdam, Holger Fr.:* Bidrag til Sjællands stifts kirke- og præstehistorie. 2. Præster ved Frederiksborg Slotskirke (1567-1670). (Kirkehist. Saml., 3. r. 2, 1877-80, s. 294-334).
- Rørdam, Holger Fr.:* Peder Christensens almanakoptegnelser 1584-95. (Kirkehist. Saml., 3. r. 2, 1877-80, s. 472-522).
- Rørdam, H. Fr.:* Magistre creerede ved Kjøbenhavns Universitet fra reformationen indtil 1660. (Personalhist. Tidsskr., III, 1882, s. 117-43 og 257-74 og IV, s. 49-68 og 240-49).
- Rørdam, Holger Fr.:* Mag. Ægidius Lauritsens optegnelser. (Kirkehist. Saml., 3. r. 4, 1882-84, s. 30-50).
- Rørdam, Holger Fr.:* Biskop, mag. Peder Villadsen og hans bidrag til Viborg Skoles historie. (Kirkehist. Saml., 3. r. 4, 1882-84, s. 481-560).
- Rørdam, Holger Fr.:* Monumenta historiae Danicæ. Historiske kildeskrifter og bearbejdelser af dansk historie, især fra det 16. århundrede, 2. r. 2, 1887.
- Rørdam, Holger Fr.:* Den kongelige hi-
- storiograf Steffen Hansen Stephanius. (Hist. Saml. og Studier, I, 1891, s. 1-74, 193-275).
- Rørdam, H. F.:* Danske studerende graduerede i Vittenberg i reformations-tiden. (Kirkehist. Saml., 4. r. 3, 1893-95, s. 814-18).
- Rørdam, Holger Fr.:* Nogle efterretninger af og om den yngre M. Hans Svaning. (Hist. Saml. og Studier, II, 1896, s. 142-59).
- Rørdam, Holger:* Kronologiske optegnelser af M. Villads Nielsen Brøns. (Hist. Saml. og Studier, II, 1896, s. 178-87).
- Rørdam, Holger:* Kommunitetets matrikel 1577-1620 ved Kjøbenhavns Universitet. (Hist. Saml. og Studier, III, 1898, s. 334-83).
- Rørdam, Holger Fr.:* Danske studerende ved universitetet i Marburg. (Kirkehist. Saml., 5. r. 1, 1901-03, s. 281-86).
- Schultz, V. Hostrup:* Helsingørs embeds- og bestillingsmænd. Genealogiske efterretninger, 1906.
- Schøller, C. E. A.:* Danske, norske og holstenske studenter ved universitetet i Heidelberg 1386-1668. (Kirkehist. Saml., 5. r. 5, 1909-11, s. 138-53).
- Schøller, C. E. A.:* Danske, nordmænd og holtenere immatrikulerede ved højskolen og pædagogiet i Herborn. (Personalhist. Tidsskr., 6. r. 2, 1911, s. 36-41).
- Skastrup, Peter:* Af Ditlev Hansen Guldsmeds håndskrift. (Fra Ribe Amt, 1927, s. 643-57).
- Spandet, P. J. N.:* Meddelelser om familier og personer af navnet Spandet, 1897.
- Terpæger, Peder:* Inscriptiones Ripensis, Latinæ, Danicæ, Germanicæ cum præmissa brevis urbis descriptione excerptæ, 1702.
- Terpæger, Peder:* Appendix inscriptionum Ripensium, 1714.
- Terpæger, Peder:* Ripæ Cimbricæ, sev urbis Ripensis in Cimbria sitæ descriptio, 1736.
- Thorup, P. N.:* Studenter fra Ribe Katedralskole. (Skoleprogram Ribe,

- 1824, s. 1-88, 1826, s. 55-76, 1830, s. 1-19, 1837, s. 1-80, 1843, s. 1-41).
- Vahl, J.*: Slægtebog over afkommet af Christjern Nielsen, I, 1879-86.
- Walde, O.*: Storhedstidens litterära krigsbyten. En kulturhistorisk-bibliografisk studie. I-II, 1916-20.
- Wiberg, S. V.*: Personalhistoriske, statistiske og genealogiske bidrag til en almindelig dansk præstehistorie, I-IV, 1870-73.
- Viborg købstads historie. Udgivet af Viborg Byråd, I, 1940.
- Wrangel, E.*: Danske og norske studenter, der ere indskrevne i »Natio Germanica« ved universitetet i Orléans. (Personalhist. Tidsskr., 4. r. 1, 1898, s. 124-50).

Noter og henvisninger til indledningen

1. Se s. 155.
2. Se s. 158. I skattelisten for Ribe 17-18/10 1644 er der til navnene Jens Joensen, Hans Beck og Christen Bunde føjet: »Blev efterladt for brandens skyld«; ved Christen Madsen står der intet, men hans ligningsbeløb var 0 sk.; tallene for de øvrige tre var ansat til henholdsvis 2 mk, 4 sk. og 2 sk.
3. Se s. 179.
4. *Rørdam*, 1887, s. 83.
5. Peder Jensen Hegelunds almanakker er 1970 under arbejde til udgivelse ved Bue Kåe.
6. Se biografierne nr. 16, 25, 26 og 35.
7. Se s. 19-20, 210-11.
8. Se *Rørdam*, 1877-80, s. 473.
9. Titelbladet til Niels Hansen Grissbecks regnskabs- og notatbog lyder: »Item denne bog hør mig Niels Hanssønn Grissbeck til met ret oc skiel oc findis her udi all min udgielld huiss jeg er henskyldig vdi Tyskland, Hamborg, Lybek, heller vdi Danmarck, Ribe heller anden sted. Oc bleff begynt først att scriffue vdj, denn 28. december anno 1602. Niels Grissbeck.
10. *Skautrup*, s. 646.
11. Se nr. 11, 21, 24 og 36, jfr. nr. 41.
12. Jfr. nr. 30, 40. 2 og *Kinch*, 1866-67, s. 264.
13. Se s. 40-41, 90.
14. Jfr. *Rørdam*, 1882-84, s. 32.
15. Ifølge Kinchs excerptbog i Ribe Kate-dralskoles Bibliotek, jfr. *Kornerup*, 1947-52, I, s. 489.
16. Teksterne er nedenfor gengivet således, at de enkelte notater er placeret i rigtig kronologisk orden. I noterne til teksterne, s. 212-25, redegøres for den oprindelige rækkefølge af notaterne i de enkelte tekster.
17. Af tabellen s. 38 ses forholdet mellem teksterne. - Oplysningen om Ribe Domkirkes brand i 1242 forekommer også i Ribe bispekrønike, trykt i Langebek og Suhms *Scriptores rerum Danicarum*, VII, 1792, s. 193 (jfr. nedenfor, Noter og henvisninger til biografierne og optegnelserne, nr. 3, Thomas Knudsen); den forekommer også hos Arild Huitfeld i *Den geistlige historie offuer alt Danmarckis rige*, 1604, og hos Cornelius Hamsfort i *Chronologia rerum Danicarum secunda*, 687-1448, trykt i Langebeks *Scriptores rerum Danicarum*, I, 1772, s. 288. Domkirkens brand i 1402 omtales også hos Huitfeld. Domkirketårnets nedstyrtning i 1283 omtales under 1284, i *Chronicon Danicum ab an. 980 ad an. 1286*, trykt i *Scriptores rerum Danicarum*, II, 1773, s. 438, og i *Anonymi Nestvedensis chronologia Danica ab an. 821 ad an. 1300*, trykt sstds., I, 1772, s. 372.
18. Se s. 204-05.
19. Steenstrups tekst ligner en del den fra Terpagers »Et gammelt dokument« (se nr. 1. 1), men har også træk fælles med Niels Grissbecks optegnelser (se nr. 11); de begynder således med notatet om domkirketårnets fald 1278, derefter kommer notaterne om Ribes brand 1242 og om branden 1301; notatet om stormklokken 1334 mangler, dernæst kommer det om sejrværket 1401, domkirkebranden 1402, Ribes brand 1580 og endelig pesten 1565. Det kunne synes, som om Steenstrup har kendt en tekst, der har stået Niels Grissbecks kilde nær.

20. Steenstrups øvrige optegnelser omfatter, i fortsættelse af notatet om branden 1580 (se note 19), et besøg af 35 fjendtlige kosakker 10-14/1 1814, Frederik 6.s besøg i Ribe 25-26/6 1824, sammes besøg 21-22/6 1828, prins Christians besøg 9/7 1831 og Frederik 6. og svigersønnen prins Frederik Carl Christians besøg 28-30/6 1832, med udflugt til Rømø 29/6.
21. Om almanakkerne, se *Lauritz Nielsen*, s. 9-20; *Carl S. Petersen*, I, s. 825-26; *Bibliotheca Danica*, II, sp. 84, 86, Supplement, sp. 200.
22. Se *Carl S. Petersen*, I, s. 825.
23. Sstds.
24. Se s. 153 og 155.
25. Se s. 154.
26. Se s. 142.
27. Se s. 108.
28. Se s. 137.
29. Se Troels-Lund: *Dagligt liv i Norden i det sekstende århundrede*, 6. udg., IV, 1969, s. 284-91. Et eksempel findes også i kirkebogen for Ribe Domsogn 1631, hvor der til notatet om sognepræsten Søren Andersens Vedels søns dåb 22/12 tilføjes: Han blev født den 19. decembris mod midnat, et kvarter før tolv slet, lidet før vi finge den første kvarter af månen.
30. Se s. 108.
31. Se s. 135.
32. Se s. 189.
33. Se s. 108, 156 og - senere - 192.
34. Om pestepidemien 1659, se bl. a. Aksel Lassen: *Skæbneåret 1659. Hungersnød og pest over Sydvestdanmark*, 1958, s. 9-10 og 31-32.
35. Se s. 142.
36. Jfr. M. Mackeprang: *Dansk købstadstyrelse fra Valdemar Sejrr til Christian IV*, 1900, s. 71, 74. P. Munch: *Købstadstyrelsen i Danmark fra Kristian IV's tid til det 18. århundredes midte (1619-1745)*, 1900, s. 5, 38-39.
37. Se s. 104.
38. Se s. 106 og 153, jfr. også s. 151.
39. Se s. 100-01.
40. Se s. 153-54.
41. Se nr. 1. 3 og 5.
42. Se s. 137.
43. Se s. 142.
44. Se s. 177-78.
45. Om den mislykkede rejse, se Henny Garbo: *Danske i England. Tre afhandlinger*, 1956, s. 14-15.
46. Se s. 119.
47. Se s. 102, 111-12 og 147. Kometen var den, Tyge Brahe benyttede til påvisning af, at kometer er virkelige himmellegemer, jfr. *DBL*, III, s. 596.
48. Se s. 147 og 190.
49. Se s. 149-50 og 144-45.
50. Optællingen er foretaget af Kinch, se *Kinch*, 1866-67, s. 219.
51. Se biografierne nr. 7, 15, 17, 21 og 28.
52. Fra Ribe Amt, 1928-31, s. 108.
53. Se s. 190, 156 og 191.
54. Se s. 127 og 191.
55. Se s. 150.
56. Se s. 157.
57. Se Tingbog Ribe, 1594 24/8 og 1595 5/1 og 7/1, jfr. *Kinch*, II, s. 674.
58. Se *Kinch*, II, s. 173.
59. Se s. 202 og 192-95.
60. Se s. 157-59 og 162-64.
61. Jfr. Mads Pedersen Rostoch: *Den navnkundig købsted Ribe*, udg. af Mogens Bencard 1967, s. 21.
62. Jfr. *Kinch*, II, s. 138-39.
63. Datoen 20. februar: *Kinch*, II, s. 200.
64. Årstallet 1594: *Kinch*, II, s. 234.
65. Datoen 10. juli: *Kinch*, II, s. 222.
66. Jfr. note 12.
67. Slægtsforbindelserne mellem personerne i de to grupper fremgår dels af optegnelserne selv, dels af oplysninger i *Kinch*, II, jfr. biografierne nedenfor.
68. Spandets selvbiografi: *Spandet* s. 6-7, biografien s. 17.
69. Grønlands selvbiografiske optegnelser findes i original i Ribe Katedralskoles Bibliotek samt i P. N. Thorups excerpt sstds., jfr. Skoleprogram Ribe, 1832, forerindringen.

Noter og henvisninger til biografierne og optegnelserne

1.1. Et gammelt dokument

Tekstens oprindelse:

Terpagers excerptbog, s. 14 b. Notatet 1248/1284 står før notatet 1242, ellers er rækkefølgen kronologisk.

Noter til teksten:

1401: *sejerværket*: urværket

1402: *St. Markus evangelistens dag*: 25/4.

1.2. Skattebog 1545-69

Riber marchend: Riber-marked, i september.

1.3. Skattebog 1570-94

Noter til teksten:

1570: *Philippi & Iacobi apostolorum dag*: 1/5.

1563: *S. Woldburg dag*: 1/5.

1570: *mense*: i måneden.
tne: tønde.

molt: malt.

ss da.: skilling dansk.

albus: hvid, 1/3 skilling.

1580: *ij ct. xiiij*: 213.

2. Hans Svaning

Litteratur:

Terpager, 1702, s. 27-29, 30-31, 56, 126. *Terpager*, 1736, s. 649-50. - *Kinch*, II, s. 190-95. - *Rørdam*, 1893-95, s. 816. - *Ellen Jørgensen*, s. 88-92 og 109-12. - *DBL*, XXIII, s. 175-78 og den der anførte litteratur.

3. Thomas Knudsen

Thomas Knudsens beretning om reformationen i Hertugdømmerne er trykt i supplement til den danske oversættelse af Niels Krag og Stephan Stephanus:

Den stormægtigste konge Kong Christian den Tredie, hans historie, 1779, s. 5-8. Senere er den trykt i Imm. Barfod og Holger Rørdam (udg.): Kirke-Kalender for Slesvig Stift, 1862(-64), s. 177-80, jfr. s. 145, note 1. - *Chronicon ecclesiae Ripensis seu Annales episcoporum Ripensium* er overleveret gennem KB Gl. kgl. Saml. 1091, 2°, 2455, 4° og AM 1051, 4° og trykt i Jacob Langebek og P. F. Suhms *Scriptores rerum Danicarum medii ævi*, VII, 1792, s. 183-204. Det er altså ikke rigtigt, når *Ellen Jørgensen*, s. 51, note 3, anfører, at vi ikke har en udgave af *Chronicon ecclesiae Ripensis*. Vi har først Terpagers fra 1708, senere Langebek og Suhms fra 1792. - En liste over Ribe-bisperne, *Catalogus episc. Ripensium*, findes indbundet sammen med En dansk chronologie fra 1448 til 1560 i et håndskrift i Kungliga Biblioteket i Stockholm, De la Gardie, donat. t. Ant. Coll. 1672, nr. XIII, jfr. Chr. Molbech i *Historisk Tidsskrift*, IV, 1843, s. 139, nr. 20. Kataloget omfatter bisperne fra Liofdag til Poul Mortensen Ostrup, nr. 32.

Litteratur:

Rørdam, 1860-62, s. 253-65. - *Wiberg*, I, s. 721. - *Kinch*, I, s. 98-99, 122, 124, 127, 476-78, 533, II, s. 9-10, 11, 52, 109, 132, 178-80, 209. - *Arends*, I, s. 372. - *Ehrencron-Müller*, IV, s. 445. - *Ellen Jørgensen*, s. 3, 20, 51-52. - *DBL*, XII, s. 626-27 og den der anførte litteratur.

4. Rasmus Hansen

Tekstens oprindelse:

Ribe-håndskriftet af Jyske Lov, Borgmesterkontoret i Ribe, s 1 a-b og 49 a. Ræk-

kefølgen af notaterne er med en enkelt undtagelse kronologisk som i gengivelsen; notatet 13/1 1575 står mellem 18/3 1571 og 28/5 1571.

Litteratur:

Kinch, II, s. 639–40. – Peter Skautrup i indledningen til Den jyske Lov. Tekst med oversættelse, kommentar og ord-bog ved Peter Skautrup, 1941, s. XIV–XVII.

Noter til teksten:

1536: Før optegnelsen står en ulæselig linje, hvis sammenhæng med det øvrige ikke er klar.

1538: *sanct iebes dag*: St. Ibs dag, 25/7. *huide*: hvid, 1/3 skilling.

1537: *Anno dm*: anno domini, i det herrens år.

1543: *Swt. cat.*: læsningen er ikke sikker, og tegnene, muligvis en datering, har ikke kunnet bestemmes.

1546: Oversættelse: I det herrens år 1546 om onsdagen i påsken om natten kl. . . . døde den lærde og fremragende borgmester Jørgen Juel, født i Horsens; han stod ikke tilbage for nogen i fromhed, men han lever og hans minde være velsignet.

1571: *Benedictus*: 8/3.

manu propria: med egen hånd.

1577: *Martini episcopi*: Morten bisp, 11/11.

1580: *ij ct. xiiij*: 213.

5. Peder Pedersen Spandet

Tekstens oprindelse:

Terpagers excerptbog, s. 57 a–58 b. Rækkefølgen af notaterne er i excerptbogen: 1530, 1544, 1564, 1571, 1572, 1574, 1576, 1577, 1596, 10/12, 1579 7/8, 1577 11/11, 1579 26/8, 2/9, 1580 29/3, 4/9, 27/10, 1581 29/9, 1580 12/5, 1582 7/8, 12/11, 8/5, 1585.

Litteratur:

Om Spandet-slægten, se *Spandet*, s. 31–34.

Noter til teksten:

1530: *Vor Frue dag*: 8/9.

1544: *St. Ibs dag*: 25/7.

1564: *St. Voldborgs dag*: 1/5.

1571: *søndag cantate*: 26/5.

1572: 2. *pinsedag*: 26/5.

1574: *Kyndelmisse dag*: 2/2.

1576: *St. Mortens dag*: 11/11

1577: *kometen*, se s. 211, note 47.

1580: *Kristi himmelfarts dag*: 12/5.

1580 4/9: *prosterneret*: latin: prosterno: omstyrte, styrte, tilintetgøre, kaste omkuld.

1581: *branden i Tønder*, se Trap: Danmark, 5. udg., bd. 25, s. 502.

6. Laurids Ægidiussen

Tekstens oprindelse:

Se under nr. 18, Ægidius Lauridsen. Albert Thuras Valvæ scholarum Danici regis apertæ, 1738, findes i KB, Add. 205, 4°: udtoget findes her s. 393–95.

Litteratur:

Terpager, 1702, s. 143, 147. – C. F. Wegener: Om Anders Sørensen Vedel, 1846, s. 39. – *Wiberg, II*, s. 606. – *Kinch, II*, s. 163, 202. – *Bloch*, s. 30–31. – *DBL, Bricka, X*, s. 145. – *Arends, I*, s. 282. – *Ehrencron-Müller, V*, s. 111–12. – *Kornerup, 1947–52, I*, s. 299–300, 303–04 (se i øvrigt registeret).

7. Hans Jessen Søhane

Teksternes oprindelse:

7.1 i Terpagers excerptbog, s. 124 a–124 b. 7.2 sstds, s. 4 b–5 a. Rækkefølgen af notaterne i 7.1 er kronologisk.

Litteratur:

Terpager, 1702, s. 31. – *Terpager, 1736*, s. 665 f. – *Kinch, II*, s. 138–41, 222, 231, 264, 894.

Noter til teksten 7.2:

tornered: tornere: lave larm, ståhej, buldre.

overlob: overløb, dæk på et skib.

Zhehan: Søhane; Terpager synes at have misforstået navnet.

8. Thomas Jørgensen

Kilder og litteratur:

Thomas Jørgensens kopibog i Ribe råd-stuearkiv, *LAV.* – Et brudstykke af konceptet til Thomas Jørgensens kopibog findes i *KB.* Ny kgl. Saml. 419c, 2°. Brudstykket, der har et lidt afvigende titelblad, omfatter de 104 første sider af kopibogens 278 oprindeligt beskrevne sider. Et løst blad til sidst viser tydeligt, at der er tale om konceptet til originalen. I indledningen anføres, at arbejdet er fuldendt 20. marts 1601, mens det i selve kopibogen angives, at arbejdet er fuldendt 24. april 1601. Ifølge en påskrift med historikeren Jacob Langebeks hånd er brudstykket i 1749 foræret af Peder Terpagers søn, provst og sognepræst i Mern Lars Terpager (1684–1772) til Det kgl. danske Selskab, og det forekommer i selskabets fortegnelse over dets håndskriftsamlinger, som nr. 75 af manuskripterne i folio. – En lidt senere kopi af Thomas Jørgensens kopibog findes i Ny kgl. Saml. 420, 2°. Den er ifølge titelbladet udført i 1667 på foranledning af og bekostet af Mathias Olesen Worm, der var en søn af Ole Worm og i 1667 blev udnævnt til præsident i Ribe. Kopien omfatter de 264 første sider af originalen, idet s. 265–90 mangler, herunder de senere tilføjelser, s. 279–90, med afskrifter af dokumenter 1670–73 og 1710, 1731, 1735 og 1743, indskrevet i begyndelsen af 1700årene. – *KBB*, 1576–79, s. 340, 415, 509, 1580–83, s. 46, 160, 424, 1584–88, s. 66, 109, 407, 701, 864, 1588–92, s. 459, 464, 492, 709, 897, 1593–96, s. 39, 152, 400. – *Terpager*, 1702, s. 69. – *Kinch*, I, s. 466–67, II, s. 12–14, 37, 132, 230, 236, 250, 495, 626. – *DBL*, *Bricka*, XII, s. 626. – *DBL*, XVIII, s. 101–02. – Mogens Ben-card: Omkring Jørgen Pedersen Rentemesters vindebro over Ribe å. (Fra Ribe Amt, 1964, s. 105–22).

9. Peder Jensen Hegelund

Hegelunds almanakker for årene 1565–

1614, *KB.* Hjelmstjerne 2544, II 8°, er i 1970 under arbejde med henblik på udgivelse ved Bue Kåe.

Litteratur:

Kinch, II, især s. 202–14. – *Ehrencron-Müller*, III, s. 475–78. – *DBL*, IX, s. 528–29 og den der anførte litteratur. – *Kornerup*, 1947–52, I, s. 352–56 (se i øvrigt registeret).

10. Anders Sørensen Vedel

Vedels selvbiografiske optegnelser fra fortalen til kroniken: *KB*, Gl. kgl. Saml. 824,2, udgivet i Suhms Samlinger til den danske historie, I, 2, 1780, s. 144–62. – Håndskriftet med årbogsoptegnelser fra 1500årene, hvoraf nogle synes at stamme fra Vedel: Gl. kgl. Saml. 2420, 4°, jfr. Kirkehist. Saml., 5. r. 1, 1901–03, s. 547–53. – Vedels levnedsbekrivelse af Jens Grundet: Vejle Amts Årbøger, 1926 s. 133–87.

Litteratur:

Ægidius Lauridsens levnedsbekrivelse fra 1616, se under nr. 18. – *Wiberg*, II, s. 108. – *Kinch*, II, s. 132, 202, 274–82. – *Vahl*, 13, s. 1. – *DBL* *Bricka*, XVIII, s. 292. – *Walde*, s. 327–57. – *Ellen Jørgensen*, s. 64–69, 91–103. – *Ehrencron-Müller*, VIII, s. 431. – *DBL*, XXV, s. 183–92.

11. Niels Hansen Grisbeck

Tekstens oprindelse:

Teksten har tidligere, bortset fra årbogsoptegnelserne, været trykt i Erhvervs-hist. Årbog, 1966, s. 157–58. Den findes i Niels Hansen Grisbeck og Hans Nielsen Friis' regnskabs- og notatbog, *LAV.* Forskellige arkiver, X 397. Rækkefølgen af optegnelserne er følgende: 1278, 1242, 1301 7/11, 1334, 1599 26/9, 1406 2/8, 1600 26/1, 1401, 1402, 1436, 1523, 1580 4/9, 1580, 1479, 1565, 1580 22/12, 1583 21/5, 25/8, 1588, 1595 2/9, 1603 19/9, 1604, 1605 og 1606.

Litteratur:

Kinch, II, s. 137, 312–13, 524, 721, 777.

– *Friis-Petersen*, 1949, s. 5–7. – *Degn*, s. 143–65.

Noter til teksten:

1401: *seyr wercket*: urværket.

1606: *i spans giordell*: spansk gjordel eller gjordel: livrem, bælte.

samid: fløjl.

schlott: vel Riberhus; »hand« er Niels Grisbecks søn Christen, hvilket fremgår af en overstreget fejlskrivning to sider tidligere.

12. *Hans Lauridsen Amerinus*

Litteratur:

Terpager, 1702, s. 40. – *Terpager*, 1736, s. 627–28. – *Kinch*, II, s. 65–66, 154, 257–61. – *DBL*, I, s. 275–76. – Amerinus' bispekrønike er omtalt hos *Laurids Nielsen*, s. 21, nr. 350.

13. *Niels Krag*

Litteratur:

Terpager, 1736, s. 624. – *Bricka*, s. 332. – *Kinch*, II, s. 92, 192, 279–80, 887. – *Wrangel*, s. 129. – *Karlsson*, s. 56. – *Rørdam*, 1901–03, s. 282. – *Ellen Jørgensen*, s. 101–07. – *DBL*, XIII, s. 224–29.

14. *Hans Jensen Hegelund*

Tekstens oprindelse:

Terpagers excerptbog, s. 1 a–2 b. Teksten er kronologisk.

Litteratur:

Kinch, II, s. 151, 272, 284, 626, 638, 721.

Noter til teksten:

1578: *søndag en måned for Riber marked*: formentlig 10/8.

15. *Anders Sørensen Klyne*

Tekstens oprindelse:

Terpagers excerptbog, s. 125 a–125 b. Notaterne står kronologisk, når bortses fra de senere tilføjelser til de enkelte notater.

Kilder og litteratur:

KBB 1596–1602, s. 289. – *Kinch*, 1866–67, s. 219–304. – *Kinch*, II, s. 120, 134, 156, 173, 197, 200, 201, 218–23, 232, 553, 618, 713, 717, 759, 894. – *Hostrup Schultz*, s. 235. – *Kornerup*, 1947–52, I, s. 339, 367–68, II, s. 27.

Noter til teksten:

1594 27/1: *mester*, dvs. magister.

1604 dec.: *ætatis*: i en alder af.

16. *Villads Nielsen Brøns*

Tekstens oprindelse:

Optegnelser, i afskrift fra midten af 1700årene, i *KB*, Ny kgl. Saml. 865, 4°. Langebeks titel lyder: Annotata quædam ad J. J. Svaningii Chronologiam Danicam, ex exemplari, quod P. Mørch tenuit, et iam in bibliotheca generosi Magni Rosenkrantzii Spøterupii adservatur, fideliter exscripta anno 1754. Communiceret af hr. lieutenant Scherevien 1755 in septembri. Sønnen Peder Villadsens selvbiografiske optegnelser: *KB*, Thott 546, 8°.

Litteratur:

Terpager, 1702, s. 65. – *Rørdam*, 1868, s. 90–93 og 154–55. – *Rørdam*, 1882–84, s. 481–560. – *DBL*, *Bricka*, III, s. 215–16. – *Rørdam*, 1896, s. 178–87. – *Ehrencron-Müller*, VI, s. 98–99 og den der anførte litteratur. – *DBL*, IV, s. 306. – *Viborg købstads historie*, I, s. 104. – *Friis-Petersen*, 1942, I, s. 104. – *Kornerup*, 1947–52, I, s. 313, 336, 341, 448, 485.

Noter til teksten:

1570: *Vindings De vitis professoribus*: Rasmus Vinding: Regia Academia Hauniensis in regibus, conservatoribus, rectoribus, professoribus suis repræsentata, 1665.

1572 9/11: Den omtalte stjerne var den af Tyge Brahe beskrevne Stella nova.

17. *Peder Christensen Riber*

Tekstens oprindelse:

Teksten er et udvalg oversat fra latin

efter Rørdams udgave i Kirkehist. Saml., 3. r. 2, 1877–80, s. 473–522, men suppleret efter de originale tekster i KB, Hjelmstjerne 2544, 8° og tilføjet enkelte rettelser. Udvalget omfatter notater vedrørende Peder Christensens personlige forhold og begivenheder og forhold i Ribe.

Litteratur:

Terpager, 1736, s. 605–06. – *Gaarmann*, s. 73. – *Thorup* 1824. – *Helms*, s. 24–30, 73, 269. – *Rørdam*, 1877–80, s. 472–73. – *Bricka*, s. 334. – *Wiberg*, III, s. 504. – *Schiøller*, s. 37. – *C. V. Petersen*, s. 175, 186. – *Ehrencron-Müller*, II, s. 233. – *DBL*, V, s. 77. – *Früis-Petersen*, 1942, s. 102. – *Kornerup*, 1947–52, I, s. 451–52, 480 b.

Noter til teksten:

- 1585 2/11: *deponeret*, af deponere, egentlig »aflægge«, dvs. aflægge hornene; udtrykket hentyder til den gamle akademiske ceremoni, hvorved årets studenter blev optaget i det akademiske borgerskab.
- 1586 30/7: *Ciceros tale Pro lege Manilia*, fra år 16 fvt., med anbefaling af det Maniliske lovforslag om overdragelse af overbefalingen i den Mithridatiske krig til Pompeius.
- 1586 16/10: *deponerede*, se 1585 2/11.
- 1587 16/1: *Ciceros bog De natura deorum*, tre bøger om gudernes væsen.
- 1587 18/2: *Horatses Carmina*: digte af den romerske digter Horats (65–8 fvt.).
- 1587 16/5: 1. *bog De natura deorum*, se 16/1.
- 1587 7/9: 2. *bog af Ciceros De natura deorum*, se 16/1.
- 1587 21/12: tractatus de periodo: en behandling eller gennemgang af perioden.
- 1588 11/1: *Ciceros De natura deorum*, se 1587 16/1.
- 1588 8/5: *Horatses Carmina*, se 1587 18/2.
- 1588 9/5: *Ciceros tale for P. Quintus: Oratio pro P. Quinctio*.
- 1588 15/5: *aflagde hornene*, se 1585 2/11.
- 1588 8/6: *deponerede*, do.
- 1588 25/7: *visk*: måske om prydelse, der kan minde om en visk, kvast.
- 1588 27/7: *Horatses Carmina*, se 1587 18/2.
- 1588 8/8: *Joachimsdalere*: store sølvmønter, der stammede fra Böhmen.
- 1588 30/9: *Ciceros tale for A. Cluentius*: forsvarstale for Aulus Cluentius, der var anklaget for giftmord.
- 1588 26/12: *kontubernal*: den student, man delte værelse med.
- 1589 4/3: *Ciceros tale for A. Cluentius*, se 1588 30/9.
- 1589 6/3: *Terents' komedie Heautontimorumenos*: den ene af de seks komedier, den romerske komediedigter Terents (195–159 fvt.) forfattede i årene 166–60.
- 1589 31/5: *theserne*: de påstande eller læresætninger, der skulle bevises.
- 1589 29/6: *tragedien Jephthæ*: har ikke kunnet identificeres.
- 1589 21/7: *Heautontimorumenos*, se 6/3.
- 1589 16/8: *engelst*, dvs. engelsk klæde.
- 1589 23/8: *bommes*: tæt vævet kipret stof med opkradset lådden overflade.
- 1589 1/9: *skansen*: den forreste del af skibet.
- 1589 2/9: *vege søs*: uge søs: længdemål, ca. 7–8 km.
et stykke: en kanon.
- 1589 7/9: *Merdøe*: Merdøy, sydøst for Arendal.
- 1589 10–14/9: *Sielenøe*: Seløy, ø, ca. 60 km vest for Kristiansand.
- 1589 23–27/9: *Fleckerøe*: Flekkerøy, sydvest for Kristiansand.
- 1589 2/10: *frøcken*: dvs. prinsesse Anna, Christian 4.s søster.
- 1589 4/10: *Vilhelm Stubvartt*: Vilhelm Stuart.
- 1589 5/10: *Opsloff*: Oslo.
- 1589 6/10: *Raskell*: måske nær Flekkerø.

- 1589 12/10: *Wederholm*: måske Hal-lands Väderö.
Skeldinge: måske Skälderviken.
- 1589 22/10: *komedien Adelphi*: vel Te-rents' komedie Adelphi, jfr. 1589 6/3.
- 1589 14/11: *hoffuen*: hoffet.
- 1590 16/1–15/2: stednavnene, der næv-nes, er følgende: *Bribe*: læsningen er usikker; måske er der tale om Brørup eller Bække. *Gadbjerg*: sogneby, Vejle amt. *Kollemorten*: Øster Nykirke sogn, Vejle amt. *Fonnesbæk*: Ikast sogn, Ringkøbing amt. *Vig*: Bølling sogn, Ringkøbing amt. *Karup*: sogne-by, Viborg amt. *Højbjerg*: sogneby, Viborg amt. *Lenne*: må være Linå, sogneby, Skanderborg amt. *Ry*: sogne-by, Skanderborg amt. *Hottersnes*: må være Horsens. *Vuldum*: Uldum, sog-neby, Skanderborg amt. *Nykirke*: Øster Nykirke, sogneby, Vejle amt. *Gadbjerg*: sogneby, Vejle amt. *Balle*: Bredsten sogn, Vejle amt.
- 1590 16/4–23/5: stednavnene, der næv-nes, er følgende: *Præstkær*: Brørup sogn, Ribe amt. *Bække*: sogneby, Ribe amt. *Balle*: Bredsten sogn, Vejle amt. *Knabderup*: Knabberup, Skibet sogn, Vejle amt. *Højen*: sogneby, Vejle amt. *Gauerslund*: sogneby, Vejle amt. *Jer-lou*: Jerlev, sogneby, Vejle amt. *Ny-kirke*: Øster Nykirke, sogneby, Vejle amt. *Tyrgulund*: Tyregod sogn, Vejle amt.
- 1590 4/6: *Kolstrup*: Stepping sogn, Ha-derslev amt.
- 1590 12/8: *ligger*: fremmed købmand, der opholder sig et sted i længere tid for at handle.
- 1590 21/8: *engelst*, dvs. engelsk klæde.
- 1591 22/2: *dr. Poul*: Poul Madsen.
- 1591 17/4: *deponerede*, se 1585 2/11.
- 1591 21/4: *Bruderøll*: om der er tale om et stednavn, kan ikke ses.
- 1591 17/5: *et boste*: bæste: flæskeside, bov, skinke.
- 1591 13/7: *Ursins katekismus*: en Geor-gius Ursinus udgav i København i 1580 og 1586 to bind prognostica, dvs. astrologiske kalendere; ellers sy-nes ingen Ursin at have udgivet nogen bog i Danmark i 1500årene. Pe-der Christensen taler dog om en kate-kismus.
- 1594 21/2: *Kjuse*: Vallensved sogn, Sorø amt.
- 1594 26/11: *ferle*: stok med en rund klump i den ene ende, brugt som strafferedskab i skolen.
- 1595 1/3: *Brentued*: har ikke kunnet identificeres.
- 1595 6/9: *Dress*: læsningen er usikker.
- 1595 25/10: *alb.*: albus: mønt, på dansk kaldt hvid = 4 penninge eller 1/3 skilling.
- 1595 20/12: *weispfening*: hvid, se 25/10.

18. Ægidius Lauridsen

Teksternes oprindelse:

Teksterne, der findes i *KB*, Ny kgl. Saml. 1210,4^o, har tidligere været trykt i Kirkehist. Saml., 3. r. 4, 1882–84, s. 32–40 og 47–50. Adskillige fejl i denne udgave er rettet her.

Litteratur:

Terpager, 1702, s. 50–51, 64. – *Terp-ager*, 1736, s. 627. – *Thorup*, 1824, 1827, 1846, s. 79–80. – *Rørdam*, 1882–84, s. 30–32. – *Kinch*, II, s. 249–50. – *DBL Bricka*, X, s. 145. – *Bibliotheca Danica*, III, sp. 1254. – *Bloch*, s. 41–42. – *Ehrencron-Müller*, V, s. 111–12. – *Früs-Petersen*, 1942, I, s. 106. – *Korne-rup*, 1947–52, I, s. 382–86 (se i øvrigt registeret).

Noter til teksterne:

18.1

- 1531: *Laurentii aften*: aftenen før 10/8.
 1561: *promotis magister*: forfremmet til magister.
 1565: *promoveret til mester*: fik magi-stergraden.
 1566: *trede locum a supremo*: den tredje øverste plads.

18.2

- 1595: *promoveret in magistrum*: for-fremmet til magister.
 1604 21/4: *Vedel*: Vejle.
 1542 10/3: do.

- 1594 16/8: *superintendentens*: biskop.
 1601 15/4: *sprinkler*: pletformet udslæt, navnlig om udslæt ved visse epidemiske sygdomme, specielt plettyfus.
 1609 22/5 og 1612 20/5: *Mette Vogenfeld*: Mette Henriksdatter Wonsfleth.

18.3

- 1585 18/5: *Karen M. Jørgens* i Odense: Karen Hansdatter, datter af biskop Hans Tausen.

19. *Mette Andersdatter Lund**Tekstens oprindelse:*

Terpagers excerptbog, s. 61 a–61 b. Notaterne står kronologisk.

Litteratur:

Kinch, II, s. 312, 889.

20. *Anders Pedersen Spandet**Tekstens oprindelse:*

Terpagers excerptbog, s. 58 b–61 a. Rækkefølgen af notaterne er: 1600 20/1, 9/4, 14/12, 1602 3/6, 1604 21/5, 1606 5/1, 1607 18/12, 1608 24/1, 1609 3/8, 23/8, 1610 26/10, 1597 28/8, 1612 7/3, 7/12, 1614 18/2, 14/3, 1616 20/1, 29/1, 1615 11/6, 30/11, 1616 13/2, 23/2, 1600 12/10, 15/10, 27/12, 1601 24/3, 1617.

Kilder og Litteratur:

Tingbøger Ribe, 31/1 og 5/2 1597. – *Kinch, II*, s. 626, 888–89.

Noter til teksten:

- 1601 24/3: *rosenobel*: guldmønt = 4 speciedalere.
 1607 18/12: *hr. Hans i Roager*: Johannes Bondesen.
 1615 30/11: *Ovekier*: Obbekær, sogne-landsby 10 km øst for Ribe.
ĵ ct.-XL læster: 50–40 læster.
ct.: centum: hundrede.
creter: kreaturer.
 1617: *ambdam*: amdam: stivelse.

21. *Ditlev Hansen Guldsmed**Teksternes oprindelse:*

21.1:

Ditlev Hansen Guldsmeds lovhåndskrift i *KB*, Ny kgl. Saml. 1353b,4°. Uddrag af optegnelserne har tidligere været trykt i *Fra Ribe Amt*, 1927, s. 646–57. Rækkefølgen af notaterne er i håndskriftet følgende: 1176 4/10, 1242, 1278, 1301 7/11, 1401, 1333, 1402, 1406 2/8, 1524, 1525, 1436 6/9, 1560, 1567, 1170, 1577, 1580 5/3, 4/9, 1577 11/11, 1215, 1209, 1477, 1467, 1478, 1594, 1599, 1342, 1599 26/9, 1600 26/1, 1599, 1342, 1496, 1603 3/4, 1303, 1603 6/8, 1607 25/1 1609 1–4, 1615 2/7, 30/11, 1623 25/11, 1624 25/11, 9/12, 1625 20/3 og 21/3.

21.2:

Ditlev Hansens kopibog 1618–33 i Ribe rådstuearkiv, *LAV*.

Kilder og litteratur:

Ditlev Hansens kopibog 1618–33. – *Kinch, II*, s. 103, 626, 635. – *Skaustrup*, s. 643–45.

Noter til teksterne:

21.1

- 1215: *fadom*: favn.
 1477: *10 ss d.*: 10 skilling dansk.
 1478: *gratt*: grot, regnemønt = 9 penninge.
 1580 5/3: *vandt udi en vinde*: aflagde et vidnesbyrd.
 1599 26/9: *bisgard*: bispegården.
eidell: idel: lutter, bar.
 1600 26/1: *stunde klack*: halvtimeklokken.
Køndermysedag: kyndelmissedag, 2/2.
 1603 3/4: *samme farne vuer*: samme forskrevne, føromtalt, uvejr.
Limklaster: Løgum Kloster.
boier: bojert: skibstype med flad bund og lille køl.
forne: forskrevne, føromtalt.
 1607 juledag: *wurre*: måske *vorder*.
deles thenom fraa: deles dem fra, dvs. de dømmes til at betale den.
 1609.2: Den 25. dag [i januar].
 1609.3: *Albert Skeel* til Jungetgård, jfr. *Danske Samlinger*, 2. r. 3, s. 369.

- 1609.4: *kiergardt*: kirkegård.
 1615: *dørins*: dørnens: dagligstuen.
uden farre: uden for
 1623: *St. Karens dag*: 25/11.
dame: dæmninger.
 1624: *dørins*, se 1623.
staffuer: vel stuer.
brauer: broer.
spang: gangbræt, smal bro.
 1624 9/12: *dame*: dæmninger.
 1625 20–21/3: *heretted*: herredet.
- 21.2
 1618 29/12: *damer ied*: dommered.
 1620: *Aldgudtz hellen afften*: aftenen
 for Allehelgens dag, 1/11.

22. Jacob Hansen Hegelund

Tekstens oprindelse:

Terpagers excerptbog, s. 1 a og 2 b–3 a.
 Notatet 1551 står før Hans Jensen Hegelunds, de øvrige efter, i rækkefølgen:
 1599 15/2, 28/10, 27/7, 20/11, 1600
 10/9, 29/2, 8/6, 1602 14/5.

Litteratur:

Terpager, 1736, s. 614–15. – *Thorup*,
 1824, 1826 og 1837. – *Wiberg*, I, s.
 495. – *Rørdam*, 1898, s. 351. – *Stor-*
gaard Pedersen, s. 39. – *Friis-Petersen*;
 1942, s. 167.

Noter til teksten:

- 1600 10/9: oversættelse: den 10. sep-
 tember blev jeg første gang indført i
 kommunitetet i København, men jeg
 fik ikke en kostplads før 1601, ved
 påsketid.
 1600 29/2: *pleuris*: således har Terp-
 agers manuskript; der må være ment
 pleuritis, der betyder lungehindebe-
 tændelse.
 1600 8/6: oversættelse: den 8. juni kl.
 5 om morgenen døde min kære onkel
 dr. Anders Krag; midt i sit travle
 arbejde her på Jorden gik han bort.
 1602 14/5: oversættelse: den 14. maj
 døde min anden onkel, Niels Krag; i
 Sorø blev han draget fra livet til det
 sande, andet liv.

23. Hans Nielsen Friis

Tekstens oprindelse:

Teksten har tidligere været udgivet i Er-
 hvervshist. Årbog, 1966, s. 159–62. Den
 findes i Niels Hansen Grisbecks og
 Hans Nielsen Friis' regnskabs- og notat-
 bog i LAV, Forskellige arkiver, X 397.
 Notaterne står i regnskabs- og notat-
 bogen ikke helt i kronologisk orden.
 Ved gengivelsen her er – ligesom i den
 tidligere udgave – i afsnittet for årene
 1587–1636 indskudt notater for 1618
 14/4 og 11/12 og 1634, og dertil er
 føjet notater for 1637 og 1644.

Kilder og litteratur:

Skifte efter Hans Nielsen Friis, 6/10
 1650, Rigsarkivet. – *Kinch*, II, s. 311–
 14, 420–26 og spredt, jfr. registeret. –
Friis-Petersen, 1949, s. 28. – *Degn*, s.
 143–65.

Noter til teksten:

- 1602: *St. Ibs dag*: 25/7.
 1618 14/4: *under den blå udhuggen*
sten: Den omtalte gravsten findes ikke
 mere i Ribe domkirke; dens indskrift
 er gengivet *Terpager*, 1702, s. 68–69.
 1634: *Arild Huitfeldts bispekronike*:
 Den geistlige histori offuer alt Dan-
 marckis rige, 1604; det af Hans Friis
 omtalte stykke står på s. Giiij.
Marcellij Marteris: Marcellus martyrs
 dag, 4/6.
moxen: næsten.
dammer: dæmninger.
kretter: kreaturer.
 1637: *rosenobel*: guldmønt = 4 specie-
 dalere.
 1644 14/10: *perickell*: fare.

24. Niels Frandsen

Tekstens oprindelse:

Terpagers excerptbog, s. 106 a–109 b og
 116 a–121 a. Den er tidligere udgivet i
 uddrag af *Kinch* i Jyske Samlinger, 5,
 1874–75, s. 241–47. Rækkefølgen af no-
 taterne er følgende: 1176 4/10, 1242,
 1301, 1402, 1580, 1296, 1555, 1561,
 1564, 1577 28/6, 1578, 1581 7/5, 1584

3/5, 11/11, 1588, 1591 19/4, 1593 20/1 osv. kronologisk til 1645 24/9, hvorefter følger 1644 13/10, 1645 5/1, 1646 27/10 og fortsat kronologisk, dog 18/2 1658 før 17/2 1658.

Litteratur:

Kinch i Jyske Samlinger, 5, 1874-75, s. 241-42. - *Kinch*, II, s. 811.

Noter til teksten:

- 1643 18/7: *K. Maytts*: kongelig majestæts.
 1644 12/11: *oberst Dul Wrangel*: Dul = toll: rasende, gal, øgenavn brugt om oberst Helmuth Wrangel.
contributioner: opkrævede ydelser til den fjendtlige hær.
 1647 juni: *de varme bade i kejserens land*: prins Christian 5. var på rejse til de bøhmiske bade, men døde på rejsen i Sachsen.
 1650 2/8: stednavnet kan læses både som Fedgaard og som Endgaard, og det har ikke kunnet lokaliseres.
 1652 14/9: *Philippi Jacobi dag*: 1/5.
 1653 22/1: *Apos.*: Apostlenes gerninger.
ad finem: til slutningen.
 1653 9/3: *Textus Deut. 34*: teksten fra 5. Mosebog (Deuteronomium), kap. 34.
 1655: *Kyndelmisse dag*: 2/2.
 1657 juli: *gelingede*: lykkedes.
stykkerne: kanonerne.
 1659: *sløbede*: plattysk: sløjfede.

25. Frederik Andersen Klyne

Frederik Andersens notater findes i afskrift KB, i Ny kgl. Saml. 1034,4°. De er som nævnt s. 79 trykt allerede i 1747.

Kilder og litteratur:

Frederik Andersen Klynens rejsebog eller stambog i Ny kgl. Saml. 381 f, 8°. *Thorup*, 1824. - *Kinch*, 1867-68, s. 298. - *Rørdam*, 1877-80, s. 317. - *Friis*, s. 22. - *Vahl*, I, s. 47. - *Rørdam*, 1882, s. 137. - *Wiberg*, II, s. 270. - *Hennings*, s. 454. - *Schøller*, 148. - *Plum*, s. 250. - *Carøe*, s. 578. - *Kornerup*, 1927, s. 184, 187. - *Ehren-*

cron-Müller, IV, s. 434-36. - *Friis-Petersen*, 1942, I, s. 242. - *Kornerup*, 1947-52, I, s. 393-94, 491a.

26. Lauge Andersen Vedel

Tekstens oprindelse:

Afskrift foran i Lauge Andersen Vedels rejsebog 1614-17, KB, Add. 110,8°.

Litteratur:

Terpager, 1702, s. 18, 83. - *Terpager*, 1736, s. 658-59. - *Danske Magazin*, 3. r. 1, s. 46-47. - *Wiberg*, II, s. 463-64, 606. - *Kinch*, II, s. 278. - *Vahl*, 13-15, s. 112-15. - *Arends*, II, s. 352. - Th. O. Achelis: Schleswig-Holsteiner auf der Universität Wittenberg 1602-1812. (*Zeitschrift für niedersächsische Familienkunde*, 1936), s. 128. - *Kornerup*, 1947-52, I, s. 448, 495 a, 496 b.

Noter til teksten:

- 1617 24/8: *M. Ivaro Hemmettero*: magister Iver Iversen Hemmet.
 1619 7/5: *mag. Marcus i Tønder*: Marcus Simonis, diakon.
 1621 21/3: *mag. Aegidius*: Ægidius Lauridsen.
 1622 5/4: *mag. Søren*: Søren Andersen Vedel.
 1624 16/5: *hr. Mikkel i Døstrup*: Mikkel Andersen
mag. Jørgen i Møgeltønder: Jørgen Pedersen Hegelund.
 1626 16/9: *hr. Lauritz i Randerup*: Laurits Sørensen.
 1629 10/3: do.
 1631 19/6: *småpokker*: småkopper, børnekopper.
 1635 17/6: *Johan Apoteker*: Johan Pouch.
mag. Suren: Søren Andersen Vedel.

27. Laurits Pedersen Hegelund

Tekstens oprindelse:

Almanakker i KB, Hjelmstjerne 2544, VII,8°.

Kilder og litteratur:

Ribe domsogns kirkebog 21/4 1646 og 24/1 1650, LAV. - *Kinch*, II, s. 207. - *Rørdam*, 1882, s. 263. - *Carøe*, s. 579.

– *Storgaard Pedersen*, s. 54. – *Kornerup*, 1947–52, I, s. 447, 492 b.

Noter til teksten:

Forbogstaverne betyder:

H. I. H.: ?Hans Jørgensen Hegelund.

J. F.: Just Friis.

J. S.: Johan Styrck.

S. P. H.: Søren Pedersen Hegelund.

1646 19/5: *superintendent:* biskop.

1647 21/1: *wandmel:* vadmel: groft, hjemmegjort klæde.

1647 febr.: *hr. Terkel:* Terkel Andersen. *hr. Søren:* Søren Andersen Vedel.

1647 14/3: *hr. Terkel:* Terkel Andersen.

1647 22/3: ved teksten er tegnet et lille rektangulært mærke, med hul i hvert af de fire hjørner og med teksten R 1647.

1647 26/3: *hr. Jørgen:* Jørgen Jensen Urlev.

hr. Oluf: Oluf Clausen.

1647 23/4: *catechimen:* muligvis katekisation.

1647 24/4: *Fred. Hansen:* Frederik Hansen Friis.

1647 20/5: *mag. Anders:* Anders Laugesen Vedel.

1647 25/5: *promotion:* forfremmelse.

1647 20/7: *Brusgård:* Ølst sogn, Randers amt.

1647 20/8: *Holmgård:* hovedgård, Mørborg sogn, Ringkøbing amt.

1649 19/1: *N. Gutbjer:* sandsynligvis Niels Gutbier, magister, 1650–59 rektor og slotspræst i Haderslev.

1649 1/4: *søster Margrethe:* Margrethe Pedersdatter Hegelund.

1649 13/4: *dr. Ludvicus:* Ludvig Pouch.

1649 16/5: *tamperdag:* dag, hvor den gejstlige ret, tamperretten, afsagde dom i ægteskabssager.

1649 19/5: *i en alder af 71 år:* *Kinch*, II, s. 544, har 49 år.

1649 23/5: *mag. Oluf:* Oluf Pedersen Lønne.

1649 24/9: *hr. Jørgen:* Jørgen Andersen Riber.

1650 15/2: *hommel:* humle.

1651 15/1: *genesis:* skabelsesberetningen, 1. Mosebog.

28. *Hans Ditlevsen Guldsmed*

Tekstens oprindelse:

se under nr. 21.

Litteratur:

Kinch, II, s. 389, 636.

29. *Hans Jensen Svaning*

Tekstens oprindelse:

Hans Svanings brevbog i *KB*, Ny kgl. Saml. 2127,4°, s. 11. – Hans Svanings eget håndeksemplar med noter af hans *Chronologia Danica*, 1650, findes i *KB*, Gl. kgl. Saml. 803,2°. – Svanings oplysninger i Resens Samsøbeskrivelse: s. 40–42.

Litteratur:

Terpager, 1736, s. 649. – *Wiberg*, I, s. 150. – *Rørdam*, 1882, s. 263–64. – *Rørdam*, 1891, s. 43, 56, 227, 235–36, 251, 254, 1896, s. 142–59. – *DBL Bricka*, XVI, s. 610. – *Ehrencron-Müller*, VIII, s. 117. – *Glarbo*, s. 56. – *DBL*, XXIII, s. 178–79 og den der anførte litteratur.

Noter til teksten:

rudimenta artium: grundlæggende kundskaber, den første begyndelse i videnskaberne.

30. *Anders Andersen Spandet*

Tekstens oprindelse:

Terpagers excerpttbog, s. 61 b–64 b. Rækkefølgen af notaterne er følgende: 1625 9/9, 1627 25/10, 1629 31/8, 1630 16/9, 1621 21/3, 18/11, 1623 2/2, 1623 apr., 19/5, 1620 21/10, 1624 13/9, 2/11, 1625 28/5, 31/7, 1626 17/3, 1627, 1629, 1632, 1634 24/9, 12/10, 1643 17/9, 1645 31/7, 1646 12/7, 1625 28/5, 31/7, 1643 7/1, 1647, 1648 febr., 1644 9/10, 1651 18/7, 1646 12/7, 1647 23/5, 1666, 1667, 1649 25/7, 1684 27/5, 9/10, 1692, 1670 24/9, 1671 23/6.

Kilder og litteratur:

Tingbøger Ribe, 1597 31/1, 5/2, *LAV*. *Friis-Petersen*, 1942, II, 3, s. 70.

Noter til teksten:

- 1620 20/10: *hr. Iver*: Iver Iversen Hemmet.
 1621 21/3: *Epist. til Phil.*: Paulus' brev til Philippenserne, 3. kap., vers 20.
 1623: *Kyndelmisse dag*: 2/2.
 1627: *Mikkelsdag*: 29/8.
 1634 12/10: *Peder Ibsen i Ondaften* ... blev: dvs. omkom.
 1651 18/7 imellem 5 og 6 .. hensof ... søster *Maren Andersdaatter*: skal være 16/7 1659, se tekst nr. 36.3.

31. *Otte Krag**Tekstens oprindelse:*

Skrivekalendere i *KB*, Ny kgl. Saml. 242-43, 8°. De er tidligere udgivet i Danske Samlinger, 2. r. 2, 1872-73, s. 74-85.

Litteratur:

Kinch, II, s. 392, 418. - *William Christensen*, s. 326-29. - *DBL, XIII*, s. 234-37. - *Friis-Petersen, 1961*, 3, s. 92.

Noter til teksten:

1656 31 xbris: 31. december.

32. *Vivike Ægidiusdatter**Tekstens oprindelse:*

Teksten er tidligere trykt i Kirkehist. Saml., 3. r. 4, s. 40, jfr. nr. 18.

Litteratur:

Terpager, 1702, s. 64. - *Kinch, II*, s. 462, 740. - *Bloch*, s. 52. - *Kornerup, 1947-52, I*, s. 409.

33. *Frands Nielsen*

Se under nr. 40, Peder Terpager.

34. *Niels Rasmussen**Tekstens oprindelse:*

Teksten skulle ifølge *Kinch, II*, s. 733, findes i Universitetsbiblioteket i København, men den er bortkommet, jfr. *Kornerup, 1947-52*, s. 489. En afskrift findes dog i Kinchs excerpTBøger, II, i Ribe Katedralskoles Bibliotek.

Litteratur:

Vahl, I, s. 10. - *Kinch, II*, s. 733, 751-52. - *Fra Ribe Amt, 1928-31*, s. 108. - *Friis-Petersen, 1942, II*, 3, s. 9. - *Kornerup, 1947-52, I*, s. 365, 410, 445, 489, 495.

Noter til teksten:

1652

skyldkorn: landgildekorn.

S. Thomæ dag: 21/12.

descendent, dissenten: diskanten; latinskolens disciple havde visse indtægter af at synge for dørene på forskellige tider af året; disciplene var fordelt på tre sangkor, der gik omkring hver for sig og benævntes Store diskant, Lille diskant og Davidsdegnene. Diskantpenge var skolemesterens og hørernes andel af det, man fik ind ved at synge for dørene.

Ligepenge: ligpenge, dvs. skolemesterens og hørernes andel i betalingen for skolens sangtjeneste ved begravelser.
introdux-penge: indgangspenge, betalt af de nye disciple.

2 m. 9 s. d.: 2 mark 9 skilling dansk.

1653

Hr. Knud Barfod: Knud Clausen Barfod, sognepræst i Sneum og Tjæreborg.

Hr. Hans i Darum: Hans Sørensen Ravn-søe.

Uderbierum: Ydre Bjerrum, Ribe domsogn.

Hr. Jens i Bramming: Jens Pedersen Vor-god.

Hr. Sven til Holstebro: Svend Pedersen Høst.

Hr. Bertel i Foel: Bertel Jespersen.

marchen: marked. Ribe marchen: i september.

Agerskov: Agerskov sogn, Haderslev amt.

ørt: ørtug: en ørtug rug var 10 skæpper, en ørtug byg 12 og en ørtug havre 20 skæpper.

Hweding: Hvidding, Tønder amt.

Hr. Jens: Wiberg kender for Føvling sogn ingen sognepræst med fornavnet Jens i dette tidsrum.

Bechbølum: Bækbølling, Føvling sogn, Ribe amt.

Dr. Ludvig: Ludvig Pouch.

Fru Elise: adelsdamen Elise Norby, der 5/4 1621 skænkede Domskolens 100 rdl., hvis renter skulle tilfalde hørerens i 3. klasse.

skolegiæld: Skolepenge, betales to gange årligt, ved St. Hans dag og før jul.

1654

Hr. Hans i Nebel: *Wiberg* kender for Vester Nebel og Nørre Nebel sogne i Ribe stift ingen præst med fornavnet Hans i dette tidsrum.

smørbør: smørbyrd, ydelse af smør som afgift, især til præst og degn.

Lam. Baggesen: Lambert Baggesen.

1655

Her Bertel i Hvejsel: *Wiberg* kender intet navn på præster i Hvejsel før 1658.

Hr. Anders i Møborg: Andreas Madsen Barnæus.

Pro botherio a transio (sic!): *botherio*: latiniseret dansk; sætningen betyder vel: til et bud at overbringe.

Jacob Ras.: Jacob Rasmussen Holst Guldsmed, se nr. 36.

transfereret: overført.

1658

Hr. Ditlev: Ditlev Hansen, sognepræst i Nordby på Fanø.

35. Ole Borch

Olai Borrichii diarium 11/11 1660–8/6 1665 findes i *KB*, Ny kgl. Saml. 373 a-c, 4°.

Claus Olufsen Borchs datter: Optegnelser om hendes liv, findes i Ny kgl. Saml. 369, 8°.

Litteratur:

Wiberg, I, s. 363. – *Ehrencron-Müller*, I, s. 498–507. – *DBL*, III, s. 454–62. – *Kornørup*, 1947–52, I, s. 374–75 (se i øvrigt registeret).

36. Jacob Rasmussen Holst Guldsmed

Teksternes oprindelse:

36.1 findes i Terpagers excerptbog, s. 131 a, 36.2 sstds, s. 126 a–127 b, 36.3 sstds, s. 128 a–130 b. Rækkefølgen af notaterne i 36.1 er den her gengivne; i 36.2: 1402 7/11, 1580 4/9, 1577 22/12, 1594 13/3, 1593 24/12, 1576, 1573 10/8, 1401, 1436 6/9, 1573 14/11, 1560 26/10, 1580 5/3, 1593 20/1, 1610 18/7, 1611, 1610 20/11, 1614 23/3, 1625 31/7, 1627 28/9, 2/10, 1634 11/10, 1662 juni og juli; i 36.3 er rækkefølgen den her gengivne.

Kilder:

Ribe tingbog 26/6 1641. – Købmand og borgmester Hans Nielsen Friis' regnskabsbøger, *LAV*. – Ribe domsogns kirkebog 6/8 1718, *LAV*.

Noter til teksterne:

36.1

1669: *h*: hora: klokken.

dom. 22. post Trinit.: 22. søndag efter Trinitatis, var i 1669 7/11.

36.2

1401: *sejerværk*: urværk.

1576: *Grønnen dal*: læsningen er ikke sikker og det har ikke været muligt at bestemme lokaliteten.

1580 5/3: *vandt i en sag*: vidnede, af vinde = vidne.

1594 13/3: *bisp Iver*: Iver Munk, biskop ca. 1500–39.

1611: *hr. Jens*: Jens Hansen Rusvard eller Rusk.

1625 31/7: *hr. Christen*: Christen Andersen Klyne.

1627 2/10: *hr. Hans i Skærbæk*: Johannes Andersen (Andresen).

hr. Christen: Christen Billum.

1662: *boget gryn*: boghvedegryn.

36.3

1565: *Martini*: Mortensdag, 11/11.

1565 15/8: *Else, Morten Limes*: Else Iversdatter Vandel.

1578: *St. Olai dag*: 29/7.

1615 4/7: *Marine*: Marine Sørensdatter Stage.

- h.*: hora: klokken.
- 1594: *Mette Bertels*: Mette Lauridsdatter, gift med Bertel Nielsen Skrædder.
- 1620 21/2: *Laurids Thøgersens 2. hustru*: Ingeborg Lambertsdatter.
- 1634 17/10: *Ætatis 82, conjugii 24, veduit 36*: i en alder af 82 år, i ægteskab 24, som enke 36 år.
- 1668 14/3: *Ingeborg, dr. Christen Bording*: Ingeborg Andersdatter Klyne.
- 1659 9/6–24/10: *ætatis*: ætatis, i en alder af.
- 1659: følgende navne er det lykkedes at identificere:
- 11/7: *Maren, Niels Terpagers*: Maren Rasmusdatter Harboe.
- 6/8: *Maren, borgmester Jesper Hansens*: Maren Nielsdatter.
- 11/8: *Peder Olesen*: Peder Olufsen Roed.
- 12/8: *Mette, borgmester Casten Tønnesens*: Mette Christensdatter.
- 16/8: *Maren, magister Jens Vandals*: enke efter mag. Jens Vandal, sognepræst i Magstrup og Jegerup.
- 20/8: *Lisbeth, mag. Lauges*: Elisabeth Johansdatter Mauritius.
- Mag. Lauge*: Lauge Andersen Vedel.
- 26/8: *Dorethe, Jørgen Maades*: Dorthe Bertelsdatter Struck.

37. Johan Monrad

Tekstens oprindelse:

Teksten, der findes i *KB*, Ny kgl. Saml. 387,8°, har tidligere været udgivet i sin helhed af S. Birket Smith: *Etatsråd og landkommissær Johan Monrad's selvbiografi* (1638–1692), 1888.

Litteratur:

Indledningen til S. Birket Smiths udgave, 1888. – Udvalgte skrifter af Julius Lange, I, 1900, s. 382–86: Johan Monrads selvbiografi (1888). – *Carl S. Petersen*, I, s. 852–56. – *DBL*, XVI, s. 117–18 med litteraturhenvisninger. – *Kornrup*, 1947–52, I, s. 360–61, 376.

Noter til teksten:

Afsnit 5: *buntede*: brogede.
Rosenobler: guldmønter.

Kiergaarden: Kirkegården.

caputerede: halshuggede.

Afsnit 6: *familier*: bekendt.

forloustid: fritid.

Afsnit 7: *landemode*: møde af et stifts provster.

tamperdage: de fire dage om året, da de kirkelige domstole behandlede ægteskabssager.

Afsnit 8: *hr. Anders*: Anders Pedersen Riber.

Præsten i Hygum: Peder Bertelsen.

Præsten i Jernett: Lauge Sørensen i Jernved.

Stednavnene: *Anst*: sogneby, Ribe amt.

Agerskov: sogneby, Haderslev amt.

Oksbøl: sogneby, Sønderborg amt.

Ketting: sogneby, do.

Brandts i Sønderborg: Johs. Brandt.

Lærskov: Lejrskov, Ribe amt.

Sønderskov: hovedgård, Folding sogn,

Ribe amt. *Kærgård*: hovedgård, Hunderup sogn, Ribe amt.

Afsnit 9: *huuser*: husker.

38. Jes Christensen

Tekstens oprindelse:

Terpagers excerptbog, s. 140 a.

Kilder og litteratur:

Borgerskabsprotokol Ribe 15/2 1673 og 17/12 1680, *LAV*. – Skifteprotokol for Ribe købstad 1691–97, fol. 421–563, *LAV*. – *Matthiessen, Smith og Hermansen*, s. 28, 150–52, 159, 380. – Jes Christensens søn: *Wiberg*, II, s. 268. – *Fynske Samlinger*, VIII, s. 336–38.

Noter til teksten:

1641 14/12: *h.*: hora: klokken.

1674 23/12: *ante m[eridiem]*: før middag, om formiddagen.

1676 1/4: *kl. 8 vesp.*: kl. 8 om aftenen.

1679 4/1: *nocte*: om natten.

1686 14/9: *kl. 9. mat.*: kl. 9 om morgenen.

39. Søren Christensen Aagaard

Søren Aagaards biografi af faderen er trykt i Frederik Rostgaards *Deliciae quorundam poetarum Danorum*, I, 1693, s. 341–47.

Kilder og litteratur:

Terpager har skrevet en biografi af Søren Aagaard; den findes i *KB*, Thott 1921,4^o, s. 263-69. – *Terpager*, 1736, s. 598-99. – *Vahl*, 14, s. 97. – *Wiberg*, II, s. 650. – *Kinch*, II, s. 464. – *Arends*, I, s. 2. – *Friis-Petersen*, 1945, I, s. 4. – *Kornerup*, 1947-52, I, s. 409-11, 493.

40. *Peder Terpager**Teksternes oprindelse:*

40.1 findes i Terpagers excerptbog, s. 140 b-141 a; 40.2 steds, s. 121 a-123 a. Rækkefølgen af notaterne er som gengivet. – Et uddrag af enkelte afsnit af Terpagers excerptbog er tidligere udgivet af Kinch i *Jyske Samlinger*, 5, 1874-75, s. 232-49. Se også Årsberetninger og Meddelelser fra Det store kongelige Bibliothek. Udg. af Chr. Bruun. Andet bind, 1869-74, 1875, s. 348-49. – Biografierne af Anders Bording og Søren Christensen Aagaard findes i et håndskrift med levnedsoptegnelser af forskellige, *KB*, Thott 1921,4^o s. 219-25 og 263-69. – Terpagers fortsættelse af Hans Lauridsen Amerinus' bispebiografier udkom under titlen *Ripensium episcoporum series et vita. Ad hunc usque diem continuata per Pet. Terpagrium*, Hafniæ 1704. – En anden af Terpagers egenhændige excerptbøger findes i *KB*, Ny kgl. Saml. 190,8^o, betegnet *Adversaria ad historiam Ripensem*.

Noter til teksterne:

40.1

1612 dom. 1. adventis: var 1612 29/11.

40.2

1653 17/11: *Esa.*, dvs. *Esaias*.

1659 juni: *sprinkel*: pletformet udslæt, især om plettyfus.

1659 10/9: *St. Lavidis dag*: skal være Lambertus dag: 17/9 (*Kinch*, II, s. 636, jfr. også optegnelsen 17/9).

1659 28/9: *ordineret*: indsat som præster.

1664 10/2: *Phil.*: muligvis Paulus' brev til Philippenserne.

1667 26/4: *Text Esa.*, dvs. *Esaias*.

1667 31/10: *Gen.*: Genesis, 1. Mosebog.
1672 6/3: 2. *Chron.*: 2. Krønikernes bog.

1681 13/9: 2. *Cor.*: Paulus' 2. brev til de Korinthier.

41. *Mads Pedersen Rostoch**Teksternes oprindelse:*

Manuskript i *KB*, Thott 1458,4^o, udgivet i 1967 af Mogens Bencard, *Småskrifter* nr. 5, udg. af Historisk Samfund for Ribe Amt. De øvrige manuskripter, der anføres af Mogens Bencard, er Gl. kgl. Saml. 2354,4^o og Ny kgl. Saml. 754,4^o, der er afskrifter fra 1700årene, samt Ny kgl. Saml. 755,4^o, der har tilhørt P. F. Suhm. Desuden findes et manuskript i Rigsarkivet, manuskriptsamlingen, VI G 9, fundet i 1916 liggende uregistreret bag samlingen »Manuskripter«; det stammer fra 1700årenes første halvdel.

Litteratur:

Terpager, 1736, s. 641-42. – *Thorup*, 1824, 1837. – *Wiberg*, II, s. 403. – *Ehrencron-Müller*, VII, s. 88. – *DBL*, XX, s. 196. – *Friis-Petersen*, 1945, II, 3, s. 74. – Mogens Bencard i udg. 1967, s. 86-89.

Noter til teksterne:

Teatr. magno urbium: Georg Braun og Franz Hogenbergs *Theatrum urbium*. I-VI, 1572-1618.

bisp Iver: Iver Munk, biskop ca. 1500-39.

Cal. octobris: 1/10.

Hans Lauridsen: Hans Lauridsen Amerinus, se nr. 12.

Huitfeldt: Arild Huitfeldt: Danmarks riges krønike, 1650-52.

8. *Cal. novembris*: 25/10.

Joh. Laur.: Hans Lauridsen Amerinus. *nocte B. Marcelli*: Marcellus martyrs nat: natten før 5/9.

Heimreich: Anton Heimreichs Nordfresische Chronick, darin von denen den schleswigischen Herzogthum incorporirten fresischen Landschafftten wird berichtet, udkom i Slesvig 1666.

42. *Christen Skeel*

Rejsedagbogen fra årene 1619–27: Lennart Tomner (udg): Christen Skeels rejsedagbok 1619–1627, Malmö (1962).
 Dagbogen fra årene 1649–59: Privatar-kiver, RA, Christen Skeel til Fussingø og Holbækgård m.m. Den er udgivet af Tyge Becker: Rigsråd Christen Skeels dag-

bog ført i rigsrådet 1649–59. (Danske Magazin, 3. r. 4, 1854, s. 1–64, 103–39, 221–40, 265–327).

Litteratur:

DBL, XXII, s. 84–87 og den der anførte litteratur. – *Friis-Petersen*, 1961, 5, s. 19.
 – Lennart Tomner i indledningen til udgaven af rejsedagbogen, s. 17–26.

Stednavneregister

Følgende stednavne i teksterne har ikke kunnet identificeres: Förster, 135, Geffnhagen, 135, Grønnendal, 190, 223, Heslebeck, 135, Surborg, 135, Wittelsbeck, 135, Wuterbeck, 135. Navnene Danmark og Ribe er ikke medtaget. – Hgd. = hovedgård.

- Afrika 112
Agerkrog, hgd. 85
Agerskov 184, 198, 222, 224
Aggersborg 171
Aggersund 171
Als 198
Altdorf 83
Altona 162
Amager 30, 125, 132
Amersfort 88
Amsterdam 28, 78 88
Angers 88
Anst 198, 224
Antvorskov 167
Arendal 216
Arrild 167–68, 224
Assens 28, 88, 122, 129
- Baggesvogn, hgd. 175
Balle, ved Vejle 30, 127–29, 132, 217
Ballum 167
Basel 70, 83
Besser 83
Billum 53, 135
Bjerklev 103
Bjørnsholm, hgd. 171
Bogense 114, 122
Borris 174
Bovbjerg 171
Bramminge, hgd. 137, 140, 174, 184,
222
Bramstrup 122
Brandenburg 164
Braunschweig 30, 169
Bredbro 165
Brede 165
Bredsted 173
- Bredsten sogn 217
Bremen 28, 88, 158, 162, 195
Bremerförde 162
Brusgård, ved Randers 171, 221
Brøns 33, 45, 68, 191
Brørup 217
Busbeck = Butzbach 135
Bækbølling 184, 223
Bække 128
Bøhmen 85, 216
Bølling 169, 217
Bøvling 161, 171
- Christianshavn 168
- Danta, i Ostindien 189
Darum 184, 222
Dillenburg 135
Ditmarsken 154
Dragsholm Slot 111, 148
Dresden 171
Dress, ? = Treysa 135
Dybæk 173
Døstrup 165, 220
- Eidersted 144, 154, 205
Ejsing 81
Elben 170
Elmshorn 88
Elsass 69
Emmerlev 184
Endrup 106
Endrupholm, hgd. 189
Engbjerg 174
England 65, 78, 85, 88, 91, 97

- Enkhuizen 78
 Esbjerg 93
 Eskær, hgd. 176
- Fabjerg 75
 Fakse 132
 Falkenberg 126
 Falster 30, 134
 Fanø 27, 108, 178, 188
 Farup 154, 173, 198
 Faster 171, 174
 Fehmern 30, 135
 Felding 175
 Firenze 88
 Flekkerøy 126, 216
 Flensborg 28, 88, 138, 140-41, 161, 164
 Flødstrup 96
 Folding sogn 224
 Fole 184, 222
 Fonnesbæk 127, 217
 Franeker 83
 Frankfurt 30, 135
 Frankrig 76, 85, 88, 91, 167
 Frederiksborg Slot 95, 104, 127, 134. - Slotskirke 78. - Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot 85, 89, 95
 Friburg = Friedberg 135
 Frisland 111, 144
 Frøs herred 51, 203
 Fuirendal 78
 Fussingø, hgd. 97
 Fyn 91, 109, 156, 160, 163, 175, 195, 201
 Føhr 32, 42, 147, 195
 Føulum 172
 Føvling 222-23
 Fåborg 49
 Fårevejle 92
- Gadbjerg 92, 127, 217
 Gamst 122
 Gauerlund 128, 217
 Genève 64, 70
 Giessen 78, 81, 135
 Gifhorn 135
 Gisselfeld, hgd. 29, 118, 134
 Gladsaxe 30, 129
 Gotland 29, 84, 178
- Gottorp 163, 167
 Grisbæk 62
 Grundet 62
 Gudum 75
 Guldager 180
 Gørding herred 67
- Haderslev 28, 112, 122, 138, 167, 173, 221. - Amt 51, 217, 222, 224. - Haderslevhus 164
 Haiger 135
 Halberstadt 169
 Hallands Väderö 126, 217
 Halmstad 85, 126
 Hamborg 19, 28, 29, 33, 45, 55, 64, 67, 75, 88, 104, 109, 111, 122, 146, 148, 152, 155, 168, 189, 210
 Handbjerg 81
 Haslev 29
 Havervad 157, 165
 Heidelberg 78
 Hekla 68
 Helmstedt 68
 Helsingborg 126
 Helsingør 30, 79, 123, 125-26, 130
 Henne 183
 Herborn 78, 135
 Herlufsholm, hgd. 79, 88, 132
 Herslev 93
 Hersted 127
 Hesselager, hgd. 140
 Ho 172, 176
 Holbæk 29, 83. - Amt 92
 Holland 29, 36, 42, 55, 85, 88, 91, 97, 104, 114, 128, 146, 148, 167, 170, 171, 173, 175, 188, 197
 Holmgård 160, 172, 221
 Holstebro 81, 172, 175-76, 184, 222
 Holsten 154, 157, 162, 169, 178, 196-97
 Hornstrup Kirke 70
 Horsens 127, 141, 148, 213, 217
 Hov 171
 Hummelsberg, ? = Homberg 135
 Hunderup sogn 224
 Husby 172
 Husum 168, 179
 Hvejsel 186, 223
 Hvidding 169, 171, 179, 184-85, 222
 Hygum 51, 167, 185, 198
 Højbjerg 127, 217

- Høgsbro, hgd. 149
 Højby, Holbæk amt 92
 Højen 128, 217
 Højrup 191
- Ibstrup, ladegård 30, 130
 Ikast sogn 217
 Ingelstad, hgd. 116
 Ingelstorp præstegård 89
 Italien 22, 85, 88, 91, 97
 Itzehoe 88, 167-69
- Jegerup 224
 Jena 83
 Jelling 127-29
 Jerlev 128, 217
 Jernved 198, 224
 Jungetgård, hgd. 218
 Jylland (Nørre- og Sønder-) 23, 35-36,
 52, 57, 123, 129, 133-34, 154-55,
 157, 164, 178, 198
- Kalundborg 117
 Kalvslund herred 51, 203
 Karup 127, 217
 Kassel 30, 135
 Kavslunde 96
 Kettinge 198, 224
 Kiel 29, 144, 169
 Kirkhagen, ? = Kirchhain 135
 Kjelst 53, 135
 Klarup 82, 166, 172. - Klarupgård,
 hgd. 166, 172
 Knabberup 128, 217
 Kogsbølle (sen. Holckenhavn), hgd. 149
 Kokborg, Handbjerg sogn 81
 Kokholm 175
 Kolding 111-13, 115, 122, 133, 159,
 167, 198. - Koldinghus 162, 164
 Kollemorten 127, 217
 Korsør 28, 88, 122, 129, 133-34
 Kongsted 134
 Kristiansand 216
 Kristianstad 90
 Kronborg 125-26
 Kvislemark (nu Fuirendal) sogn 78, 110
 Kyse, 133-34, 217
 Kærbølling 129
- Kærgård, hgd. 140, 170, 173, 198-99,
 224
 København 11, 14, 23, 28-31, 47, 57,
 60, 63-64, 68-69, 71, 75, 78-79, 83-
 88, 91, 94, 107, 110-12, 114-15,
 118-34, 136-37, 142, 149, 151-52,
 157, 159, 161, 163, 167-68, 170-74,
 178, 180, 198-200, 202, 219. - Det
 kgl. Bibliotek 11, 47, 54, 61, 81,
 206, 210-15, 217-18, 220-25. - Hel-
 liggejsthus 64. - Helliggejst Kirke
 90, 178. - Københavns Slot 61. -
 Lille Rådhusstræde 112. - National-
 museet 56, 76, 80. - Rigsarkivet
 206, 225-26. Rundetårn 198. - Uni-
 versitetet 58, 64-65, 89, 105, 137.
 - Universitetsbiblioteket 17, 88. -
 Valkendorfs Kollegium 31, 69, 75,
 122-23, 151. - Vor Frue Kirke 60.
 - Vor Frue Skole 50, 64, 88
 Køge 29, 112, 121, 131-33
 Königsberg 173-74
- Laholm 126
 Langetved 173-74, 196, 203
 Leiden 78, 88, 94
 Leipzig 58, 60-61, 63, 68, 79
 Lejrskov 198, 224
 Lemvig 81, 166-67, 170-71, 175
 Lillevorde 171
 Lindeballe 92
 Linå 127, 217
 Listerdyb 35
 Listerhavn 157
 Livland 111-12
 Lolland 124, 133
 London 79
 Lund 10, 83, 118, 137, 145
 Lundby 130
 Lundenæs len 57
 Lustrup 187
 Lübeck 30, 74, 135, 145, 210
 Lüneburg 30, 63, 135
 Lystrup, hgd. 30, 69, 132-34
 Løgumkloster 148, 173
 Lønne 33, 191
- Magstrup 224
 Malmø 29-30, 124, 130, 146
 Marburg 64, 78

- Maribo 30, 135. – Maribo Kloster 146
     29, 124
 Mejlby 179
 Merdø 125, 216
 Middelfart 90, 122, 129, 133, 167, 198
 Mjolden 164, 179
 Moskva 111–12
 Mou 171
 Munkgård Sø 144
 Münden 135
 Møborg 186, 221, 223
 Møgeltonder 33, 157, 173, 191, 220
 Mölln 135
- Nebel (Vester og Nørre) 185, 223
 Nederlandene, se Holland
 Nes, hgd., Skåne 123
 Nibe 171
 Niensted, ? = Niendorf 135
 Nislevgård 64
 Nordslesvig 51
 Nordstrand 111, 205
 Norge 36, 111, 120, 126, 160, 178
 Nurthen, ? = Norheim 135
 Nustrup 81
 Nyborg 28, 85, 88, 120, 122, 129, 133–
     34
 Nykirke 127, 129–30
 Nürnberg 83
 Næstved 132
 Nørre Bork 45, 88, 170
 Nørre Farup 179
 Nørvang herred 70
- Obbekær 144, 218
 Odense 28, 45, 52, 63, 85, 88, 96,
     108, 112, 122, 133, 167, 218. – Ka-
     tedralskolen 96. – Skt. Knuds Kir-
     ke 96
 Oksbøl 198, 224
 Oldenburg 30, 135
 Ondaften 179, 222
 Onsbjerg 83
 Orléans 64
 Oslo 11, 15, 36, 126, 155, 216. – Uni-
     versitetsbiblioteket 11, 15, 181, 206
 Ostindien 189
- Pommern 146
 Præstvær 128, 217
- Randers 111, 158, 171, 189–90. – Amt
     221
 Randerup 168, 220
 Regensburg 158
 Rejsby 168, 179
 Rendsborg 173
 Reval 111
- Ribe. – Amt 217, 224. – Badstuegade
     37, 103, 190, 204. – Bispegade 190,
     204. – Bispegården 106, 147, 192. –
     Bøddelgade 37, 190, 204. – Dagmars-
     gade 11. – Den antikvariske Samling
     54, 59, 72. – Domkirken 18–19, 23,
     28, 36, 39, 42, 50, 54, 56, 61–63, 65,
     71, 74, 76, 79–80, 84, 91, 94, 96–99,
     101, 103–06, 109, 136–39, 141, 144–
     146, 148, 153–56, 159–61, 164–66,
     168, 170, 174, 176, 178, 182, 188–89,
     191, 196–97, 201, 203–05, 210, 219.
     – Domszkolen 45, 53, 58, 60, 62–
     64, 68–69, 71–72, 75, 78, 81, 84, 86–
     88, 90, 93–94, 97, 103, 135–37, 140,
     166, 169, 172, 177, 183–88, 223. –
     Fiskergade 37, 190, 204. – Galge-
     bjerge 156. – Gilden, fattigkasse 57,
     62. – Gravsogn spang 99. – Grønne-
     gade 25, 55, 66–67, 73, 108, 148. –
     Gråbrødregade 193. – Hospitalet
     9, 16, 44, 51, 60, 77, 86, 160–62,
     174, 193, 204. – Hovedeng 104–05.
     – Hundegade 37, 103, 107, 190,
     193–94, 204. – Katedralskolen 54,
     72. – Katedralskolens Bibliotek 11,
     88, 206, 222. – Katharinægade 37,
     190, 204. – Klosteret, se Hospitalet.
     – Klostergade 37, 103, 190, 204. –
     Korsbrødregård 137, 140. – Lade-
     gården 174. – Liljebjerget 61. – Lin-
     degården 36, 39, 147, 189. – Mag-
     Mads Højnes gade 37, 190, 204. –
     Mellemdammen 55, 148. – Neder-
     dammen 67, 92. – Nedermøllen
     190, 205. – Ny Jord 62, 106. – Ny-
     gade 11. – Nørreport 12, 92, 99,
     101, 104, 144, 177, 192. – Overmøl-
     len 190, 205. – Overmøllebro 110.
     – Peder Dovns gade 37, 190, 204.
     – Porsborg 92, 96. – Puggård 51,
- Pjedsted 167

- 136, 145-46, 161. – Riber Tofte 104-05, 190. – Riberhus 14, 31-32, 35, 42, 55, 57, 86, 97, 99-101, 103-05, 107-08, 127, 147, 158, 160-61, 163-64, 168, 190, 196, 203, 215. – Rådhuset 99-101, 106, 108-10, 140-42, 150-53, 156, 159, 169, 190. – Skt. Katharinæ Kirke (Sortebrødre Kirke) 54, 79, 103, 128, 136, 159-61, 166, 170, 172, 177, 182, 190, 202, 204. – Skt. Katharinæ kirkegård 110, 157. Skt. Peders Kirke 202. – Skibbroen 9, 35, 37, 43, 62, 99, 103, 144, 158, 179, 190. – Skolegade 51, 61, 140. – Sortebrødre Kirke, se Skt. Katharinæ Kirke. – Sortebrødregade 37, 103, 190, 204. – Stenbogade 37, 103. – Storegade 9, 37, 62, 66, 92, 103, 108, 190, 204. – Søndergade 81, – Sønderport 100. – Sønderportsgade 92. – Tinggangen 37, 190, 204. – Torvet 25, 37, 92, 105, 110, 155, 157, 189, 204. – Vor Frue Kirke, se Domkirken. – Undermøllen, se Neder-møllen. – Vætgade 37.
- Riber red 148
Riga 111
Ringgive 92
Ringkøbing 64, 75, 108, 170. – Amt 217, 221
Ringsted 30, 88, 122, 127, 129, 132
Risemor 144
Roager 143, 218
Romdrup 82, 166, 171-72
Roskilde 10, 21, 28-30, 88, 93, 116-17, 119, 121-22, 127, 129-31. – Domkirken 58
Rostock 30, 74, 104, 117-18, 120, 124, 145-46, 189
Ry 127, 217
Rydseholm 126
Rødby 30, 133
Rødding 51, 196
Rømø 93, 110
- Sachsen 167
Samsø 83-84
Sandvig 125
Schweiz 70
Sebbersund 171
Seitzen, ? = Seesen 135
Sejflod 166
- Seløy 125-26, 216
Sengeløse 130
Siegen 30, 69
Siena 64
Sjælland 21, 97, 111, 163
Skabersjö, hgd. 97, 117
Skallebæk Mølle 144
Skallekrog 110
Skanderborg 149. – Amt 217
Skast herred 180
Skellinge, hgd., Skåne 91
Skibet sogn 217
Skibsted 171
Skien 178
Skjoldemose, hgd. 85
Skodborg herred 174
Skotland 30, 65, 69, 111, 125-26
Skovgård, hgd. 101
Skovsbo 122
Skrave 51
Skrydstrup 174
Skærbæk 33, 82, 166-69, 172-74, 191, 223
Skørringe 30, 134-35
Skåne 21, 29-30, 74, 86-87, 90-91, 97, 115-118, 123, 137, 145, 202
Slagelse 30, 88, 122, 127, 129, 131
Slangerup 23, 29, 71, 142
Smørum 30, 132
Sneum 170, 179, 222. – Sneumgård 82, 167, 169
Sorø 83, 112, 121, 152, 177, 219. – Akademi 85. – Amt 217. – Kloster 65. – Skole 78, 83
Spandet 53, 102-03, 114, 169
Spangsbjerg 93
Spanien 76
Spøttrup 215
Stepping sogn 217
Stockholm, Kungliga Biblioteket 207
Strand 144, 154
Strandby 17, 93, 200
Strasbourg 78
Sundby 131, 171
Svaninge 49
Svendborg 94
Sverige 49, 99, 111, 159
Sønder Vedby 122
Sønderborg 110, 198, 224. – Amt 224
Sønderho 55, 67, 156, 183, 192, 201
Sønderside 110
Sønderskov, hgd. 198, 224

- Tange 187
 Thisted 168
 Tim 170
 Tistrup sogn 85
 Tjæreborg 222
 Toftlund 170
 Toldsted 88
 Tostrup 135
 Trudsholm, hgd. 85
 Tryggevælde 97
 Trøjborg, slot 141, 165
 Tureby 131
 Tved 187
 Tvis 175
 Tübingen 78
 Tyregod sogn 217. – Tyregodlund 129
 217
 Tyskland 20, 29–30, 58, 71, 74–75,
 79, 81, 85, 88, 91, 97, 111, 116, 131–
 32, 134, 137, 168, 177, 195, 210
 Tønder 53, 103, 142, 164–66, 173, 213,
 220. – Amt 222.
 Tørring len 51
 Tørring 165–76
- Uldum 127, 217
 Ulfborg 170–72
 Ullerslev 96
 Ungarn 85
- Vallensbæk 130
 Vallensved sogn 217
 Vallø, hgd. 30, 129
 Varberg 126–27
 Varde 112, 148, 161, 172, 174–75, 179
 Varho, hgd. 172
 Varming 33, 190
 Vaskærgård, hgd. 81, 166, 171–72, 174–
 75
 Vedsted 170, 183, 187
 Vejle 30, 60, 62–63, 70, 128–29, 132,
 140, 159, 193, 203, 212. – Amt 92,
 217. – Skt. Nicolaj Kirke 70
 Vejrup 62
 Vemmetofte, hgd. 133
- Vendelbo stift 63
 Vennergård, hgd. 148
 Vester (Horne) herred 33, 135–36, 191
 Vester Vedsted 54, 94, 103
 Vester-Ems 29, 55
 Vesterhavet 34
 Wetzlar 135
 Viborg 11, 69, 88, 127, 148, 167, 169,
 171–72, 187, 190. – Amt 217. –
 Domkirke 68. – Landarkivet for Nør-
 rejylland 11, 26, 206, 214, 218–21,
 223–24. – Skole 68
 Vig 127, 217
 Vilslev 148, 168, 171
 Vinding sogn 110
 Vindinge 78–79
 Visby 79, 141, 164
 Wittenberg 22, 29, 50, 51, 59, 61, 63–
 64, 68, 71, 79, 81, 83, 118, 136, 146
 Vodder 169–70
 Vognerup, hgd. 29, 117, 123
 Voldbjerg, hgd. 85
 Vordingborg 30, 133, 134. – Slot 57
 Vosborg, hgd. 170
- Ydre Bjerrum 184, 222
 Ülzen, ? 135
- Zerbst 71
 Ängelholm, hgd. 126
 Ølst sogn 221
 Ølstykke sogn 217
 Øsen, ? = Ülzen 135
 Østersøen 110–111
 Øster Vedsted 187
 Østrig 85
- Alborg 54, 82, 167, 170–71. – Skt. Bu-
 dolfi Kirke 176. – Skole 68. – Slot
 171–73, 175–76, 192
 Århus 110
 Årsmarke (sen. Knuthenborg), hgd. 124
 Åstrup 106, 137

Personnavneregister

Registeret medtager alle de i indledningen, biografierne, teksterne og noterne forekommende personnavne, dog for noternes vedkommende ikke navne på forfattere af den trykte litteratur, der henvises til. Heller ikke bibelske personer og græsk-romerske mytologiske figurer er medtaget.

For personer, der har både et sen-navn og et slægts- eller tilnavn, gives der henvisning fra sen-navn til slægts- eller tilnavne. For præster, doktorer og magistre, der i teksterne ofte nævnes blot ved fornavn, gives der i nødvendigt omfang henvisning fra fornavn til sen-navn eller slægts- eller tilnavn.

Er to ægtefæller begge omtalt i teksterne, giver registeret henvisning fra den ene til den anden.

Erhvervs- og stillingsbetegnelser er så vidt muligt anført, ligesom hjemsted, når dette ikke er Ribe.

Følgende forkortelser anvendes: *Domk.* = Ribe Domkirke; *g. m.* = gift med; *Kbh.* = København; *mag.* = magister; *sgp.* = sognepræst; *Skt. Kath.* = Skt. Katharinæ Kirke i Ribe; *stud.* = student.

- Aagaard, Christen Lauridsen, mag., rektor, sen. lektor og sgp., g. m. Mette Sørensdatte Vedel 41, 93-94, 160, 203
Aagaard, Søren Christensen, hører, sen. sgp. på Rømø, g. m. Mette Pedersdatte 21, 41, 45, 93-95, 224-35
Aagesen, Johannes, stud. 120
Aagesen, Peder, mag. professor 124
Aarhus, Peder Simonsen, rådmænd i Svendborg, g. m. Anne Danielsdatte Colerus 94
Aastrup, se Ostrup
Absalon, ærkebisp 58
Adam af Bremen, historieskriver 64
Adolf, hertug af Gottorp 111
Aimoinus Monachus, historieskriver 64
Albert, mag., se Hansen
Alexander, sørøverkaptajn 104
Als, Hans, d. y. 193-94
Ambders, ?Joh., justitsråd, Flensborg 17
Amerinus, Anne Hansdatte, g. m. Peder Bing i Odense 174
Amerinus, Hans Lauridsen, dr., kannik, medikus, g. m. Anne Hansdatte, sen. m. Lene Jakobsdatte 19, 38, 40, 46, 62, 64, 94, 97, 109, 118, 137, 141, 143, 204, 215, 225
Ancher, sgp. i Kolding, se Sørensen
Anders, sgp. ved Skt. Laurentii Kirke på Føhr, se Beierholm
Anders, sgp. i Bølling og Sædding, se Høst
Anders, dr., se Krag
Anders, sgp. i Jelling, se Nielsen
Anders, sgp. i Farup, se Riber
Anders, mag., se Vedel
Andersdatte, Anne, g. m. Hans Tausen 139
Andersdatte, Anne, se Klyne, Spandet, Vedel
Andersdatte, Else, se Spandet
Andersdatte, Elsebe 141
Andersdatte, Elisabeth, g. m. Frederik Andersen Klyne 79
Andersdatte, Ingeborg, se Klyne
Andersdatte, Karen, se Klyne
Andersdatte, Kirsten 169
Andersdatte, Lisbeth, se Klyne
Andersdatte, Maren, se Klyne, Spandet, Vedel
Andersdatte, Mette, se Lund
Andersdatte, Sidsel, g. m. Søren Sørensen, Vejle 60, 140
Andersdatte, Sidsel, se Vedel
Andersdatte, Voldborg, se Spandet

- Andersen, Christen, se Klyne
 Andersen, Frederik, se Klyne
 Andersen, Hans, i Havervad 165
 Andersen, Hans, se Klyne
 Andersen, Jens, magister, Odense 50
 Andersen, Jens, se Guldsmed, Klyne
 Andersen, Jep 195
 Andersen (Andresen), Johannes, sgp. i Skærbæk 191, 223
 Andersen, Jørgen, se Riber
 Andersen, Lambert, rådmand 101
 Andersen, Lydick, se Guldsmed
 Andersen, Mikkel, sgp. i Døstrup 165, 220
 Andersen, Peder, sgp. i Mjolden 164
 Andersen, Peder, se Spandet
 Andersen, Severin 107
 Andersen, Severin, Spandet 103
 Andersen, Søren 116-17, 128
 Andersen, Søren, g. m. Lene Findsdatter 138
 Andersen, Søren, se også Klyne, Spandet, Vedel
 Andersen, Terkel eller Torkild, præst ved Hospitalet, sen. kapellan ved Skt. Kath. 160-161, 170, 221
 Andreas, sgp. i Møborg, se Barnæus
 Anna, prinsesse, g. m. Jacob 6. af Skotland 30, 65, 69, 125-26, 216
 Apoteker, Johan, se Pouch
 Archisdatter, Marine 192
 Arctander, Niels, mag. 129
 Aristoteles, græsk videnskabsmand 131
 Arentz, Hendrich, købmand, Hamborg 155
 Arnesti, Claudius 118, 120
 Arnoldi, Petrus, stud. 129-30, 132
 Arnum, Poul, stud. 112-13, 115
 Augustini, Johannes, stud. 31, 117-18, 121, 128
- Bagge, Marina Lauridsdatter, g. m. Hans Frandsen 117
 Baggesdatter, Karen, g. m. Jacob Madsen Vejle 108, 141
 Baggesdatter, Maren 141
 Baggesen, Bagge, rådmand 161, 182, 203
 Baggesen, Jens 108
 Baggesen, Lambert 174, 194, 223
- Baggesen, Laurids, rådmand 159-61, 185, 194
 Baggesen, Peder, d. æ., rådmand, g. m. Dorothe Sørensdatter Stage 27, 106, 108, 122, 141, 156, 189, 192
 Baggesen, Peder, d. y., rådmand, tolder, 157, 160, 173, 175-76
 Bagmand, Niels 193
 Bang, Hans Henriksen, rektor i Odense 130
 Bang, Kirsten, g. m. Jørgen Eilersen 200
 Bang, Margrethe, g. m. Erik Monrad 90, 199-200
 Bang, Niels, Bogense 114, 122, 140
 Bang, Thomas, professor i Kbh., g. m. Else Bartskeer 200
 Barfod, H. B. 81
 Barfod, Jens, kgl. kurér 129
 Barfod, Knud Clausen, sgp. i Sneum og Tjæreborg 183, 222
 Barnæus, Anders Madsen, sgp. i Møborg 186, 223
 Bartholomæus, tjener hos Joh. Renholsten 119
 Bartskeer, Else, g. m. Thomas Bang 200
 Bartskeer, Hans 34, 157
 Bartskeer, Olf 139
 Bartskeer, Poul 193-94
 Beck, Hans 9, 158, 179, 210
 Beg, Ellen 127
 Beierholm, Anders, sgp. ved Skt. Laurentii Kirke på Føhr 32, 42, 147, 190
 Bencard, Mogens, antikvar 97
 Bendse, Hans 194
 Bennetsen, Christen, se Riber
 Bering, Kirsten Pedersdatter, g. m. Villads Nielsen Brøns 68
 Bering, Peder Pedersen, borgmester i Viborg, g. m. Maren Vitusdatter Brun 68
 Berntsen, Peder, se Fahlenkamp
 Bertel, sgp. i Arrild, se Grøn
 Bertel, sgp. i Fole, se Jespersen
 Bertelsdatter, Dorthe, se Struck
 Bertelsen, Iver, mag. 64
 Bertelsen, Peder, sgp. i Hygum 198, 224
 Bille, Anders, rigsmarsk 162-63
 Bille, Mogens, lensmand på Koldinghus 198

- Bille, Sten, oberst 162
 Billum, Christen, sgp. i Brøns 191, 223
 Billum, Hans Christensen 139-40
 Biløber, Peder 148
 Bing, Anders, lensmand på Varberg 126
 Bing, Peder, g. m. Anne Hansdatter Amerinus 174
 Birkedal-Barfod, H. P., læge, historiker 81
 Bjerg, Jens, billedsnider og stenhugger 170
 Bjørnsen, Peder 157
 Bjørnsen, (lille) Peder 157
 Blymand, L. 172
 Blymester, Christen Christensen, stud. 123
 Bobøl, Laue Christensen, stud. 113, 114
 Bockelmann, Jacob, organist, dansk skoleholder 176
 Bondesen, Johannes (Hans), sgp. i Roager 143, 218
 Bonum, Jacob Hansen, discipel 185
 Bonum, Jacob Nielsen, mag., sgp. i Darum 173
 Bonum, Las Jenses, rådmand 139, 143, 150-51, 153
 Bonum, Niels Jacobsen, herskabsfoged 166
 Bonum, Peder Hegelund, discipel 185
 Bonum, Thomas 107
 Borch, Claus Olufsen, mag., sgp. i Fjaltring og Trans, g. m. Karen Pedersdatter Knoff 89, 223
 Borch, Ole, professor, dr. med. 14, 21, 28, 45, 88-90, 94, 200, 223
 Borch, Peder Iversen, stud. 131-32
 Borchersen, Hans (Johan), dr., biskop, g. m. Karen Jørgensdatter 157, 165, 167
 Bording, Anders Christensen 95, 225
 Bording, Christen Lauridsen, dr., medicus, g. m. Ingeborg Andersdatter Klyne 110, 172, 192, 224
 Bording, Maren Christensdatter 172
 Borg(er), Christen 190
 Borre, Jep 190
 Borris, Jens, kapellan i Borris og Faoster 174
 Boys, M., portrætmaler 89
 Brahe, Jørgen, rigsråd 163, 171
 Brahe, Tyge 61, 65, 140, 211, 215
 Bramming, Søren Jensen, herredsfoged 67, 156, 192
 Brandt, Johs., sgp. i Sønderborg, g. m. Brigitta Hansdatter Poss 198, 224
 Braun, Georg, tysk forfatter 225
 Brede, Elisabeth 165
 Broch, Johannes 128
 Brochmand, Jesper, biskop i Kbh. 199
 Brochmann, Margaretha, g. m. Jes Christensen 92
 Brochmann, Vilhelm, borgmester 92
 Brock, Eske, rigsråd 153
 Brockenhuus, Johan 108
 Brockenhuus, Kjeld 128
 Brockenhuus, Otte 119
 Brod, Christen Rasmussen, g. m. Vivike Ægidiusdatter 86, 160, 166-68, 170, 172, 182
 Brun, Maren Vitusdatter, g. m. Peder Pedersen Bering 68
 Bruun, Jep 99
 Brøndum, Jens Pedersen, g. m. Kirsten Christensdatter Friis 180
 Brøndum, Lene Jensdatter 174
 Brøns, Andreas (Anders) Clausen, sgp. i Toftlund 170
 Brøns, Anders Nielsen 120
 Brøns, Villads Nielsen, rektor, sen. lektor i Viborg, g. m. Margrethe Pedersdatter, sen. m. Kirsten Pedersdatter Bering 17-18, 21, 32, 36, 45, 68-69, 110, 112, 114-116, 118, 120, 122, 125, 127-28, 130, 215
 Buch, Jens, stud. 123
 Buch, Johannes, stud. 114, 120-21, 131
 Buch, Peder 124-25
 Buck, Jacob Hansen, kapellan ved Domk. 138, 140
 Budtz, Simon, Horsens 148
 Bugenhagen, Johan, tysk reformator 146
 Bunde, Christen Thomsen 9, 158, 210
 Bundonis, Johannes 124
 Bundonis, Olaus 128
 Bundsen, Anders 107
 Buntmager, Christen 122
 Byrgesen, Peder, slotsskriver, g. m. Maren Hansdatter Friis 159
 Byskriver, Anders 193-94
 Bølle, Maren 198
 Bølling, Peder, stud. 121
 Bøsse-mager, Herman Pedersen 193
 Bøsseskytter, Villads 128

- Carlsen, Hans, rådmand 101
 Catonisdatter, Saiche, g. m. Peder Andersen Spandet 178
 Christen, biskop 145
 Christen, mag., se Aagaard
 Christen, sgp. i Brøns, se Billum
 Christensdatter, Ingeborg, se Friis
 Christensdatter, Karen, g. m. Anders Lydicksen Guldsmed 106, 113, 143
 Christensdatter, Katharina 30-31, 114, 116, 120-21
 Christensdatter, Kirsten, g. m. Niels Grisebeck 30, 40, 62, 75, 106, 116-21, 123, 125, 129-31, 133, 139, ?143, 153-54
 Christensdatter, Maren, se Bording, Friis
 Christensdatter, Marina, g. m. Jens Trel-lund 122
 Christensdatter, Marina, g. m. Knud Nielsen 30-31, 119-21, 128, 130-32
 Christensdatter, Marine 143
 Christensdatter, Mette, g. m. Karsten Tønnesen 194, 224
 Christensdatter, Voldborg, g. m. Anders Lund 30-31, 40, 71, 106, 114, 117, 120-21, 123-24, 126
 Christensen, Anders, se Høst, Riber
 Christensen, Christen, se Blymester
 Christensen, Clemens, stud. 114-17, 119-21, 123-25, 131
 Christensen, Gregers, se Gjødstrup
 Christensen, Hans, se Billum, Riber
 Christensen, Iver, se Holm
 Christensen, Jens 143
 Christensen, Jes, købmand, g. m. Dorothe Clemensdatter, sen. m. Margaretha Brochmann 17, 21, 24, 41, 46, 92-93, 200, 224
 Christensen, Laue, se Bobøl
 Christensen, Niels, se Friis
 Christensen, Steen, sgp. i Randerup 168
 Christensen, Søren, se Skinder
 Christensen, Thomas, se Høst
 Christensen, Ægidius, sgp. i Billum, 25, 53, 136, 140
 Christian 1. 105
 Christian 2. 105
 Chritian 3. 65, 110
 Christian 4. 58, 69, 78, 112, 137, 148, 158-59, 180, 216
 Christian (5.), udvalgt prins 29, 159, 168, 171, 180, 220
 Christian 5. 199
 Christian, prins, sen. Christian 8. 211
 Christoffersen, Johannes, stud. 114
 Chytræus, David, tysk teolog 64
 Cicero, Marcus Tullius, romersk forfatter 115-116, 118-23, 216
 Clausdatter, Kirsten 194
 Clausen, Jens, sgp. i Emmerlev 184
 Clausen, Knud, se Barfod
 Clausen, Ole (Oluf), sgp. i Nørre- og Sønder Bork, g. m. Margrethe Lauridsdatter 88, 170, 221
 Clemensdatter, Dorothe 194
 Clemensdatter, Dorothe, g. m. Jes Christensen 41, 92, 200
 Clemensen, Johannes, se Lund
 Cluentius, Aulus, romer 122-23, 216
 Colerus, Anne Danielsdatter, g. m. Peder Simonsen Aarhus 94
 Corfitzdatter, Eline 139
 Cortsen, Mourids, kobbersmed 194
 Daa, Dorthe Clausdatter, g. m. Gregers Krabbe 199
 Dahl, Jacob Christensen, sgp. i Fårevjle g. m. Anne Jesdatter 92
 Dalby, Niels Hansen, stud. 119
 Darum, Johannes, stud. 114, 118-19
 David, sgp. ved Skt. Kath., se Foss
 Davidsdatter, Cathrine 197
 Davidsdatter, Karen 193
 Degn, Thord, landstingshører 74
 Deiberg, Hans Enevoldsen, sgp. i Kvong og Lyne 188
 Ditlevs, Elisabeth, Tønder 165
 Ditlevsen, Hans, sgp. i Arrild 168-69
 Dorothea, Christian 3.s dronning 110
 Dresselberg, Anders 117
 Dresselberg, Peder 108
 Drooitzten, Johan 93
 Dynisdatter, Johanne 173
 Dytmersker, Hans, se Guldsmed
 Eilersen, Jørgen, mag., rektor ved Vor Frue Skole i Kbh., g. m. Kirsten Bang 199
 Eisenberg, Elias, professor, sgp. på Samsø 83
 Enevoldsen, Hans, se Deiberg
 Erik Glipping 52, 203

- Erik Menved 146
 Erik 14, konge af Sverige 99
 Esbern Snare 58
 Eskilsen, Peder 187
 Ezechiël, skipper 118
- Fahlenkamp, Peder Berntsen, sgp. i Pjedsted 167
 Fanninger, Hans Pedersen, borgmester 27, 99-101, 108, 156, 192
 Fardrup, Benedikt Hansen, stud. 115-17, 130, 133
 Fardrup, Bertel Pedersen, præst 128
 Fardrup, Jørgen Hansen, stud. 116
 Feiger, Severin, stud. 126
 Find, Niels, stud. 122-23, 129, 131-32
 Findsdatter, Lene, g. m. Søren Andersen 138, 141
 Flynder, Christen, sgp. i Nørup og Randbøl 128
 Fog, Jørgen Lauridsen, mag., sgp. ved Skt. Kath. 202-03
 Fogedsvend, Thomas 107
 Foss, Birte, se Brigitta Poss
 Foss, David Lauridsen, mag., sgp. ved Skt. Kath. 159, 193-94, 202
 Foss, Desiderius, mag. 119
 Foss, Johannes, mag. 117-18, 124
 Frandsen, Hans, dr., g. m. Marina Lauridsdatter Bagge 113, 117
 Frandsen, Lauge 193
 Frandsen, Niels, spise­mester i Hospitalet 9, 15-16, 18, 21, 33-37, 41, 43, 46, 77-78, 86-87, 96, 155, 193, 201-02, 219-20
 Frandsen, Niels, hører 183, 196
 Frandsen, Peder, stud. 124, 126
 Frandsen, Truels, se Riber
 Frederik 1. 110, 146
 Frederik 2. 50, 98-99, 104-06, 110-12, 121, 125, 136, 176
 Frederik 3., hertug, sen. konge 66, 158-59, 161, 172-73, 195
 Frederik 6. 211
 Frederik Carl Christian, prins 211
 Frederik Vilhelm, kurfyrste af Brandenburg 164
 Frederiksen, Morten, rådmand 151
 Friis, Albert, lensmand på Riberhus g. m. Berthe Nielsdatter Friis 28, 42, 53, 55, 100, 103-05, 121, 129, 140-41, 147, 190
- Friis, Anna 141
 Friis, Berthe Nielsdatter, g. m. Albert Friis 97, 137, 140
 Friis, Christen, borger 62
 Friis, Christen Nielsen, stud., sen. lektor og sgp. i Vester Vedsted, g. m. Ingeborg Lauridsdatter 40, 62, 75, 107, 140, 152, 161, 166, 174, 177, 180, 192, 215
 Friis, Christian, oberst 158
 Friis, Christoffer 132, 141
 Friis, Christoffer Hansen 155
 Friis, Frederik Hansen, stud. 170, 174, 182, 221
 Friis, Hans Nielsen, købmand, borgmester, g. m. Lene Kjeldsdatter 9-11, 14, 21-25, 28, 34, 40-41, 62, 75-77, 81-83, 107, 150-152, 160, 175, 178, 180, 206, 219
 Friis Ib Hansen, sen. rådmand 153-54, 203
 Friis, Ingeborg Christensdatter, g. m. Morten Lassen Hillerup 159, 168
 Friis, Johan, kongens kansler 110
 Friis, Just 171-73, 175-76, 221
 Friis, Kirsten Christensdatter, g. m. Jens Pedersen Brøndum 180
 Friis, Kirsten Hansdatter 154
 Friis, Kjeld Hansen 154-55
 Friis, Laurids Christensen, rådmand, g. m. Vibeke Jensdatter 40, 94, 133, 161, 173-74, 182, 193, 202
 Friis, Lisbeth Nielsdatter, g. m. Peder Lange 199
 Friis, Lydick Hansen 154
 Friis, Maren Christensdatter, g. m. Niels Sørensen Glud 139
 Friis, Maren Hansdatter, g. m. Peder Byrgesen 154, 159
 Friis, Maren Lauridsdatter, g. m. Peder Terpager 40, 94
 Friis, Margrethe Albertsdatter 104
 Friis, Niels 170
 Friis, Niels Christensen, mag., sgp. i Hygum 185
 Friis, Niels Hansen 153
 Friis, Peder Hansen 154
 Friis, Søren Christensen, slotsskriver, g. m. Marine Hansdatter Svaning 138-39
 Friskuster, Adam 194
 Friskuster, Anders 193

- Galt, Niels Pedersen (teksten: Truider-
sen), 116
- Gersdorf, Joachim, statholder i Kbh.
88, 199
- Geske, g. m. Laurids Pedersen Hegelund
82
- Gjesing, Rasmus 195
- Gjødstrup, Gregers Christensen, sgp. i
Vejen og Læborg 186
- Glud, Niels Sørensen, mag., rektor i
Sorø, sen. sgp. ved Skt. Kath., g. m.
Maren Christensdatter Friis 109, 121,
128-29, 138-39, 143, 177
- Gram, Hans, historiker 65
- Gram, Matthias 122
- Gram, Morten, stud. 121
- Grave, Mogens, rådmand, g. m. Gunder
Lambertsdatter 32, 39, 145, 148, 150
153
- Gregers, sgp. i Vejen og Læborg, se
Gjødstrup
- Gregersdatter, Dorethe, g. m. Niels Niel-
sen, sen. m. Peder Jensen Terpager
41, 87, 95, 201
- Gregersen, Niels, sgp. i Brede 165
- Gregersen, Niels, sgp. ved Skt. Kath.
102
- Gregersen, Peder, rådmand 161, 180,
182, 194, 202
- Greiffenhagen, Johannes, mag. 132
- Grisbeck, Niels Hansen, købmand, råd-
mand, g. m. Kirsten Christensdat-
ter 10-11, 14, 18-19, 21-22, 24, 26,
28-31, 35, 37, 40, 43, 46, 62, 75, 105,
113-21, 124, 130-32, 139, 143, 152-
53, 164, 206, 210, 214-15
- Grubbe, Christen 69, 132-34
- Grubbe, Eiler, rigens kansler 69
- Grubbe, Eiler 69
- Grubbe, Jørgen 69
- Grubbe, Knud 123
- Grubbe, Peder 124
- Grubbe, Sivert 118, 124, 133-35
- Grundet, Jens Pedersen, sgp. ved Domk.
60, 62, 122, 191, 214
- Grøn, Bertel Jacobsen, sgp. i Arrild
167
- Grønbæk, Isac, mag. 132
- Grønbæk, Morten, mag. 118, 123
- Grønlund, David, kapellan ved Skt. Kath.
48, 211
- Guldager, Claus 194
- Guldager, Søren, stud. 113
- Guldsmed, Anders Jensen 195
- Guldsmed, Anders Lydiksen, rådmand,
g. m. Karen Christensdatter 106, 143
- Guldsmed, Anne Jensdatter, g. m. Johan-
nes Hauch 195
- Guldsmed, Christen Andersen, sgp. i
Højrup, se Klyne
- Guldsmed, Ditlev Hansen, byfoged, råd-
mand, g. m. Sara Iversdatter Vandel
11, 14, 18-19, 21, 32-34, 36-37, 43,
45, 57, 73, 75, 82-83, 150-151, 206,
218-19
- Guldsmed, Engelbret Andersen, g. m.
Marine Poulsdatter Vilslev 143
- Guldsmed, Hans Andersen (stads)kap-
tajn 177, 191
- Guldsmed, Hans Ditlevsen, handels-
mand, byfoged 14, 21, 33, 45, 74,
82-83, 161-62, 176, 190, 221
- Guldsmed, Hans Dytmsker 73, 190
- Guldsmed, Hans Lydicksen 143
- Guldsmed, Jacob Rasmussen Holst 16-
19, 21, 26-27, 32-36, 39-40, 42, 46,
87, 90, 103, 188-189, 191, 223-24
- Guldsmed, Jens Andersen, borgmester
28, 100, 103
- Guldsmed (Jubilerer), Jens Andersen,
g. m. Lisbeth Andersdatter Klyne
110, 114, 143, 177, 191
- Guldsmed, Johannes, se Hauch
- Guldsmed, Las 195
- Guldsmed, Laurids Mortensen 143
- Guldsmed, Lydick Andersen 138
- Guldsmed, Lydick Andersen, købmand,
rådmand, g. m. Karen Christensdat-
ter 29, 31, 121, 123-24, 127, 130-
33, 135, 138, 141, 143-44
- Guldsmed, Rasmus Jacobsen, se Holst
- Guldsmed, Søren Andersen, rådmand
143, 150, 153, 177
- Gutbier, Niels, mag., rektor og slotspræst
i Haderslev 172-73, 221
- Gydstrup, se Gjødstrup
- Gyldenløve, Ulrik Christian, general
163
- Gyldenstjerne, Ingeborg 141
- Gyldenstjerne, Niels 135
- Gyldenstjerne, Vibeke 140
- Hammer, Rasmus Clausen, mag., lektor
ved Domk. 202

- Hans, konge 50
 Hans, d. æ., hertug af Sønderborg 111–12
 Hans, dr., se Amerinus
 Hans, sgp. i Roager, se Bondesen
 Hans, sgp. i Darum, se Ravnsøe
 Hanses, Elene, i Tønder 164
 Hansdatter, Abel, se Svaning
 Hansdatter, Anna, se Svaning
 Hansdatter, Anne, g. m. Anders Heboe 167–68
 Hansdatter, Anne, g. m. Hans Lauridsen Amerinus 63
 Hansdatter, Anne, se Amerinus
 Hansdatter, Dorothe, g. m. Hans Lauge-
 sen 60, 109, 137–38, 140–41
 Hansdatter, Dorthe, se Svaning
 Hansdatter, Karen, g. m. Jørgen Rasmus-
 sen Ystad, Odense 141, 218
 Hansdatter, Kirsten, se Friis
 Hansdatter, Line, g. m. Jørgen Kjeldsen
 40
 Hansdatter, Maren 194
 Hansdatter, Maren, se Friis
 Hansdatter, Margrete, g. m. Claus Schlot-
 feld 168
 Hansdatter, Mette, g. m. Anders Søren-
 sen Vedel 60, 79, 137, 139–40, 164
 Hansen, Abraham, kgl. skriver 132
 Hansen, Albert, mag., hofprædikant 121
 Hansen, Anders, byskriver 182, 202
 Hansen, Anders, se Kældersvend
 Hansen, Christen, mag., Kbh. 107
 Hansen, Christen, borger, g. m. Maren
 Jensdatter Kjærgaard 92
 Hansen, Christoffer, se Friis
 Hansen, Ditlev, sgp. på Fanø 188, 223
 Hansen, Frederik, se Friis
 Hansen, Gregers, borger, g. m. Maren
 Pedersdatter 201
 Hansen, Hans, se Koldborg
 Hansen, Ib, se Friis
 Hansen, Jens, se Rusvard
 Hansen, Jes, borger, g. m. Karine Sø-
 rensdatter 55, 103
 Hansen, Jes 191
 Hansen, Jesper, herredsfoged, sen. borg-
 mester, g. m. Maren Nielsdatter 194,
 196, 203, 224
 Hansen, Jon 106
 Hansen, Jørgen, se Maade, Stiens
 Hansen, Kjeld, se Friis
 Hansen, Lambert 107
 Hansen, Niels, skoleholder 201
 Hansen, Niels, g. m. Karen Andersdat-
 ter Klyne 40, 104, 109, 139, 144
 Hansen, Niels, se Friis, Tovskov
 Hansen, Nis, Tønder 164
 Hansen, Ole 120
 Hansen, Peder, se Friis
 Hansen, Poul 156
 Hansen, Rasmus, byskriver 11, 18–19,
 21, 45, 49, 52, 100–102, 212–13
 Hansen, Simon 187
 Hansen, Villum, slotsskriver 178
 Harbo, Christen, stud. 132
 Harbo, Just, stud. 123–24
 Harboe, Maren Rasmusdatter, g. m. Niels
 Pedersen Terpager 87, 94, 193, 202,
 224
 Hauch, Johannes, guldsmed, g. m. Anne
 Jensdatter Guldsmed 193, 195
 Heboe, Anders Nielsen, mag., g. m. An-
 ne Hansdatter, 167–68
 Hegelund, Anders Lauridsen 81, 175
 Hegelund, Anne Christensdatter, g. m.
 Jørgen Pedersen Rentemester 41, 57
 Hegelund, Anne Hansdatter 108
 Hegelund, Anne Lauridsdatter 169, 175
 Hegelund, Christen 129
 Hegelund, Christen Jensen 40
 Hegelund, Dorothe Hansdatter 109
 Hegelund, Hans Hansen 108
 Hegelund, Hans Jensen, købmand, råd-
 mand, g. m. Mette Pedersdatter Krag,
 15, 18, 21, 24–25, 41, 45, 60, 66, 75,
 117, 138–39, 150–51, 153, 215
 Hegelund, Hans Jørgensen (?) 221
 Hegelund, Ib Hansen, se Jacob
 Hegelund, Iver Jensen 151
 Hegelund, Jacob Hansen, stud., sen. sgp.
 i Gudum og Fabjerg, g. m. Anna Kly-
 ne 15, 21, 24, 41, 45, 60, 75, 108,
 113, 151, 219
 Hegelund, Jacob Jensen, sgp. i Darum
 151
 Hegelund, Jacob Jørgensen, stud. 173–
 74
 Hegelund, Jens Christensen, borgmester
 g. m. Anne Pedersdatter 41, 49, 58,
 66, 99, 101, 191
 Hegelund, Jens Hansen 109
 Hegelund, Jens Pedersen, sgp. i Kom-
 drup og Klarup 82

- Hegelund, Joh. Pedersen, discipel 183, 185
- Hegelund, Jørgen Pedersen, skolemester, sen. sgp. i Møgeltønder, g. m. Maren Kjeldsdatter 139, 165, 220
- Hegelund, Karen Hansdatter 108
- Hegelund, Kirsten Lauridsdatter 81, 166, 169, 175
- Hegelund, Laurits Pedersen, rektor, g. m. Geske 14, 20, 40, 45, 47, 60, 81-82, 166, 195, 220-21
- Hegelund, Maren Hansdatter, g. m. Søren Laurensen 108, 151
- Hegelund, Margrete Hansdatter 109
- Hegelund, Margrete Lauridsdatter 169, 173, 175
- Hegelund, Margrete Pedersdatter 108
- Hegelund, Mette Pedersdatter 108
- Hegelund, Morten Pedersen, stud. 31, 113-16, 118, 121-23, 129-30
- Hegelund, Peder 114
- Hegelund, Peder Jacobsen, g. m. Levina Karstensdatter 168
- Hegelund, Peder Jensen, biskop, g. m. Anne Jensdatter Holm, sen. m. Anna Andersdatter Klyne, sen. m. Margrete Jørgensdatter 10-11, 20, 40, 42, 45, 58-60, 66-68, 78, 81, 108-09, 120, 137-38, 141, 144, 151, 157, 189, 210, 214
- Hegelund, Peder Lauridsen 167, 169, 175
- Hegelund, Peder Mortensen, borgmester, tolder, g. m. Marine Laugesdatter 27, 54, 57, 100-101, 106, 108, 136, 140, 156, 192
- Hegelund, Sara Pedersdatter, g. m. Hans Lassen Lime 139
- Hegelund, Sidsel Hansdatter 108-09
- Hegelund, Søren 113, 130
- Hegelund, Søren Pedersen, sgp. i Skærbæk 82, 168-70, 172-73, 221
- Heimreich, Anton, historieskriver 19, 205, 225
- Heitman, Rasmus, mag., ærkedegn 137
- Hemmet, Iver Iversen, mag., læsemester, sen. biskop, g. m. Karen Pedersdatter 128, 138-39, 143, 157, 164, 177, 220, 222
- Hemmingsen, Niels, professor, Kbh. 63, 113
- Henningsen, Johan, vintapper 139
- Henriksen (Platmand), Mickael, Haderslev 173
- Hermansen, Jens, sgp. i Vodder 170
- Hillerup, Morten Lassen, borgmester, g. m. Ingeborg Christensdatter Friis 159-60, 168
- Hjeresen, Knud 106
- Hjerting, Peder Pedersen, købmand, g. m. Anne Jensdatter 165
- Hjortes, Maren 143
- Hogenberg, Franz, tysk kobberstikker 225
- Holck, Christen, rigsråd 108, 153
- Holck, Hendrick 171
- Holdensen, Niels 31, 117, 119
- Hollænder, Erik 193
- Hollænder, Jacob 116
- Holm, Anne Jensdatter, g. m. Peder Jensen Hegelund 59
- Holm, Iver Christensen, kapellan ved Skt. Kath. 139
- Holm, Niels, stud. 120-21
- Holst, Jacob Rasmussen, se Guldsmed
- Holst, Rasmus Jacobsen, guldsmed, prokurator, g. m. Anne Nielsdatter Klyne 40, 87, 90, 188
- Horats, romersk lyriker og satiriker 116-18, 120-21, 216
- Horskier, Jacob, præst 124
- Huitfeldt, Arild, historieskriver 19, 23, 38, 51, 77, 145, 154, 204, 219, 225
- Hvas, Christopher, oberst 162
- Hvidding, Johannes Mikkelsen, stud. 120, 131, 133
- Høg, Anders 131
- Høg, Jytte, g. m. Niels Mogensen Krag 85
- Høg, Mogens 163
- Høsekone, Maren 197
- Høst, Anders Christensen, sgp. i Bølling og Sædding 169
- Høst, Jens, stud. 175
- Høst, Svend Pedersen, kapellan, sen. sgp. i Holstebro og Måbjerg 184, 222
- Høst, Thomas Christensen, sgp. i Hvidding 169
- Ibsdatter, Anne, se Tornum
- Ibsdatter, Maren 161
- Ibsen, Gunder, skipper, Rømø 144
- Ibsen, Jes 162

- Ibsen, Mikkel 106
 Ibsen, Peder 191
 Ibsen, Peder, d. y., i Ondaften 179, 222
 Ivan 3. Vasiljevitch, storhertug af Moskva, tsar 112
 Iver, biskop, se Munk
 Iversdatter, Else, se Vandel
 Iversdatter, Sofia, se Stub
- Jacob 6., konge af Skotland 69, 125-26
 Jacob, sgp. i Darum, se Bonum og Hege-
 lung
 Jacobsdatter, Lene, se Vejle
 Jacobsdatter, Mette, g. m. Peder Chri-
 stensen Riber 70
 Jacobsen, Anders, byfoged 161
 Jacobsen, Bertel, se Grøn
 Jacobsen, Christoffer 171
 Jacobsen, Jens, se Riber
 Jacobsen, Johannes, svend i Århus 124
 Jacobsen, Niels 193
 Jacobsen, Peder, g. m. Maren Andersdat-
 ter Klyne 110
 Jacobsen, Rasmus, se Holst
 Jacobsen, Søren, se Stage
 Jacobsen, Thomas 193
 Janderup, Jacob, mag. 156
 Jelling, Morten, præst 128
 Jens, sgp. i Emmerlev, se Clausen
 Jens, sgp. i Lønne, se Rusvard
 Jens, kapellan ved Skt. Kath, se Tausen
 Jens, sgp. i Magstrup og Jegerup, se Van-
 dal
 Jens, sgp. i Bramming, se Vorgod
 Jesdatter, Anna, 165
 Jesdatter, Anne, g. m. Ebbe Jensen
 sen. m. Peder Pedersen Hjerting
 139, 165
 Jesdatter (Pors), Anne, g. m. Jens An-
 derssen Klyne 109
 Jesdatter, Anne, g. m. Hans Jensen Sva-
 ning 83
 Jesdatter, Anne, se Spandet
 Jesdatter, Karen, g. m. Laurids Thøger-
 sen 192
 Jesdatter, Lene, se Brøndum
 Jesdatter, Margrete, g. m. Lambert Sø-
 rensen Ravnsøe 180
 Jesdatter, Margrethe, g. m. Peder Thø-
 gersen 68
- Jensdatter, Marie 118
 Jensdatter, Vibeke, g. m. Laurids Chri-
 stensen Friis 94
 Jensen, Anders, se Spandet
 Jensen, Bagge, rådmand, g. m. Sidsel
 (Cecilie) Pedersdatter 191
 Jensen, Christen 174
 Jensen, Ebbe, kræmmer, g. m. Anne Jens-
 datter 138-39
 Jensen, Hans, rådmand 106
 Jensen, Jens, se Ringkøbing
 Jensen, Jørgen, se Urlev
 Jensen, Kresten 143
 Jensen, Las, se Bonum
 Jensen, Laurids, byskriver 166
 Jensen, Niels, se Uldborg
 Jensen, Niels 148
 Jensen, P. 171
 Jensen, Peder 109, 190
 Jensen, Peder, skomager 196
 Jensen, Peder, se Kragelund, Terpager
 Jepsen, Anders 102
 Jepsen, Harder eller Harrild 43, 156,
 190
 Jepsen, Mattis 193
 Jepsen, Poul, se Vilslev
 Jepsen, Rasmus 194
 Jeremiassen, Hans, se Wulff
 Jeremiæ, Lavrentius 131
 Jersin, Jens Dinesen, dr., biskop, g. m.
 Katharine Outzen 167
 Jesdatter, Anne, g. m. Jacob Christensen
 Dahl 92, 200
 Jesdatter, Birgitte, g. m. Ib Nielsen 161
 Jesdatter, Christina Sophie 200
 Jesdatter, Dorothe 200
 Jesdatter, Dorothe Margrete 200
 Jesdatter, Ingeborg 200
 Jesdatter, Johanne Marie 200
 Jesdatter, Maren 200
 Jespersen, Bertel, sgp. i Fole 184, 222
 Jespersen, Jens, g. m. Maren Andersdat-
 ter Spandet 179-80, 193
 Jespersen, Søren 110
 Jessen, Clemend, sgp. i Kværndrup 92,
 200
 Jessen, Dines, discipel 183
 Jessen, Hans, se Søhane, Vintapper
 Jessen, Rasmus, se Kærasing
 Jessen, Søren, se Kærasing
 Joensen, Jens, se Trelund
 Johan 3., konge af Sverige 99

- Johannes, sgp. i Skærbæk, se Andersen
 Johansdatter, Dorothe, se Strych
 Johansdatter, Elisabeth, se Mauritius
 Johansen, Anders, se Strych
 Johansen, Claus 192
 Johansen, Peder, se Krabbe
 Johansen, Poul 122
 Johansen, Thomas 117
 John, tjener hos Bagge Pedersen 116, 123
 Jonsson, Arngrimur, præst 65, 119
 Jordt (Hjort), Peter, sgp. i Nustrup 81
 Jubilærer, Jens Andersen, se Guldsmed
 Jubilærer, Søren Andersen, se Guldsmed
 Juel, Erik 167, 173, 198
 Juel, Iver Kjeldsen, domprovst i Ribe, sen. lensmand, g. m. Mette Hansdatter Munk 151
 Juel, Jørgen, borgmester 101, 213
 Justis, Maren 143
 Juul, Aksel 127
 Juul, Iver, rigsråd 153
 Juul, Peder 170
 Jyde, Mads 133
 Jørgen, mag., sgp. i Føns 114
 Jørgen, sgp. i Engbjerg, se Riber
 Jørgen, sgp. i Tim, se Urlev
 Jørgen, sgp. ved Skt. Albane Kirke i Odense, se Ystad
 Jørgensdatter, Karen, g. m. Hans Borchersen 167
 Jørgensdatter, Margrete, g. m. Peder Jensen, Hegelund 59, 108, 141
 Jørgensen, Eiler 199
 Jørgensen, Joen 107
 Jørgensen, Kjeld, borgmester, g. m. Anne Ibsdatter Tornum 76, 106, 138, 147, 150, 153
 Jørgensen, Palle, stud. 128
 Jørgensen, Thomas, slotsskriver, tolder, rådmand 11, 41, 45, 57-58, 106-09, 137, 206, 214
 Kaas, Niels, kongens kansler 64-65, 69, 124-25
 Kalvsen, Oluf 140
 Kansler, Jens, mag., ærkedegn, g. m. Maren Lambertsdatter 108, 138, 141, 156, 189, 192
 Karl 1., konge af England 78, 160
 Karl 5., tysk kejser 77
 Karl 10. Gustav, konge af Sverige 163
 Karstensdatter, Gunder 193
 Karstensdatter, Levina, g. m. Peder Jacobsen Hegelund 168
 Keiler, stud., sen. sgp. i Nakskov 131
 Kejser, Anders, stud. 112
 Kimer, Hans 193
 Kinch, J. F., overlærer, historiker 11, 17, 87-88, 183, 206, 210
 Kjeldsdatter, Else, g. m. Peder Pedersen Spandet, 53, 72, 102, 143-44
 Kjeldsdatter, Lene, g. m. Hans Nielsen Friis, 40, 76, 152, 155
 Kjeldsdatter, Maren, g. m. Jørgen Pedersen Hegelund 165
 Kjeldsen, Jørgen, g. m. Line Hansdatter 40
 Kjærgaard, Maren Jesdatter, g. m. Christen Hansen 92
 Kjønnø, g. m. Niels Krag 64
 Klejnsmed, Oluf 171
 Klerch, kaptajn 111
 Klokkers, Marine 170
 Klyne, Anders Sørensen, rådmand, g. m. Kirstine Lauridsdatter 16, 21, 24-25, 27, 33, 40, 45, 55, 66-68, 78, 90, 106, 108-09, 138, 141, 147, 156, 189, 192, 215
 Klyne, Anna, g. m. Jacob Hansen Hegelund 40
 Klyne, Anne Andersdatter, g. m. Peder Jensen Hegelund 59, 81, 109, 138, 189
 Klyne, Anne Nielsdatter, g. m. Rasmus Jacobsen Holst 27, 40, 87, 90, 188-89
 Klyne, Anne Sørensdatter, g. m. Søren Jacobsen Staged 40, 50, 66, 109, 191
 Klyne (Guldsmed), Christen Andersen, sgp. i Højrup 191, 223
 Klyne, Frederik Andersen, sgp. i Vinding og Fuirendal, g. m. Margrete Pedersdatter Munk, sen. m. Elisabeth Andersdatter 17, 40, 45-46, 68, 78-79, 110, 220
 Klyne, Frederik Andersen, hører i Helsingør 79
 Klyne, Hans Andersen 110, 156
 Klyne, Ingeborg Andersdatter, g. m. Christen Lauridsen Bording 110, 192
 Klyne, Jens Andersen, g. m. Anne Jensdatter (Pors), 43, 109, 190

- Klyne, Karen Andersdatter, g. m. Niels Hansen 40, 109, 144
- Klyne, Karen Sørensdatter, g. m. Peder Krag 40, 64
- Klyne, Lisbeth Andersdatter, g. m. Jens Andersen Guldsmed 110, 194
- Klyne, Maren Andersdatter, g. m. Peder Jacobsen 110
- Klyne, Marine Sørensdatter, se Stage
- Klyne, Søren, rådmænd 101
- Klyne, Søren Andersen 109
- Kneus, Poul, stud. 122–23, 125
- Knipssen, Klaus 146
- Knoff, Karen Pedersdatter, g. m. Claus Olufsen Borch 89
- Knoph, Christoffer, mag., tysk prædikant 140
- Knud 6., konge 58
- Knudsen, Axel, kapellan ved Skt. Kath., 102
- Knudsen, Baltzer, rådmænd 139, 150, 153
- Knudsen, Thomas, sgp. i Rødding og Skrave, sen. i Hygum 45, 51, 94, 212
- Kock, Mads, rådmænd 101, 104
- Kock, Oluf, mag. 157
- Kok, Johan, Tønder 165
- Koldborg, Hans Hansen 188
- Kolding, Anker Pedersen, stud. 121
- Kolding, Christen 130–32
- Kolding, Laurids, mag. 129
- Kolding, Niels 130
- Kolding, Oluf Pedersen, se Lønne
- Kolle, Søren 194
- Kotte, Mette Marcusdatter, g. m. Hans Mule 64
- Krabbe, Gregers, lensmand på Riberhus, sen. statsholder i Norge, g. m. Dorte Clausdatter Daa 160, 168, 170, 174, 197–99
- Krabbe, Mette Gregersdatter ? 168
- Krabbe, Mette Sophie, g. m. Johan Monrad 91
- Krabbe, Niels, g. m. Mette Rosenkrantz 91
- Krabbe, Niels, rådmænd, sen. borgmester 101
- Krabbe, Peder Johansen, sgp. i Spandet 169
- Krag, Anders, læge, professor, g. m. El-line Mortensdatter 29–30, 64, 69, 75, 115–20, 122–27, 129–34, 151, 219
- Krag, Anna Pedersdatter, g. m. Christen Jensen Hegelund 40, 132
- Krag, Dorothe 108, 117, 133
- Krag, Margrete 172
- Krag, Mette Pedersdatter, g. m. Hans Jensen Hegelund 66, 75, 117, 139, 151
- Krag, Niels, mag., professor, historio- graf 10, 40, 45, 61, 64, 66, 121, 133, 151, 215, 219
- Krag, Niels Mogensen, landsdommer, rigsråd, g. m. Jytte Høg 85
- Krag, Otte, lensmand på Riberhus, g. m. Anne Rosenkrantz 14, 20, 45, 85–86, 91, 161–63, 181, 222
- Krag, Peder, borger, g. m. Karen Sørensdatter Klyne 40, 64
- Krag, Poul 123
- Kragelund, Knud Pedersen, mag., sgp. i Vejle 193, 202
- Kragelund, Niels Pedersen, sgp. i Lejrskov og Jordrup 186
- Kragelund, Peder Jensen, mag., biskop 160–61, 176, 202–03
- Krands, Hans 193
- Krantz, Albert, tysk historiker 60, 64
- Kristina, dronning af Sverige 159
- Kristjern, biskop 51
- Kræmmer, Hans Lauridsen, rådmænd 151
- Kræmmer, Jep Poulsen, se Vilslev
- Kræmmer, Jon Sørensen 178
- Krøger, Johannes, stud. 31, 114–17, 119–20
- Kuhman, An. 173
- Kusk, Søren 132–33
- Kældersvend, Anders Hansen, byskriver 161
- Kældersvend, Clemend Madsen, herskabsfoged, sen. byfoged 41, 92, 158, 162, 194, 201–03
- Kærings, Anders Rasmussen, se Spandet
- Kærings, Jalsan Rasmusdatter, se Spandet
- Kærings, Karen Rasmusdatter, se Spandet
- Kærings, Mette Rasmusdatter, se Spandet
- Kærings, Rasmus Jessen, g. m. Anne Andersdatter Spandet 177
- Kærings, Søren Jessen 178

- Lambertsdatter, Ellen 180
 Lambertsdatter, Gunder, g. m. Mogens Grave 139
 Lambertsdatter, Ingeborg, g. m. Laurids Thøgersen 27, 108, 141, 189, 192, 224
 Lambertsdatter, Maren, g. m. Jens Kansler 108, 138, 141
 Lambertsdatter, Maren 180
 Lambertsen, Knud, købmand 153
 Lange, Christen, kantor 137, 140
 Lange, Elsebe Pedersdatter 194, 199
 Lange, Gunde 168
 Lange, Hans 168
 Lange, Henrik 175-76
 Lange, Iver 174
 Lange, Mariche, Flensborg 140
 Lange, Niels, rigsråd, g. m. Abel Skeel 140
 Lange, Peder, landsdommer, lensmand på Asmild Kloster, g. m. Lisbet Nielsdatter Friis 173-74, 194, 197-99
 Lange, Vibeke Pedersdatter 194, 199
 Langebek, Jacob, historiker 17, 69, 214
 Lasdatter, Catharina 33, 127
 Lasdatter, Maren 194
 Laskone, Anne, g. m. Peder Lassen 53
 Lassen, Ebbe 178
 Lassen, Frands 193
 Lassen, Hans, hører 193
 Lassen, Las (Laurids) 193, 202
 Lassen, Laurids 158
 Lassen, Morten, se Hillerup
 Lassen, Peder, Spandet 53, 102
 Lassen, Søren, se Spandet
 Lauersen, Oluf 142
 Lauge, sgp. i Jerved, se Sørensen
 Laugesdatter, Marine, g. m. Peder Mortensen Hegelund, sen. m. Laurids Ægidiussen 54, 136, 140
 Laugesen, Hans, mag., biskop, g. m. Dorothe Hansdatter 51, 60, 63, 79, 108-09, 127, 130, 137-38, 140-41, 176
 Laugesen, Per 113
 Laurensen, Søren, præst, g. m. Maren Hansdatter Hegelund 151
 Laurids, tjener 31, 121
 Laurids, sgp. i Møgeltøner, se Thomsen
 Lauridsdatter, Anne 193
 Lauridsdatter, Anne, se Lydom
 Lauridsdatter, Ingeborg, g. m. Christen Nielsen Friis 192
 Lauridsdatter, Kirstine, g. m. Anders Sørensens Klyne 66, 78, 108-09, 138, 141, 192
 Lauridsdatter, Lene, g. m. Oluf (Ole) Nielsen 192
 Lauridsdatter, Margrethe, g. m. Ole Clausen 88
 Lauridsdatter, Marine, g. m. Hans Pedersen Vandel 192
 Lauridsdatter, Mette, g. m. Bertel Nielsen Skrædder 192, 224
 Lauridsen, Bagge 186, 193
 Lauridsen, Christen 108
 Lauridsen, Christen, stud. 115
 Lauridsen, David, se Foss
 Lauridsen, Enevold 190
 Lauridsen, Friedrich 143
 Lauridsen, Hans 115
 Lauridsen, Hans, kræmmer, rådmand 151, 172
 Lauridsen, Hans, se Amerinus
 Lauridsen, Jørgen 124
 Lauridsen, Jørgen, se Fog
 Lauridsen, Mads 194
 Lauridsen, Rasmus, se Spandet
 Lauridsen, Ægidius, rektor, ærkedegn, g. m. Marine Andersdatter Vedel 17-18, 21-22, 24-25, 29, 41, 45, 54, 62, 71-72, 86, 107, 109, 114-16, 122, 135, 141, 164-65, 182, 217-18, 220
 Laurits, sgp. i Randerup, se Sørensen
 Laurits, mag., forpagter, se Hegelund
 Lausen, Christen 141
 Leem, Christen, stud. 130, 132-33
 Leill, Frederik, Helsingør 123
 Lime, Hans Lassen, herskabsfoged, g. m. Sara Pedersdatter Hegelund 138-39, 144
 Lime, Laurids Madsen, sgp. i Husby 172
 Lime, Mads Lassen, herskabsfoged, sen. byfoged, tolder og rådmand 143, 157
 Lime, Morten Madsen, rådmand, sen. borgmester, g. m. Else Iversdatter Vandel 138, 150-51, 153, 160, 165, 191
 Lindet, Thomas, stud. 115-16, 119-21, 127, 131
 Liofdag, biskop 63, 212
 Lorck, Thomas, købmand, Kbh. 75, 107
 152

- Ludvig, dr., medikus, se Pouch
 Ludvigsen, Anders 117
 Lund, Anders, g. m. Voldborg Christensdatter 71, 106, 112-16, 119-20, 123-24, 148
 Lund, Jens Andersen, g. m. Lene Jacobsdatter Vejle 44, 72, 113-17, 119-20, 122, 124-25, 128, 143, 177
 Lund, Johannes Clemensen, stud. 131
 Lund, Mette Andersdatter, g. m. Anders Pedersen Spandet 16, 21, 23, 29, 36, 40, 46, 71-73, 84, 113, 116, 142, 178-79, 218
 Lund, Ole 116
 Lund, Søren Andersen 23, 178
 Luther, Martin, tysk reformator 146
 Lydicksdatter, Margrethe, g. m. Johan Pouch 140, 168
 Lydicksen, Anders, se Guldsmed
 Lydicksen, Hans, se Guldsmed
 Lydom, Anne Lauridsdatter, g. m. Anders Rasmussen Spandet 181
 Lykke, Erik, lensmand på Ribershus 28, 55, 99, 101, 104
 Lykke, Jørgen 111
 Lykke, Kirsten 30, 69, 132-35
 Lønne (Kolding), Oluf Pedersen, præst ved Hospitalet, kapellan ved Domk., 160, 174, 221
 Maade, Jørgen Hansen, g. m. Dorthe Bertelsdatter Struck 165, 194, 224
 Machiavelli, Niccolo, italiensk historiskriker 93
 Mads, kapellan ved Domk., se Vejle
 Madsdatter, Maren, se Pors, Roed
 Madsen, Andreas, se Barnæus
 Madsen, Christen, borger 9, 69, 106
 Madsen, Christen 158, 210
 Madsen, Clemend, se Kældersvend
 Madsen, Hans, Endrup 106
 Madsen, Jacob, se Vejle
 Madsen, Knud, stud. 112
 Madsen, Laurids, se Lime
 Madsen, Mogens, mag., kannik i Lund 118
 Madsen, Poul, dr. theol., biskop, g. m. Karine Sørensdatter Stage 64, 191, 217
 Madsen, Rasmus, Varde 179
 Magnus, hertug 112
 Maltesdatter, Johanne 150
 Mamme, Peder Pedersen 114-15, 123-24, 130
 Marcus, diakon i Tønder, se Simonis
 Mardan, svensk kommandant 158
 Marensen, Jens 194-95
 Maria, tjenende hos Hans Lauridsen 115
 Mariager, Johannes 121
 Matthias, skipper 120
 Matthisen, Anders 124
 Matthisen, Knud 120
 Matthisen, Helvig, ved Bredbro 165
 Mauritius, Anna 166
 Mauritius, Elisabeth Johansdatter, g. m. Lauge Andersen Vedel 79-80, 142, 194, 224
 Mauritius, Johannes, mag., provst i Tønder 142, 164-65
 Mazarin, Jules, kardinal, fransk statsmand 93
 Meier, Hans Berntsen, mag., rektor, 167-68
 Melanchton, Philipp, teolog, Wittenberg 50
 Michaelius, Henricus, mag., Hamborg 168
 Mikkell, sgp. i Døstrup, se Andersen
 Mikkelsen, Hans, mag. 112
 Mikkelsen, Johannes, se Hvidding
 Mikkelsen, Peder, tyskølfører 117
 Mogensen, Ebbe, rådmand 106
 Molière, Jean Baptiste, fransk komediedigter 93
 Moller, Olaus Henricus, rektor, Flensborg 17
 Monrad, Erik, dr., biskop, g. m. Margrethe Bang 90, 160, 168, 170, 172, 175
 Monrad, Jens (Janus), discipel 186
 Monrad, Johan, landkommissær, godsejer, g. m. Mette Sophie Krabbe 15, 21-23, 45, 77, 90-92, 195-200, 224
 Montecuculi, Raimund, greve, østrigsk feltherre 164
 Morten, sgp. i Åstrup, se Ostrup
 Mortensdatter, Elline, g. m. Anders Krag 116, 119, 126
 Mortensen, Anders, se Surhave
 Mortensen, Jens, slotsskriver på Ribershus, sen. rådmand 203
 Mortensen, Laurids, se Guldsmed

- Mortensen, Poul, se Ostrup
 Moth, Fr., litteraturhistoriker 62
 Mule, Else, g. m. Niels Krag 64
 Mule, Hans, g. m. Mette Marcusdatter Kotte 64
 Mule, Johannes stud. 31, 121–22
 Mule, Laurids Hansen 70
 Munch, Anders 169
 Munch, Per 169
 Munk, Frederik 124
 Munk, Iver, biskop 190, 204, 223, 225
 Munk, Margrete Pedersdatter, g. m. Frederik Andersen Klyne 79
 Munk, Mette Hansdatter, g. m. Iver Kjeldsen Juel 151
 Mulvad, Niels Christensen, købmand 92
 Mulvad, Peder Christensen, sgp. i Ringgive 92
 Murmester, Jacob 144
 Mønster, Jørgen, Malmø 146
 Mørch, P. 215

 Nesbjerg, Jens, stud. 113–14, 123
 Nielsdatter, Anne, g. m. Clement Mad- sen 41, 92, 201
 Nielsdatter, Anne, se Holst
 Nielsdatter, Karine, g. m. Hans Jessen Søhane 55, 104
 Nielsdatter, Maren, g. m. Jesper Han- sen 194, 224
 Nielsen, Anders, sgp. i Jelling 130
 Nielsen, Anders, se Brøns
 Nielsen, Bertel, se Skrædder
 Nielsen, Christen, karl 105
 Nielsen, Christen, se Uldborg
 Nielsen, Frands, g. m. Maren Peders- datter Terpager 16, 41, 46, 78, 86–87, 155, 163, 203, 222
 Nielsen, Ib, g. m. Birgitte Jesdatter 161–62
 Nielsen, Knud, rådmænd i Vejle, g. m. Marina Christensdatter 132
 Nielsen, Laurids (Lange Laue), borgme- ster 101
 Nielsen, Laurids, biskop i Vendelbo stift, 63
 Nielsen, Mads, se Vejle
 Nielsen, Niels, g. m. Dorethe Gregers- datter 41, 201
 Nielsen, Oluf (Ole), g. m. Lene Laurids- datter 192

 Nielsen, Peder 123
 Nielsen, Søren, se Smed
 Nielsen, Villads, se Brøns
 Niskone, Anne 157
 Nissen, Iver 194
 Norby, Elise 139, 184, 223

 Olesen (Olufsen), Jens, borgmester i Ringkøbing 159, 168
 Olsen, Hans, skipper 114, 118–20, 124–25, 127–30
 Oluf, sgp. i Sønder og Nørre Bork, se Clausen
 Oluf, præst ved Hospitalet, se Lønne
 Olufsdatter, Birte 150
 Olufsdatter, Karen, g. m. Hans Nielsen Vingaard 96
 Olufsen, Anders 174
 Olufsen (Olsen), Anders, Flensborg 138, 141
 Olufsen, Hans, mag., lektor, sen. sgp. ved Skt. Kath, g. m. Anne Pedersdat- ter 139, 165–66, 177
 Olufsen, Jens 141
 Olufsen, Karsten, rådmænd, tolder 160, 162, 193, 202
 Olufsen, Niels 143
 Olufsen, Peder, se Roed
 Oster, Niels 115
 Ostrup, Morten, sgp. i Astrup 106
 Ostrup, Poul Mortensen, mag., rektor, sen. biskop i Lund, g. m. Sidsel An- dersdatter Vedel 78, 137–38, 141, 212
 Outzen, Katharine, g. m. Jens Dinesen Jersin 167
 Ovesen, Hans 113
 Oxbøl, Claus, tjener 197
 Oxe, Peder, kansler, g. m. Mette Rosen- krantz 111, 118

 Pallesen, Hans 161
 Pallesen, Peder, byskriver 161
 Parsberg, Oluf 174
 Pauli, Matthias, stud. 169
 Paulus Diaconus, historieskriver 64
 Peder, sgp. i Hygum, se Bertelsen
 Peder, sgp. i Pjedsted, se Fahlkamp
 Peder, sgp. i Spandet, se Krabbe
 Pedersdatter, Anne, g. m. Jens Christen- sen Hegelund 58, 66

- Pedersdatter, Anne, g. m. Mads Pors 109, 139, 141, 143
- Pedersdatter, Anne, g. m. Hans Olufsen 139
- Pedersdatter, Anne, se Krag, Spandet
- Pedersdatter, Cecilie, se Sidsel
- Pedersdatter, Karen, g. m. Iver Iversen Hemmet 139, 143
- Pedersdatter, Maren, Spandet 103
- Pedersdatter, Maren, g. m. Gregers Hansen 201
- Pedersdatter, Maren, se Terpager
- Pedersdatter, Margrethe, g. m. Villads Nielsen Brøns 68
- Pedersdatter, Marine, g. m. Jens Vandal 194, 224
- Pedersdatter, Mette, g. m. Søren Christensen Aagaard 94
- Pedersdatter, Mette, se Krag
- Pedersdatter, Pernille, g. m. Simon Pedersen 133
- Pedersdatter, Sidsel (Cecilie), g. m. Bagge Jensen 192
- Pedersdatter, Susanne, g. m. Søren Andersen Vedel 142, 165
- Pedersen, Anders, se Riber, Romdrup, Spandet
- Pedersen Anker, se Kolding
- Pedersen, Bagge, rådmand, g. m. Margrete Lauridsdatter 116, 123, 139, 150, 153, 185, 192 (kilden har: Peder Baggesen)
- Pedersen, Bertel, se Fardrup
- Pedersen, Bunde 128
- Pedersen, Christen, Bobøl 113
- Pedersen, Christen 143
- Pedersen, Christen, kusk 118
- Pedersen, Christen, se Skipper
- Pedersen, Engelbrekt, se Guldsmed
- Pedersen, Hans 151
- Pedersen, Herman, se Bøsseemager
- Pedersen, Jens, rådmand 203
- Pedersen, Jens, se Vorgod
- Pedersen, Jørgen, se Slotskriver
- Pedersen, Lars, mag., tugtemester 140
- Pedersen, Laurids, g. m. Karen Rasmusdatter Spandet 180
- Pedersen, Niels 131
- Pedersen, Niels, se Kragelund
- Pedersen, Oluf, borgmester 99
- Pedersen, Oluf, se Lønne, Roed
- Pedersen, Peder, se Hjerting
- Pedersen, Simon, g. m. Pernille Pedersdatter 133
- Pedersen, Svend, se Høst
- Pedersen, Søren 187
- Penel, Christopher, købmand, Slangerup 23, 142
- Platina = Bartolomeo Sacchi, italiensk historieskriver 61
- Podebusk, Mourids, g. m. Magdalene Sehested 24, 108, 114, 137, 140
- Podebusk, Zidsel 141
- Pors, Jens, Horsens 109
- Pors, Mads Andersen, mag., sgp. ved Domk., g. m. Anne Pedersdatter 109, 137-39, 141, 143
- Pors, Maren Madsdatter 139
- Poss, Brigitta Hansdatter, g. m. Johs. Brandt, Sønderborg 198
- Potter, Jørgen 108
- Pouch, Christoffer 171
- Pouch, Johan, apoteker, g. m. Margrethe Lydicksdatter 165, 168, 171, 180, 202, 220
- Pouch, Johan Johansen, mag., kapellan ved Domk. 160, 168, 193, 197
- Pouch, Ludvig Johansen, dr., medikus, 160, 170, 173, 174, 183-84, 186, 221, 223
- Poulsdatter, Dorothe 193
- Poulsdatter, Marine, se Vilslev
- Poulsen, Hans 193
- Poulsen, Jep, se Vilslev
- Poulsen, Niels 106
- Povelsen, Knud 170
- Quinctius, Publius, romer 120-21, 216
- Ramel, Henrik 125
- Randarus, Steen, ?præst 172
- Rantzau, Christian 158, 168, 197
- Rantzau, Henrik, rigsråd 163
- Rantzau, Johan 101
- Rantzau, Margrete 165
- Rantzau, Peder 165
- Rasmusdatter, Jalsan, se Spandet
- Rasmusdatter, Karen 195
- Rasmusdatter, Karen, se Spandet
- Rasmusdatter, Maren 195
- Rasmusdatter, Maren, se Harboe

- Rasmusdatter, Mette, se Spandet
 Rasmussen, Anders, se Spandet
 Rasmussen, Hans 189
 Rasmussen, Hans, mag., skolemester i Kbh. 112-13, 124
 Rasmussen, Jørgen, se Ystad
 Rasmussen, Kjeld 123
 Rasmussen, Niels, hører 11, 17, 20, 33, 40, 46, 87-88, 90, 174, 183, 189, 222-23
 Rasmussen, Peder, se Skriver
 Ratlev, Johan, rådmand 160, 194-95
 Ravnøe, Hans Sørensen, sgp. i Darum 184, 222
 Ravnøe, Lambert Sørensen, sgp. i Guldager, g. m. Margrete Jensdatter 180
 Reinboth, Johannes, dr., superintendent i Gottorp 167
 Renholsten, Joh. 119
 Rentemester, Jørgen Pedersen, g. m. Anne Christensdatter Hegelund 41, 57
 Resen, Hans Poulsen, dr., professor i Kbh., sen. biskop 137, 157
 Resen, Peter Hansen, jurist, historiker, 84, 221
 Resenberg, Hans, foged på Trøjborg 165
 Rhode, Peder, sgp. i Utterslev, historiker 51
 Riber, Anders Christensen, dr., g. m. Abel Hansdatter Svaning 115-16, 119, 121, 129-30, 141
 Riber, Anders Pedersen, sgp. i Farup 173, 196, 198, 224
 Riber, Christen Bennetsen 175
 Riber, Conrad Johansen 129
 Riber, Hans, borgmester i Horsens 141
 Riber, Hans Christensen, sgp. i Felding og Tvis 92, 175
 Riber, Hans Pedersen 116
 Riber, Jens (Johannes) Jacobsen, stud. 115-16
 Riber, Jens Jacobsen, skolemester i Alborg 176
 Riber, Jørgen Andersen, sgp. i Engbjerg 174, 221
 Riber, Lave Christensen, stud. 131
 Riber, Niels Sørensen, rådmand i Kbh., 131
 Riber, Peder Christensen, stud., sen. mag. og sgp. i Vejle, g. m. Mette Jacobsdatter 11, 20-21, 29-31, 33-34, 40, 46, 64, 68-71, 112, 131, 141, 215-17
 Riber, Peder Hansen, mag. 117
 Riber, Peder Svendsen, hospitalspræst i Kbh. 116
 Riber, Torbern, byskriver i Kbh. 131
 Riber, Truels Frandsen 120
 Ridder, Anders 33, 128
 Rindschatt, Sivert, friherre 148
 Ringkøbing, Jens Jensen 176
 Roager, Oluf 195
 Rode, Mads, mag. 139
 Roed, Karen 150
 Roed, Mads Pedersen, rådmand 150-51, 153
 Roed, Maren Madsdatter, g. m. Jens Jensen Trellund 194
 Roed, Oluf (Ole) 194
 Roed, Oluf Pedersen, rådmand 49, 106, 143, 150, 165
 Roed, Peder Olufsen, rådmand, sen. borgmester 151, 160, 194, 202, 224
 Romdrup (Romdorp), Anders Pedersen, mag., rektor, ærkedegn, g. m. Dorothe Sørensdatter Vedel 160, 166-69, 173-74
 Romdrup, Niels 129
 Romdrup (Romdorp), Peder Jensen 174
 Rosenkrantz, Anne, g. m. Otte Krag 85
 Rosenkrantz, Christoffer 149
 Rosenkrantz, Gunde, rigsråd 163
 Rosenkrantz, Jørgen, rigsråd 22, 111, 124
 Rosenkrantz, Lisbeth 138
 Rosenkrantz, Mette, g. m. Peder Oxe 118
 Rosenkrantz, Mette, g. m. Niels Krabbe 91
 Rosenkrantz, Mogens, gehejmeråd 215
 Rostgaard, Frederik 94
 Rostoch, Mads Pedersen, sgp. i Middelfart, g. m. Anna Margrethe Vingaard 15, 18-19, 34, 38, 45-46, 96, 203, 206, 225
 Rusvard (Rusk), Jens Hansen, sgp. i Lønne 191, 223
 Rygbjerg, Mads 133
 Sadelmager, Christen 193
 Saxo, historieskriver 58, 60-61, 63
 Schack, oberst 193
 Schel, Vilhelm 130

- Scherewien, Carl Leopold von, løjtnant, landsdommer 215
- Schlotfeld, g. m. Margrete Hansdatter 168
- Schockelten, A. B. 17
- Sehested, Christen Thomesen, kongens kansler 198
- Sehested, Frederik 172
- Sehested, Magdalene, g. m. Mourids Po-debusk 137, 140
- Sehested, Mogens, lensmand på Riberhus 88, 160, 174, 187
- Seerup, Niels Jørgensen, mag., sgp. ved Domk. 161, 202-03
- Sestius, Publius, romersk partifører 115-16
- Severensen, Jacob, sgp. ved Skt. Kath. 103
- Simen, hos mag. Hans Svane 113
- Simensen, Jens, se Skomager
- Simonis, Marcus, diakon i Tønder 164, 220
- Simonsen, Jacob, stud. 115, 117
- Simonsen, Jacob, g. m. Mette Sørensdatter 115
- Simonsen, Peder, se Aarhus
- Sivert, friherre, se Rindschatt
- Skads, Poul, sgp. i Henne 183
- Skeel, Abel, g. m. Niels Lange 140
- Skeel, Albert 148, 218
- Skeel, Albert, lensmand på Riberhus, rigsråd 97, 148, 150, 153, 157, 187
- Skeel, Christen, rigsråd 21, 28, 45, 97, 148, 226
- Skinder, Søren Christensen 119
- Skipper, Christen Pedersen 143
- Skobo, Søren 118
- Skolemester, Mads 130
- Skomager, Jens Simensen 143
- Skriver, Laurids Staffensen 143
- Skriver, Michel 64
- Skriver, Peder Rasmussen, Skodborg herred 174
- Skriver, Peder Sørensen, rådmand, sen. borgmester 151, 159
- Skrådder, Bertel Nielsen, g. m. Mette Lauridsdatter 192, 224
- Skötter, Niels 193
- Slange, Niels, historiker 69
- Slangerup, Hans, dr. 121
- Sleidanus, Johannes, tysk historieskriver 77
- Slotsskriver, Jørgen Pedersen 160, 171, 174
- Smed, Søren Nielsen, sgp. i Øster Nykirke 130
- Smørmand, Niels 122
- Snedker, Hans 194-95
- Snorre Sturlason, islandsk historieskriver 50
- Soel, Severin 130
- Sophie, Frederik 2.s dronning 111, 133
- Spandet, Anders Andersen, lærer 9, 16, 21, 27, 29, 34, 37, 40, 46, 72-73, 84, 142-43, 177, 221-22
- Spandet, Anders Jensen, sgp. i Guldager 180
- Spandet, Anders Pedersen, rådmand, g. m. Mette Andersdatter Lund 16, 21, 24-25, 27, 29, 32, 34, 40, 44, 46, 53, 67, 71-73, 84, 102-03, 142, 150, 153, 177, 179, 218
- Spandet, Anders Rasmussen, sgp. i Nykirke og Fåborg, g. m. Anne Lauridsdatter Lydom 177, 180
- Spandet, Anne Andersdatter, g. m. Rasmus Jessen Kærising 143, 177, 180
- Spandet, Anne Pedersdatter 102
- Spandet, Else Andersdatter 143
- Spandet, Jacob, stud. 114
- Spandet, Jalsan Rasmusdatter 178
- Spandet, Jørgen Hansen 114
- Spandet, Karen Rasmusdatter, g. m. Laurids Pedersen 180
- Spandet, Maren Andersdatter, g. m. Jens Jespersen 143, 178-80, 193, 222
- Spandet, Mette Pedersdatter 115
- Spandet, Mette Rasmusdatter 178
- Spandet, Peder Andersen, g. m. Saiche Catonisdatter 143, 178
- Spandet, Peder Pedersen, ? købmand, g. m. Else Kjeldsdatter 16, 18, 21, 24-25, 28, 32, 36, 40, 46, 52-53, 72, 102, 142, 181, 213
- Spandet, Peter Nielsen, kapellan på Holmsland 48
- Spandet, Rasmus Lauridsen 180
- Spandet, Søren, stud. 112, 114, 117, 123, 128
- Spandet, Søren Andersen 29, 71, 142-43, 177
- Spandet, Søren Lassen, Bjerklev 103
- Spandet, Voldborg Andersdatter 143, 178

- Spangsberg, Hans, Strandby 17, 93, 200
 Staffensen, Laurids, se Skriver
 Stage, Dorothe Sørensdatter, g. m. Peder Baggesen, sen. m. Bertel Struck 27, 108-09, 122, 141, 183, 192
 Stage, Karine Sørensdatter, g. m. Poul Madsen 191
 Stage, (Klyne), Marine Sørensdatter, g. m. Hans Svaning 31, 40, 49, 108, 121, 140, 192, 223
 Stage, Søren Jacobsen, borgmester, g. m. Anne Sørensdatter Klyne 42, 50, 66, 99-101, 109, 122, 147, 156, 191
 Steenstrup, Poul Resen, kammerråd, by- og rådstueskriver 19-20, 210-11
 Steffensdatter, Ellen 128
 Steffensdatter, Marine 130
 Steffensen, Laurids 128
 Stephanus, Stephan, historiker 84
 Stiens, Jørgen Hansen 119
 Struck, Bertel, rådmænd, g. m. Dorothe Sørensdatter Stage, sen. med Anne Andersdatter Vedel 106, 138, 141
 Struck, Bertel Jørgensen, hører 186-87
 Struck, Dorthe Bertelsdatter, g. m. Jørgen Hansen Maade 194, 224
 Struck, Jørgen Bertelsen 165-66
 Struck, Kirsten Bertelsdatter, g. m. Jens Tausen 166
 Struck, Laurids Iversen, herskabsfoged 158
 Struck, Niels, discipel 183
 Strudvad, Peder 138
 Stuart, Karl, se Karl 1.
 Stuart, Vilhelm 126, 216
 Stub, Iver, rådmænd 41, 53, 57, 101, 139
 Stub, Sofia Iversdatter, g. m. Søren Svendsen, sen. m. Laurids Ægidiusen 41, 53-54, 71, 108, 136
 Stygge, Kirsten 139
 Styrch, Anders Johansen 197
 Styrch, Dorothe Johansdatter 194
 Styrch, Johan Pedersen, købmand, oberst, Sneumgård 82, 159, 167-71, 197, 221
 Suhm, P. F., historiker 225
 Surhave, Anders Mortensen 193
 Svane, Anders Hansen, borgmester 159-60, 162, 170, 182
 Svane, Else 193
 Svane, Hans 168
 Svane, Hans, ærkebiskop 83
 Svaning, Abel Hansdatter, g. m. Anders Christensen Riber 108, 114
 Svaning, Anna Hansdatter, g. m. Hans Olufsen Riber 127, 129
 Svaning, Dorthe Hansdatter, g. m. Jens Laugesen 40, 83, 138, 141, 176
 Svaning, Frederik Hansen, stud. 136
 Svaning, Hans, mag., kgl. historiograf, g. m. Marine Sørensdatter Stage (Klyne) 10, 40, 45, 49-51, 60-61, 65, 83, 108, 113, 115, 140 156, 176, 192, 212
 Svaning, Hans Hansen 116
 Svaning, Hans Jensen, sognepræst i Besser og Onsbjerg, g. m. Anne Jensdatter 14, 21-22, 40, 46, 83-84, 176, 221, 215
 Svaning, Jacob, mag. 109, 121, 123, 131, 141
 Svaning, Marine, se Sørensdatter
 Svaning, Marine Hansdatter, g. m. Anders Sørensen Vedel 24, 40-41, 60, 191
 Svaning, Marine Hansdatter, g. m. Søren Christensen Friis 108, 138
 Svaning, Niels Hansen, stud. 114-16, 120, 124, 130
 Svend, sgp. i Holstebro, se Høst
 Svendsen, Jep 107
 Svendsen, Søren, g. m. Sofia Iversdatter Stub 136
 Sylvestris (?Skov), Jens 173
 Søhane, Hans Jessen, rådmænd, g. m. Karine Nielsdatter 15-16, 18-19, 21-22, 24-25, 27-29, 33, 39-40, 42, 46, 55-56, 90, 101, 103-06, 108-10, 156, 189, 213-14
 Sønderho, Peder, discipel 183
 Søren, se Kusk
 Søren, sgp. i Øster Nykirke, se Smed
 Søren, sgp. ved Domk., se Vedel
 Sørensdatter, Anne, se Klyne
 Sørensdatter, Dorethe 166
 Sørensdatter, Dorothe, se Stage
 Sørensdatter, Karine, g. m. Jes Hansen 55, 103
 Sørensdatter, Kirsten 128
 Sørensdatter, Marine, se Stage
 Sørensdatter, Mette, g. m. Jacob Simonson 115

- Sørensen, Ancher, mag., sgp. i Kolding 198
- Sørensen, Anders, se Klyne
- Sørensen, Christen, stud. 113-14, 116-17
- Sørensen, Hans, købmand 197, 199
- Sørensen, Hans, tjenende hos Albert Friis 31, 121
- Sørensen, Hans 194
- Sørensen, Hans, se Ravnsøe
- Sørensen, Ib (Jakob), sgp. ved Skt. Kath. 136
- Sørensen, Jens, se Ølgod
- Sørensen, Jon, se Kræmmer
- Sørensen, Karsten, byfoged 203
- Sørensen, Lambert, se Ravnsøe
- Sørensen, Lauge, sgp. i Jernved 198, 224
- Sørensen, Laurits, sgp. i Randerup 220
- Sørensen, Niels 143
- Sørensen, Peder, se SkrIVER
- Sørensen, Søren, stud. 122, 131
- Sørensen, Søren, rådmand i Vejle, g. m. Sidsel Andersdatter 60, 138, 141
- Tausen, Hans, biskop, g. m. Anne Andersdatter 36, 39, 139-40, 147, 156, 218
- Tausen, Hans, se Vedel
- Tausen, Jens, kapellan ved Skt. Kath. g. m. Kirsten Bertelsdatter Struck 166, 171,
- Teglmund, Niels 194
- Terents, Publius, romersk komediedigter 123, 216-17
- Terkel, præst ved Hospitalet, se Andersen
- Terkelsdatter, Karen 193
- Terpager, Lars Pedersen, provst og sgp. i Mern 214
- Terpager, Maren Pedersdatter, g. m. Frands Nielsen 41, 86, 163, 203
- Terpager, Niels Pedersen, købmand, g. m. Maren Rasmusdatter Harboe 41, 87, 94, 187, 193, 203, 224
- Terpager, Peder Jensen, g. m. Dorethe Gregersdatter 41, 86, 201, 203
- Terpager, Peder Nielsen, mag., lektor ved Domk., g. m. Maren Lauridsdatter Friis 11, 15-19, 21-22, 27, 35-36, 39, 41-42, 44, 46, 49, 51, 55, 64, 78, 85, 87, 90, 93-97, 109, 181, 201, 206, 213-14, 218-19, 223-25
- Thamsen, Oluf 147
- Thomas, sgp. i Hvidding, se Høst
- Thomesen, Christen, se Sehested
- Thomesen, Hans, rektor 60
- Thomsen, Johannes 122
- Thomsen, Jørgen 119
- Thomsen, Laurids, sgp. i Møgeltonder 33, 157, 191
- Thomsen, Mikkel, rådmand 101
- Thomsen, Niels 194
- Thomsen, Oluf, rådmand 115
- Thomsen, Peder 119
- Thorup, P. N., adjunkt 211
- Thott, Anders 123
- Thrundsøn, Therckeld 58
- Thura, Albert, litteraturhistoriker 54
- Thy, Knud 114
- Thøgersen, Laurids, borgmester, g. m. Karen Jensdatter, sen. m. Ingeborg Lambertsdatter 27, 43, 62, 66, 100-01, 106, 109, 141, 156, 189, 192, 224
- Thøgersen, Peder, biskop i Viborg, g. m. Margrethe Jensdatter 68
- Timmermann, Joachim, dr. 167
- Toldskriver, Peder 173, 193-94
- Tomner, Lennart, arkivar 97
- Torkild, præst ved Hospitalet, se Andersen
- Tornum, Anne Ibsdatter, g. m. Kjeld Jørgensen 76, 106
- Tornum, Ib (Jacob), kæmner, sen. rådmand og borgmester 99, 101, 104, 106, 115, 147
- Tornum, Peder 188
- Torstensøn, Lennart, svensk feltherre 157, 195
- Tovskov, Niels Hansen, byfoged 55, 104, 151
- Trane, Villads, stud. 120
- Trapmand, Johannes 131
- Trellund, Hieronymus, dansk skoleholder, sen. byskriver 202
- Trellund, Jens, g. m. Marina Christensdatter 122
- Trellund, Jens Joensen, rådmand, g. m. Maren Madsdatter Roed 9, 35, 153, 155 158, 161, 179, 194, 210
- Trellund, Jon, g. m. Kirsten Vifsdatter 115
- Turesen, Peder, biskop 205

- Tysk, Niels 118
- Tønnesen, Karsten, rådmænd, sen. borgmester, g. m. Mette Christensdatter 161-62, 181-182, 194, 203, 224
- Uldborg, Christen Nielsen 142
- Uldborg, Niels Jensen 142-43
- Ulfeldt, Frederik 123
- Ulfstand, Holger 117, 130
- Urlev, Jørgen Jensen, sgp. i Tim 170, 221
- Urne, Knud Axelsen 116, 124
- Ursin 125, 132
- Ursin, Georg 217
- Walburgensis, Eskil, dr. 124
- Valdemar Sejr 58, 97
- Valdemar den Store 58
- Valdemar, greve 167
- Waldkirch, Henrik, bogfører 130
- Valkendorf, Christoffer 120, 122-25, 151
- Vandal, Hans Jensen, rådmænd 160, 192, 194, 202
- Vandal, Jens, stud. 194
- Vandal, Jens, mag., sgp. i Magstrup og Jegerup, g. m. Marine Pedersdatter 194, 224
- Vandal, Søren 131
- Vandel, Else Iversdatter, g. m. Morten Madsen Lime 138, 191, 223
- Vandel, Hans Iversen, biskop i Viborg 73
- Vandel, Hans Pedersen, slotsfoged på Alborghus, g. m. Marine Lauridsdatter 192
- Vandel, Iver 73, 141
- Vandel, Sara Iversdatter, g. m. Ditlev Hansen Guldsmed 73
- Varde, Christen 30, 120
- Varde, Niels 30, 120
- Varder, Jens Christensen, mag. 192
- Vedel, Anders, bonde, Kokborg 81
- Vedel, Anders Laugesen, mag., sgp. i Vilslev 164, 168, 171, 221
- Vedel, Anders Sørensen, mag., kgl. historigraf, g. m. Marine Hansdatter Svaning, sen. m. Mette Hansdatter 10, 18, 34, 40, 41, 45, 60-62, 64-65, 71, 79, 108, 114, 120, 122, 124, 130, 136-40, 144, 191, 214
- Vedel, Anne Andersdatter, g. m. Bertel Struck 138, 140-41
- Vedel, Bagge Laugesen, degn, cand. theol. 81
- Vedel, Bernt Laugesen 165-66
- Vedel, Dorothe Sørensdatter, g. m. Anders Pedersen Romdrup 166
- Vedel, Elisabeth Laugesdatter 164-65
- Vedel, Hans Andersens 141
- Vedel, Hans Andersen (kaldt Laugesen) 141
- Vedel, Hans Andersen (kaldt Tausen), mag. 139, 141, 161
- Vedel, Hans Laugesen 165
- Vedel, Johan Laugesen, sgp. i Nustrup 81, 165
- Vedel, Johannes Laugesen 165
- Vedel, Jørgen Laugesen 166
- Vedel, Lauge Andersen, mag., sgp. ved Skt. Kath., g. m. Elisabeth Johansdatter Mauritius 17, 21, 24, 41, 45, 79-81, 139-42, 159, 164, 170, 172, 194, 220, 224
- Vedel, Lauge Johansen, sgp. i Nustrup 81
- Vedel, Marine Andersdatter, g. m. Ægidius Lauridsen 41, 71, 86, 137, 140, 164, 182
- Vedel, Mette Sørensdatter, g. m. Christen Lauridsen Aagaard 41, 93
- Vedel, Sidsel Andersdatter, g. m. Poul Mortensen Ostrup 138, 141
- Vedel, Søren Andersen, sgp. ved Domk., g. m. Susanne Pedersdatter 41, 84, 138-42, 161, 164-65, 170, 177, 197, 211, 220-21
- Vedel, Søren Laugesen 165
- Vedel, Thomas Hendriksen, sgp. i Hvidding 171
- Vedel, Ægidius Laugesen 166
- Vejmester, Jørgen 139
- Vejjel, Søren 120
- Vejle, Abraham 130
- Vejle, Jacob Madsen (Matthisen), mag., rektor, sen. sgp. ved Domk., sen. biskop i Odense, g. m. Karen Baggesdatter 63, 70, 108, 110, 118, 127, 131, 136, 141, 156
- Vejle, Lene Jacobsdatter, g. m. Hans Lau-

- ridsen Amerinus, sen. m. Jens Andersen Lund 63, 118, 141, 143, 177
- Vejle, Mads Nielsen, kapellan ved Domk. 103
- Venstermand, Johan(nes) 117
- Viborg, Jens, ærkedegn 60
- Viborg, Niels, stud. 118
- Wichmand, Bertel 171
- Videsen, Severin, stud. 120
- Viffert, Axel 111
- Vifsdatter, Kirsten, g. m. Jon Trelund 115
- Villadsen, Niels, bonde 68
- Villadsen, Peder, biskop i Viborg 69, 215
- Villumsen, Mads, stud. 113-120, 122, 124-25, 129-32
- Villumsen, Niels, mag., rektor 115, 123 128-32
- Vilslev, Hans 193
- Vilslev, Jep Poulsen, kræmmer, rådmann 151, 188
- Vilslev, Marine Poulsdatter, g. m. Engelbrekt Andersen Guldsmed 143
- Vilslev, Poul Jepsen 194-95
- Vind, Christen 27, 189
- Vind, Iver, rigsråd 163
- Vind, Ole, hofpræst 167
- Vinding, Rasmus, professor i Kbh. 110 215
- Vingaard, Anna Margrethe, g. m. Mads Pedersen Rostoch 96
- Vingaard, Hans Nielsen, sgp. i Flødstrup og Ullerslev 96
- Vinstrup, Peder, biskop 69
- Vintapper, Hans Jessen 165
- Vintapper, Johan, se Henningsen
- Vintapper, Laust 193
- Wolff, Jørgen Jacobsen, rektor i Lemvig 171
- Wonkmester, borgmester i Tønder 166
- Wonsfleth, Mette Henriksdatter 139, 218
- Vorgod, Jens Pedersen, sgp. i Bramming 184, 222
- Worm, Mathias Olesen, præsident 214
- Worm, Ole, læge, oldforsker 214
- Wrangel, Helmuth, svensk feltherre 158-59, 220
- Wrangel, Karl Gustav, svensk feltherre 35
- Wulff, Hans Jeremiassen, mag., sgp. i Vejle 203
- Ybbing, Bernt, Tønder 164
- Ybbing, Maren 165
- Ystad, Jørgen Rasmussen, mag., sgp. ved Skt. Albani Kirke i Odense, g. m. Karen Hansdatter 141, 218
- Ægidiusdatter, Anne 138
- Ægidiusdatter, Dorthe 138-39
- Ægidiusdatter, Karen 140
- Ægidiusdatter, Mette 139
- Ægidiusdatter, Sophia 138
- Ægidiusdatter, Vivike, g. m. Christen Rasmussen Brod 17, 21, 41, 45, 86, 139, 172, 182, 222
- Ægidiusdatter, Zidse 139
- Ægidiussen, Anders 138
- Ægidiussen, Hans, rektor i Ålborg 25, 137, 167, 171-72
- Ægidiussen, Iver 139
- Ægidiussen, Laurids, sgp. ved Skt. Kath., g. m. Sofia Iversdatter Stub, sen. m. Marine Laugesdatter 21-22, 25, 28-29, 41, 45, 53-54, 71, 108, 135, 141, 213
- Ægidiussen, Laurids 137-38
- Ægidiussen, Søren 138
- Ølgod, Jens Sørensen, stud. 124
- Østess, Johannes 122

JYSK SELSKAB FOR HISTORIE

1. *Hans H. Fussing*: Bybefolkningen 1600–1660. 1957. 125 sider. Udsolgt.
2. *Viggo Sjøqvist*: Peter Vedel. Udenrigsministeriets direktør. I. 1957. 287 sider. Udsolgt.
3. *Erik Rasmussen*: Statslånskrisen 1919. 1957. 2. opl. 1970. 125 sider. Kr. 28,75 (23,00).
4. *P. G. Lindhardt og Jørgen Swane*: To højkirke mænd. Brevvexling mellem bisp-erne H. Stein og J. Swane. 1958. 504 sider. Udsolgt.
5. *Aksel Lassen*: Skæbneåret 1659. Hungersnød og pest over Sydvestdanmark. 1958. 169 sider og 18 plancher. Udsolgt.
6. *Troels Fink*: Spillet om dansk neutralitet 1905–09. L. C. F. Lütken og dansk udenrigs- og forsvarspolitik. 1959. 2. opl. 1970. 343 sider og 4 plancher. Kr. 52,90 (46,00).
7. *Kristian Hvidt*: Venstre og forsvarssagen 1870–1901. 1960. 220 sider, illustreret. Udsolgt.
8. *Vagn Dybdahl og Birgit Nüchel Thomsen* (udg.): M. P. Bruuns dagbog 1856–74. 1961. XXXXI + 312 sider, illustreret. Kr. 19,90 (14,70).
9. *Troels Fink*: Ustabil balance. Dansk udenrigs- og forsvarspolitik 1894–1905. 1961. 2. opl. 1969. 254 sider, illustreret. Udsolgt.
10. *V. Sjøqvist*: Peter Vedel. Udenrigsministeriets direktør. II. 1962. 388 sider, illustreret. Udsolgt.
11. *Gunnar Sandfeld*: Thalia i provinsen. Dansk provinsteater 1870–1920 med særligt henblik på Jylland. 1962. 401 sider, illustreret. Udsolgt.
12. *Aa. Rasch*: Niels Ryberg 1725–1804. Fra bonde drenge til handels fyrste. 1964. 432 sider, illustreret. Kr. 32,70 (25,30).
13. *Aksel Lassen*: Fald og fremgang. Træk af befolkningsudviklingen i Danmark 1645–1960. 1965. 565 sider, illustreret. Udsolgt.
14. For jysk og for dansk historie. Jysk Selskab for Historie, Sprog og Litteratur 1866–1966. 1966. 147 sider, illustreret. Kr. 20,75 (16,10).
15. *Ib Gejl* (udg.): J. C. H. Fischers politiske dagbøger 1852–56, 1872–75. 1966. XVI + 284 sider. Kr. 34,50 (26,70).
16. *Tage Kaarsted* (udg.): Admiral Henri Konows erindringer. I. Marine- og hof-tjeneste 1877–1914. 1966. 384 sider, illustreret. Udsolgt.
17. *Tage Kaarsted* (udg.): Admiral Henri Konows erindringer. II. Guvernør – minister – flådechef: 1914–27. 1967. 372 sider, illustreret. Kr. 39,10 (33,15).
18. *Aksel Lassen*: Vælgere på vandring. Nordiske valg 1947–66. 1967. 210 sider. Kr. 39,10 (32,20).
19. *Ib Gejl* (udg.): For venner som kan tale og tie. Folketingsmand Anders Tanges breve til købmand Rasmus Winckler 1873–83. 1968. XVI + 235 sider. Kr. 41,40 (34,50).
20. *F. H. Kjølsten*: Rokokogreven Pierre d'Esneval og Christian VIs etiopiske projekt. 1968. 170 sider, illustreret. Kr. 34,50 (30,40).
21. *Hans Chr. Johansen*: Dansk økonomisk politik i årene efter 1784. Bd. I: Reformår 1784–88. 1968. 379 sider. Kr. 46,00 (41,40).
22. *Aage Rasch*: Staten og kunstnerne. Bevillinger og meninger under enevælde og folkestyre. 1968. 219 sider, illustreret. Kr. 41,40 (34,50).
23. *Tage Kaarsted*: Påskekrisen 1920. 1968. 426 sider, illustreret. Udsolgt. 2. opl. 1969, hæftet. Kr. 43,70 (36,80).
24. *Vald. Andersen*: Den jyske hedekolonisation. 1969. 246 sider, illustreret. Udsolgt.

Priserne i parentes er særpriser for selskabets medlemmer.

*

Endvidere har selskabet bl. a. udgivet:

C. O. Bøggild-Andersen: Hannibal Sehested. En dansk statsmand. II. 1970. 604 sider. Kr. 80,50 (62,10).

Troels Fink: Fem foredrag om dansk udenrigspolitik efter 1864. 1958. 2. opl. 1967. 81 sider. Kr. 12,65.

Tage Kaarsted: Hvad skal det nytte? De radikale og forsvaret 1894–1914. 1958. 3. opl. 1969. 102 s. Kr. 18,40 (14,20).

